

GOVERNMENT OF INDIA

ARCHÆOLOGICAL SURVEY OF INDIA

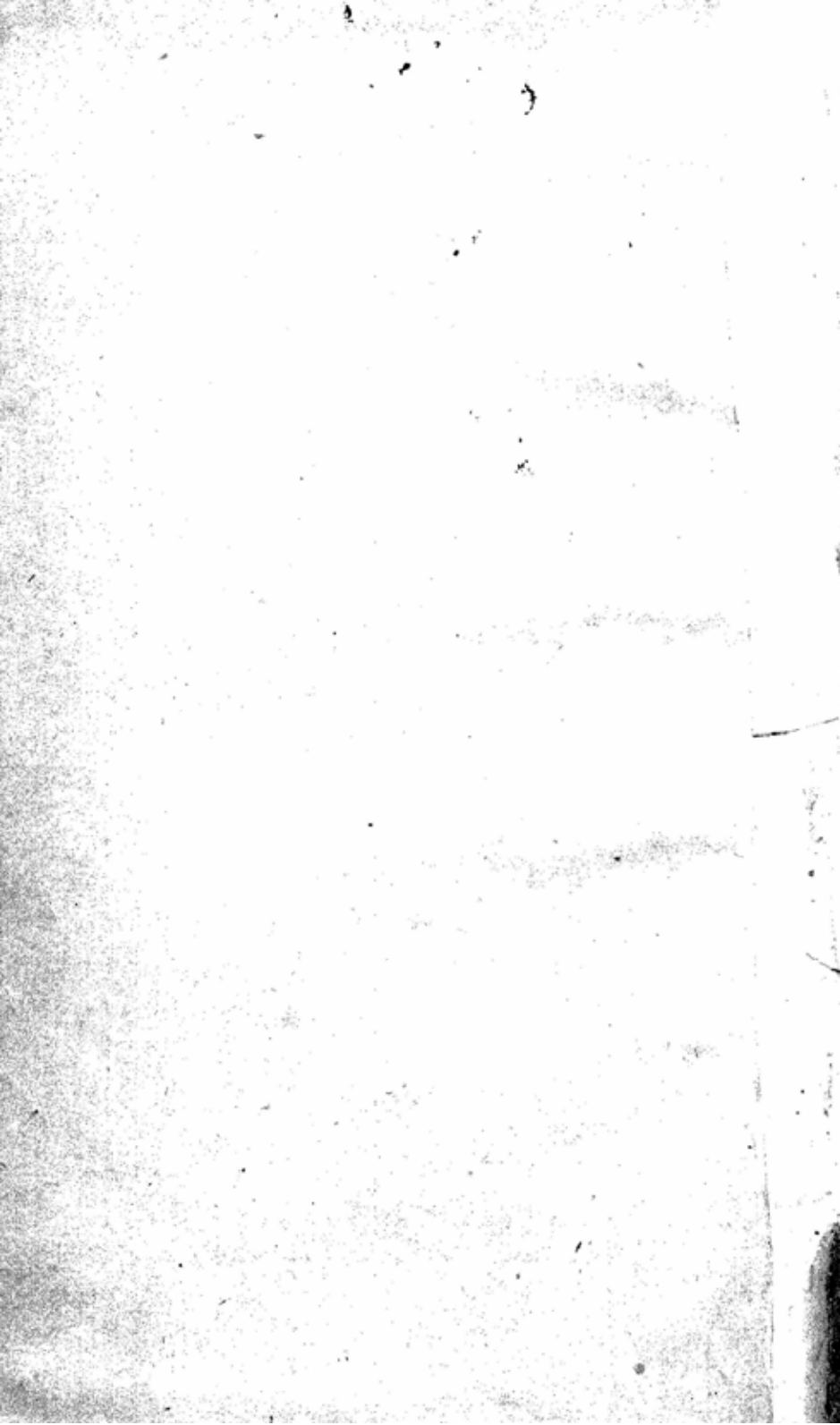
CENTRAL
ARCHÆOLOGICAL
LIBRARY

ACCESSION NO. 9205

CALL No. B Pa 3 / Dha / Nor

D.G.A. 79.

Pali Text Society

The Commentary on the Dhammapada

EDITED BY

H. C. NORMAN, M.A.

PROFESSOR OF ENGLISH LITERATURE AT QUEEN'S COLLEGE, BERNARDS

9205

VOL. I.

BPa 3
Dha/Nov

London

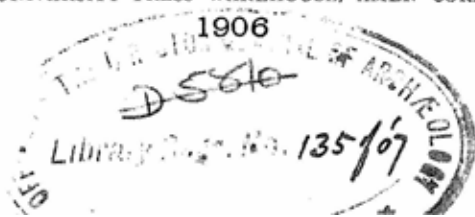
PUBLISHED FOR THE PALI TEXT SOCIETY

BY

HENRY FROWDE

OXFORD UNIVERSITY PRESS WAREHOUSE, AMEN CORNER, E.C.

1906

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL
LIBRARY, NEW DELHI.

Acc. No. 92.5

Date. 2.8.57

Call No. BPa3

Dha/Nor

saddhammatthitikāmena sakkaccaṃ abhiyācito,
taṃ bhāsaṃ ativitthāragataṃ¹ ca vacanakkamaṃ,

pahāyāropayitvāna tantibhāsaṃ manoramaṃ,
gāthānaṃ vyañjanapadaṃ² yaṃ tattha na vibhāvitaṃ,

kevalaṃ taṃ vibhāvetvā³ sesaṃ tam eva atthato,
bhāsantarena bhāsissaṃ āvahanto vibhāvinaṃ,
manaso pītipāmojjaṃ atthadhammūpanissitaṃ ti.

---

¹ K. B. ativitthāraṃ gataṃ.   ² K. bya° (always).

³ C^a. vibhāvitvā

1. CAKKHUPĀLATTHERA-VATTHU

MANOPUBBAṄGAMĀ dhammā manoseṭṭhā manomayā,
manasā ce paduṭṭhena bhāsati vā karoti vā,
tato naṃ dukkham anveti cakkhaṃ va vahato padanti.

Ayaṃ dhammadesanā kattha bhāsitā ti. Sāvatthiyaṃ.¹
Kaṃ ārabbhāti.² Cakkhupālattheraṃ.

Sāvatthiyaṃ kira Mahāsuvanno nāma kuṭumbiko³ ahosi,
addho mahaddhano mahābhogo aputtako.⁴ So ekadivasaṃ
nahānatitthaṃ⁵ gantvā nahātvā⁶ āgacchanto antarāmagge
sampannasākhyaṃ ekaṃ vanaspatiṃ⁷ disvā, ayaṃ mahesak-
khāya devatāya adhiggaḥito bhavissatīti tassa heṭṭhā-
bhāgaṃ sodhāpetvā pākāraparikkhepaṃ kārāpetvā vālikaṃ⁸
okirāpetvā⁹ dhajapatakaṃ ussāpetvā¹⁰ vanaspatiṃ alaṅ-
karitvā: 'puttaṃ vā dhītaraṃ¹¹ vā labhitvā tumhākaṃ
mahāsakkāraṃ karissāmiti patthanaṃ¹² katvā pakkāmi.

Ath'assa¹³ bhariyāya kucchiyaṃ gabbho patitṭhāsi.¹⁴

¹ K. a. ti.

² K. a. ārabbhā ti.

³ F. kuṭumbiko. K. setthika°.

⁴ K. a. hoti.

⁵ K. ṇhāna° (al.)

⁶ C^a. om. K. B. ṇhatvā.

⁷ K. vanappatiṃ al.

⁸ C^a. B. vālukaṃ. F. vālikā. K. vālukaṃ.

⁹ K. a. samantato.

¹⁰ K. a. taṃ.

¹¹ Some K. frr. dhittaraṃ.

¹² K. patṭh°.

¹³ K. a. na cirass'eva. B. na cirass'eva ath'assa.

¹⁴ C^a. °āti.

So¹ tassā gabbhaparihāraṇ adāsi. Sā dasamāsac-cayena puttāṇ vijāyī.² Setṭhi attanā pālitaṇ vanaspatiṇ nissāya laddhattā tassa 'Pālo' ti nāmaṇ akāsi.³ Aparabhāge aññaṇ puttāṇ labhi.⁴ Tassa 'Cullapālo' ti nāmaṇ katvā, itarassa⁵ 'Mahāpālo' ti nāmaṇ kari. Te⁶ vayappatte ghara-bandhanena bandhitsu.⁷

Tasmiṇ samaye Satthā pavattavaradhammacakko anupubbenā gantvā Anāthapiṇḍikena⁸ mahāsetṭhinā catuppanāsakotidhanaṇ vissajjetvā kārīte Jetavanamahāvihāre viharati mahājanāṇ saggamagge ca mokkhamagge ca patitṭhāpayamāno. Tathāgato hi mātīpakkhato⁹ asītiyā pitīpakkhato¹⁰ asītiyā ti dve asītiñātīkulasahasasehi¹¹ kārīte vihāre¹² ekam eva¹³ vassāvāsaṇ vasi.¹⁴ Anāthapiṇḍikena kārīte Jetavanamahāvihāre ekūnavāsati,¹⁵ Visākhāya sattavāsītikotiḍhanapariccāgena kārīte Pubbārāme cha vassāvāse¹⁶ ti dvinnāṇ kulānaṇ guṇamahantataṇ paṭicca Sāvatthiṇ nissāya pañcavāsati vassāvāse vasi. Anāthapiṇḍiko 'pi Visākhā 'pi mahāupāsikā nibaddhaṇ¹⁷ divasassa dve vāre Tathāgatassa upatṭhānaṇ gacchanti, gacchantā ca 'daharasāmaṇerā no hatthe olokessantīti' tucchahatthā nāma¹⁸ na gatapubbā, purebhattaṇ gacchantā

¹ K. a. ātvā. B. sā gabbhassa patitṭhitabhāraṇ ātvā tassa ārocesi. So tassa gabbhassa etc.

² B. a. taṇ nāmagahaṇadivase.

³ C^a. akaṇsu. K. B. a. sā.

⁴ K. aññaṇputtaṇ patilabhi.

⁵ K. a. va.

⁶ K. a. dve.

⁷ K. B. a. aparabhāge mātāpitāro kalam akaṇsu. Sabbāṇ pi vibhavam itare (K. bhogaṇ dvinnāṇ) yeva vicāriṇsu (K. vivaresu).

⁸ C^a. F. Anāthapiṇḍika^o.

⁹ C^a. K. mātū^o.

¹⁰ F. C^a. pīti^o. K. pītū^o.

¹¹ K. ^otiyā.

¹² K. Nigrodhamahāvihāre.

¹³ K. B. yeva.

¹⁴ F. vāsaṇ vasitvā.

¹⁵ K. B. a. vassāni vassāvāsaṇ vasi.

¹⁶ K. cha vassāni vassaṇ vasi.

¹⁷ K. a. pi.

¹⁸ C^a. K. om. nāma.

khādaniyādāni gāhāpetvā¹ gacchanti, pacchābhattaṃ pañcābhesajjāni aṭṭha ca² pānāni. Nivesanesu pana tesāṃ dvinnāṃ³ bhikkhusahassānaṃ³ niccapaññattān'⁴ evāsānāni honti. Annapānabhesajjesu yo yaṃ icchati tassa⁵ taṃ yath' icchitam⁶ eva sampajjati. Tesu Anāthapiṇḍikena ekam eva divasam pi Satthā pañhaṃ apucchita-pubbo.⁷ So kira 'Tathāgato buddhasukumālo⁸ khattiyasukumālo⁸ upakāro⁹ me gahapatiti mayhaṃ dhammaṃ desento kilameyyā' ti 'Satthari adhimattasinehena pañhaṃ na pucchati. Satthā pana tasmīṃ nisinnamatte yeva, 'ayaṃ seṭṭhi maṃ arakkhitabbatṭhāne rakkhati, ahaṃ hi kappasatasahassādhikāni cattāri asaṅkheyyāni alaṅkata-paṭiyattaṃ attano sīsaṃ chinditvā akkhini uppāṭetvā hadayamaṅsaṃ ubbattevā pānasamaṃ puttadāraṃ paricajitvā pāramiyo pūrento paresaṃ dhammadesanattam eva pūresiṃ; esa maṃ arakkhitabbatṭhāne rakkhatī' ti ekaṃ¹⁰ dhammadesanaṃ katheti¹¹ yeva.

Tadā Sāvattiyaṃ satta manussakoṭṭiyo vasanti. Tesu Satthu dhammakathaṃ sutvā pañcakoṭṭimattā manussā ariyasāvakā jātā;¹² dve¹³ koṭṭimattā puthujjanā.¹⁴ Tesu ariyasāvakānaṃ dve yeva kiccāni ahesuṃ, purebhattaṃ dānaṃ denti, pacchābhattaṃ gandhamālādihatthā vatthabhesajjapānakādiṃ^{15 16} gāhāpetvā dhammasavaṇat-thāya¹⁷ gacchanti.

Ath'ekadivasaṃ Mahāpālo ariyasāvake gandha-mālādi-

¹ C^a. gahetva. B. K. gahetvā va.

² K. om. ca a. ādāya vihāraṃ gacchanti after pā^o.

³ C^a. bhikkhūnaṃ sahasānaṃ.

⁴ K. niccaṃ. B. niccaṃ paññattāsanaṃ neva.

⁵ K. rep.

⁶ C^a. F. yadicchitaṃ.

⁷ C^a. Satthā pañhaṃ na pu^o. K. Satthāraṃ pañho na pucchitabbo. S. Satthāraṃ. So B. (has also na pu^o).

⁸ C^a, B., F. °sukhumālo.

⁹ K. bahūpakāro.

¹⁰ C. om.

¹¹ C., C^a. K. kathesi.

¹² C. C^a. om.

¹³ K. dvi^o.

¹⁴ K. a. jātā.

¹⁵ C^a. tatthabhe^o.

¹⁶ K. B. °pānakādāni.

¹⁷ F. °natthaṃ.

hatthe vihāraṃ gacchante disvā, 'ayaṃ mahājano kuhiṃ gacchatīti'¹ pucchitvā, 'dhammasavaṇṇāyā' ti sutvā, ahampi gamissāmīti² gantvā Satthāraṃ vanditvā parisapariyante nisīdi.

Buddhā cā nāma dhammaṃ desentā³ saraṇasīlapabbajjādinaṃ upanissayaṃ oloketvā ajjhāsayaavasena dhammaṃ desenti. Tasmā taṃ divasaṃ Satthā tassa upanissayaṃ oloketvā dhammaṃ desento anupubbikathaṃ⁴ kathesi, seyyathidāy;⁵ dānakathaṃ sīlakathaṃ saggakathaṃ kāmānaṃ ādīnavaṃ okāraṃ saṅkilesaṃ nekkhamme ca ānisaṃsaṃ pakāsesi. Taṃ sutvā Mahāpālo kuṭimbiko⁶ cintesi: 'paralokaṃ gacchantāṃ puttadhītaro vā⁷ bhogā vā nānugacchanti, sarīram pi attanā saddhiṃ na gacchati. Kim me gharāvāsena? Pabbajissāmīti. So desanāpariyosāne.⁸ Satthāraṃ upasaṅkamitvā⁹ pabbajjaṃ yāci. Atha naṃ Satthā:¹⁰ 'natthi te koci āpucchitabbayuttako ñātīti āha. 'Kaniṭṭhabhātā pana me atthi bhante ti.¹¹ 'Tena hi taṃ āpucchā'¹² ti. So 'sādhū' ti sampaticchitvā Satthāraṃ vanditvā gehaṃ gantvā kaniṭṭhaṃ pakkosāpetvā: 'tāta yaṃ imasmiṃ kule saviññāṇakāviññāṇakaṃ¹³ dhanāṃ kiñci atthi sabbaṃ taṃ tava¹⁴ bhāro, paṭipajjāhi naṃ' ti. 'Tumhe pana sāmīti.¹⁵ 'Ahaṃ Satthu santike pabbajissāmīti. 'Kiṃ kathesi bhātika tvaṃ me mātari matāya¹⁶ mātā viya, pitari mate pitā viya laddho, gehe vo¹⁷ mahāvibhavo, sakkā gehaṃ¹⁸ ajjhāvasanteh'eva¹⁹ puññāni

¹ F. gacchantīti.

² K. a. tena saddhiṃ.

³ C. Cā. desento.

⁴ Sinh. first ed. anu°.

⁵ K. seyyadidāy.

⁶ F. kutumbiko. K. katu° (al).

⁷ B. bhātaro vā.

⁸ K. a. utthāyāsana.

⁹ K. a. vanditvā.

¹⁰ K. a. pucchi.

¹¹ C. Cā. B. om.

¹² B. K. āpucchāhīti.

¹³ Cā. °ka. B. saviññāṇakampi aviññāṇakampi.

¹⁴ K. tavaṃ.

¹⁵ K. a. kuhiṃ gamissathā ti, tāta. K. om. sāmīti.

¹⁶ Cā. tvaṃ mātari mate mātā viya.

¹⁷ K. B. te.

¹⁸ B. gehe.

¹⁹ B. te yeva.

kātuṇ, mā evaṇ akatthā¹ ti. 'Tāta² mayā Satthudhammadesanā sutā,³ Sātthārā hi saṇhasukkhamaṇ tilakkhaṇaṇ āropetvā⁴ ādimajjhapariyosāne kalyāṇadhammo⁵ desito, na sakkā so agāra-majjhe pūretuṇ, pabbajissāmi tātā' ti. 'Bhātika⁶ taruṇā pi ca tāv'attha⁷ mahallakakale pabbajissathā' ti. 'Tāta mahallakassa hi attano hatthapādāpi anassavā honti, na⁸ vase vattanti, kim-aṅga⁹ pana ñātakā, svāhaṇ tava vacanaṇ¹⁰ na karomi, samaṇa-paṭipattiṇ pūressāmi.¹¹

Jarā jajjaritū honti hatthapādā anassavā

Yassa so vihatatthāmo kathaṇ dhammaṇ carissatiti
pabbajissām' evāhaṇ¹² tātā' ti.

Tassa viravantass' eva Satthu santikaṇ gantvā pabbajjaṇ yācivā¹³ laddhapabbajjūpasampado¹⁴ ācariyūpajjhāyanaṇ santike pañcavassāni vasitvā vutthavasso pavāretvā¹⁵ Sātthāraṇ upasaṅkamitvā vanditvā pucchi: 'Bhante imasmiṇ sāsane kati dhurāṇiti.'¹⁶

'Ganthadhuraṇ vipassanādhuraṇ ti dve yeva dhurāni bhikkhū' ti. 'Katamaṇ pana bhante ganthadhuraṇ katamaṇ vipassanādhuraṇ' ti. 'Attano paññānurunūpena ekaṇ¹⁷ vā dve vā nikāye sakalaṇ vā pana¹⁸ Tepitakaṇ Buddhavacanaṇ uggaṇhitvā tassa dhāraṇaṇ kathanāṇ vācanaṇ'

¹ K. B. akaritthāti.

² B. ahaṇ Satthudhammadesanaṇ sutvā gharāvāse vasituṇ na sakkomi. K. sutvā. ³ Ca. ārocetvā.

⁴ F. °pariyosanakalyāṇa°. C. kalyāṇa°. K. B. °pariyosāna kalyāṇo.

⁵ B. a. vasantena.

⁶ C. Ca. bhātiya.

⁷ F. ettha. C. Ca. only tavā. K. B. tvaṇ taruṇo yeva tāva tiṭṭhatu (K. tiṭṭha).

⁸ B. a. attano.

⁹ C. B. aṅgaṇ. Ca. ahaṇ.

¹⁰ K. B. Kathaṇ.

¹¹ S. K. pūressāmīti.

¹² K. °mi' haṇ.

¹³ K. yāci.

¹⁴ K. laddhūpasampado.

¹⁵ Ca. omits vutthavasso pavā°.

¹⁶ K. a. atha satthā āha.

¹⁷ K. a. nikāyaṇ.

¹⁸ Ca. omits vā pana.

ti idaṃ ganthadhuraṃ nāma. Sallahukavuttino pana panthasenāsanābhīratassa¹ attabhāve khayavayaṃ paṭṭhapetvā sātaccakiriyavasena² vipassanaṃ vadḍhetva³ arahattagahaṇaṃ idaṃ⁴ vipassanādhuraṃ nāmāti. 'Bhante ahaṃ mahallakakāle pabbajito ganthadhuraṃ pūretuṃ na sakkhissāmi vipassanādhuraṃ pana pūressāmi,⁵ kammaṭṭhānam me kathethā' ti.

Ath'assa Satthā yāva arahattaṃ⁶ kammaṭṭhānaṃ kathesi. So Satthāraṃ vanditvā attanā⁷ sahaḡāmino bhikkhū pariyesanto satthi⁸ bhikkhū labhitvā tehi saddhiṃ nikkhamitvā vīsaṃyojanasataṃ⁹ maggaṃ gantvā ekaṃ mahantaṃ paccantaḡāmaṃ patvā tattha saparivāro piṇḍāya pāvīsi. Manussā vattasampanne bhikkhū disvā pasannacittā āsanāni paññāpetvā nisīdāpetvā¹⁰ paṇītenāhārena parivisitvā, 'bhante kuhiṃ ayyā gacchantīti pucchitvā, 'yathāphāsu-katthānaṃ upāsakā' ti vutte, 'paṇḍitamanussā vassāvāsaṃ senāsanaṃ pariyesanti bhadantā' ti ātāvā, 'bhante sace ayyā imaṃ temāsaṃ idha vaseyyuṃ, mayaṃ saraṃesu patitthāya¹¹ sīlāni gaṇheyyāmā' ti āhaṃsu.¹² Te pi 'mayaṃ imāni kulāni nissāya bhavanissaraṇaṃ karissāmā' ti¹³ adhiyāsesuṃ. Manussā tesāṃ patiññaṃ gahetvā vihāraṃ patijaggitvā rattitthānadivātthānāni sampādetvā adaṃsu. Te nibaddhaṃ tam eva ḡamaṃ piṇḍāya pavisanti. Atha ne eko vejjo upasaṅkamitvā, 'bhante bahūnaṃ vasanaṭṭhāne aphāsukam pi nāma hoti,¹⁴ tasmiṃ uppanne mayhaṃ katheyyātha,¹⁵ bhesajjaṃ karissāmīti pavāresi.¹⁶ Thero vassūpanāyikadivase te bhikkhū āmantetvā pucchi:

¹ Ca. om. K. °rantassa. B. santasenāsanā in brackets.

² K. sātaca°.

³ K. °ddhitvā.

⁴ C., Ca., B. om.

⁵ Ca. pūressāmīti.

⁶ Ca. K. arahattā. B. aharattam.

⁷ Ca. attano.

⁸ Ca. satthiṃ. B. satthi.

⁹ F. B. vīsaṃyo°. Ca. K. °satamaggaṃ. K. visati°.

¹⁰ K. om.

¹¹ K. a. pañca.

¹² K. ah°.

¹³ K. a. cintetvā.

¹⁴ C. honti.

¹⁵ K. a. ahaṃ vo.

¹⁶ C. Ca. pavāreti. K. a. satthi.

‘āvuso imaṃ temāsaṃ katihi¹ iriyāpathehi vītināmes-sathā’ ti. ‘Catūhi bhante’² ti. ‘Kiṃ paṇ’etaṃ āvuso patirūpaṃ, naṇu appamattehi bhavitabbaṃ, mayaṃ hi dha-ramānassa³ Buddhassa santike⁴ kammaṭṭhānaṃ gahetvā⁵ āgatā, Buddhā ca nāma na sakkā saṭhena ārādetuṃ,⁶ kalyāṇajjhāsayena h’ete⁷ ārādetabbā, pamattassa ca nāma cattāro apāyā sakagehasadisā, appamattā hothā-vuso’ ti.⁷ ‘Tumhe pana bhante’ ti.⁸ ‘Ahaṃ tīhi iriyā-pathehi vītināmessāmi, piṭṭhiṃ na pasāressāmi āvuso’ ti. ‘Sādhū bhante appamattā hothā’ ti.

Therassa niddaṃ anokkamantassa paṭhamamāse atik-kante⁹ akkhirogo uppajji, chiddaghaṭato udakadhārā viya akkhīhi dhārā¹⁰ paggharanti. So sabbaraṭṭhiṃ samaṇa-dhammaṃ katvā aruṇuggamane¹¹ gabbhaṃ pavisitvā nisīdi. Bhikkhū bhikkhācāra-velāya therassa santikaṃ upasaṇ-kamitvā,¹² ‘bhikkhācāra-velāyaṃ bhante’ ti¹³ āhaṃsu. ‘Tena h’āvuso¹⁴ gaṇhatha pattacīvaraṃ’ ti¹⁵ attano pat-tacīvaraṃ gāhāpetvā¹⁶ nikkhami. Bhikkhū¹⁷ tassa akkhī paggharante¹⁸ disvā, ‘kim etaṃ bhante’ ti pucchiṃsu. ‘Akkhī me āvuso vātā vijjhaṇṭīti,’¹⁹ ‘Nanu²⁰ bhante vejjen’ amhā²¹ pavāritā, tassa kathemā’²² ti. ‘Sādh’

¹ B. Katīhi. K. kattihi. ² K. a. vītināmessāmā.

³ B. dharamānakassa. ⁴ K. B. santikā. ⁵ K. uggahetvā.

⁶ K. °sayeh’eva tumhehi te. B. te vo for h’ete.

⁷ B. a. Kiṃ.

⁸ K. a. Katīhi iriyāpathehi pavatessathā.

⁹ K. B. a. majjhimamāse sampatte. K. attikkamante.

¹⁰ K. B. assudhārā. ¹¹ K. aruṇuggamanasamaye.

¹² K. B. gantvā.

¹³ F. °vetāgatā ti. C. °velāya, corr. °velā. B. °velā.

¹⁴ K. hi ā°. ¹⁵ K. a. vatvā so.

¹⁶ K. gahetvā. ¹⁷ C. om.

¹⁸ B. akkhīhi paggharantaṃ. K. akkhīhi assudhāre pag-gharante.

¹⁹ K. B. akkhīni (al). K. vāto vijjhatī. ²⁰ C. om.

²¹ B. K. pavārit’ amhā. S. F. amhā pā°.

²² K. kathessāmā.

āvuso¹ ti. Te vejjaṣṣa kathayaṁsu, so telaja pacitvā pesesi. Thero nāsāya² telaja āsiñcanto nisinnako va āsiñcivā antogāmaṁ pāvisi. Vejjo³ disvā āha : 'bhante⁴ ayyassa kira⁵ akkhī⁶ vāto vijjhatīti.' 'Āma upāsakā' ti. 'Bhante mayā telaja pacitvā pesitaṁ nāsāya vo āsittaṁ'⁷ ti. 'Āma upāsakā' ti. 'Idāni kīdisaṁ' ti. 'Rujat' eva upāsakā' ti. 'Vejjo' mayā ekavāren' eva⁸ vūpasamanasa-matthaṁ⁹ telaja pahitaṁ,¹⁰ kiṁ nu kho rogo na vūpasanto¹¹ ti cintetvā, 'bhante nisīditvā vo āsittaṁ'¹² nipa-jitvā' ti pucchi. Thero tuṇhī ahoṣi,¹³ punappunaṁ pucchiyamāno pi¹⁴ na kathesi. So 'vihāraṁ gantvā¹⁵ vasana-tṭhānaṁ olokessamīti' cintetvā, 'tena hi bhante gacchathā' ti theraja vissajjetvā vihāraṁ gantvā therassa vasana-tṭhānaṁ olokento caṅkamananīḍana-tṭhānam eva disvā sayana-tṭhānam adisvā, 'bhante nisinnehi¹⁶ vo āsittaṁ nīpannehīti'¹⁷ pucchi. Thero tuṇhī ahoṣi. 'Mā bhante evaṁ akattha¹⁸ samaṇadhammo nāma sarīre¹⁹ yāpente sakkā kātuṁ, nīpajjitvā āsiñcathā' ti punap-punaṁ²⁰ yāci. 'Gacchathāvuso,²¹ mantetvā jānissāmīti.'²² Therassa ca tattha²³ n'eva ñāti na²⁴ sālohitā atthi, kena²⁵ saddhiṁ manteyya?²⁶ Karajakāyena pana saddhiṁ

¹ K. sādhu āv°.² C. nāsikāya.³ K. a. taṁ.⁴ F. om. K. om. āha.⁵ K. kiṁ.⁶ B. K. akkhīni.⁷ K. āsiñcitan (al.).⁸ K. a. rogaṁ.⁹ K. vūpasamatthaṁ.¹⁰ K. pesitaṁ.¹¹ C^a. S. vūpasanto. K. vūpassamati.¹² K. udāhu.¹³ K. a. so.¹⁴ K. a. kiñci.¹⁵ K. a. therassa.¹⁶ F., C., C^a. nisinnohi.¹⁷ F. āsitto' sīti. C^a. āsittaṁ nīpannohi'ti.¹⁸ B. karittha. K. ākar°.¹⁹ B. sarīraṁ yāpenta. C. sarīro. C^a. yapento.²⁰ F., C., C^a. punappuna.²¹ C. gacchatha dāni ā°. C^a. gacchathāti ā°. B. gaccha-
tyaṁ tāv' āvuso. K. gacchāvuso.²² B. vejjaṁ uyyojesi.²³ K. a. gāme.²⁴ C., C^a, K. om.²⁵ F., C., C^a. yena.²⁶ K. °yyā ti.

mantento, 'vadehi tāva āvuso Pālita tvaṃ¹ kim akkhi²
 olokessasi udāhu Buddhasāsanā³ ti³ anamataggasmīṃ
 hi saṃsāravatṭe tava anakkhikakālassa⁴ gaṇaṇā⁵ natthi,
 anekāni pana Buddhasatāni Buddhasahassāni⁶ atītāni,
 tesu te⁷ ekabuddho⁸ pi na paricchinno, idāni imaṃ
 antovassaṃ 'tayo māse na nipajjissāmīti'⁹ te mānasaṃ¹⁰
 baddhaṃ, tasmā cakkhūni te nassantu vā bhijjantu vā
 Buddhasāsanam eva dhārehi, mā cakkhūni¹¹—bhūta-
 kāyaṃ ovaḍanto imā gāthā¹² abhāsi:

'Cakkhūni hāyanti¹³ mamāyitāni,
 sotāni hāyanti¹⁴ tath' eva deho,¹⁵
 sabbam p'idaṃ¹⁶ hāyati¹⁷ dehanissitaṃ,
 kiṃkāraṇā Pālita tvaṃ pamajjasi?

'Cakkhūni jīranti mamāyitāni
 sotāni jīranti¹⁸ tath' eva kāyo,
 sabbam p'idaṃ jīrati¹⁹ kāya²⁰-nissitaṃ,
 kiṃkāraṇā Pālita tvaṃ pamajjasi?

'Cakkhūni bhijjanti mamāyitāni,
 sotāni bhijjanti²¹ tath' eva rūpaṃ,²²
 sabbam p'idaṃ bhijjati rūpanissitaṃ²³
 kiṃkāraṇā Pālita tvaṃ pamajjasīti.'

¹ C^a. om.

² C^a. akkhiṃ.

³ K. C^a. om. ti.

⁴ K. B. akkhikāṇassa.

⁵ K. B. nāma (K. gaṇā nāma).

⁶ K. °sahassā.

⁷ K. B. om.

⁸ K. eko Buddho.

⁹ K. nipajāmīti.

¹⁰ K. B. temāsaṃ (B. ti°) nivaddhaṃ adhiṭṭhānaṃ (B. nib-
 addhaviriyaṃ) karissāmi. C^a. has nibaddhaṃ.

¹¹ K. a. olokehi.

¹² B. gāthāyo.

¹³ K. B. hāyantu (K. B. imper. throughout).

¹⁴ K. hā° so°.

¹⁵ K. B. Kāyo,

¹⁶ B. midayaṃ. K. iddhaṃ.

¹⁷ F. kāyani°.

¹⁸ K. jīr° so°.

¹⁹ K. B. jīratu.

²⁰ B. deha°.

²¹ K. bh° so°.

²² C. C^a. rūpo. F. B. kāyo. K. deho.

²³ B. deha. K. kāya.

Evaṃ tihi gāthāhi attano ovādaṃ datvā nisinnako va natthukammaṃ katvā gāmaṃ piṇḍāya pāvisi. Vejjo¹ disvā, 'kiṃ bhante natthukammaṃ kataṃ' ti pucchi. 'Āma upāsakā' ti. 'Kidaṣaṃ bhante' ti. 'Rujat' eva, upāsakā' ti. 'Nisīditvā vo² bhante kataṃ nipajjitvā' ti. Thero tuṇhī ahosi. Punappunaṃ pucchiyamāno³ pi na kiñci⁴ kathesi. Atha naṃ vejjo 'bhante tumhe sappāyaṃ na karotha, ajja⁵ paṭṭhāya 'asukena⁶ me telaṃ pakkāṃ' ti mā vadittha; aham pi 'mayā vo telaṃ pakkāṃ' ti na vakkhāmiti' āha. So vejjena paccakkhāto vihāraṃ gantvā⁷ 'vejjenāpi paccakkhāto 'si iriyāpaṭhaṃ mā vissajja⁸ samaṇā' ti:

'Paṭikkhitto tikicchāya vejjenāsi vivajjito,
niyato maccurājassa kiṃ Pālita⁹ pamajjassiti.'

Imāya gāthāya attānaṃ ovaditvā¹⁰ samaṇadhammaṃ akāsi. Ath' assa majjhimayāme atikkante¹¹ apubbaṃ acarimaṃ akkhīni c'eva kilesā ca pabhijjissu.¹² So¹³ sukhavipassako arahā hutvā¹⁴ gabbhaṃ pavisitvā nisīdi. Bhikkhū bhikkhācāravelāya¹⁵ gantvā,¹⁶ 'bhikkhācārakālo¹⁷ bhante' ti āhaṃsu.¹⁸ 'Kālo āvuso' ti. 'Āma bhante' ti. 'Tena hi gacchathā' ti.¹⁹ 'Tumhe pana bhante' ti. 'Akkhīni me āvuso parihīṇā'²⁰ ti. Te tassa akkhīni oloketvā assupunṇanettā hutvā,²¹ 'bhante mā cintayittha,

¹ K. B. taṇ. ² K. telaṃ. ³ F., C., C*, K., B. pucchito.

⁴ K. kiñci pi na. ⁵ K. B. ajjato.

⁶ K. a. nāma vejena. B. nāma for me.

⁷ B. a. tvaṇ. K. a. after pi.

⁸ F., C*, B. vissajji. K. visajjesi.

⁹ B. a. tvaṇ. ¹⁰ K. a. thero.

¹¹ F. C*. atikkamante. K. attikantamatte.

¹² B. bhijjissu. K. bhijisu. ¹³ C. om.

¹⁴ K. a. taṇ khaṇaṃ yeva vikaṣitapaduma-sadiso hutvā.

¹⁵ F. K. °velāyaṇ. ¹⁶ K. B. āgantvā.

¹⁷ K. °velāya. ¹⁸ K. a. kiṃ.

¹⁹ K. B. kiṃ. ²⁰ B. parihīnānīti. K. parihinnāni.

²¹ K. °punṇehi nettehi rodantā hutvā.

mayaj vo paṭijaggissāmā' ti theraj assāsetvā¹ kattabbayuttakaj vattapaṭivattaj² katvā gāmaj³ pavisiṇsu.⁴ Manussā theraj adisvā, 'bhante ambakaj ayyo kuhiṇ' ti pucchitvā⁵ taj pavattiṇ⁶ sutvā⁷ yāguṇ pesetvā sayaj piṇḍapātaj ādāya gantvā theraj vanditvā pādamūle⁸ pavatṭamānā⁹ roditvā,¹⁰ 'mayaj bhante¹¹ paṭijaggissāma tumhe mā cintayitthā' ti samassāsetvā pakkamiṇsu. Tato paṭṭhāya nibaddhaj yāgubhattaj¹² vihāram eva pesenti. Thero pi itare saṭṭhibhikkhū nirantaraj ovaḍati; te tass' ovāde ṭhatvā upakaṭṭhāya pavāraṇāya sabbe va saha paṭisambhidāhi arahattaj pāpuṇiṇsu. Vutthavassā ca pana Saṭṭhāraj daṭṭhu-kāmā hutva theraj āhaṇsu: 'bhante Saṭṭhāraj daṭṭhukām' amhā' ti. Thero tesaj vacanaṇ sutvā cintesi: 'ahaj dubbalo antarāmagge ca amanussapariggahitā¹³ aṭavi¹⁴ atthi, mayi etehi saddhiṇ gacchante sabbe kilamissanti, bhikkham pi labhituṇ na sakkhissanti, ime puretaram eva pesessāmīti.'¹⁵ Atha ne āha: 'Āvuso tumhe purato gacchathā' ti.¹⁶ 'Tumhe pana bhante' ti. 'Ahaj dubbalo antarāmagge ca amanussapariggahitā aṭavi¹⁴ atthi mayi tumhehi saddhiṇ gacchante sabbe kilamissatha tumhe purato gacchathā' ti. 'Mā bhante evam karittha; mayaj tumhehi saddhiṇ-ñeva gamissāmā' ti. 'Mā vo āvuso evaṇ¹⁷ ruccittha¹⁸ evaṇ sante mayhaj aphāsukaj bhavissati, mayhaj kaṇiṭṭho tumhe disvā pucchissati, ath' assa mama cakk-

¹ B. samassāsetvā.

² C^a. °yuttavattapaṭi vattaj. F. yuttakaj vattaj.

³ C. om.

⁴ C^a. K. gāmaj piṇḍāya pav°.

⁵ B. ārocesuṇ te.

⁶ K. pavuttiṇ (almost al.).

⁷ K. a. rodantā.

⁸ B. pādamūlesu.

⁹ F. pavaddhayamānā. C^a. pavaddhamānā. K. B. °tt°. K. pari°.

¹⁰ K. rodetvā.

¹¹ B. bh° ma°.

¹² K. yāgū° (almost al.).

¹³ K. °hittā. B. °hitā.

¹⁴ F. aṭavi. C^a. aṭavi'tthi.

¹⁵ B. pesiessāmīti.

¹⁶ K. a. kiṇ.

¹⁷ K. gamanaṇ.

¹⁸ F. C. āvuso rucci. C^a. āvuso ruci.

hūnaṃ parihīnabbhāvaṃ āroceyyātha, so mayhaṃ santikaṃ kañcid¹ eva pahiyissati,² tena saddhiṃ āgacchissāmi,³ tumhe mama vacanena⁴ Dasabalaṃ ca asītimahāthere ca vandathā⁵ ti te uyyojesi.

Te therāṃ khamāpetvā antogāmaṃ pāvīsīṃsu. Manussā te⁶ nisīdāpetvā bhikkhaṃ datvā, 'kiṃ bhante ayyānaṃ gamanākāro paññāyatīti.'⁶ 'Āma upāsakā, Satthūraṃ datṭhukāma' amhā⁷ ti. Te puṇappunaṃ yācitvā tesāṃ gamanacchandama eva ñatva anugantvā paridevitvā nivattiṃsu. Te pi anupubbena.⁷ Jetavanaṃ gantvā Sattharaṃ ca⁸ mahāthere ca therassa vacanena vanditvā punadivase yattha therassa kaṇiṭṭho vasati taṃ vithiṃ piṇḍāya pāvīsīṃsu. Kuṭumbiko⁹ te sañjānitvā nisīdāpetvā katapaṭi-santhāro¹⁰ 'bhātikathero me kuhiṃ' ti pucchi. Ath' assa te taṃ pavattiṃ ārocesuṃ. So¹¹ tesāṃ pādamaḷe pavattento roditvā pucchi: 'idāni bhante kiṃ kātappaṃ' ti. 'Thero ito kassaci gamaṇaṃ paccāsīṃsati¹² gatakāle tena saddhiṃ āgamiṃsati.' 'Ayaṃ me¹³ bhante bhāgineyyo Pālito nāma etaṃ¹⁴ pesethā' ti. 'Evaṃ pesetuṃ¹⁵ na sakkā, magge paripantho atthi¹⁶ pabbājetvā pesetuṃ vattatīti.' 'Evaṃ katvā pesetha bhante' ti. Atha naṃ pabbājetvā addhamāsamattaṃ cīvaragahaṇādīni sikkhāpetvā maggaṃ ācikkhitvā pahiyīṃsu. So anupubbena taṃ gāmaṃ patvā¹⁷ gāmadvāre ekaṃ mahallakaṃ disvā, 'imaṃ gāmaṃ nissāya koci āraññako vihāro atthīti' pucchi. 'Atthi bhante' ti. 'Ko¹⁸ tattha vasatīti.' 'Pālitaṭthero¹⁹ nāma bhante' ti. 'Maggā me ācikkhathā' ti. 'Ko'si tvaṃ bhante' ti. 'Therassa bhāgineyyo' mhiṃ. Atha naṃ gahetvā

¹ K. B. kiñcid.   ² C. pahiyissati.   ³ K. gamissāmi.

⁴ K. 'nen' eva.   ⁵ C. C^a. om. B. a. disvā.

⁶ K. a. pucchiṃsu.   ⁷ K. a. gantvā patvā for ga°.

⁸ B. a. asīti°.   ⁹ B. Kuṭumbiko. K. kaṭu° al.

¹⁰ K. a. bhante.   ¹¹ B. a. taṃ sutvā.

¹² B. āgamaṇaṃ paccāsīṃsati and a. tassa.

¹³ C. C^a. om.   ¹⁴ K. a. bhante.   ¹⁵ K. a. gihibhāve.

¹⁶ B. taṃ.   ¹⁷ C. C^a. pavisitvā.

¹⁸ B. a. nāma.   ¹⁹ F. C^a. Pālitaṭthero.

vihāraṃ nesi. So therāṃ vanditvā addhamāsamattaṃ vattapaṭivattaṃ katvā therāṃ sammāpaṭijaggitvā: 'bhante mātulakuṭṭimbiko me tumhākaṃ āgamaṇaṃ paccāsīysati etha gacchāma' ti āha. 'Tena hi¹ me² yaṭṭhiṃ gaṇhāhīti.' So yaṭṭhikoṭiṃ gaṇetvā therena saddhiṃ anto-gāmaṃ pāvīsi.³ Manussā te⁴ nisīdāpetvā, 'kiṃ bhante gamanākāro' va⁵ paññāyatīti' pucchīsu.⁶ 'Āma upāsakā, gantvā Satthāraṃ vandissāmīti.'

Te nānappakāreṇa yācitvā alabhantā⁷ therāṃ uyyojentā⁸ upaddhapathaṃ gantvā roditvā nivattiṃsu. Sāma-nero therāṃ yaṭṭhikoṭiyā⁹ ādāya gacchanto antarāmagge aṭaviyaṃ Kaṭṭhanagaraṃ¹⁰ nāma¹¹ therena upanissāya vutthapubbagāmaṃ¹² sampāpuni.¹³ So tato nikkhamitvā araññe gāyitvā gāyitvā dārūni uddharantiyā ekissā itthiyā gītasaddaṃ sutvā sare nimittaṃ gaṇhi.

Itthisaddo viya hi añño saddo purisānaṃ sakalasarīraṃ pharitvā tṭhatuṃ samattho nāma natthi. Tenāha Bhagavā: 'nāhaṃ bhikkhave aññaṃ ekasaddam pi samanupassāmi yo evam purisassa cittaṃ¹⁴ pariyādāya tiṭṭhaṭi, yathayidaṃ¹⁵ bhikkhave itthisaddo' ti.¹⁶ Sāma-nero¹⁷ tattha nimittaṃ gaṇetvā yaṭṭhikoṭiṃ vissajjetvā, 'tiṭṭhatha¹⁸ tāva bhante, kiccam me atthīti'¹⁹ tassā

¹ B. K. a. imaṃ.

² K. om.

³ C. Ca. pavisiṃsu. K. pāvīsi.

⁴ Ca. om. K. B. a. therāṃ; and K. corr. a. disvā pac-cuggantvā paññātāsane.

⁵ S. B. vo.

⁶ Ca. pucchi.

⁷ Ca. alabhante. K. alabhitvā.

⁸ B. uyyojetvā. K. °nto.

⁹ F. Ca. °koṭiṃ.

¹⁰ K. saṅkattha°.

¹¹ K. a. atthi.

¹² K. B. vutthapubbaṃ (K. °tṭh°).

¹³ Sic in F., C., Ca.; °puni in S.; K. pāpuni; and a. K. Yadā aññatarā itthi gāmato nikkhamitva araññe gantvā gāyitā dārūni uddharanti vicarati, so etissā itthiyā, etc.

¹⁴ K. a. sosetvā.

¹⁵ K. yathā.

¹⁶ K. a. so.

¹⁷ K. a. pi.

¹⁸ K. B. tiṭṭha.

¹⁹ K. a. vatvā.

santikaṇ gato. Sā taṇ disvā tuṇhī ahosi, so tāya saddhiṇ silavipattiṇ pāpuṇī. Thero cintesi: 'idān' ev'¹ eko gītasaddo sūvittha, so ca kho itthiyā; sāmaṇero² pi cirāyati,³ so⁴ silavipattiṇ patto bhavissatiti.' So pi attano kiccaṇ nīṭṭhāpetvā āgantvā, 'gacchāma bhante' ti āha. Atha nāy thero pucchi: 'pāpo jāto' si sāmaṇerā' ti. So tuṇhī hutvā⁵ punappunāy pucchito⁶ pi na kiñci kathesi. Atha naṇ thero āha: 'tādisena pāpena mama yaṭṭhikoṭigahaṇakiccaṇ natthiti.' So saṇvegappatto⁷ kāsāyāni apānetvā gihīniyāmena⁸ paridahitvā, 'bhante pubbe ahaṇ'⁹ sāmaṇero, idāni pan' amhi gihī jāto, pabbajanto pi cāhaṇ na saddhāya pabbajito maggaparipanthabhayena pabbajito etha¹⁰ gacchāmā' ti āha. 'Āvuso gihīpāpo pi pāpo¹¹ samaṇapāpo pi pāpo yeva, tvaṇ samaṇabhāve ṭhatvāpi¹² silamattaṇ pūretuṇ nāsakkhi, gihī hutvā kiṇ nāma kal-yāṇaṇ karissasi; tādisena pāpena mama¹³ yaṭṭhigahaṇakiccaṇ natthiti.'¹⁴ 'Bhante amanussūpaddavo¹⁵ maggo,¹⁶ tumhe pi andhā kathaṇ idha vasissathā' ti. Atha naṇ thero: 'āvuso tvaṇ mā evaṇ¹⁷ cintayī,¹⁸ idh' eva me¹⁹ nīpajjitvā marantassāpi aparāparaṇ pavatṭentassā²⁰ pi tayā saddhiṇ gamanaṇ nāma natthiti' vatvā imā gāthā abhāsi:

'Handāhaṇ hatacakkhu'smī²¹ kantāraddhānaṇ āgato,
semānako²² na gacchāmi, natthi bale sahāyatā.'

¹ K. om. ev'.

² K. a. saddo. B. sa' do chijji.

³ K. aticir°.

⁴ B. a. tāya saddhiṇ.

⁵ K. a. therena.

⁶ B. puṭṭho.

⁷ K. a. attano.

⁸ F., C^a., B. gihini°. K. °en' eva.

⁹ F., C^a., B. ahaṇ pubbe.

¹⁰ K. a. bhante.

¹¹ C. C^a. om. K. gihī pi pāpo samaṇā pi pāpo.

¹² K. om.

¹³ C. F. me.

¹⁴ B. adds āha, K. so.

¹⁵ K. °ddūto.

¹⁶ C. adds ahesu.

¹⁷ B. a. aparīṇāyikā. K. °akā. K. t° e° mā.

¹⁸ C^a., F., B. cintayī. C. cintesi.

¹⁹ C^a. om.

²⁰ B. parivattantassā.

²¹ MSS. °smiṇ. F. B. 'smi.

²² K. B. seyyamāno (in brackets, B.).

‘Handāhaṇ hatacakkhu ’smi¹ kantāraddhānam āgato,
marissāmi no gamissāmi natthi bāle sahāyatā’ ti.’

Taṇ sutvā itaro saṇvegajāto: ‘bhāriyaṇ vata me sāha-
sikaṇ ananucchavikaṇ kammaṇ katan’ ti² bāhā paggayha
kandanto vanasaṇḍaṇ pakkhanditvā tathā pakkanto va
ahosi.

Therassāpi sīlatejena³ saṭṭhiyojanāyāmaṇ paṇṇāsayo-
janavitthataṇ⁴ paṇṇarasayojanababalaṇ jayasumana-
pupphavaṇṇaṇ⁵ nisīdanuṭṭhānakālesu⁶ onamanunna-
manapakatikaṇ Sakkassa devaraṇṇo paṇḍukambalasilā-
saṇaṇ unhākāraṇ dassesi.⁷ Sakko, ‘ko nu kho maṇ
ṭhānā cāvetukāmo’⁸ ti lokaṇ⁹ olovento dibbena cakkhunā
theraṇ addasa.¹⁰ Tenāhu porāṇā:

‘Sahassanetto devindo dibbaṇ cakkhuṇ¹¹ visodhayi,
pāpagarahi¹² ayaṇ Pālo ājivaṇ parisodhayi.

‘Sahassanetto devindo dibbaṇ cakkhuṇ visodhayi,
dhammagaruko ayaṇ Pālo nisinno sāsane rato’ ti.’

Ath’ assa etad ahosi: ‘sacāhaṇ evarūpassa pāpagara-
hino dhammagarukassa ayyassa¹³ santikaṇ na gamissāmi,
muddhā¹⁴ me sattadhā phāleyya;¹⁵ gamissāmi’ssa¹⁶
santikaṇ’ ti. Tato:¹⁷

‘Sahassanetto devindo devarajjasiridharo,¹⁸
khaṇeṇ’ eva upāgantvā¹⁹ Cakkhupālaṇ upāgami.’²⁰

¹ MSS. °smiṇ. F. B. ’smi. ² K. a. vatvā. ³ K. silla°.

⁴ C. paṇṇāsaṇ yojana°. C^a. om. K. B. paṇṇāsa°.

⁵ K. jayakusumapu°. ⁶ B. °anuṭṭāhaṇa°.

⁷ K. °eti. ⁸ K. cāletu°. ⁹ F., C^a, B., K. om.

¹⁰ K. adassa (freq.). ¹¹ B. dibbacakkhuṇ.

¹² C. pāpāga°. B. pāpagarahito. ¹³ B. ayyakassa.

¹⁴ K. a. pi. ¹⁵ K. phal°. ¹⁶ C^a. tassa, so B.

¹⁷ K. om. ¹⁸ B. sirindharo.

¹⁹ F. khaṇeṇa āgantvāna. C. C^a. khaṇeṇa āgantva taṇ.
B. taṇkhaṇeṇa āgantvāna. K. khaṇeṇa tattha āgantvā.

²⁰ K. a. ti.

Upagantvā ca¹ pana therassāvidūre² padasaddaṃ akāsi. Atha naṃ therō pucchi: 'ko eso' ti. 'Ahaṃ bhante addhiko'³ ti. 'Kuhīṃ yāsi upāsakā' ti. 'Sāvatthiyaṃ'⁴ bhante' ti. 'Yāhi āvuso' ti. 'Ayyo pana bhante kuhīṃ gamissatīti.'⁵ 'Ahaṃ pi tatth' eva gamissāmiti.' 'Tena hi'⁶ ekato' va gacchāma bhante' ti. 'Ahaṃ'⁷ dubbalo,⁸ mayā saddhiṃ gacchantassa tava papañco bhavissatīti.' 'Mayhaṃ'⁹ accāyikaṃ natthi, ahaṃ¹⁰ pi ayyena saddhiṃ gacchanto dasasu¹¹ puññakiriya-vatthusu ekaṃ¹² labhis-sāmi ekato va gacchāma bhante' ti.

Therō: 'eko'¹³ sappuriso bhavissatīti' cintetvā, 'tena hi yaṭṭhikoṭṭiṃ gaṇha'¹⁴ upāsakā' ti āha. Sakko tathā katvā pathaviṃ saṅkhipanto saṅkhipanto¹⁵ sāyaṇhasamaye Jeta-vaṇaṃ sampāpesi. Therō saṅkhapaṇavādisaddaṃ¹⁶ sutvā: 'katth'eso saddo' ti pucchi.¹⁷ 'Sāvatthiyaṃ bhante' ti. 'Upāsaka'¹⁸ pubbe¹⁹ mayaṃ gamanakāle cirena gamimhā'²⁰ ti. 'Ahaṃ'²¹ ujukamaggaṃ jānāmi bhante' ti. Tasmiṃ khaṇe therō, 'nāyaṃ manusso devatā bhavissatīti' sal-lakkhesi:²²

'Sahassanetto devindo devarajjasirīdharo,²³
saṅkhipitvāna taṃ maggaṃ khippaṃ Sāvatthiṃ āgamiṃ.'

So therāṃ²⁴ therass' ev' atthāya²⁵ kaṇiṭṭhakuṭimbikena

¹ F. C^a. om.

² K. B. therassa avidūre.

³ K. a. āgato 'mhi.

⁴ F. Sāvatthiṃ (the MSS. vary frequently between the two readings).

⁵ K. °sī.

⁶ K. bhante after hi.

⁷ K. B. a. āvuso.

⁸ K. a. 'mhi.

⁹ K. a. turitagamanaṃ.

¹⁰ F. C^a. aham.

¹¹ C. C^a. dasapu°.

¹² K. a. pi.

¹³ K. eso.

¹⁴ K. gaṇhi.

¹⁵ B. saṅkhipento. C^a. K. om. one.

¹⁶ K. saṅkha-bheri-pannava-sadde.

¹⁷ K. a. saddo.

¹⁸ K. om.

¹⁹ C. C^a. om.

²⁰ K. ga'tamhā ti.

²¹ K. a. pana.

²² K. a. tenāhu porāṇā.

²³ B. sirindharo.

²⁴ B. netvā.

²⁵ K. therassa vasanatthāya.

kāritay¹ paṇṇasālay netvā pallaṅke nisidāpetvā piyasa-
hāya-vaṇṇena² tassa santikay gantvā, 'samma Pālā'³
ti pakkosivā, 'kiy sammā' ti. 'Therassāgatabhāvaṇ'⁴
jānāsīti.⁵ 'Na jānāmi, kiy pana thero āgato' ti. 'Āma
samma idān' āhaṇ⁶ vihāray gantvā theray tayā kata⁷-
paṇṇasālāyaṇ⁸ nisinnakay disvā āgato' mḥiti' vatvā
pakkāmi.

Kuṭimbiko' pi⁹ vihāray gantvā theray disvā pādamūle
pavattento¹⁰ roditvā:¹¹ 'idaṇ disvā ahaṇ bhante tum-
hākaṇ pabbajituy nādāsīy'¹² tiāḍini vatvā dve dāsadārake
bhujisse¹³ katvā therassa santike pabbājetvā, 'antogāmato
yāgubhattāḍini āharitvā theray upatṭhahathā' ti paṭi-
pādesi.¹⁴

Sāmaṇerā vattapaṭivattay katvā theray upatṭhahiṇsu.
Ath' ekadivasaṇ disāvāsino bhikkhū, 'Satthāray passis-
sāmā' ti, Jetavanaṇ āgantvā Satthāray¹⁵ vanditvā asiti-
mahāthere disvā vihāracārikaṇ carantā Cakkhupāla-
ttherassa vasanaṭṭhānaṇ patvā, 'tay¹⁶ pi passissāmā' ti
sāyaṇ tadabhimukhā ahesuṇ. Tasmīy khāṇe mahāmegho
utṭhahi. Te 'idāni sāyaṇ¹⁷ ca meggo ca utṭhito¹⁸ tato¹⁹
pāto va gantvā passissāmā' ti nivattiṇsu. Devo paṭhama-
yāmaṇ vassitvā majjhimayāme vigato, thero āradḍha-
viriyo āciṇṇacaṅkamano tasmā pacchimayāme caṅka-
manaṇ²⁰ otari. Tadā pana navavattṭhāya²¹ bhūmiyā bahū

¹ C^a. kāritapaṇṇasālay.

² B. piyasaḥāyaka°.

³ K. B. Cūlapālā.

⁴ C. C^a. °āgamanabhāvaṇ. K. a. na.

⁵ K. a. āha. Āma sammā.

⁶ K. B. idāni aham.

⁷ B. Kārita°. K. Kāritāya.

⁸ B. °sālāya.

⁹ K. om.

¹⁰ K. B. parivattento.

¹¹ K. a. theray vanditvā.

¹² B. nādāsīti.

¹³ B. bhūjisse. K. bhuj°.

¹⁴ K. °yādesi.

¹⁵ K. B. Tathāgataṇ.

¹⁶ C. idam. C^a. idāni. F. imam pi. B. idam pi. K. idaṇ
theray.

¹⁷ K. B. atisāyanho.

¹⁸ S. utṭhahi.

¹⁹ K. B. om. K. āg°

²⁰ F., C., C^a, B. caṅkamaṇ.

²¹ F. °vatṭhaddhāya. C. C^a. navaddhāya. K. navavu°.

indagopakā utṭhahiṃsu, te there caṅkamante yebhuyyena vipajjiṃsu; āvāsikā¹ therassa caṅkamanatṭhānaṃ kālāssa eva na sammajjiṃsu. Itare bhikkhū, 'therassa vasana-tṭhānaṃ passissāmā' ti āgantvā caṅkamane pāṇake² disvā, 'ko imasmiṃ caṅkamatīti'³ pucchiṃsu. 'Amhākaṃ upajjhāyo bhante' ti. Te ujjhāyiṃsu: 'passatha⁴ samaṇassa kammaṃ sacakkhukāle⁵ nipajjitvā niddāyanto kiñci akatvā idāni⁶ cakkhuvikalakāle "caṅkamāmīti" ettake pāṇe⁷ māresi, "attham karissāmīti" anattāya karīti.'⁸ Atha te⁹ gantvā¹⁰ Tathāgatassa ārocesuṃ: 'bhante Cakkhupālatthero "caṅkamāmīti" bahū pāṇake māreṣṭi.' 'Kiṃ pana so tumhehi¹¹ mārento diṭṭho' ti. 'Na diṭṭho bhante' ti. 'Yath' eva tumhe taṃ na passatha, tathā so pi¹² te pāṇe na passati, khināsavānaṃ maraṇacetanā nāma natthi bhikkhave' ti. 'Bhante arahattassa upanissaye sati kasmā andho jāto' ti. 'Attanā¹³ katakammavasena bhikkhave'¹⁴ ti. 'Kiṃ pana bhante¹⁵ tena kataṃ' ti. 'Tena hi bhikkhave suṇātha.'

'Atīte Bārāṇasiyaṃ Bārāṇasīrāje¹⁶ rajjaṃ karente eko vejjo gāmanigamesu¹⁷ caritvā vejjakammaṃ karonto ekaṃ cakkhudubbalaṃ itthiṃ disvā pucchi: 'kiṃ te aphāsukaṃ' ti. 'Akkhihi na passāmīti.' 'Bhesajjaṃ te karomīti.'¹⁸ 'Karohi sāmīti.' 'Kiṃ me dassasīti.' 'Sace me akkhini pākatikāni¹⁹ kātuṃ sakkhissasi ahaṃ te saddhiṃ putta-dhitāhi dāsī bhavissāmīti.' So 'sādhū' ti bhesajjaṃ saṃvidahi; ekabhesajjen' eva akkhini pākatikāni ahesuṃ.

¹ K. B. antevāsikā.

² B. matapāṇake.

³ B. caṅkamīti.

⁴ K. B. passathāvuso.

⁵ B. sacakkhukakāle.

⁶ Here ends Paris, 93, 94; resumed in the middle of 95.

⁷ B. pāṇake.

⁸ B. karotīti.

⁹ F. C^a. om.

¹⁰ K. nivattetvā.

¹¹ K. a. pāṇe.

¹² F. tathāpi so. B. tath' eva.

¹³ B. attano.

¹⁴ F., C., C^a. om.

¹⁵ C., C^a, B. om.

¹⁶ K. Bārāṇasīrāṇṇe. B. Kāsikarāṇṇe.

¹⁷ C., C^a, B. °nigame.

¹⁸ K. B. karissāmīti.

¹⁹ K. pākaṭ^o.

Sā cintesi: 'Ahaṇ etassa puttadhītāhi saddhiṇ¹ dāsi bhavissāmiti' patijāniṇ,² na kho pana maṇ saṇhena³ samudācarissati, vañcessāmi naṇ' ti. Sā vejjenāgantvā:⁴ 'kīdisaṇ bhadde' ti puṭṭhā, 'pubbe me akkhīni thokaṇ rujiṇsu, idāni⁵ atirekatarāṇ rujantīti' āha. Vejjo: 'Ayaṇ maṇ vañcetvā kiñci adātukāmā na me etāya dinnabhatiyā attho, idān'⁶ eva naṇ⁷ andhaṇ karissāmiti' cintetvā, geḥaṇ gantvā bhariyāya tam⁸ atthaṇ ācikkhi. Sā tuṇhi ahosi. So ekaṇ bhesajjaṇ yojetvā tassā santikaṇ gantvā, 'bhadde imaṇ bhesajjaṇ añjāhīti'⁹ añjāpesi; tassā¹⁰ dve akkhīni dīpasikhā viya vijjhāyiṇsu. So¹¹ vejjo Cakkhupālo ahosīti.¹²

'Bhikkhave tadā mama puttana katakammaṇ pacchato pacchato¹³ anubandhi, pāpakammaṇ hi nām' etaṇ dhuraṇ vahato balivaddassa¹⁴ padaṇ cakkaṇ viya anugacchatīti'—idaṇ vatthuṇ kathetvā anusandhiṇ ghaṭetvā patitṭhāpita-mattikaṇ sāsanaṇ rūjamuddāya lañchento¹⁵ viya dhamma-rājā imaṇ gātham āha:

1. 'Manopubbaṅgamā dhammā manoseṭṭhā manomayā,
manasā ce padutṭhena bhāsati vā karoti vā
tato naṇ dukkhaṇ anveti cakkhaṇ va vahato
padaṇ' ti.

Tattha 'mano' ti kāmāvacarakusalādibhedaṇ sabbam pi catubbūmikacittaṇ. Imasmiṇ pana pade tadā tassa vejjaṇsa uppannaccittavasena niyamiyamānaṇ vavatthāpi-

¹ C^a., B., K. saputtadhītā (om. pu^o sa^o).

² K. patipajāniṇ.

³ B. sammācarena.

⁴ K. ve^o punāgantvā.

⁵ B. pana.

⁶ C., C^a., B., K. idāni.

⁷ K. taṇ. B. dinnāya.

⁸ K. B. etam.

⁹ B. anjehīti.

¹⁰ F., C., C^a., B. om.

¹¹ F. C. om.

¹² K. B. om. ti.

¹³ K. om. one.

¹⁴ K. balibadd^o. B. balivaddhassa.

¹⁵ F., C^a., B. lañchanto.

yamānaṃ paricchijjīyamānaṃ¹ domanassasahagataṃ paṭi-
ghasampayuttacittam eva labbhati.² 'Pubbaṅgamā' ti
tena paṭhamagāminā hutvā samannāgatā. 'Dhammā'
ti guṇadesanāpariyattinissattavasena³ cattāro dhammā
nāma. Tesu :

'Na hi dhammo adhammo ca ubho samavipākino,
adhammo nirayaṃ⁴ neti, dhammo pāpeti suggatiṃ' ti

ayaṃ guṇadhammo nāma—'dhammaṃ vo bhikkhave
desissāmi ādikalyānaṃ'⁵ ti, ayaṃ desanādhhammo nāma—
'idha pana bhikkhave⁶ ekacce kulaputtā dhammaṃ pari-
yāpuṇanti suttaṃ geyyaṃ'⁷ ti, ayaṃ pariyattidhammo
nāma—'tasmiṃ kho pana samaye dhammā⁸ honti⁸
khandhā hontīti,' ayaṃ nissattadhammo nāma—'nijjīva-
dhammo' ti pi eso⁹ eva. Tesu imasmiṃ tṛhāne nissatta-
nijjīvadhammo¹⁰ adhippeto, so atthato tāyo arūpino
khandhā : vedanākkhandho saññākkhandho saṅk-
hārakkhandho ti—ete hi manopubbaṅgamā.¹¹ Etesaṃti¹²
manopubbaṅgamā¹³ nāma, 'kathaṃ pan' ete hi saddhiṃ
ekavaṭṭhuko ekārammaṇo apubbaṃ acarimaṃ ekakkhaṇe
uppajjamāno¹⁴ pubbaṅgamo nāma hotīti. Uppādaccayaṭṭ-
hena. Yathā hi bahusu ekato gāmaghātādikammāni¹⁵
karontesu : 'ko etesaṃ pubbaṅgamo' ti vutte,¹⁶ yo tesā¹⁷
paccayo hoti, yaṃ nissāya te taṃ kammaṃ karonti, so
datto¹⁸ vā matto¹⁹ vā tesāṃ 'pubbaṅgamo' ti vaccati—

¹ K. °jamānaṃ.

² C^a. K. labhati.

³ K. B. °nisattanijīvavasena.

⁴ K. niriyaṃ (*al.*).

⁵ C^a. nāma.

⁶ K. a. veyyākaraṇaṃ.

⁷ F. samayena.

⁸ F. hontīti.

⁹ F., C., C^a. es'. K. es' eva nayo.

¹⁰ K. B. nisattanijīva°.

¹¹ F. C. hi.

¹² K. B. ete hi mano pubbaṅgamo. S. ete hi °mo.

¹³ F. C. mano pubbaṅgamo.

¹⁴ B. mano.

¹⁵ K. °ghaṭṭādini ka°. F. °ghātak°.

¹⁶ K. vuttena.

¹⁷ B. nesam.

¹⁸ K. dato. F. danto.

¹⁹ B. mitto. K. mito.

evaṃ sampadam idaṃ veditabbā. Iti 'uppādapaccayatt-
hena mano pubbañāgamo etesan' ti 'manopubbañ-
gamā';¹ na hi te mane anuppajjante uppajjitū sak-
konti, mano pana ekaccesu cetasikesu anuppajjantesu
pi uppajjati yeva. Adhipativasena pana mano seṭṭho
etesan ti 'manoseṭṭhā.' Yathā hi corādīnaṃ corajett-
hakādayo adhipatino² seṭṭhā, tathā tesam pi³ mano ti⁴
manoseṭṭhā. Yathā pana dāruādīhi nipphanūni tāni⁵
tāni bhaṇḍāni dārumayādīni nāma honti, tathā ete pi⁶
manato nipphannattā'⁷ 'manomayā' nāma. 'Paduṭṭ-
henā' ti āgantukehi abhijjhādīhi dosehi⁸ paduṭṭhena.
Pakatimano hi⁹ bhavaṅgacittaṃ,¹⁰ taṃ appaduṭṭhaṃ.
Yathā hi pasannaṃ udakaṃ āgantukehi nīlādīhi upakki-
liṭṭhaṃ nīlodakādibhedāṃ hoti, na ca navaṃ udakaṃ nāpi
purimaṃ pasannaudakam¹¹ eva, cittaṃ¹² pi āgantukehi
abhijjhādīhi dosehi¹³ paduṭṭhaṃ hoti, na ca navaṃ cittaṃ
nāpi purimaṃ bhavaṅgacittaṃ eva. Tenāha Bhagavā :
'pabbassaram idaṃ bhikkhave cittaṃ, taṃ ca kho āgan-
tukehi upakkilesehi upakkiliṭṭhaṃ' ti—evaṃ manasā ce
paduṭṭhena 'bhāsatī va karoti vā,' so bhāsamāno
catubbidhaṃ¹⁴ vacīduccaritam eva bhāsatī,¹⁵ karonto
tividhaṃ kāyaduccaritam eva karoti, abhāsanto akaronto
tāya abhijjhādīhi paduṭṭhamanasatāya¹⁶ tividhaṃ mano-
duccaritaṃ pūreti, evaṃ assa dasa akusalakammappaṭhā
pāripūriṃ gacchanti. 'Tato naṃ dukkham anveti'

¹ K. a. nāma.² K. adhipatipati.³ K. om.⁴ B. adhipati mano va seṭṭho. K. adhipati, seṭṭho.⁵ F. om.⁶ B. te pi.⁷ K. °atā (*freq. variant for °attā in such nouns*).⁸ F. upakkilesehi.⁹ K. pi.¹⁰ F. om. bhavaṅgacittaṃ—abhijjhādīhi.¹¹ K. pasannaṃ.¹² C. K. tam. K. B. tathā tam pi (*for ci pi*).¹³ F. bhavaṅgadosehi.¹⁴ K. catuvidhaṃ.¹⁵ K. enumerates in each case, and a., vacīduccaritaṃ,
etc., nāma.¹⁶ C^a, B. °mānasatāya.

ti, tato tividhaduccaritato taṇ puggalaṇ dukkham anveti, duccaritānubhāvena catūsu apāyesu¹ manussesu vā tam-abhāvaṇ gacchantāṇ kāyavatthukam pi itaram pīti,² iminā pariyāyena kāyikaṇ cetasikaṇ³ vipākadukkhaṇ anugacchati. Yathā kiṇ: 'cakkaṇ va vahato padaṇ' ti, dhure yuttassa dhuraṇ vahato balivaddassa⁴ padaṇ cakkaṇ viya. Yathā hi so⁵ ekam pi divasaṇ dve pi pañca dasa pi addhamāsam pi māsam pi⁶ vahanto cakkaṇ nivattetuṇ jahituṇ na sakkoti, atha khv⁷ assa purato abhikkaman-tassa yugaṇ gīvaṇ bādhati, pacchato paṭikkamantassa cakkaṇ ūrumaṇsaṇ paṭihanti,⁸ imehi dvih'ākārehi⁹ bād-hantaṇ cakkaṇ tassa padānupadikaṇ¹⁰ hoti, tath'eva manasā paduṭṭhena tīni duccaritāni pūretvā ṭhitaṇ pug-galaṇ nirayādisu tattha tattha gatagataṭṭhāne¹¹ duccarita-mūlakaṇ¹² kāyikam pi cetasikam pi dukkhaṇ anuband-hatīti.

Gāthāpariyosāne tiṇsasahassabbhikkhū saha paṭisambhidāhi arahattaṇ pāpuṇṇsu, sampattaparisaṇya pi desanā¹³ sāthhikā saphalā¹⁴ ahoṣīti.

Cakkhupālattherassa vatthu¹⁵ paṭhamaṇ.¹⁶

¹ F. B. cattāro apāye. C. cattāro apāyesu.

² K. itaravatthukaṇ pīti.

³ K. pamattabhāvaṇ. B. tam attabhāvam. F., B., K. kāyikace°.

⁴ K. °badd°.

⁵ K., B. a. cakkaṇ.

⁶ C., K., B. om.

⁷ F. ca. K. kho assa.

⁸ K. kāraṇehi. B. dvīhi.

⁹ B. paṭihanati. K. °haññati.

¹⁰ F. C. padānu°.

¹¹ F., C., K. gataṭṭhāne. K. a. °sukāya°.

¹² K. °duccaritādi°.

¹³ C. desanāya.

¹⁴ F. om.

¹⁵ B. Cakkhupālattherav°. F. C. vatthuṇ.

¹⁶ K. paṭhamo.

2. MATṬHAKUṆḌALI-VATTHU

Dutiya-gāthā¹ pi Sāvattiyaṇ yeva Maṭṭhakūṇḍaliṇ ārabba bhāsita.

Sāvattiyaṇ kira Adinnapubbako nāma brāhmaṇo ahosi.² Tena kassaci kiñci adinnapubbaṇ³, tena taṇ 'Adinnapubbako' tv'eva⁴ sañjāniṇsu; tass' ekaputtako⁵ ahosi piyo manāpo. Atth' assa pilandhanaṇ kāretukāmo: 'sace suvaṇṇakārass' ācikkhissāmi⁶ vetanaṇ⁷ dātabbaṇ bhavissatīti' sayam eva suvaṇṇaṇ koṭṭetvā maṭṭhāni kuṇḍalāni katvā adāsi, ten'assa putto 'Maṭṭhakūṇḍali' tv'eva paññāyittha. Tassa solasavassakāle⁸ paṇḍurogo udapādi.⁹ Mātā puttaṇ oloketvā, 'brāhmaṇa puttassa te rogo uppanno tikicchāpehi naṇ' ti āha. 'Bhoti sace vejjaṇ ānessāmi bhattavetanaṇ dātabbaṇ bhavissati,¹⁰ tvaṇ mama dhanacchedaṇ¹¹ na olokesīti.'¹² 'Atha¹³ kiṇ karissasi brāhmaṇa' ti. 'Yathā me dhanacchedo na hoti, tathā karissāmiti.' So vejjānaṇ santikaṇ gantvā, 'asukarogassa nāma tumhe kiṇ bhesajjaṇ karoṭhā' ti pucchati.¹⁴ Ath' assa te yaṇ vā taṇ vā rukkhatacādiṇ ācikkhanti.¹⁵ So taṇ āharitvā puttassa bhesajjaṇ karoti, taṇ karontass' ev' assa rogo balavā ahosi, atekiccha-bhāvaṇ upāgami. Brāhmaṇo tassa dubbalabhāvaṇ ñatvā ekaṇ vejjaṇ pakkosi.¹⁶ So¹⁷ oloketvā: 'ambhākaṇ ekaṇ kiccaṇ atthi, aññaṇ vejjaṇ pakkosivā tikicchāpehīti¹⁸

¹ K. B. have Manopubbangamā dhammā ti du°.

² C. om.

³ C., C^a., B., K. na dinna°.

⁴ B. nāmaṇ.

⁵ C^a. °puttiko.

⁶ K. B. suvaṇṇakāre kāressāmi. K. a. me bhata°.

⁷ K. B. °vettanam.

⁸ B. °vassika°. K. °vasika°.

⁹ K. B. a. tassa.

¹⁰ B. a. Kim.

¹¹ F. °chedanaṇ.

¹² B. olokessasīti.

¹³ B. a. naṇ.

¹⁴ C^a., K., B. pucchi.

¹⁵ K. ācikkhiṇsu.

¹⁶ K. pakosāpesi.

¹⁷ K. B. taṇ.

¹⁸ K. a. vatvā taṇ rogaṇ.

taṇ paccakkhāya¹ nikkhami. Brāhmaṇo tassa maraṇa-samayaṇ ñatvā, 'imassa dassanattthāya āgatāgatā² antogehe³ sūpateyyaṇ passissanti, bahi naṇ karissāmīti' puttāṇ niharitvā bahi ālinde⁴ nippajjāpesi.

Taṇ divasaṇ Bhagavā balavapaccūsasamaye mahākaruṇāsamāpattito vuṭṭhāya pubbabuddhesu katādhikārānaṇ ussannakusalamūlānaṇ veneyyabandhavānaṇ dassanattthāṇ Buddhacakkhunā lokāṇ volokento⁵ dasasahassacakkavāle⁶ ñāpajālaṇ patthari.

Maṭṭhakunḍali bahi ālinde nipannākāren' eva tassa anto⁷ paññāyi.

Sattā taṇ disvā tassa antogehā niharitvā tattha nipajjāpitabhāvaṇ ñatvā, 'atthi nu kho mayhaṇ ettha gata-paccayena attho' ti upadhārento idaṇ addasa :

'Ayaṇ mānavo⁸ mayi manay⁹ pasādetvā kālaṇ katvā tāvatīṇsadevaloke tiṇsayojanike¹⁰ kanakavimāne nibbat-tissati, accharāsahassaparivāro¹¹ bhavissati. Brāhmaṇo pi naṇ¹² jhāpetvā rodanto ālāhane¹³ vicarissati,¹⁴ deva-putto tigāvutappamānaṇ¹⁵ satthisaakatabhārālaṇkārapati-maṇḍitaṇ accharāsahassaparivāraṇ¹⁶ attabhāvaṇ oloketvā¹⁷ 'kena nu kho kammena mayā ayaṇ sirisampatti¹⁸ laddhā' ti oloketto,¹⁹ mayi cittappasādena laddhabhāvaṇ ñatvā²⁰ 'dhanacchedabhayena mama bhesajjaṇ akatvā²¹ idāni ālāhanaṇ gantvā rodati, vippakārappattaṇ naṇ karissāmīti' pitari akkhantiyā²² Maṭṭakunḍalivannaṇāgantvā²³

¹ B. pahāya. B. āgatā.

² K. āgatā.

³ F. antogahe.

⁴ B. ālinde.

⁵ S. olo°.

⁶ B. K. °vālesu.

⁷ K. a. ñāpajālāssa.

⁸ MSS. mānavo.

⁹ K. B. cittaṇ.

¹⁰ F. tāvatīṇsayojanike.

¹¹ C^a. °parivuto.

¹² K. B. taṇ.

¹³ B. K. ālāhane.

¹⁴ B. va carissati.

¹⁵ K. °vūta°.

¹⁶ K. a. attano.

¹⁷ K. oloketā.

¹⁸ K. a. vippatisāripattaṇ naṇ karissāmīti cintetvā pittari rodante Maṭṭakunḍali.

¹⁹ B. oloketva.

²⁰ K. B. ayaṇ brāhmaṇo.

²¹ K. akāretvā.

²² K. B. rodante (for akkh).

²³ F. °vaṇṇo nā°. C. °vaṇṇeṇa gantvā. B. °vaṇṇeṇa ā°.

ālāhaṇassāvidūre nipajjitvā rodissati. Atha naṃ brāhmaṇo 'ko'si tvaṃ' ti pucchitvā,¹ 'ahaṃ te putto Matthakundalīti'²—'kuhiṃ nibbato'sīti'—'tāvatiṃsabhavane' ti—'kiṃ kammaṃ katvā' ti vutte, mayi cittapasādena nibbatabhāvaṃ ācikkhissati—brāhmaṇo 'tumhesu cittaṃ pasādetvā sagge nibbattā'³ nāma atthīti'—may pucchissati.⁴ Ath'assāhaṇ⁵ 'ettakāni satāni vā sahaṇṇāni vā sata-sahaṇṇāni vā ti na sakkā gaṇanāya paricchindituṃ' ti vatvā⁶ dhammapade gāthaṃ⁷ bhāsissāmi, gāthāpariyosāne caturāsītiyā pāṇasahaṇṇānaṃ dhammābhisamayo bhavissati, Matthakundalo sotāpanno bhavissati, tathā Adinnapubbako brāhmaṇo—iti imaṃ kulapputtaṃ nissāya dhammayāgo⁸ mahā⁹ bhavissatīti' ñatvā, punadivase katasarīrapaṭijaggano mahābhikkhusaṅghaparivuto¹⁰ Sāvattiyaṃ piṇḍāya pavisitvā anupubbenā brāhmaṇassa gehadvāraṃ gato. Tasmiṃ khane Matthakundalī antogehābhimukho nipanno¹¹ hoti¹². Satthā attano aṇṇasābhāvaṃ ñatvā ekaṃ rasmiṃ visajesi. Mānava, 'kiṃ obhāso nāma'eso' ti parivattitvā, nipanno va Satthāraṃ disvā 'andhabālapitarāṃ¹³ nissāya evarūpaṃ Buddhaṃ upasāṅkamitvā kāyaveyyāvātikaṃ¹⁴ vā kātuṃ dānaṃ vā dātuṃ dhammaṃ vā sotuṃ nālattaṃ,¹⁵ idāni me hatthāpi avidheyyā¹⁶ aññaṃ kattabbaṃ natthīti' manam eva pasādesi.¹⁷ Satthā, 'alaṃ ettakena¹⁸ imassā' ti¹⁹ pakkāmi. So Tathāgate cakkhupathaṃ vijahante²⁰

¹ K. pucchissati and a. Brāhmaṇaṃ. ² B. ācikkhissati.

³ K. nibbato. C. nibbattaṃ nāma. F. nibbattanāma.

⁴ F. a.

⁵ K. a. sattā mayi cittaṃ pasādetvā satte nibbattā.

⁶ F. om.

⁷ C. gāthā.

⁸ F. corr. dhammābhisamayo. B. mahādhammābhisamayo.

⁹ C. om.

¹⁰ K. °parivutto (most freq.).

¹¹ C. nisinno.

¹² B. ath' assa.

¹³ K. °laṇ.

¹⁴ C. B. °vātikaṃ. K. °vacakaṃ.

¹⁵ K. corr. °ddhaṃ.

¹⁶ C. aviddheyyā. K. anādi-payyā.

¹⁷ K. °ti.

¹⁸ K. B. cittapasādena.

¹⁹ K. a. cintetvā.

²⁰ F. rep.

yeva pasannamano kālaṇ katvā suttappabuddho viya devaloke tiṇṣayojanike kanakavimāṇe nibbatti.

Brāhmaṇo pi'ssa sarīraṇ jhāpetvā ālāhaṇe rodana-parāyaṇo ahosi,¹ devasikaṇ ālāhaṇaṇ gantvā rodati 'kahaṇ ekaputtakā'² ti. Devaputto pi attano sampattiṇ oloketvā,³ 'kena nu kho'⁴ kammena⁵ laddhā' ti upadhārento, 'Satthari manopasādenā'⁶ ti űatvā, 'ayaṇ brāhmaṇo mama aphāsukakāle bhesajjaṇ akāretvā idāni ālāhaṇaṇ⁷ gantvā rodati, vippakārappattam etaṇ⁸ kātuṇ vaṭṭatīti,' Matṭakunḍalivaṇṇenaṅgantvā ālāhaṇassāvidūre bāhā paggayha rodanto⁹ aṭṭhāsi. Brāhmaṇo taṇ diṣvā,¹⁰ 'ahaṇ tāva puttasokena rodāmi, esa kimatthaṇ rodati pucchissāmi naṇ' ti pucchanto imaṇ¹¹ gātham āha :

'Alaṇkato Matṭhakunḍali¹²
mālābhāri¹³ haricandanussado,
bāhā paggayha kandasī,
vanamajjhe kiṇ dukkhito tuvaṇ'¹⁴ ti.

So¹⁵ āha :

'Sovaṇṇamayo¹⁶ pabhassaro
uppanno rathapaṇjaro mama,
tassa cakkayugaṇ na vindāmi
tena dukkhena jahissaṇ¹⁷ jīvitāṇ' ti.

¹ K. a. so.   ² F., B., K. kahaṇ ekaputtakā, *repeated*.

³ B. olovento.

⁴ K. B. *have me for* nu kho. F. C. om.

⁵ K. a. ayaṇ sirisampatti.

⁶ K. manāṇ.

⁷ C^a. ālāhaṇaṇ. K. āhalanaṇ (*very freq.*).

⁸ K. B. eva nam.

⁹ K. kaṇḍanto.

¹⁰ C. cinteti.

¹¹ K. om.

¹² F. S. °kunḍali.

¹³ K. B. mālādhāri. C^a. mālābhāri.

¹⁴ C. C^a. tvaṇ.

¹⁵ B. māṇavo.

¹⁶ F. Svanna°.

¹⁷ B. jahissāmi. M. jahessāmi.

Atha naṃ brāhmaṇo āha :

‘Sovaṇṇamayaṃ maṇimayam¹
lohamayaṃ atha rūpiyamayaṃ²
ācikkha me³ bhaddamāṇava,⁴
cakkayugaṃ paṭilābhayāmi⁵ te’ ti.

Taṃ sutvā māṇavo ‘ayaṃ⁶ puttassa bhesajjaṃ akatvā
puttapaṭirūpaṃ naṃ disvā rodanto “suvāṇṇadimayaṃ⁷
rathacakkaṃ karomīti” vadati, hotu niggaṇhissāmi⁸ naṃ’
ti—cintetvā ‘kīva-mahantaṃ mama⁹ cakkayugaṃ karis-
sasīti’¹⁰ vatvā, ‘yāva-mahantaṃ ākaṇkhasīti’¹¹ vutte,
‘candasuriyehi¹² me attho, te me dehīti’ yācanto :¹³

‘So māṇavo tassa pāvadi :
candasuriyā¹⁴ ubhayettha¹⁵ bhātaro ;
sovaṇṇamayo ratho mama,
tena cakkayugena sobhatīti.’

Atha naṃ brāhmaṇo āha :

‘Bālo kho¹⁶ tvaṃ asi¹⁷ māṇava,
yo tvaṃ patthayase¹⁸ apatthiyaṃ,
maññāmi tvaṃ¹⁹ marissasi,
na hi tvaṃ lacchasi candasuriye’²⁰ ti.

Atha naṃ māṇavo ‘kiṃ pana paññāyamānass’atthāya
rodanto bālo hoti—udāhu apaññāyamānassā’ ti²¹ vatvā :

¹ K. maṇi°.

² K. B. rūpiyamayaṃ.

³ B. a. tvaṃ. K. mettaṃ for me.

⁴ F. °maṇava.

⁵ B. °labhissāmi.

⁶ B. K. a. brāhmaṇo.

⁷ F. svaṇṇā°.

⁸ K. niggaṇhāmi.

⁹ C., B., K. me.

¹⁰ C. karissatīti.

¹¹ B. om. iti, and adds tāvamahantam karissāmīti.

¹² F. °sūriyehi ; so B., which has candima° (al.).

¹³ B. āha.

¹⁴ K. candima°. F. °sūriyā.

¹⁵ C., C°. ubhayattha.

¹⁶ F. ko.

¹⁷ F. om. asi. C. B. tvaṃ si. K. kho si tvaṃ.

¹⁸ K. °si.

¹⁹ K. tvaṃ.

²⁰ K. candima°.

²¹ B. °mānassatthāyāti.

‘Gamanāgamanam pi dissati
vaṇṇadhātu ubhayattha¹ vithiyo;²
peto³ pana⁴ kālakato na dissati.⁵
Ko⁶ n’idha kandataṇ bālyataro⁷ ti.

Taṇ sutvā brāhmaṇo ‘yuttaṇ esa⁸ vadatiti’ sallakk-
hetvā āha:⁹

‘Saccaṇ kho¹⁰ vadesi¹¹ māṇava,
aham eva kandataṇ bālyataro⁷
candaṇ viya dārako rudaṇ
petāṇ¹² kālakatābhipatthayaṇ¹³ ti

vatvā¹⁴ tassa kathāya nissoko hutvā māṇavassa thutiṇ¹⁵
karonto imā gāthā abhāsi:

‘Ādittaṇ vata maṇ santaṇ,
ghaṭasittaṇ¹⁶ va pāvakaṇ,
vārinā viya osiñcaṇ¹⁷
sabbaṇ nibbāpaye daraṇ.

‘Abbaḥi¹⁸ vata me sallaṇ
sokaṇ hadayanissitaṇ,
yo me sokaparetassa.¹⁹
puttasokaṇ apānudi.

‘Svāhaṇ²⁰ abbūlhasallo ‘smi
sitibhūto²¹ ‘smi nibbuto,
na socāmi na rodāmi
tava sutvāna māṇavā’ ti.

¹ F. K. ubhayettha.

² F. vīti yo. K. B. vīthiyā.

³ B. putto.

⁴ C., C^a., K. om.

⁵ F. dissako.

⁶ F. om.

⁷ B. bālataro.

⁸ K. esa yuttaṇ.

⁹ F., C., C^a., K. om.

¹⁰ B. a. tvaṇ.

¹¹ K. vādasi.

¹² K. B. puttaṇ.

¹³ K. B. °patthayeti.

¹⁴ K. a. iti.

¹⁵ F. māṇavassāthutim. K. thūtiṇ.

¹⁶ F. ghaṭaṇ sittaṇ.

¹⁷ K. B. osiñci.

¹⁸ F. abbahi. C. sabbahi. C^a. sabbamhi. K. B. ab-
būlham.

¹⁹ F. soka kare; corr. sokaṇ.

²⁰ C., C^a. so’haṇ. B. abbūlha°.

²¹ K. sita°.

Atha naṃ 'ko nāma¹ tvaṃ' ti pucchanto :²

'Devatā nu'si gandhabbo
ādu³ Sakko purindado,
ko vā tvaṃ kassa vā putto,
kathaṃ jānemu taṃ mayaṃ' ti

āha.⁴ Ath'assa⁵ māṇavo :

'Yañca kandasi yañca rodasi
puttaṃ ālāhane sayāṃ⁶ dāhitvā⁷
svāhaṃ kusalaṃ karitvā kammaṃ
tidasānaṃ sahavyataṃ⁸ patto' ti.

ācikkhi.⁹ Brāhmaṇo āha :

'Appaṃ vā¹⁰ bahuṃ vā nādassaṃ¹¹
dānaṃ¹² dadantassa sake agāre
uposathakammaṃ vā¹³ tādisaṃ.
Kena¹⁴ kammena gato'si devalokaṃ' ti.

Mānavo āha :

'Ābādhiko'haṃ dukkhito bālāhagilāno¹⁵
āturarūpo'mhi sake nivesane,
Buddhaṃ vigataṃ vitiṇṇakaṇkhaṃ
addakkhiṃ¹⁶ sugataṃ anomapaññaṃ.'

'Svāhaṃ muditamano¹⁷ pasannacitto añjaliṃ akariṃ¹⁸
Tathāgatassa,
tāhaṃ¹⁹ kusalaṃ kammaṃ karitvā²⁰ tidasānaṃ,
sahavyataṃ⁸ patto' ti.

¹ C. C^a. nu.   ² K. a. gāthaṃ āha.   ³ C. C^a. āhu. B. adu.

⁴ C. C^a. om.   ⁵ K. naṃ.   ⁶ K. sayañ ca.

⁷ B. dāyhitvā (v. Ch. ad verbum).   ⁸ K. °bya^a.

⁹ K. om.   ¹⁰ B. om.

¹¹ C^a. nāddasa. K. nādassāmi. F. C. nādassāma. B. na
passāmi.   ¹² B. dānam to next line.

¹³ B. natthi.   ¹⁴ F. tādisakena.

¹⁵ B. gilāno simply.   ¹⁶ B. adakkhi. K. adakkhim.

¹⁷ K. B. pamudita^o.   ¹⁸ K. B. akari.

¹⁹ F. corr. tenāhaṃ? K. B. svāhaṃ one. K. sohaṃ.

²⁰ F. kusalakammaṃ. F. om.; corr. akatvā? B. kusa-
laṃ karitvāna kammaṃ—so C^a.

Tasmiṃ kathente¹ yeva brāhmaṇassa sakalasarāram
pītiyā paripūri. So taṃ pītiṃ pavedento :²

‘Acchariyaṃ vata abbhutaṃ³ añjalikammaṣṣa⁴ ayam⁵
īdiso vipāko,
aham pi muditamano pasannacitto ajj’eva Buddhaya
saraṇaṃ vajāmīti’⁶

āha. Atha naṃ mānava :

‘Ajja’eva Buddhaya saraṇaṃ vajāhi⁷
dhammaṃ ca saṅghaṃ ca pasannacitto,
tath’eva sikkhāya padāni⁸ pañca
akhaṇḍaphullāni samādiyassu.

‘Pāṇātipātā viramassu khippaṃ,
loke adinnaṃ parivajjayassu,
amajjapo⁹ no¹⁰ ca musā bhaṇāhi,¹¹
sakena dārena ca hohi tuṭṭho’ ti

āha. So sādhu ti sampaticchitvā imā gāthā abhāsi :

‘Atthakāmo’si me, yakkha, hitakāmo’si, devate ;
karomi tuyhaṃ vacaṇaṃ, tvaṃ si¹² ācariyo mama.

‘Upemi Buddhaya saraṇam,¹³ dhammaṃ cāpi
anuttaraṃ,
saṅghaṃ ca naradevassa, gacchāmi saraṇam aham.

‘Pāṇātipātā viramāmi khippaṃ,
loke adinnaṃ parivajjayāmi,
amajjapo no ca musā bhaṇāmi,
sakena dārena ca homi tuṭṭho’ ti.

¹ F. C. repeat.

² K. a. āha.

³ B. abbhūtaṃ. K. abhūtaṃ.

⁴ B. añjali°. C°. añjaliṃ.

⁵ K. hoti for ayaṃ.

⁶ K. one fr. F. gacchāmīti.

⁷ F. vajāmi.

⁸ C°. sikkhāni padāni. C. B. sikkhāpa°—so B.

⁹ C°. amajjapā.

¹⁰ F. B. mā.

¹¹ C. F. abhāṇāhi.

¹² F. K. tvaṃ asi.

¹³ C. sar° Bu°—so B., C°, K.

Atha naṃ devaputto : 'brāhmaṇagehe te¹ bahuy dhanay atthi. Satthāraṃ upasaṅkamitvā dānaṃ dehi, dhammaṃ, suṇāhi, pañhaṃ pucchā' ti² vatvā, tatth'ev'antaradhāyi. Brāhmaṇo pi gehaṃ gantvā brāhmaṇiṃ āmantetvā, 'Bhadde ahaṃ samaṇaṃ Gotamaṃ nimantetvā pañhaṃ pucchissāmi, sakkāraṃ karohīti' vatvā vihāraṃ gantvā Satthāraṃ n'eva abhivādetvā na paṭisanthāraṃ katvā ekamante³ thito, 'Bho Gotama adhivāsehi me ajjatanāya⁴ bhattaṃ saddhiṃ bhikkusaṅghenā' ti āha.⁵

Satthā adhivāsesi; so Satthu adhivāsanaṃ viditvā vegenāgantvā⁶ sakanivesane⁷ khādanīyaṃ bhojanīyaṃ paṭiyādāpesi. Satthā bhikkhusaṅghaparivuto tassa gehaṃ gantvā paññattāsane nisīdi. Brāhmaṇo sakkaccaṃ parivisi. Mahājano⁸ sannipati micchādittḥikena kira Tathāgate⁹ nimantite dve janakāyā sannipatanti. Micchādittḥikā 'Ajja samaṇaṃ Gotamaṃ pañhapucchāya¹⁰ viheṭhiyamānaṃ passissāmā' ti sannipatanti; sammādittḥikā 'Ajja Buddhavisayaṃ Buddhalīhaṃ passissāmā' ti sannipatanti. Atha¹¹ brāhmaṇo katabhattakiccaṃ Tathāgataṃ upasaṅkamitvā nīcāsane nisinno pañhaṃ pucchi : 'Bho Gotama tumhākaṃ dānaṃ adatvā pūjaṃ skatvā dhammaṃ asutvā uposathavāsaṃ avasitvā kevalaṃ mano pasādamatten'¹²eva sagge nibbattā nāma hontīti.' 'Brāhmaṇa kasmā may pucchasi? nanu te puttena Maṭṭhakunḍalinā mayi manaṃ pasādetvā attano sagge nibbattabhāvo kathito' ti. 'Kadā bho Gotamā' ti. 'Nanu tvay ajja susānaṃ gantvā kandanto¹³ avidūre bāhā paggayha kandantaṃ ekaṃ māṇavaṃ disvā : 'Alaṅkato Maṭṭhakunḍali

¹ F. C. om. B. Brāhmaṇa te gehe. So K., with tava.

² C^a. B. pucchāhīti.

³ F., B., K. ekamantaṃ.

⁴ C. svātanāya.

⁵ K. om.

⁶ F. vegena gantvā.

⁷ B. a. paṇītaṃ. K. bahuy.

⁸ K. bahū°.

⁹ C. C^a. Tathāgataṃ.

¹⁰ K. B. pañhaṃ pucchanaṃ, C^a. pañhaṃ.

¹¹ B. a. Kho.

¹² C^a. pasādana°.

¹³ K. a. āhālanassa.

mālābhārī¹ haricandanussado' ti dvīhi janehi kathita-kathaṃ pakāsento sabbāṃ Maṭṭhakunḍalivatṭṭhuṃ kathesi.

Ten' ev' etaṃ Buddhabhāsitaṃ nāma jātaṃ² kathetvā³ pana 'na kho brāhmaṇa⁴ ekasataṃ na dve⁵—atha kho mayi manāṃ pasādetvā⁶ sagge nibbattānaṃ⁷ gaṇanā nāma⁸ nātthi' āha.⁹ Mahājano na¹⁰ nibbematiko hoti.¹¹ Ath' assa anibbematikabhāvaṃ¹² veditvā Satthā 'Maṭṭhakunḍalidevaputto vimānen' eva saddhiṃ āgacchatū' ti adhiṭṭhāsi. So tigāvutappamānen' eva¹³ dibbābharaṇapaṭimaṇḍitena attabhāvenāgantvā vimānā¹⁴ oruṃ Satthāraṃ vanditvā ekamantaṃ atṭhāsi. Atha naṃ Satthā: 'Tvaṃ¹⁵ imaṃ sampattiṃ kiṃ kammaṃ katvā paṭilabhi' pucchanto:

'Abhikkantena vaṇṇena yā¹⁶ tvaṃ titṭhasi devate, obhāsenti¹⁷ disā sabbā osadhī viya tārakā, pucchāmi taṃ deva¹⁸ mahānubhāva,¹⁹ manussabhūto²⁰ kimakāsi puññaṃ' ti²¹

gātham āha. Devaputto ayaṃ me²² bhante sampatti²³ tumhesu manāṃ pasādetvā laddhā' ti. 'Mayi manāṃ pasādetvā laddhā te' ti.²⁴ 'Āma bhante' ti.

Mahājano devaputtaṃ oloketvā 'acchariya²⁵ vata bho Buddhagunā,²⁶ Adinnapubbakabrāhmaṇassa putto nāma²⁷

¹ C^a. mālābhārī. C. mālābhārī. B. mālādhārī. K. °ī.

² S., B., K. a. taṃ.

³ C^a. a. ca. B. ca pana kho bho.

⁴ B. a. na.

⁵ C., C^a, B., K. a. sataṃ.

⁶ B. pasāditvā.

⁷ K. a. sattānaṃ.

⁸ C. C^a. om.

⁹ B. a. atha.

¹⁰ K. B. om. na.

¹¹ C^a. ceva ti ahosi. K. ahosi.

¹² K. B. nibbem°.

¹³ K. om.

¹⁴ B. vimānato; corr. °nāvaruṃ.

¹⁵ C. om.

¹⁶ K. B. yo.

¹⁷ B. obhāsanti.

¹⁸ F. devī.

¹⁹ F. °bhāve.

²⁰ F. C^a. °bhūtā.

²¹ K. a. imaṃ.

²² F., C., C^a. om.

²³ F. om. C^a. °ttiṃ.

²⁴ K. om.

²⁵ C. C^a. acchariyaṃ.

²⁶ C. C^a. °gūṇaṃ.

²⁷ F., B., K. nāma putto. C. C^a. om. nāma.

aññaṃ kiñci puññaṃ akatvā Satthari maṇaṃ pasādetvā evarūpaṃ sampattiṃ paṭilabhīti' tuṭṭhiṃ pavedesi. Atha nesam 'kusalākusalakammakaraṇe maṇo pubbaṅgamo maṇo seṭṭho, pasannena hi manena katakammaṃ deva-lokaṃ manussalokaṃ¹ gacchantaṃ puggalaṃ chāyā va na vija-hatīti' idam vatthunṃ kathetvā anusandhiṃ ghaṭetvā paṭiṭṭhāpitamattikaṃ sāsanaṃ rūjamuddāya lañchanta viya dhammarājā imaṃ gātham āha :

2. 'Manopubbaṅgamā dhammā manoseṭṭhā mano-mayā;

manasā ce pasannena bhāsati vā karoti vā,

tato naṃ sukham anveti chāyā va anapāyinti.'²

Tattha kiñcāpi 'maṇo' ti avisesena sabbampi catu-bhūmakacittaṃ³ vuccati; imasmiṃ pana pade niyamiya-mānaṃ vavatthāpiyamānaṃ paricchijjīyamānaṃ atṭhavid-haṃ kāmāvacarakusalacittaṃ labbhati. Vatthuvaseṇa pana⁴ hariyamānaṃ tato pi somanassasahagataṃ nāṇa-sampayuttacittam⁵ eva labbhati. 'Pubbaṅgamā' ti tena paṭhamagāminā hutvā samannāgatā. 'Dhammā' ti vedanādayo tayo⁶ khandhā. Etesaṃ⁷ hi uppādapacca-yatṭhena somanassasampayuttamano pubbaṅgamo etesaṃ ti⁸ manopubbaṅgamā nāma. Yathā hi bahusu ekato⁹ mahābhikkhusaṅghassa cīvaradānādīni vā ulārapūjādham-masavaṇadīpamālākaraṇādīni¹⁰ vā puññāni karontesu 'ko etesaṃ pubbaṅgamo' ti vutte, yo tesāṃ paccayo hoti, yaṃ nissāya te tāni puññāni karonti, so tisso vā phusso vā¹¹ tesāṃ 'pubbaṅgamo' ti vuccati, evaṃ¹² sampadam idaṃ veditabbaṃ. Iti uppādappaccayatṭhena maṇo pubbaṅgamo

¹ F. corr. °lokā. K. manussadvilokaṃ.

² K. B. anupāyiniti.

³ C., B., K. catubhūmika°.

⁴ C^a. B. pañāh°.

⁵ K. °ttaṃ.

⁶ B. va.

⁷ K. B. ete.

⁸ C^a. etena for etesaṃ ti.

⁹ B. K. hutvā.

¹⁰ B. °savaṇādīni vā mālāgandhasakkāra-karaṇādīni.

¹¹ C^a. om. phusso vā.

¹² K. eva.

etesaṃ ti manopubbaṅgamā;¹ na hi te mane anuppajjante uppajjitun sakkonti, mano pana ekaccesu cetasikesu anuppajjantesu pi uppajjati yeva.² Adhipativasena³ mano settho etesaṃ ti manoseṭṭhā.⁴ Yathā hi gaṇādīnaṃ⁵ adhipati puriso 'gaṇasettho,' 'senisettho' ti vuccati,⁶ tathā tesam pi mano ti,⁷ manoseṭṭhā. Yathā pana suvaṇṇādīhi nipphannāni⁸ tāni tāni bhaṇḍāni suvaṇṇamayādīni nāma honti, tathā ete⁹ pi manato nipphanattā manomayā nāma. 'Pasannena' ti anabhijjhādihi guṇehi pasannena.¹⁰ 'Bhāsati vā karoti vā' ti evarūpena manena bhāsanto catubbidhaṃ¹¹ vacī-sucaritam eva bhāsati;¹² karonto tividhaṃ kāyasucaritam eva karoti,¹³ abhāsanto akaronto tāhi¹⁴ anabhijjhādihi pasannamānasatāya tividhaṃ manosucaritaṃ pūreti,¹⁵ evam assa dasakusalakammappathā pāripūriṃ gacchanti.¹⁶ 'Tato naṃ sukham anvetīti' tato tividhasucaritato taṃ puggalaṃ sukham anveti. Idha tebhūmakam pi kusalaṃ adhippetāṃ, tasmā tebhūmakasucaritānubhāvena¹⁷ sugatibhave nibbattaṃ puggalaṃ¹⁸ duggatiyaṃ vā sukhānubhavanatthāne tthitaṃ kāyavatthukam pi itaravatthukam pi¹⁹ avatthukam²⁰ pīti kāyikacetasikaṃ vipākasukhaṃ anugacchati, 'na vijahatīti' attho veditabbo. Yathā kiṃ? 'Chāyā va anapāyini'²⁰ ti. Yathā hi chāyā nāma sarīrapaṭibaddhā sarīre gacchante gacchati, tiṭṭhante tiṭ-

¹ C. C^a. °pubbaṅgamo. K. a. nāma.

² B. K. a. evaṃ.

³ B. a. pana.

⁴ C. etesaṃ ti mano settho mano settho.

⁵ C. C^a. gaṇanādīnaṃ.

⁶ C^a. vuccatīti.

⁷ C., C^a., K. om. m^o. ti. B. va setṭhā for ti manoseṭṭhā.

⁸ C. C^a. nippanāni. B. nipphādītāni bhaṇḍāni.

⁹ C. C^a. yathā etesaṃ for t^o. e^o.

¹⁰ B. K. a. manasā.

¹¹ K. °vidhaṃ.

¹² K. a. vā.

¹³ K. B. tāya. S. tehi.

¹⁴ K. purenti.

¹⁵ C^a. °ati.

¹⁶ F. K. °ika^o.

¹⁷ C., C^a., B., K. om.

¹⁸ C^a. om. it^o pi

¹⁹ K. om. pi av^o.

²⁰ K. B. anu^o.

thati, nisīdante nisīdati, na sakkā¹ saṇhena vā pharusena vā 'nivattāhīti'² vatvā vā pothetvā vā nivattāpetuṇ, kasmā? sarīrapaṭibaddhattā, evaṃ evaṇ³ imesaṇ dasannaṇ kusalakammappaṭhānaṇ⁴ ācinnasamācinnamūlakaṇ⁵ kāmāvacarādibhedāṇ kāyikacetasikasukhaṇ⁶ gatagataṭṭhāne⁷ anapāyini chāyā viya hutvā na vijahatīti.

Gāthāpariyosāne caturāsītiyā pāpasahassānaṇ dhammābhisamayo ahosi. Maṭṭhakunḍalidevaputto sotāpattipphale patitṭhahi. Tathā Adinnaṇpubbako⁸ brāhmaṇo, so⁹ tāva mahantaṇ vibhavaṇ Buddhasāsane vippakirīti.

Maṭṭhakunḍalivatthu¹⁰ dutiyaṇ.

3. THULLATISSATTHERA-VATTHU

'Akkocchi maṇ' ti, imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto Tissatheraṇ ārabba kathesi.

So kirāyasmā bhagavato pitucchāputto, mahallakakāle pabbajito, buddhānaṇ¹¹ uppannalābhasakkāraṇ paribhuñjanto thullasariro¹² ākoṭitapaccākoṭitehi¹³ cīvarehi¹⁴ yebhūyena vihāramajjhe upatṭhānasālāyaṇ nisīdati.

Tathāgataṇ¹⁵ dassanāya¹⁶ āgatā āgantukā bhikkhū¹⁷ 'eko¹⁸ mahāthero bhavissatīti' saññāya tassa santikaṇ gantvā vattaṇ āpucchanti, pādasambāhanādini āpucchanti. So tuṇhī hoti.¹⁹ Atha naṇ eko dābarabhikkhu 'kativassā tumhe' ti pucchitvā, 'vassaṇ²⁰ natthi, mahallakakāle pabbajitā mayaṇ' ti vutte, 'āvuso dubbhīta

¹ B. sakkoti.

² K. nivatte°.

³ K. B. eva.

⁴ C^a. kusalānaṇ ka.

⁵ K. B. kusalamūlakaṇ.

⁶ C. B. °cetasikaṇ sukhaṇ.

⁷ F. om.

⁸ K. °aka°.

⁹ C. C^a. om.

¹⁰ F., C., C^a. °m. K. Adinnaṇpubbakabrāhmaṇavattaruṇ.

¹¹ K. Buddhasāsane.

¹² K. B. thūla.

¹³ K. a. ahosi.

¹⁴ K. om. B. nivāsetvā.

¹⁵ K. °tassa.

¹⁶ C., C^a, B. dassanattāya.

¹⁷ B. a. tam disvā.

¹⁸ K. eso.

¹⁹ K. B. ahosi.

²⁰ C. C^a. vassānaṇ.

mahallaka attano pamāṇaṃ na jānāsi; ettake mahāthere disvā sāmīcimattam¹ pi² na karosi, vatte āpucchīyamāno tuṇhī hosi³ kukkuccamattam pi te natthīti' accharaṃ pahari. So khattiyamānaṃ janetvā: 'tume kassa santikaṃ āgatā' ti pucchitvā, 'Satthusantikaṃ' ti vutte, maṃ pana 'ko eso' ti sallakkhetha, mūlam eva vo chindissāmīti' vatvā rudanto⁴ dukkhī dummano Satthusantikaṃ agamāsi.⁵ Atha naṃ Satthā: 'kin nu kho⁶ tvaṃ Tissa dukkhī dummano assumukho rudamāno⁷ āgato 'sīti'⁸ pucchi. Te pi bhikkhū: 'esa gantvā kiñci āloṇaṃ⁹ kareyyā' ti,¹⁰ ten' eva saddhiṃ gantvā Satthāraṃ vanditvā ekamantaṃ nisīdiṃsu. So Satthārā pucchito 'ime maṃ bhante bhikkhū akkosantīti' āha. 'Kahaṃ pana tvaṃ nisinno 'sīti.¹¹ 'Vihāramajjhe upatthānasālāyaṃ bhante' ti. 'Ime te bhikkhū āgacchanto¹² diṭṭhā' ti. 'Āma¹³ diṭṭhā bhante'¹⁴ ti. 'Uṭṭhāya¹⁵ te pac-cuggamaṃ kataṃ' ti. 'Na kataṃ bhante' ti.¹⁶ 'Parikhāragahaṃ¹⁷ āpucchitaṃ' ti. 'Nāpucchitaṃ bhante' ti. 'Vattaṃ vā pāṇīyaṃ¹⁸ vā āpucchitaṃ' ti. 'Nāpucchitaṃ bhante' ti. 'Āsaṃ¹⁹ abhiharitvā²⁰ pādasambāhanaṃ kataṃ' ti. 'Na kataṃ bhante' ti. 'Tissa mahalakabhikkhūnaṃ sabbam etaṃ vattaṃ kātappaṃ; etaṃ akarontena hi²¹ viharāmajjhe nisīdituṃ na vaṭṭati, tav' eva²² doso, ete bhikkhū khamāpehīti.' 'Ete²³ naṃ bhante

¹ B. samīcikammamattaṃ.

² C. C^a. om.

³ K. B. ahosi.

⁴ K. rodanto.

⁵ K. aggamāsi (*a very freq. spelling*).

⁶ C., C^a, B. om.

⁷ K. B. roda^o.

⁸ C. C^a. āgato ti.

⁹ C^a. ālūla. C. ālūlaṃ. K. ālulikaṃ.

¹⁰ K. a. cintetvā.

¹¹ C^a. °nno ti.

¹² K. °ntā.

¹³ C^a. B. om. B. Kiṃ.

¹⁴ K. a. me diṭṭhā.

¹⁵ C^a. upatth^o.

¹⁶ K. a. tesā.

¹⁷ K. a. te. B. -gg-.

¹⁸ K. om.

¹⁹ K. a. tesā.

²⁰ B. nīharitvā abhivāditvā. K. abhisayha^o.

²¹ K. hi aka^o. B. om. hi.

²² K. esa.

²³ K. C^a. a. va.

akkosiṇṣu, nāhaṇ ete khamāpemi¹. 'Tissa mā evaṇ kari, tav' eva² doso khamāpehi te³ ti.⁴ 'Na khamāpemi⁵ bhante' ti. Atha Satthā 'dubbaco esa bhante' ti tehi⁶ bhikkhūhi vutte, 'na bhikkhave idān' eva⁷ pubbe p' esa⁸ dubbaco yevā⁹ ti vatvā, 'idāni tāv' assa bhante dubbaco bhāvo amhehi ñāto, atīte¹⁰ kiṇ akāsīti' vutte, 'tena hi bhikkhave supāthā' ti vatvā atītaṇ āhari.

'Atīte Bārāṇasiyaṇ Bārāṇasirāje¹¹ rajjaṇ karente¹² Devalo¹³ nāma tāpaso aṭṭhamāse Himavante vasitvā loṇambilasevanatthāya cattāro māse nagaraṇ upanissāya vasitukāmo Himavantato āgantvā nagaradvāre dārake disvā pucchi: 'imaṇ nagaraṇ sampattapabbajitā¹⁴ kattha vasantīti.' 'Kumbhakārasālāyaṇ bhante' ti.¹⁵ Kumbhakārasālāyaṇ¹⁶ gantvā¹⁷ dvāre tthatvā, 'Sace te Bhaggava¹⁸ agaru, vaseyyāma ekarattiṇ sālāyā¹⁹ ti āha. Kumbhakāro 'mayhaṇ²⁰ rattiyaṇ sālāya²¹ kiccaṇ natthi mahatī²² sālā²³ yathāphāsukaṇ²⁴ vasatha bhante' ti sālāyaṇ nīyādesi.²⁵ Tasmiṇ pavisitvā nisinne aparo pi Nārado nāma tāpaso Himavantato āgantvā kumbhakāraṇ ekarattivāsaṇ yāci.

Kumbhakāro²⁶ 'paṭhamamāgato²⁷ iminā saddhiṇ ekato vasitukāmo bhaveyya²⁸ vā no vā attānaṇ parimoces-

¹ K. B. °ssāmiti.

² C. tam eva. K. tav evaṇ.

³ B. ne.

⁴ K. °hiti. C^a. hīti tehi.

⁵ K. B. khamāmi. C^a. °pemi.

⁶ K., B., C^a. om.

⁷ B. a. dubbaco esa.

⁸ K. vesa. B. pi esa. C^a. pi sa.

⁹ K. evā.

¹⁰ B. a. esa.

¹¹ K. B. °siraññe.

¹² K. a. atha kho. B. karonte.

¹³ K. Devilo. B. Devilo.

¹⁴ C^a. samaṇapabbajitā.

¹⁵ K. a. so tattha. B. a. tāpaso.

¹⁶ C. C^a. °sālāyaṇ.

¹⁷ K. a. tāpaso.

¹⁸ K. om.

¹⁹ K. B. °yan.

²⁰ K. amhesu.

²¹ B. vattiṇ sālāyaṇ. K. rattisālāyaṇ.

²² K. °tiyā.

²³ K. sālāyaṇ.

²⁴ C^a. B. yathāsukhaṇ.

²⁵ K., B., C^a. niyyā°.

²⁶ K. a. pi.

²⁷ C. K. paṭhamā°.

²⁸ K. vaseyya.

sāmiti¹ cintetvā 'sace bhante paṭhamam upagato² rocessati,³ tassa ruciya vasathā' ti āha. So taṇ upasaṇkamitvā, 'sace te⁴ ācariya agaru, mayam peṭṭha⁵ ekarattiṇ vaseyyamā' ti. 'Mahatī⁶ sālā⁷ pavisitvā ekamante vasā' ti⁸ vutte, pavisitvā puretarāṇ⁹ pavitṭhassāparabhāge¹⁰ nisīdi. Ubho pi sārāṇiyāṇ¹¹ kathaṇ kathetvā nipajjinsu.¹² Sayanakāle Nārado Devalassa nipajjanatṭhānaṇ ca dvāraṇ ca sallakkhetvā nipajji. So pana Devalo¹³ nipajjamāno¹⁴ attano¹⁵ nisinnatṭhāne¹⁶ anipajjitvā dvāramajjhe tiriyaṇ nipajji. Nārado rattiṇ nikkamanto¹⁷ tassa jaṭasu akkami. 'Ko maṇ¹⁸ akkamīti' ca¹⁹ vutte,²⁰ 'ācariya ahaṇ' ti āha. 'Kuṭajaṭila araṇṇato āgantvā mama jaṭasu²¹ akkamasitī.' 'Ācariya tumbhakaṇ idha nipannabhāvaṇ²² na jānāmi, khamatha me' ti vatvā, tassa kandantass' eva bahi nikkhami. Itaro, 'ayaṇ pavisanto pi maṇ akkameyyā' ti parivattetvā pādaṭṭhāne sīsaṇ katvā nipajji. Nārado pi pavisanto: 'paṭhamam pāhaṇ ācariye aparajjhīṇ, idāni'ssa pādapas-sena pavisissāmīti' cintetvā āgacchanto gīvāya²³ akkami, 'ko eso' ti ca²⁴ vutte, 'ahaṇ ācariyā' ti vatvā, 'kuṭajaṭila paṭhamāṇ²⁵ jaṭasu akkamitvā idāni gīvāya²³ akkamasi abhisapissāmi taṇ' ti vutte, 'ācariya mayhaṇ doso natthi, ahaṇ tumbhakaṇ evaṇ²⁶ nipannabhāvaṇ²⁷ na jānāmi, "paṭhamam pi ācariya aparajjhīṇ,²⁸ idāni pāda-

¹ B. paṭi°.² K. pathamāgato. C°. upāgato.³ C°. rocessāti.⁴ B. vo.⁵ K. mayam ettha. B. 'cettha.⁶ K. mahatīyā.⁷ K. sālāyaṇ.⁸ K. vassasī. B. vasāhīti.⁹ K. pure.¹⁰ K. pavisatṭhassa a°.¹¹ C., C°, B. sārāṇīyakathaṇ.¹² C. K. om. So B. C°.¹³ C. C°. om.¹⁴ K. nipajji°.¹⁵ C. °nā.¹⁶ B. nippajjana°.¹⁷ K. nikkhanto. C°. nikkhamāno.¹⁸ C. C°. om.¹⁹ K. om.²⁰ K. a. Nārado.²¹ K. jaṭaṇ.²² K. sayana°.²³ K. gīvāyaṇ.²⁴ C. K. om.²⁵ K. a. me.²⁶ K. eva.²⁷ K. nippajjana.²⁸ C. C°. me aparādhāṇ. K. me aparādaṇ atthi.

passena pavissāmiti"¹ pavittho' mhi, khamatha me' ti āha. 'Kuṭajaṭila abhisapissāmi taṇ' ti. 'Mā evaṇ karittha² ācariyā' ti. So tassa vacanaṇ anādiyitvā:³

'Sahassaraṇṣī satatejo suriyo tamavinodano
pātodayante⁴ suriye muddhā te phalatu sat-
tadhā' ti.

Taṇ abhisapi yeva. Nārado 'ācariya "mayhaṇ doso natthīti"⁵ mama vadantass' eva tumhe abhisapissatha,⁶ yassa doso atthi tassa⁷ phalatu mā niddosassā' ti vatvā āha:⁸

'Sahassaraṇṣī satatejo suriyo tamavinodano
pātodayante⁴ suriye muddhā te phalatu sat-
tadhā' ti

abhisapi.⁹ So pana mahānubhāvo atīte cattāḷisa anāgate cattāḷisāti asītikappe anussarati, tasmā 'kassa nu kho upari sāpo patissatīti' upadhārento, 'ācariyassā' ti ṇatvā, tasmiṇ anukampaṇ paṭicca iddhibalena aruṇug-gamaṇaṇ nivāresi. Nāgarā aruṇe anuggacchante rājadvāraṇ gantvā: 'Deva tayi rājjaṇ kārente¹⁰ aruṇo na utthahati,¹¹ aruṇaṇ no¹² utthāpehīti' kandiṇsu. Rājā attano kāyakammāḍiṇi olokeno kiñci ayuttaṇ adisvā, 'kin nu kho kāraṇaṇ' ti cintetvā, 'pabbajitānaṇ vivādena bhavitabbaṇ' ti parisāṅkamāno 'kacci imasmiṇ nagare pabbajitā atthīti' pucchi. 'Hiyyo¹³ sāyaṇ kumbhakārasālāya¹⁴ āgatā atthi¹⁵ devā' ti vutte,¹⁶ taṇ khaṇaṇṇeva¹⁷

¹ K. pavissā°.

² K. akarittha.

³ K. a. sapathaṇ akosi.

⁴ C. pāto va uda°. K. B. pāto uda°. C^a. pāto viya ud°—*infra* pāto ud°. ⁵ K. natthi.

⁶ C. C^a. abhisapittha. K. °ppitha. B. abhisapatha.

⁷ K. B. a. muddhā.

⁸ B. om.

⁹ K. abhisappito.

¹⁰ B. karonte.

¹¹ C. utthāhati.

¹² K. om.

¹³ C^a. hiyo.

¹⁴ K. °sālaṇ. B. °āyaṇ.

¹⁵ K. om. ¹⁶ C., C^a, B. om.

¹⁷ C. C^a. khaṇaṇ yeva.

rājā ukkāhi dhāriyamānāhi tattha gantvā Nāradaṃ vanditvā ekamantaṃ nisinno āha :

‘Kammantā nappavattanti Jambudīpassa, Nārada.

Kena loko tamobhūto? Tam me akkhāhi puc-chito’ ti.

Nārado sabbaṃ taṃ¹ pavattiy ācikkhi² ‘iminā kāraṇenāhaṃ³ iminā abhisapito. Athāhaṃ mayhaṃ doso natthi, yassa doso atthi tass’ eva upari sāpo patatū’ ti vatvā abhisapiṃ. Abhisapitvā ca pana ‘kassa nu kho upari sāpo patissatīti⁴ upadhārento suriyuggamanavelāyaṃ⁵ ācariyassa muddhā sattadhā phalissatīti⁶ disvā, etasmiṃ anukampaṃ paṭicca aruṇassa⁷ uggantaṃ⁸ na demīti. ‘Kathaṃ pan’ assa bhante antarāyo na bhaveyyā’ ti. ‘Sace maṃ⁹ khamāpeyya, na bhaveyyā’ ti. ‘Tena hi khamāpehīti.’¹⁰ ‘Eso mahārāja¹¹ maṃ¹² jaṭasu ca gīvāyaṃ¹³ ca akkamī, nāhaṃ etaṃ kutajaṭilaṃ khamāpemīti.’ ‘Khamāpehi¹⁴ bhante, mā evaṃ akarīti.’¹⁵ ‘Na mahārāja¹⁶ khamāpemīti.’ ‘Muddhā te sattadhā phalissatīti’¹⁷ vutte pi na khamāpesi¹⁸ yeva. Atha naṃ rājā : ‘na tvaṃ attano ruciya khamāpessasīti,’ hatthapādakucchi-gīvāsu naṃ¹⁹ gāhāpetvā Nāradaṃ pādamaṃle onamāpesi. Nārado : ‘utthehi, ācariya,²⁰ khamāmi te’ ti²¹ vatvā, ‘mahārāja nāyaṃ yathāmanena khamāpeti, nagarassa²²

¹ C., K., C^a. om.

² C., K., C^a., B. ācikkhibvā.

³ B. kāraṇena ahaṃ.

⁴ C. C^a. uparipatissatīti.

⁵ K. B. °velāya.

⁶ C. C^a. phālī°.

⁷ C^a. aruṇaṃ.

⁸ B. uggacchantāṃ.

⁹ K. a. so.

¹⁰ B. a. vutte.

¹¹ C., B., C^a. om.

¹² K. om.

¹³ B. gīvāya.

¹⁴ K. om.; mā bhante e° ka°.

¹⁵ C. kari. C^a. B. karīti.

¹⁶ C. C^a. om. K. ma° na.

¹⁷ C. C^a. phālī° (al.).

¹⁸ K. °peti.

¹⁹ C., K., B., C^a. om.

²⁰ C. utthāh’ācariya. C^a. utthah’ā°. B. uttheh’ācariya.

²¹ C^a. khamāpeti vā°.

²² C. C^a. om. K. nagarassavi°.

avidūre eko saro atthi, tatra naṃ sīse mattikāpiṇḍaṃ katvā galappamāṇe uḍaḍe ṭhapāpehīti.¹ Rājā tathā kāresi.² Nārado Devalaṃ āmantetvā: 'ācariya mayā iddhiyā viṣṣaṭṭhāya suriyasantaṇṇe uṭṭahante³ uḍaḍe nimujjitvā aññena thāṇena uttaritvā gacchevāsīti' āha.⁴ Tassa suriyarasmīhi⁵ samphutṭhamatte⁶ va mattikāpiṇḍā sattadhā phalī, so nimujjitvā aññenā thāṇena palāyīti.⁷

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā, 'tadā bhikkhave rājā Ānando ahoṣi, Devalo Tisso, Nārado aham eva;⁸ evaṃ tadā p'esa dubbaco yevā'⁹ ti vatvā, Tissattheraṃ āmantetvā: 'Tissa bhikkhuno hi¹⁰ "asukenāhaṃ akkuṭṭho¹¹ asukena paḥaṭṭo asukena jito asuko¹² kho me bhaṇḍaṃ ahāsīti"¹³ cintentassa veraṃ nāma na vupassammatī,¹⁴ evaṃ pana anupanayhantass' eva¹⁵ upasammatīti' vatvā imā gāthā abhāsī:¹⁶

3. 'Akkocchi maṃ avadhi maṃ ajini māṃ ahāsi me, ye¹⁷ taṃ upanayhanti¹⁸ veraṃ tesāṃ na sammati.
4. 'Akkocchi maṃ avadhi maṃ ajini maṃ ahāsi me, ye¹⁹ taṃ na upanayhanti veraṃ tesūpasammatīti.'

Tattha 'akkocchīti'²⁰ akkosi; 'avadhīti' pahari;

¹ K. B. a. āha.   ² K. akāsi.   ³ K. a. tvaṃ.

⁴ K. a. tasmiṃ khape.   ⁵ K. °raṇsihi. B. raṇsihi.

⁶ K. samutṭhamatto. C^a. samutṭhamatte.

⁷ C^a. om. ti. K. palāyittha.

⁸ K. evā ti. So B. C^a. had this, but corr.

⁹ K. evā.   ¹⁰ B. bhikkhū hi nāma. K. om.

¹¹ K. kuṭṭho. B. kuddho.

¹² C. C^a. asukena. K. om. kho.   ¹³ K. avahā°.

¹⁴ C. upa°. B. vūpa°.

¹⁵ C^a. pana up°. C. na upa°. K. °ntassa ca.

¹⁶ K. imaṃ gātham āha.   ¹⁷ K. B. a. ca.

¹⁸ F. upanayihanti.

¹⁹ K. B. ye ca taṃ nūpa°. C^a. jesaṃ for ye taṃ. C^a. vup°.

²⁰ K. akkocchi man ti.

lādini pāpuṇṇsu. Dhammadesanā mahājanassa sātthikā¹ ahosi, dubbaco pi subbaco jāto ti.²

Thullatissattheravattu tatiyaṃ.³

4. KĀLIYAKKHINĪ-VATTHU

'Na hi verena' ti⁴ imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto aññataraya vañjhittiya ārabha katesi.

Eko kira kuṭumbikaputto pitari kālakate⁵ khette ca ghare ca sabbakammāni attanā va karonto mātaraṃ paṭijagga⁶. Atha' assa mātā: 'kumārikaṃ te tāta ānessamīti' āha. 'Amma mā evaṃ vadetha ahaṃ yāvajīvaṃ tumhe paṭijaggissamīti.' 'Tāta khette va⁷ ghare va⁷ kiccaṃ tvam eva⁸ karosi, tena mayhaṃ cittasukhaṃ nāma⁹ na hoti, ānessamīti.¹⁰ So punapunnaya paṭikkhipitvā¹¹ tuṇhī ahosi. Sā ekaṃ kulaya¹² gantukāmā¹³ gehā nikkhami. Atha naṃ putto 'katarakulaya¹⁴ gacchathā' ti pucchitvā,—'asukaṃ¹⁵ nāma' ti vutte, tattha gamanaya paṭisedhetvā¹⁶ attano abhirucitaṃ kulaya ācikkhi. Sā tattha gantvā kumārikaṃ vāretvā¹⁷ divasaṃ tṭhāpetvā¹⁸ taṃ itarassa¹⁹ ghare²⁰ akāsi. Sā vañjhā ahosi.

Atha naṃ mātā: 'putta tvaṃ attano ruciya kumārikaṃ ānāpesi, sū dāni²¹ vañjhā jātā aputtakaṃ ca nāma²² kulaya

¹ K. jātā.

² K. hoti.

³ C. C^a. Thūla^o vatthuya. K. Tissa^o tthuya ta^o. B. om. Thulla^o.

⁴ C^a. a. verāṇitī.

⁵ B. kālakaṭṭhe (*general spelling*).

⁶ C., K., B., C^a. paṭijaggi.

⁷ K. B. ca.

⁸ K. om.

⁹ K. B. om.

¹⁰ K. °mi te ti.

¹¹ B. °etvā.

¹² B. kulakumārikaṃ ānetuṃ.

¹³ C. C^a. gantuṃ.

¹⁴ K. B. kataraya.

¹⁵ B. asukakulayaṃ.

¹⁶ C. paṭisedhetvā.

¹⁷ B. dhāretvā (*in brackets*).

¹⁸ C^a. tṭhapa^o. K. va vaṭṭhapetvā.

¹⁹ K., C^a, B. tassa.

²⁰ B. vasaṃ.

²¹ B. idāni. C^a. om.

²² K. a. sāpateyya.

vinassati, pavenī na ghaṭiyati,¹ tena² aññan te kumārikaṇ
 ānessamīti,³ tena 'alam amma' ti⁴ vuccamānā pi
 punappunay kathesi. Vañjhitti taṇ kathay sutvā 'puttā
 nāma mātāpitunnay vacanaṇ⁵ atikkamatun na sakkonti;⁶
 idāni⁷ aññay vijāyiniṇ itthiṇ⁸ ānetvā maṇ dāsibhogena
 paribhuñjissanti,⁹ yannūnāhaṇ sayay ev'ekaṇ¹⁰ kumārikaṇ
 āneyyaṇ¹¹ ti cintetvā, ekaṇ kulaṇ gantvā tass' atthāya
 kumārikaṇ vāretvā,¹² 'kiṇ nām' etaṇ amma vadesīti'
 tehi paṭikkhittā¹³ 'ahaṇ vañjhā, aputtaṇ¹⁴ kulaṇ¹⁵
 nassati, tumhākaṇ¹⁶ dhītā puttaṇ¹⁷ paṭilabbhitvā¹⁸ kuṭum-
 bassa sāminī bhavissati, detha naṇ¹⁹ mayhaṇ sāmikassā'
 ti yācivā, sampāṭicchāpetvā²⁰ ānetvā sāmikassa ghare
 akāsi. Ath' assā²¹ etad ahosi: 'sac' āyaṇ putta vā
 dhītaray vā labhissati, ayam eva kuṭumbassa sāminī²²
 bhavissati; yathā dārakaṇ na labhissati²³ tath' eva naṇ
 kāretuṇ²⁴ vaṭṭatīti.' Atha naṇ āha:²⁵ 'yadā te kuc-
 chiyaṇ gabbho paṭiṭṭhāti,²⁶ atha²⁷ me āroceyyāsīti.' Sā²⁸
 'sādhū' ti sampāṭicchitvā²⁹ gabbhe paṭiṭṭhite tassārocesi.
 Tassā³⁰ pana sāy' eva³¹ niccaṇ yāgubhattaṇ deti; ath'

¹ C^a. ghaṭi°.² K., C^a., B. om.³ C. anemīti. C^a. B. ānemīti.⁴ K. a. sā.⁵ K. om. paṭikkamatun.⁶ C^a. asakk°.⁷ K. om.⁸ C. om.⁹ C. B. om. pari. K. °ssati.¹⁰ K. etaṇ.¹¹ B. ānemīti.¹² B. dhāretvā (in brackets).¹³ C. paṭikkhittaṇ. K. paṭikkhipitvā.¹⁴ C. aputtaṇ.¹⁵ B. nāma. K. corr. a. vi°.¹⁶ B. pana.¹⁷ K. puttadhītā.¹⁸ B. vādhībharay vā labhitvā.¹⁹ K. taṇ.²⁰ C^a. sampāṭicchitvā.²¹ K. a. puna.²² B. sāmikā.²³ C., B., C^a. labhati.²⁴ K. B. kātuṇ.²⁵ K. a. bhadde. B. amma.²⁶ C. C^a. paṭiṭṭhāsi. K. B. °ṭṭhāti.²⁷ K. tadā.²⁸ C^a. om.²⁹ C. patisutvā. K. B. patisunītvā. C^a. paṭi°.³⁰ K. a. tato sā. B. itarissā.³¹ K. sayam eva. B. sā sayam eva.

assā āhāren' eva saddhiṃ gabbhapātanabhesajjaṃ adāsi;¹
gabbho pati.²

Dutiyam pi gabbhe patiṭṭhite tassā³ ārocesi. Itarā duti-
yam pi tath' eva pātēsi. Atha naṃ paṭivissakitthiyo⁴ pue-
chinsu: 'kacci te sapatti antarāyaṃ karotīti.' Sā tam
attham ārocesi.⁵ 'Andhabāle⁶ kasmā evam akāsi, ayaṃ
tava issariyabhayena gabbhapātaṇaṃ⁷ yojetvā deti,'⁸ tena
te gabbho patati. Māssu puna⁹ evam akatthā¹⁰ ti
vuttā, tatiyavāre¹¹ na kathesi. Ath' assā itarā¹² udaraṃ
disvā:¹³ 'kasmā mayhaṃ gabbhassa patiṭṭhitabhāvaṃ¹⁴
na kathesīti' vatvā, 'tvaṃ may ānetvā dve vāre¹⁵ gabbhaṃ
pātesi, kimatthaṃ tumhaṃ¹⁶ kathemīti' vutte, 'natthā
dāni' mhi¹⁷ cintevā, tassā¹⁷ pamādaṃ oloketi¹⁸ parināte¹⁹
gabbhe okāsaṃ labhitvā bhesajjaṃ yojetvā adāsi. Gabbho
parinātatā²⁰ patitvā asakkonto²¹ tiriyaṃ nipajji;²² kharā-
vedanā²³ uppajji, jīvitasaṃsayāṃ²⁴ pāpuṇi. Sā 'nāsi'
amhi tayā, tvam eva may ānetvā²⁵ tayo dārake nāsesi,
idāni aham²⁶ pi nassāmi,²⁷ ito dāni cutā yakkhīnī
hutvā tava dārake khāditvā samatthā hutvā nibbat-
teyyaṃ' ti patthanaṃ ṭhapetvā,²⁸ kālaṃ katvā tasmiṃ

¹ B. akāsi.² B. patati. K. pattati.³ C^a. B. om.⁴ K. pativissā i°.⁵ C., K., B., C^a. °cetvā.⁶ K. B. andhabāla.⁷ K. gabbhapātanabhe°. B. gabbhassa pātanabhesajjaṃ.⁸ K. om.⁹ K. B. mā puna.¹⁰ K. akaritthā.¹¹ K. tatiyaṃ pi vāraṃ. B. tatiyavāre. (B. al. dutiya,
tatiya.)¹² B. atha sā itarissā.¹³ K. a. bhadde.¹⁴ C^a. patitabhāvaṃ.¹⁵ C. C^a. vāraṃ.¹⁶ S. tuyhaṃ.¹⁷ K. a. tato.¹⁸ K. °keti atha' assā.¹⁹ K. paripuṇante.²⁰ K. paripuṇa°.²¹ C^a. na sakk°.²² K. a. ath' assā tippa°.²³ C. kharave°. C^a. kharāṃ vedanaṃ.²⁴ C^a. jīvitasaṃsayāṃ. K. B. jīvitokkhayaṃ.²⁵ C. a. tvam me. C^a. B. a. tvam eva.²⁶ K. sayāṃ.²⁷ K. nasissāmi.²⁸ B. paṭhapetvā.

yeva gehe majjārī hutvā nibbatti. Itaram pi sāmiko gahetvā 'taya me kulūpacchedo kato' ti kapparajannu-kādihi supothitaṇ poṭhesi. Sā ten' evābādhena kālaṇ katvā tatth' eva kukkuṭī hutvā nibbattā;¹ kukkuṭaṇḍāni² vijāyi. Majjārī āgantvā tāni³ khādi; dutiyam pi tatiyaṇ pi khādi yeva. Kukkuṭi:⁴ 'tayo vāre mama aṇḍāni khāditvā idāni mam pi khāditukāmāsi;⁵ ito⁶ cutā saputtaṇ⁷ taṇ khādituṇ labheyyaṇ' ti patthanaṇ katvā tato cutā dīpini hutvā nibbatti. Itarā migi hutvā nibbatti. Tassā⁸ vijātakāle⁹ dīpini āgantvā tayo vāre puttake¹⁰ khādi. Migī: 'maraṇakāle imāya me tikkhatuṇ puttakā¹¹ khādi, tā¹² idāni mam pi khādissati, ito dāni¹³ cutā etaṇ saputtaṇ¹⁴ khādituṇ labheyyaṇ' ti patthanaṇ katvā yakkhīnī hutvā nibbatti. Dīpini¹⁵ tato cutā Sāvattiyaṇ kuladhītā hutva nibbatti.¹⁶ Sā vuddhippattā dvāragāmake¹⁷ patikulaṇ¹⁸ agamāsi. Aparabhāge ca puttaṇ vijāyi. Yakkhīnī tassā piyasahāyikāvaṇṇenāgantvā:¹⁹ 'kuhiṇ me sahāyikā' ti.²⁰ 'Antogabbhe vijātā' ti.²¹ 'Puttan nu kho vijātā udāhu dhitarāṇ' ti,²² 'passissāmi naṇ' ti pavisitvā passantī viya dārakaṇ gahetvā khāditvā gatā; punavāre²³ pi tath' eva khādi. Tatiyavāre²⁴ itarā garubbhārā²⁵ hutvā sāmikaṇ āmantetvā 'sāmi imasmiṇ ṭhāne ekā yakkhīnī mama dve putte khāditvā gatā

¹ C. nibbatti.² B. Kukkuṭi na cirass' eva aṇḍāni.³ B. aṇḍāni.⁴ B. a. cinteti.⁵ B. kāmāsiti. C^a. āti.⁶ K. a. dāni.⁷ B. saputtakaṇ. K. taṇ saputtakaṇ.⁸ C^a. om.⁹ C. C^a. vijātavijātā°. K. vijāyana°.¹⁰ K. putte.¹¹ K. puttā. C. putte. C^a. puttake.¹² B. °tvā.¹³ C^a. om.¹⁴ K. °ttakaṇ. C^a. om.¹⁵ B. a. tatth' eva. K. a. pi.¹⁶ C^a. om.¹⁷ K. °gāme.¹⁸ K. °kubē.¹⁹ K. °yikāya va° ā°.²⁰ K. a. pucchi.²¹ K. a. ahaṇsu, sā taṇ sutvā.²² C. C^a. om. K. a. pucchitvā. B. a. vutte.²³ K. dutiya. B. dutiya.²⁴ K. a. pi.²⁵ K. gurugabbhā.

idāni¹ kulagehaṇ gantvā vijāyissāmi² kulagehaṇ gantvā vijāyi. Tada sā³ yakkhīnī udakavāraṇ gatā⁴ hoti. Vessavaṇassa hi yakkhīniyo varena⁵ Anotattadahato⁶ sīsapa-ramparāya udakaṇ āropenti.⁷ Tā⁸ catumāsaccayena pi pañcamāsaccayena pi muccanti; aparā⁹ kilantakāyā jīvita-kkhamayam pi pāpuṇanti. Sā pana udakavārato muttamattā¹⁰ vā¹¹ vegena taṇ gharāṇ gantvā: 'kuhiṇ me sahāyikā' ti pucchi. 'Kuhiṇ tvaṇ na passissasi';¹² tassā imasmiṇ thāne jāta-jātadārake¹³ yakkhīnī¹⁴ khādati, tasmā kulagehaṇ gatā' ti. 'Sā¹⁵ yattha vā tattha vā gacchatu,¹⁶ na me muccissatiti.'¹⁷ Veravegena¹⁸ samussāhita-mānasā¹⁹ nagarābhīmukhī pakkhandi. Itarā pi nāmagahaṇadivase dārakaṇ nahāpetvā nāmaṇ katvā: 'sāmi idāni sakagharāṇ gacchāmā' ti, puttaṇ ādāya sāmikena saddhiṇ viharāmajjhe maggena²⁰ gacchanti puttaṇ sāmikassa datvā viharapokkharāṇiyā²¹ nahātvā²² sāmike²³ nahāyante puttaṇ²⁴ pāyamānā thitā, yakkhīniṇ āgacchantiṇ disvā sañjānitvā: 'sāmi²⁵ sāmi vegen' ehi, vegen' ehi,²⁶ ayaṇ sā²⁷ yakkhīnīti' uccāsaddaṇ katvā yāva tassa

¹ C. C^a. om. B. mama.

² C^a. om.

³ K. a. Vessavaṇassa.

⁴ C^a. vāre.

⁵ C. C^a. Anotattato. K. Anottato.

⁶ B. āharanti.

⁷ C. C^a. sā.

⁸ B. yakkhīniyo.

⁹ K. ca.

¹⁰ B. kuhiṇ naṇ passāmi. C^a. kuhiṇ passissāhīti.

C. K. om. tvaṇ. K. passāmi, te ahaṇsu.

¹¹ K. jāta-dārakaṇ.

¹² B. āgantvā.

¹³ K. a. cintesi.

¹⁴ C. C^a. gacchantu.

¹⁵ C^a. muccatīti.

¹⁶ K. verena. B. vegena.

¹⁷ C., K., C^a. om. mānasā. C^a. K. āhita. K. a. taṇ.

¹⁸ C. C^a. °majjhamaggena. K. °majjhena ma°. B. gata-maggena.

¹⁹ K. °yaṇ. B. nahātvā. C^a. nahāpitvā.

²⁰ K. nhāyitvā uttaritvā puttaṇ gahetvā.

²¹ K. a. otarante. B. nhāyite uttaritvā.

²² puttass' ath'aññam. ²³ K. B. om. K. B. vegena ehi.

²⁴ B. a. ayaṇ yakkhīnī vegen' ehi. C., K., C^a. only once.

²⁵ K. sāyaṇ.

āgamanāy¹ saṅghātuy² asakkontī nivattitvā³ antovihā-rābhimukhī pakkhandi. Tasmiṃ samaye Satthā parisamajjhe dhammaṃ deseti,⁴ sā puttā Tathāgataṃ pādapiṭhe⁵ nipajjāpetvā:⁶ 'tumahāya mayā esa dinno, puttassa me jivitaṃ⁷ dethā' ti āha. Dvārakoṭṭhake adhi-vattho⁸ Sumanā nāma⁹ devo yakkhiniyā anto pavisituy nādāsi.

Satthā Ānandattheraṃ āmantetvā:¹⁰ 'gacchānanda taṃ yakkhiniṃ pakkosāhiti'¹¹ āha. Thero¹² pakkosi. Itarā:¹³ 'ayaṃ¹⁴ bhante āgacchatīti' āha. Satthā: 'etu, mā saddam akāsi' vatvā taṃ āgantvā thitaṃ: 'kasmā evaṃ karoṃsi, sace tumhe mādisassa Buddhassa¹⁵ sammukhībhāvaṃ nāgamissatha issaphandanānaṃ viya¹⁶ kākōlūkānaṃ viya ca kappatṭhitikaṃ¹⁷ vo veraṃ abhavissa,¹⁸ kasmā veraṃ paṭiveraṃ¹⁹ karoṃtha, veraṃ hi averena upasammati no verena' ti vatvā imaṃ gātham āha:

5. 'Na hi verena verāni sammantidha, kudācanaṃ
averena ca sammanti; esa dhammo sanan-
tano' ti.

Tattha 'na hi verena' ti yathā hi kheḷasiṅghā-pikādi²⁰ asucimakkhitatṭhānaṃ²¹ teh'eva asucihi dhovanto²²

¹ C. C^a. tassāya°. K. tassāgamanāya.

² K. B. saṅghāretum.

³ K. °ttetvā.

⁴ K. desesi.

⁵ C. C^a. °pitthe. K. piṭṭhiṃ.

⁶ K. nipajjāpetvā.

⁷ C. C^a. a. no.

⁸ C. adhivuttho. C^a. vatto.

⁹ C. C^a. om. K. B. Sumanadevo.

¹⁰ B. pakkosāpehiti. C. C^a. pakkosāti.

¹¹ K. a. taṃ.

¹² C. itarāyaṃ. C^a. itarāya.

¹³ K., C^a., B. om. issa.

¹⁴ K. ahinaṃ kulānaṃ (!) viya veraṃ acchaphandanānaṃ.

B. ahinakulānaṃ viya (one veraṃ) acchaphandanānaṃ.

¹⁵ B. Kappatṭhitaṃ.

¹⁶ B. bhavissati.

¹⁷ C. verapaṭi°.

¹⁸ K. B. °dhi.

¹⁹ B. asucihi.

²⁰ K. B. dhovantā.

suddhaṃ niggandhaṃ¹ kātuṃ asakkonti,² atha kho taṃ
 t̥hānaṃ bhiyyosomattāya asuddhataṛaṇ ca duggandha-
 taraṇ ca hoti, evamevaṃ³ akkosantaṃ paccakkosanto paha-
 rantaṃ paṭipaharanta⁴ verena veraṃ vūpasametvaṃ⁵ na
 sakkoti. Atha kho bhiyyo veram eva karoti, iti verāni
 nāma verena kismici pi⁶ kāle na sammanti, atha kho
 vaḍḍhanti yeva. ‘Averena ca sammantīti,’ yathā
 pana tāni kheḷādini asucīni vippasannena udakena dhovi-
 yamānāni nassanti,⁷ taṃ t̥hānaṃ suddhaṃ hoti niggand-
 haṃ, evameva⁸ averena khantimettōdakena yonisomana-
 sikārena⁹ paccavekkhaṇena verāni vūpasammanti, paṭi-
 passambhanti, abhāvaṃ gacchanti. ‘Esa dhammo
 sanantano’ ti, esa averena verūpasamanasaṅkhāto
 porāṇako dhammo¹⁰ sabbesaṃ buddhapacceka-buddhakhī-
 nāsavānaṃ gatamaggo¹¹ ti.

Gāthāpariyosāne yakkhini sotāpatti-phale patiṭṭhahi,
sāmpattaparisaṃ pi desanā¹² sātthikā ahoṣi.

Satthā taṇ itthiṇ āha: 'etissā tava puttāṇ dehīti.' 'Bhāyāmi bhante' ti. 'Mā bhāyi, natthi te etaṇ nissāya paripantho' ti. Sā¹³ tassā adāsi. Sā taṇ¹⁴ cumbitvā ālīngitvā puna māti yeva datvā roditūṇ ārabhi.¹⁵ Atha naṇ Satthā: 'kim etaṇ' ti pucchi. 'Bhante ahaṇ pubbe yathā¹⁶ tathā vā¹⁷ jīvitaṇ kāppenti¹⁸ pi kucchipūram¹⁹ nālatthaṇ, idāni kathaṇ jīvissāmīti.' Atha naṇ Satthā: 'mā cintayīti' samassāsetvā taṇ itthiṇ āha: 'imaṇ

¹ F. duggandhan. K. B. nigandhan.

² F. corr. °koti. C., K., C^a. na sakkoti. B. na sakkonti.

³ K. B. evameva.

⁴ C. paṭiha°.

⁵ Ca. upa°. K. vupasammitūṇ.

⁶ C. kismim pi. K. B. kismiñ ci.

⁷ K. vina°.

⁸ Ca. evamevan.

^a K. *a.* patisaṅkhārena.

¹⁰ K. °kadhammo.

¹¹ K. gamana. B. simply maggo.

12 B. dhamma°.

¹³ K. a. puttāṇ. So B. after sā.

¹⁴ K. a. gaḥetvā.

¹⁵ S. ārabhī.

16 B. a. vā.

17 K. om.

¹⁸ K. kappemi. B. kappanti.

¹⁹ Ca. °pūraṇaṇ.

netvā attano gehe nivesetvā¹ aggayāgubhattehi patijag-gāhiti.' Sā taṃ netvā piṭṭhivaṇse patitṭhāpetvā aggayāgubhattehi patijaggi. Tassā vihipaharaṇakāle musalaṃ² muddhaṃ paharantaṃ viya upatṭhāti.³ Sā sahāyikaṃ āmantetvā: 'imasmiṃ ṭhāne vasituṃ na sakkhissāmi,⁴ aññattha⁵ maṃ patitṭhāpehiti'⁶ vatvā musalasālāya⁷ udakacāṭiyaṃ uddhane⁸ nimbakose⁹ saṅkārakūṭe gāmad-vāre ti etesu ṭhānesu patitṭhāpitā pi 'idha me musalaṃ¹⁰ sīsaṃ bhindantaṃ viya upatṭhāti, idha dārakā uccitṭha-jalaṃ¹¹ otārenti, idha sunakhā nipajjanti, idha dārakā asuciṃ karonti, idha kacavaraṃ¹² chaḍḍenti, idha gāma-dārakā lakkhayoggaṃ¹³ karontīti,' sabbāni tāni paṭikkhipi. Atha naṃ bahigāme vivittokāse patitṭhāpetvā tatth' assā¹⁴ aggayāgubhattādīni hariṃsu.¹⁵ Sā¹⁶: 'imasmiṃ saṃvacchare subbutṭhikā¹⁷ bhavissati, thalaṭṭhāne sassāṃ karohi; imasmiṃ saṃvacchare dubbutṭhikā¹⁸ bhavissati, ninnatṭhāne yeva¹⁹ karohi' sahāyikassā²⁰ āroceti.²¹ Sesa-janehi katasassaṃ atiudakena vā anodakena vā nassati, tassā ativiya sampajjati. Atha naṃ: 'samma²² tayā katasassaṃ²³ n'eva accodakena²⁴ na anodakena²⁵ nassati, subbutṭhidubbutṭhibhāvaṃ ṇatvā kammaṃ karosi, kin nu kho etan' ti pucchīsu. 'Amhākaṃ sahāyikā yakkhinī

¹ B. nivāsāpetvā. ² K. musalaggaṃ. B. musalaggena.

³ B. °āsi. ⁴ B. sakkomi. ⁵ B. athāne.

⁶ K. patitṭhāhi. ⁷ K. °yaṃ. ⁸ K. udaka.

⁹ B. nibba°. ¹⁰ K. B. musalena.

¹¹ K. uccitṭhūdakaṃ. B. uccitṭhodakaṃ.

¹² K. Kavacaraṃ. ¹³ B. lakkhaṇa°.

¹⁴ K. B. tattha tassā.

¹⁵ K. a. niharitvā supatidinaṃ patijaggi, sā yakkhinī evaṃ cintesi 'ayaṃ me sahāyikā idāni bahūpakārā han-dāhaṃ kiñci patigunaṃ karomīti. B. hari.

¹⁶ K. om. ¹⁷ K. suvu°. ¹⁸ K. duvu°.

¹⁹ K. B. a. sassāṃ. ²⁰ K. B. °kāya.

²¹ K. °cesi. ²² K. B. amma.

²³ C. katassā. K. kataṃ sa°. ²⁴ K. a. nassati.

²⁵ C., B., C^a. anudakena. C^a. om. na.

subbutthidubbutthibhāvaṃ ācikkhati,¹ mayaṃ tassā vacanena thalaninnesu sassādini² karoma, tena no³ sampajjati. Kiṃ tapassatha?⁴ Nibaddhaṃ amhākaṃ gehato yāgubhattādini hariyamānāni,⁵ tāni⁶ etissā hariyanti.⁷ Tumhe pi etissā aggayāgubhattādini haratha; tumhākaṃ pi kammante olokessatīti.' Ath'assā sakalanagaravāsino sakkāraṃ kariṃsu; sā pi tato paṭṭhāya sabbesaṃ kammante olokeṃti lābhaggappattā⁸ ahosi mahāparivārā.⁹ Sā aparabhāge aṭṭhasalākabhaddāni paṭṭhapesi tāni yāv' ajja-kālā diyaṃti¹⁰ yeva.¹¹

Idaṃ kāliyakkhiniyā uppattivatthu catutthaṃ.¹²

5. KOSAMBAKA-VATTHU¹³

'Pare ca na vijānantīti,' imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto Kosambake¹⁴ bhikkhū ārabha kathesi.

Kosambiyaṃ hi Ghositārāme pañcasatapañcasataparivārā¹⁵ dve bhikkhū vihariṃsu Vinayadharo¹⁶ ca Dhammakathiko ca. Tesu Dhammakathiko ekadivasaṃ sariravalaṇṇaṃ¹⁷ katvā udakakoṭṭhake¹⁸ ācamanaudakāvasesaṃ bhājane ṭhapetvā¹⁹ nikkhami. Pacchā Vinayadharo²⁰

¹ B. ācikkhi. ² K. sassāni. B. thalesu ninnesu sassāni.

³ K. a. sassay. B. sampajjiṃsu.

⁴ C^a. panassatha. B. na passatha.

⁵ C^a. nīhar°.

⁶ C. C^a. tānaṃ. K. om.

⁷ K. taṃ hariyyāmiti. B. hariyati.

⁸ K. a. yasagga.

⁹ K. a. ca.

¹⁰ K. yāvajjatakālādīniyaṃ.

¹¹ B. yevāti.

¹² C. C^a. °vatthun ti. C^a. a. kāliyakkhiniyā vatthun. B. kāliyakkhiniyā vatthu catutthaṃ.

¹³ Cf. Kern. M.I.B. 34-5. F. Jāt., iii. 486-490; and Vinaya, i. 337.

¹⁴ C., K., B., C^a. °bike.

¹⁵ K. pañca for first pañcasata.

¹⁶ K. Vineya.

¹⁷ F. °vaṇṇiṃ. C. °valaṇṇanaṃ.

¹⁸ F. udake ko°. C. °koṭṭake.

¹⁹ C., B., C^a. a. va.

²⁰ C. C^a. a. thero cā.

tattha pavittho taṃ udakaṃ disvā nikkhamitvā itaraṃ
pucchi: 'āvuso taṃ udakaṃ tḥapitaṃ' ti. 'Āma āvuso'
ti. 'Kiṃ pan' ettha āpattibhāvaṃ na jānāsiti.' 'Āma
na jānāmiti.'¹ 'Hot' āvuso ettha āpattiti.' 'Tena hi
paṭikarissāmi nan' ti. 'Sace pana te āvuso asaṇicca
asatiyā kataṃ natthi āpattiti,' so tassā āpattiyā² anā-
pattiditthi³ ahosi. Vinayadharo pi attano nissitakānaṃ:
'ayaṃ Dhammakathiko āpattiṃ āpajjamāno pi na jānātīti'⁴
ārocesi. Te tassa nissitake disvā: 'tumhākaṃ upajjhāyo
āpattiṃ āpajjitvāpi āpattibhāvaṃ na jānātīti'⁵ āhaṃsu.
Te gantvā attano upajjhāyassārocesuṃ.⁶ So evaṃ āha:
'ayaṃ' Vinayadharo pubbe "anāpattiti" vatvā idāni
"āpattiti" vadati, musāvādi eso' ti. Te gantvā, 'tum-
hākaṃ upajjhāyo musāvādīti' evaṃ aññamaññaṃ kalahaṃ⁸
vaḍḍhayiṃsu. Tato Vinayadharo okāsaṃ labhitvā Dham-
makathikassa āpattiyā adassane⁹ ukkhepaniyakammaṃ
akāsi; tato patthāya tesāṃ paccayaḍāyakā upatthakā pi
dve koṭṭhāsā ahesuṃ. Ovādapatiḡgāhakā bhikkhuniyo pi
ārakkhadevatāpi¹⁰ sanditṭhasambhattā akāsaṭṭhā deva-
tāpi¹¹ yāva brahmalokā sabbe puthujjanā dve pakkhā
ahesuṃ, cātummahārājikaṃ ādiṃ katvā¹² yāva akaniṭṭha-
bhavanaṃ¹³ pan' idaṃ¹⁴ kolāhalaṃ agamāsi. Ath' eko¹⁵
aññataro¹⁶ bhikkhu Tathāgataṃ upasaṅkhamitvā¹⁷ ukkhe-
pakānaṃ¹⁸ 'dhammiken' evāyaṃ kammaṃ¹⁹ ukkhitto,²⁰

¹ C. C^a. āma ajā°.

² C. tatth' assāpa°. B. tassā. C. tassāp°.

³ C^a. anāpattiyā. ⁴ B. jānāmiti. ⁵ C. C^a. jānāsī.

⁶ K. B. °yassa ā°. ⁷ F. om. ⁸ F. aññamañña°.

⁹ F. om. K. °nena. ¹⁰ C. a. tā. K. B. tāsaṃ.

¹¹ F., C., C^a. akāsaṭṭhade°. K. B. °saṭṭhakade°.

¹² C^a. rājikā ādīni. K. om. c°r°ā°k°.

¹³ B. a. sannipatitā devā, om. pan'.

¹⁴ K. pana ekaninnānaṃ. ¹⁵ C. C^a. atha kho.

¹⁶ K. B. om. ¹⁷ K. a. bhante.

¹⁸ F. °kāyaṃ. ¹⁹ K. eva kammanāyaṃ.

²⁰ K. B. a. ti. B. a. vinayadharānaṃ, añtevasikānaṃ
dhammiken' eva vinayakammaṃ.

ukkhittānuvattakāna¹ 'adhammikenā kammena ukkhitto' ti laddhi², ukkhepakehi³ vāriyamānānam pi³ ca tesā⁴ ta⁴ anuparivāretvā vicarānabhāva⁵ ārocesi. Bhagavā, 'samaggā kira hontū' ti dve vāre pesetvā, 'nāyicchanti⁶ bhante samaggā bhavitu⁷ ti sutvā, tatiyavāre, 'bhinno bhikkhusaṅgho⁸ bhinno bhikkhusaṅgho' ti⁷ tesā⁷ santika⁹ gantvā ukkhepakāna⁹ ukkhepane itaresa¹⁰ ca āpatiya¹⁰ adassanāya¹¹ ādinava¹¹ kathetvā puna tesā¹¹ tatth¹¹ eva ekasīmāya¹² uposathādini anujānitvā¹² 'bhattaggādisu bhaṇḍanaajātāna¹³ āsanantarikāya¹³ nisīditabba¹³ ti bhat-tagge vatta¹³ paññāpetvā, 'idāni bhaṇḍanaajātā viharantīti' sutvā tattha gantvā, 'ala¹⁴ bhikkhave, mā bhaṇḍana¹⁴ ti ādini vatvā¹⁴ 'bhikkhave bhaṇḍanakalaha-viggahavivādā nāma¹⁵ ete anātthakārakā¹⁵. Kalaha¹⁶ nissāya hi laṭukikāpi¹⁶ sakunikā¹⁷ hatthināga¹⁷ jivitakkha-ya¹⁷ pāpesīti. Laṭukikajātaka¹⁸ kathetvā, 'bhikkhave samaggā hotha, mā vivādatha¹⁹, vivāda¹⁹ nissāya hi²⁰ anekasahassavattakā²¹ jivitakkhaya²¹ pattā' ti, Vatta-kajātaka²² kathesi. Evam pi tesu²² vacana²² anādiya²² tesu aññatarena dhammavādinā Tathāgatassa vihesa²² anicchantena, 'āgametu bhante Bhagavā dhammassāmi, appossukko bhante Bhagavā diṭṭhadhamma²² sukhavihāram

¹ B. a. dhammakathika antevāsikāna¹ pana. B. kammen¹ eva.

² F. ukkhepehi. K. B. laddhi².

³ K. °māna³ pi ca. B. °māna³.

⁴ B. om.

⁵ F., K., B. om. y.

⁶ F. a. ti. K. C^a. om. bhi⁶ bhi⁶ once.

⁷ K. a. sutvā atha Satthā. B. atha Satthā.

⁸ K. °ne. C. C^a. adesa⁸ nāya.

⁹ K. °ya⁹.

¹⁰ B. °etvā.

¹¹ B. °jātā.

¹² C. C^a. ānantarikāya.

¹³ C^a. bhattagg¹³ va vatta¹³.

¹⁴ K. ādinava¹⁴ vatvā.

¹⁵ K. °kārīkā.

¹⁶ C. C^a. laṭukikāya. K. laṭu¹⁶.

¹⁷ C. C^a. °kāya. B. sāk¹⁷.

¹⁸ K. laṭukikī. F. Jāt. iii. 174-7.

¹⁹ C^a. vivādatha. K. vivādatha.

²⁰ C. om.

²¹ K. anekasatasahassāni °āni.

²² K. eva²² etesu bhagavato. B. has bhagavato.

anuyutto viharatu, mayam etena¹ bhaṇḍanena kalahena viggahena² vivādena paññāyissāmā³ ti vutte³ atītaṃ āhari.⁴

‘Bhūtapubbaṃ bhikkhave Bārāṇasīyaṃ Brahma-datto nāma Kāsīrājā⁵ ahoṣīti.’ Brahma-dattena Dighatissakosala-rāṇho⁶ rajjaṃ acchinditvā aññātakavesena vasantassa pituno⁷ māritabhāvaṃ c’eva ñatvā⁸ Dighāyukumārena⁹ attano jīvite dinne tato paṭṭhāya tesāṃ samaggabhāvaṃ ca kathetvā, ‘tesāṃ hi nāma bhikkhave rājānaṃ¹⁰ ādinna-dandaṇaṃ¹¹ ādinnasatthānaṃ evarūpaṃ khantisoraccaṃ bhavissati. Idha kho taṃ¹² bhikkhave¹³ sobhetha yaṃ tumhe evaṃ svākkhāte dhammavinaye pabbajitā¹⁴ samānā khamā ca¹⁵ bhaveyyātha soratā cā’ ti ovaditvā pi n’eva te¹⁶ samagge kātuṃ sakkhi.¹⁷ So tāya¹⁸ ākiṇṇavihāratāya ukkaṇṭhito ‘ahaṃ kho idāni ākiṇṇo dukkhaṃ viharāmi, ime ca bhikkhū mama vacanaṃ na karonti, yannūna-haṃ¹⁹ eko²⁰ gaṇamhā²¹ vūpakattho vihareyyaṃ’ ti cintetvā Kosambiyaṃ piṇḍāya caritvā anapaloketvā bhikkhusaṅghaṃ, ekako va attano pattacīvaraṃ ādāya Bālakaḷaṇa-kārāmaṃ²² gantvā tattha²³ Bhagutherassa ekacārīka-vattaṃ kathetvā pācīnavasamigadāye²⁴ tiṇṇaṃ kulaput-tānaṃ sāmaggirasānisāṇsaṃ²⁵ kathetvā, yena Pāriley-

¹ F. mayā tena. K. B. °meva tena.

² C^a. kalahavigg°. ³ K. a. Satthā. ⁴ F., C., C^a, S. om.

⁵ K. rājā. B. Kāsīkarājā, om. ti. C^a. om. ti.

⁶ F. Dighatiko°. B. Dighāvu pitussa ko°.

⁷ F., C., C^a. om.

⁸ C., B., C^a, S. om. K. ñña°.

⁹ F., K., B. Dighāvu°. ¹⁰ C., K., B., C^a. rājūnam.

¹¹ F. om.

¹² K. khanti.

¹³ K. bhikkhūsaṅghamajjhe.

¹⁴ K. corr. °jitvā.

¹⁵ C., C^a, K. cā.

¹⁶ C. C^a. om. B. tesāṃ.

¹⁷ F., C., C^a. asakkhi.

¹⁸ C. C^a. tāsaṃ.

¹⁹ F. C^a. corr. yannūna-haṃ.

²⁰ K. B. ekako va.

²¹ C. C^a. gaṇato.

²² K. Pālīyeyakalākārakagāmaṃ. B. Pālīyeyakagāmaṃ.

²³ B. Bhagavā.

²⁴ K. pācinnapase.

²⁵ F. sāmaggiyara°. B. sāmaggiyānisāṇsaṃ.

yakaṇ¹ tad avasari. Tatra sudaṇ Bhagavā Pārileyyakaṇ upanissāya Rakkhitavanasaṇḍe bhaddasālamūle Pāriley-yakena hatthinā upaṭṭhiyamāno phāsukaṇ vassāvasaṇ vasi.

Kosambiyavāsino² pi kho upāsakā vihāraṇ gantvā Satthāraṇ apassantā, 'kuhiṇ bhante Satthā' ti pucchitvā—'Pārileyyavanasaṇḍaṇ gato' ti. 'Kiy kārana' ti. 'Amhe samagge kātuṇ vāyami,⁴ mayaṇ pana na samaggā ahumhā' ti. 'Bhante tumhe Satthu santike pabbajitvā tasmiṇ sāmaggīṇ⁵ karonte samaggā nāhuvatthā'⁶ ti. 'Evam āvuso' ti. Manussā: 'ime Satthu santike pabbajitvā tasmiṇ sāmaggīṇ karonte pi samaggā na jātā; mayaṇ ime nissāya Satthāraṇ daṭṭhuṇ⁷ na labhimha,⁸ imesaṇ n'eva āsanaṇ dassāma,⁹ na abhivādanādini karissāma' ti,¹⁰ tato paṭṭhāya tesāṇ sāmīcimattam¹¹ pi na kariṇsu. Te appāhāratāya sussamānā katipāhen' eva ujukā hutvā aññamaññaṇ accayaṇ desetvā khamāpetvā: 'upāsakā mayaṇ samaggā jātā, tumhe pi no purimasadisā hothā' ti āhayaṇsu. 'Khamāpito pana¹² vo bhante Satthā' ti. 'Na khamāpito āvuso' ti. 'Tena hi Satthāraṇ khamāpetha, Satthu khamāpitakāle mayam pi tumhākaṇ pubbasadisā¹³ bhavissāmā' ti. Te antovassabhāvena¹⁴ Satthu santikaṇ gantuṇ avisahantā dukkhena taṇ¹⁵ antovassaṇ vītināmesuṇ. Satthā pana tena hatthinā¹⁶ upaṭṭhiyamāno sukhaṇ vasi.

So pi hi hatthināgo¹⁷ gaṇam¹⁸ pahāya¹⁹ phāsuvihā-

¹ C. Cā. pārale°. K. B. pālile° (al.). B. a. atthi.

² F. C. Kosambiyaṇ vā°. K., B., Cā. °mbivā°.

³ K. a. bhante. Cā. om. ti.

⁴ K. °mati.

⁵ Cā. sāmaggāṇ.

⁶ K. na ahutthā. B. nahuḥhāti vatvā.

⁷ B. sudaṭṭhum.

⁸ K. °mhā.

⁹ C. Cā. om.

¹⁰ K. B. a. te.

¹¹ C. Cā. °mattakam.

¹² C. om.

¹³ C., K., Cā. purimasa°.

¹⁴ K. °vassā.

¹⁵ Cā. om.

¹⁶ K. a. tena.

¹⁷ F., C., Cā. om.

¹⁸ K. gaṇe.

¹⁹ C. gaṇappa°. Cā. nappahāya.

ratthāy¹ eva taṃ vanasaṇḍaṃ pāvisi. Yathāha:² 'ahaṃ kho ākiṇṇo viharāmi, hatthiṃhi hatthinīhi hatthikalabhehi hatthicchāpehi chinnaggāni c'eva tiṇāni khādāmi obhag-gobhaggaṇ³ ca me sākhaḥhaṇḍaṃ⁴ khādanti,⁵ āvilāni ca pāṇiyāni pivāmi, ogāhantassa ca⁶ me uttiṇṇassa hat-thiniyo kāyaṃ⁷ upanighaṇṣantiyo⁸ gacchanti; yannū-nāhaṃ eko va gaṇasmā⁹ vūpakaṭṭho vihareyyaṃ' ti. Atha kho so hatthināgo yūthā apakkamma yena Pārileyyakaṃ rakkhitavanasaṇḍaṃ¹⁰ bhaddasālamūlaṃ¹¹ yena Bhagavā ten' upasaṅkami; upasaṅkamitvā pana Bhagavantaṃ vanditvā olokenṭo aññaṃ kiñci adisvā bhaddasālamūlaṃ pādena¹² paharanta¹³ tacchetvā soṇḍāya sākhaṃ gahetvā sammajji. Tato paṭṭhāya soṇḍāya ghaṭaṃ gahetvā pāṇi-yaṃ paribhojaniyaṃ upaṭṭhapeti.¹⁴ Uṇhodakena atthe sati uṇhodakaṃ paṭiyādeti.¹⁵ Kathaṃ? Hatthena kaṭ-ṭhāni ghaṇṣitvā aggīṃ pādeti¹⁶; tattha¹⁷ dārūni pakkhi-panto¹⁸ jāletvā tattha¹⁹ tattha pāsāṇe²⁰ pacitvā dāru-khaṇḍakena²¹ pavatṭetvā²² paricchinnāya khuddakason-ḍiyaṃ²³ khipati. Tato hatthaṃ otāretvā udakassa tatta-bhāvaṃ jānitvā gantvā Satthāraṃ vandati.²⁴ Satthā: 'udakaṃ te tāpitaṃ Pārileyyā'²⁵ ti vatvā, tattha gantvā

¹ F. gaṇamhā saphāsu°.

² C., K., C^a. yathā hi.

³ F. obhagge bha°. K. obhaggavibha°.

⁴ K. °bhaṇḍāni.

⁵ K. khādiyanti.

⁶ F., C., K., B. om.

⁷ C^a. kālaṃ.

⁸ C. C^a. °santi.

⁹ K. B. gaṇamhā.

¹⁰ F. C. pārileyyakara° saṇḍo. C^a. °saṇḍo.

¹¹ K. taṃ vanasaṇḍaṃ pāvisi, atha kho bhagavantaṃ bhaddasālamūlam āgataṃ disvā.

¹² B. pāden' eva.

¹³ K. paharento taṃ.

¹⁴ B. °āpeti. K. °pesi. Atha.

¹⁵ K. paṭiyādetvā deti.

¹⁶ K. B. saṇḍā°. K. sampādeti.

¹⁷ F., C., C^a. taṃ.

¹⁸ F. ukkhi°. B. a. aggīṃ.

¹⁹ C., B., C^a. om. K. om. both.

²⁰ B. a. pakkhipitvā.

²¹ K., C^a, B. dārudaṇḍakena.

²² K. B. pariva°.

²³ B. soṇḍikāya.

²⁴ K. vanditvā.

²⁵ C. C^a. pārāle°.

nahāyati. Ath'assa nānāvidhāni phalāni āharitvā deti. Yadā pana Satthā gāmaṇ piṇḍāya pavisati, tadā Satthu pattacīvaram ādāya kumbhe patitthāpetvā Satthārā saddhiṇ yeva¹ gacchati. Satthā gāmūpacāram patvā: 'Pāri-leyya ito patthāya tvaṇ² gantuṇ na sakkā, āhara me pattacīvaraṇ' ti āharāpetvā gāmaṇ³ pavisati. So pi yāva Satthu nikkhamanā⁴ tatth' eva tthatvā Satthu⁵ āgamana-kāle⁶ paccuggamaṇaṇ katvā purimanayen' eva patta-cīvaraṇ gahetvā vasanaṭṭhāne otāretvā vattaṇ dassetvā sākāya vijati.⁷ Rattiṇ vālamigaparipanthanivāraṇatthaṇ⁸ mahantaṇ daṇḍaṇ soṇḍāya gahetvā Satthāraṇ rakkhis-sāmiti yāva aruṇuggamaṇā⁹ vanasaṇḍassa antarantare¹⁰ vicarati.

Tato patthāy' eva¹¹ kira so vanasaṇḍo Rakkhitava-nasaṇḍo nāma jāto ti. Aruṇe uggate¹² mukhodakadānaṇ ādiṇ katvā¹³ ten' eva upāyena¹⁴ sabbavattāni karoti.¹⁵

Ath' eko makkato taṇ haṭṭhiṇ uṭṭhāya¹⁶ samuṭṭhāya divase¹⁷ divase Tathāgatassa ābhisamācārikaṇ¹⁸ karontaṇ disvā¹⁹ 'ahaṇ pi kiñcid eva karissāmiti' vicaranto ekadiva-saṇ nimmakkhikaṇ²⁰ daṇḍakamadhvaṇ²¹ disvā daṇḍakaṇ bhañjitvā²² daṇḍaken' eva saddhiṇ madhupaṭalaṇ Satthu santikaṇ haritvā²³ kadalipattaṇ chinditvā tattha tthapetvā

¹ K. saddhiññeva.

² F. om. B. K. tayā.

³ K. B. a. piṇḍāya.

⁴ K. °matto tāva.

⁵ B. om.

⁶ K. nikkhamana°.

⁷ C. vijayati. K. vijji. B. vijati.

⁸ K. bāla° paṇṭha°. C. °migay. C°. °panthi°.

⁹ °manay.

¹⁰ C. C°. antena. B. antarena.

¹¹ F., C., B., C°. patthāya yeva.

¹² K. ugacchante.

¹³ C°. ādini. F. ākatvā. K. °dakaṇ dantakathaṇ āka-ditvā.

¹⁴ C. C°. ev'upā°. B. ev'ūp°.

¹⁵ C°. karonti.

¹⁶ C°. hatthinaṇ upatthāya.

¹⁷ F., C., B., C°. om. K. once.

¹⁸ F., C., K., C°. abhi°.

¹⁹ K. B. a. cintesi.

²⁰ K. B. nima°.

²¹ K. °dhupaṭalaṇ. C°. °madhukaṇ.

²² K. samadhupaṭalaṇ chinditvā.

²³ K., B., C°. āha.

adāsi; Satthā gaṇhi¹; makkato² 'karissati nu kho paribhogay na karissatīti' olokeno gahetvā nisinnay disvā 'kin nu kho' ti cintetvā daṇḍakoṭṭiyay³ gahetvā parivattetvā⁴ upadhārento aṇḍakāni disvā tāni⁵ saṇikay apanetvā⁶ adāsi. Satthā⁷ paribhogam akāsi. So tuṭṭhamānaso tay tay sākhaṇ gahetvā naccanto aṭṭhāsi. Ath' assa gahitasākhā pi akkantasākhā pi bhijji.⁸

So ekasmiṇ khāṇukamatthake⁹ patitvā nibbiddhagatto¹⁰ Satthari¹¹ pasannen' eva cittena kālay katvā tāvatiṇṣasabhavane tiṇṣayojanike kanakavimāne nibbatti accharā-sahassaparivāro¹² ahosi.

Tathāgatassa tattha hatthināgena upaṭṭhiyamānassa vasanabhāvo sakalajambudipe pākaṭo ahosi. Sāvatthinagarato Anāthapiṇḍiko¹³ Visākhā mahāupāsikā ti evamādīni mahākulāni¹⁴ Ānandattherassa sāsanaṇ pahīṇṇsu. 'Satthāraṇ no bhante dassethā' ti. Sāvattvivāsino pi¹⁵ disāvāsino¹⁶ pañcasatā bhikkhū vutthavassā Ānandattheraṇ upasaṅkamitvā: 'cirassutā no¹⁷ Ānanda Bhagavato sammukhā dhammikathā; sādhu mayaṇ āvuso Ānanda labheyyāma Bhagavato sammukhā dhammiṇ kathay savaṇāyā'¹⁸ ti yāciṇsu.¹⁹ Thero te bhikkhū ādāya tattha gantvā 'temāsaṇ ekavihārino Tathāgatassa santikaṇ²⁰ ettakehi bhikkhūhi saddhiṇ upasaṅka-

¹ K. naṇ gahetvā tuṇhi.

² K. a. kīṇ.

³ C^a. kaṭiṇ.

⁴ C^a. om. parivattetvā. K. °ttitvā.

⁵ C. C^a. a. aṇḍakāni.

⁶ K. apanāmetvā.

⁷ K. a. patigahetvā.

⁸ K. B. bhañjiṇsu.

⁹ F., C., B. khāṇumattake. C^a. khānumatthake.

¹⁰ B. nivittthagatto. K. nicittthagato pi.

¹¹ F., C., K., C^a. om.

¹² B. Makkaṭadevaputto nāma.

¹³ K. a. ca.

¹⁴ C. C^a. kulāni.

¹⁵ F., C., B., C^a. om. (Sāva° erased). K. tadā.

¹⁶ F., C., B., K. pi.

¹⁷ C., K., B., C^a. a. āvuso. B. cirassaṇ vata.

¹⁸ K. dhammasavaṇāyā. B. dhammakathaṇ. C^a. dhammiyā°.

¹⁹ K. āhaṇsu.

²⁰ K. a. gantvā.

mituṇ ayuttan' ti cintetvā, te bhikkhū bahi ṭhapetvā ekako va¹ Satthāraṇ upasaṅkami. Pārileyyako taṇ disvā daṇḍam ādāya pakkhandi.² Satthā oloketvā: 'apehi³ Pārileyyaka mā vārayi,⁴ Buddhupaṭṭhāko eso' ti āha.⁵ So tatth' eva daṇḍaṇ chaddetvā pattacīvarapaṭiggahaṇaṇ⁶ āpucchī. Thero na adāsi.⁷ Nāgo 'sace uggahitavatto bhavissati Satthu nisīdanapāsāṇaphalake parikkhāraṇ na ṭhappessatīti'⁸ cintesi. Thero pattacīvaraṇ bhūmiyaṇ ṭhapesi; vattasampannā hi garūṇaṇ⁹ āsane vā sayane vā attano parikkhāraṇ na ṭhapenti.¹⁰ Thero Satthāraṇ¹¹ vanditvā ekamantaṇ nisīdi. Satthā¹²: 'ekako¹³ āgato 'siti' pucchitvā pañcasatehi bhikkhūhi saddhiṇ āgata-bhāvaṇ sutvā, 'kahaṇ¹⁴ pan' ete'¹⁵ ti vatvā, 'tumbhākaṇ cittaṇ ajānanto bahi ṭhapetvā āgato'mhīti' vutte, 'pak-kosāhi ne ti,¹⁶ thero tathā akāsi. Satthā¹⁷ tehi saddhiṇ paṭisanthāraṇ katvā tehi bhikkhūhi: 'bhante Bhagavā buddhasukumālo¹⁸ c'eva khattiyasukumālo¹⁹ ca tumhehi temāsaṇ ekakehi tiṭṭhantehi nisīdantehi ca dukkaraṇ kataṇ vattapaṭivattakāraṇ pi mukhodakādidāyako²⁰ pi nāhosi maññe' ti vutte, 'bhikkhave Pārileyyakahaṭ-thinā²¹ mama sabbakiccāni katāni. Evarūpaṇ pi sahā-yakaṇ²² labhantena ekato²³ vasituṇ yuttaṇ, alabhantassa

¹ F. om.² K. °ṇḍi. F. pakkandi.³ K. B. repeat.⁴ K. B. nivā°.⁵ C°. om.⁶ C°. °ragahaṇaṇ. B. °raṇ paṭiggahetuṇ.⁷ B., C°, K. nādāsi.⁸ F. thapesīti.⁹ B. gurūṇaṇ.¹⁰ K. a. so disvā pasannacitto ahosi.¹¹ B. upasaṅkamitvā.¹² K. B. a. Ānanda.¹³ B. eko va. K. C°. ekako va.¹⁴ K. kuhiṇ.¹⁵ C., K., C°. pana te.¹⁶ C., K., B., C°. a. āha.¹⁷ K. a. te bhikkhū āgantvā Satthāraṇ vanditvā ekamantaṇ nisīdiṇsu.¹⁸ F., C., K., B., C°. °sukhumālo.¹⁹ F. om. K. °sukhumālo.²⁰ C°. kadāyako.²¹ C°. a. °haṭṭhīnaṇ.²² C., B., C°. sahāyaṇ. K. a. pana.²³ K. ekake va. B. ekako va.

ekacārikabhāvo va seyyo¹ ti vatvā imā Nāgavagge tisso gāthā² abhāsi:

(328.) 'Sace labhetha nipakaṇ saḥāyaṇ,
saddhiṇcaraṇ³ sādhuviḥārī⁴ dhīraṇ,
abhibhuyya sabbāni parissayāni,
careyya ten' attamano satimā.

(329.) 'No ce labhetha nipakaṇ saḥāyaṇ,
saddhiṇcaraṇ sādhuviḥārī⁵ dhīraṇ,
rājā va⁶ raṭṭhaṇ vijitaṇ pahāya,
eko care mātāṅ'araññe⁷ va nāgo.

(330.) 'Ekassa caritaṇ seyyo, natthi bāle
saḥāyatā,
eko care na ca pāpāni kayirā,
apossukko mātāṅ'araññe va nāgo' ti.

Gāthāpariyosāne pañcasatā pi te bhikkhū arahatte⁸ patiṭṭhahiṇsu. Ānandatthero Anāthapiṇḍikādīhi pesitaṇ⁹ sāsaṇaṇ ārocetvā: 'bhante Anāthapiṇḍikapamukhā pañca ariyasāvakakoṭiyo¹⁰ tumhākaṇ¹¹ āgamaṇaṇ paccāsiṇ-santitī' āha. Satthā 'tena hi gaṇhāhi pattacīvaraṇ' ti,¹² pattacīvaraṇ gāhāpetva nikkhami.¹³ Nāgo gantvā¹⁴ magge tiriyaṇ aṭṭhāsi, 'kiṇ karoti bhante nāgo' ti. 'Tumhākaṇ bhikkhave bhikkhaṇ dātvaṇ paccāsiṇsati; dīgharattaṇ kho paṇāyaṇ mayhaṇ upakārako,¹⁵ nāssa¹⁶ cittaṇ kopetvaṇ¹⁷ vattati, nivattatha¹⁸ bhikkhave' ti Satthā bhikkhū

¹ F. vaseyyā. K. om. va.

² C., C^a., K. gāthāyo.

³ K. saddhicaraṇ.

⁴ K. °vihāraṇ°.

⁵ K. °vihāra°.

⁶ F. ca (va in 2nd ed.).

⁷ F. °rañño (°ññe in 2nd ed., where he says: MSS. and editions °ñño).

⁸ K. °ttaphale.

⁹ B. pesita°.

¹⁰ K. °sāvaka.

¹¹ F., C., C^a. om.

¹² C^a. om. patt° ti.

¹³ K. a. hatthi.

¹⁴ B. a. gata°.

¹⁵ F. upakāro.

¹⁶ F. n'assa. B. nāgassa.

¹⁷ B. a. na.

¹⁸ K. °ttetha.

gahetvā nivatti. Hatthī pi vanasaṇḍaṇ pavisitvā pana sakadaliphalādini nānāphalāni¹ saṇharitvā,² rāsiṇ³ katvā, punadivase bhikkhūnaṇ adāsi. Pañcasatā bhikkhū sabbāni khepetuṇ nāsakkhīsu. Bhattakiccapariyosāne Satthā pattacīvaraṇ gahetvā nikkhami; nāgo bhikkhūnaṇ antārantarena gantvā Satthu purato tiriyaṇ aṭṭhāsi.⁴ 'Kiṇ karoti bhante nāgo'⁵ ti. 'Ayaṇ⁶ bhikkhave tumhe pesetvā maṇ nivattetīti.⁷ Atha naṇ Satthā: 'Pārileyya idaṇ⁸ mama anivattanīyagamaṇaṇ,⁹ tava iminā attabhāvena jhānaṇ vā vipassanaṇ vā maggaphalaṇ vā¹⁰ natthi, tiṭṭha¹¹ tvaṇ' ti āha. Taṇ sutvā nāgo mukhe saṇḍaṇ pakkhipitvā¹² rodanto pacchato¹³ pacchato agamāsi; so hi Satthāraṇ nivattetuṇ labhanto¹⁴ ten' eva niyāmena yāvajīvaṇ patijageyya. Satthā pana taṇ gāmūpacāram patvā: 'Pārileyya ito patṭhāya tava abhūmi, manussāvāso¹⁵ saparipantho tiṭṭha tvaṇ' ti āha. So rodamāno tatth' eva¹⁶ ṭhatvā Satthari cakkhupathaṇ vijahante¹⁷ vijahante¹⁸ hadayena¹⁹ phalitena kālaṇ katvā²⁰ Satthari pasādena tāvatiṇsabhavane tiṇsayojanike kanakavimāne accharāsahassamajjhe²¹ nibbatti²²; Pārileyya-kadevaputto yev'assa²³ nāmaṇ ahosi.

Satthā pi anupubbena Jetavanaṇ agamāsi. Kosambikā

¹ C. C^a. °phalādini. K. sakaddhali°. ² B. °haretvā.

³ C. a. haritvā.

⁴ K. a. bhikkhū taṇ disvā Bhagavantaṇ pucchīsu.

⁵ C., B., K., C^a. om.

⁶ C^a. B. hi. C^a. ahaṇ.

⁷ B. nivattetukāmo. F. nivattesi. K. C^a. °ttetiti.

⁸ C^a. imaṇ.

⁹ F. anivattita°. C. anivattiya°. K. B. anivatta. C^a. anivatti°.

¹⁰ K. maggaṇ vā pha°.

¹¹ K. tiṭṭhahi.

¹² B. °petvā.

¹³ K. anupa°. C^a. pacchato pacchā.

¹⁴ C. C^a. alabhanto.

¹⁵ F. abhumima°.

¹⁶ F., C., B. om.

¹⁷ F., K., B., C^a. om.

¹⁸ K. paṇa°.

¹⁹ C^a. hadaya°.

²⁰ K. karitvā.

²¹ K om.

²² K. a. accharāsahassaparivāro.

²³ K. B. tvev assa. C^a. v'assa.

bhikkhū¹ 'Satthā kira Sāvatthiṇ² āgato'³ ti sutvā, Satthāraṇ khamāpetuṇ tattha agamaṇsu.⁴ Kosalarājā 'te kira Kosambakā⁵ bhaṇḍanakārakā bhikkhū āgacchanti' ti sutvā Satthāraṇ upasaṅkamitvā: 'aham bhante tesā mama vijitāṇ pavisituṇ na dassāmiti' aha— 'mahārāja silavantā te⁶ bhikkhū kevaḷaṇ aññamaññaṇ vivādena mama vacanaṇ na gaṇhiṇsu; idāni⁷ maṇ khamāpetuṇ āgacchanti; āgacchantu mahārājā' ti. Anāthapiṇḍiko pi: 'ahaṇ⁸ tesā vihāraṇ pavisituṇ na dassāmiti' vatvā tath' eva Bhagavatā paṭikkhitto tuṇhi ahoṣi. Sāvatthiyaṇ⁹ anuppattānaṇ pana tesā Bhagavā ekamante vivittaṇ kārāpetvā¹⁰ senāsanaṇ dāpesi¹¹; aññe bhikkhū tehi saddhiṇ¹² ekato na¹³ nisīdanti, na tittanti¹⁴; āgatāgatā Satthāraṇ pucchanti: 'kahaṇ¹⁵ bhante bhaṇḍanakārakā Kosambakā bhikkhū' ti. Satthā 'ete' ti dasseti. Te¹⁶ 'ete ca¹⁷ ete kirā' ti āgatāgatehi¹⁸ aṅguliyaṇ dassiyamānā lajjāya sīsaṇ¹⁹ ukkhipituṇ asakkontā²⁰ Bhagavato pādamūle nipajjitvā Bhagavantaṇ khamāpesuṇ. Satthā: 'bhāriyaṇ vo bhikkhave kataṇ tumhe nāma²¹ mādisassa Buddhassa santike pabbajitvā mayi sāmaggiṇ karonte mama vacanaṇ na karittha; porāṇakapaṇḍitā pi vajjhappattānaṇ²² mātāpitunnāṇ²³

¹ K. °mbibhi°.

² C^a. °tthiyaṇ.

³ B. gato.

⁴ B. āg°.

⁵ C., K., B. Kosambikā (al.).

⁶ B. °vanto ete.

⁷ C^a. dāni.

⁸ K. a. bhante.

⁹ B. Sāvatthiṇ.

¹⁰ C. C^a. kārētvā.

¹¹ K. adāsi.

¹² C., B., C^a. a. n'eva.

¹³ K. n'eva ekato.

C. C^a. va for na. B. om. na.

C^a. om. na before ti.

¹⁴ K. B a. na vandanti.

¹⁵ F. kanaṇ mete; corr., kahaṇ ete. So B. C. K. katame te. C^a. katame, om. bhante.

¹⁶ F. B. om.

¹⁷ C., K., C^a. kira.

K. a. te. B. ete kira te ete kirāti.

C^a. rep. te ete kira (t. e. kirāti).

¹⁸ K. a. manussehi.

¹⁹ F. sīhaṇ.

²⁰ B. °nto.

²¹ K. pana.

²² B. vāyappattā. C^a. vajjhappattā.

²³ K. B. °pitūnaṇ.

ovādaṃ sutvā tesu jīvitaṃ voropiyamāṇesu pi taṃ¹ anatikkamitvā pacchā dvīsu raṭṭhesu² rajjaṃ kārayiṃsū' ti vatvā puna Devakosambikajātakāṃ³ kathetvā: 'evam bhikkhave Dighāyukumāro⁴ mātāpitusu⁵ jīvitaṃ voropiyamāṇesu pi tesāṃ ovādaṃ anatikkamitvā pacchā⁶ Brahma-dattassa dhītaraṃ labhitvā dvīsu Kāsikosalaratṭhesu⁷ rajjaṃ kāresi, tumhehi pana mama vacanaṃ akarontehi bhāriyaṃ kataṃ' ti vatvā imaṃ gātham āha:

6. 'Pare ca na⁸ vijānanti "mayam ettha yamā-mase,"⁹

ye ca tattha vijānanti tato sammanti medhagā' ti.

Tattha 'pare' ti paṇḍite ṭhapetvā tato aññe bhaṇḍa-nakārakā pare nāma, te tattha¹⁰ saṅghamajjhe kolāhalaṃ karontā; 'mayaṃ¹¹ "yamāmase"¹² uparamāma nassāma¹³ satataṃ¹⁴ samitaṃ maccusantikaṃ gacchāmā' ti na jānanti.¹⁵ 'Ye ca tattha vijānantīti' ye tattha¹⁶ paṇḍitā 'mayaṃ maccusamīpaṃ¹⁷ gacchāmā' ti vijānanti; 'tato sammanti medhagā' ti evaṃ hi te¹⁸ jānantā yonisomanasikāraṃ uppādetvā medhagānaṃ¹⁹ kalahānaṃ vūpasamāya paṭipajjanti, atha nesāṃ²⁰ tāya paṭipattiyā te medhagā sammantīti. Atha vā 'pare cā' ti pubbe mayā 'mā bhikkhave bhaṇḍanaṃ' ti ādīni vatvā ovādiyamānāpi mama ovādassa apatiggahaṇena

¹ K. a. ovādaṃ.

² K. om.

³ C. Ca. Devakosambiya°. K. Devadighāvujātakāṃ.

⁴ K. B. Dīghāvu°.

⁵ K. B. °pitūsu.

⁶ F. B. om.

⁷ K. Kāsipa°.

⁸ B. na ca.

⁹ K. yamāmase (al.).

¹⁰ K. ettha.

¹¹ K. a. ettha.

¹² K. a. ti.

¹³ K. uparimā manussā.

¹⁴ Ca. na taṃ.

¹⁵ K. B. vijā°.

¹⁶ K. ca.

¹⁷ K. °pe.

¹⁸ K. a. paṇḍitā.

¹⁹ C. Ca. medhanaṃ.

²⁰ K. tesāṃ.

amāmakā pare nāma;¹ 'mayañ chandādivasena micchā-gahaṇaṇ² gaheṭvā 'ettha' saṅghamajjhe 'yamāmase' bhaṇḍanādīnaṇ vuddhiyā³ vāyamāmā⁴ ti na vijānanti—idāni pana yoniso paccavekkhamānā⁵ tattha tumhākaṇ antare ye paṇḍitapurisā 'pubbe mayañ chandādivasena vāyamantā ayoniso paṭipannā' ti vijānanti; tato tesañ santikā paṇḍitapurise nissāya ime idāni⁶ kalahasaṅkhātā medhagā sammantiti ayam ettha attho ti.⁷

Gāthāpariyosāne sampattabhikkhū⁸ sotāpattiphalādisu⁹ paṭiṭṭhahimsū ti.⁷

Kosambakavatthu pañcamāṇ.¹⁰

6. CŪLAKĀLA-MAHĀKĀLA-VATTHU

'Subhānupassin viharantaṇ' ti¹¹ imaṇ dhamma-desanaṇ Satthā Setavyanagaraṇ¹² upanissāya¹³ viharanto Cūlakāla-Mahākāle ārabba katesi.

Setavyavāsino¹⁴ hi¹⁵ Cūlakālo Majjhimakālo Mahākālo ti tayo¹⁶ bhātaro kutimbikā. Tesu jeṭṭhakaṇiṭṭhā disāsu vicaritvā sakatehi¹⁷ bhaṇḍaṇ āharanti; Majjhimakālo ābhataṇ vikkipāti. Ath' ekasmiṇ samaye te ubho pi

¹ F., C., C^a. om.

² K. °gāhaṇ.

³ C. C^a. bu°.

⁴ K. °mānā.

⁵ C. C^a. paccavekkhayamānā.

⁶ C., K., B. dāni.

⁷ K. om.

⁸ K. °ttā bhi°. K. om. ti.

⁹ C^a. B. °disu.

¹⁰ K. °mbiyava°. C. C^a. Kosambikavatthuy. B. Kosambikabhikkhūnaṇ vatthu p°.

¹¹ B. subhānupassin ti. C^a. a . . . passī. F. C. °passī. K. °passi°. C. C^a. viharantīti.

¹² C. C^a. setabba°. K. B. Setabya°.

¹³ K. nissāya sisapāvane. B. sisapāvane.

¹⁴ K. °byanagaravā°.

¹⁵ C. C^a. pi.

¹⁶ B. Kaniṭṭhā.

¹⁷ K. B. pañca sakataṣatehi.

bhātaro¹ pañcahi sakaṭasatehi nānābhaṇḍaṇ gahetvā Sāvattiṇ² gantvā Savatthiyā ca³ Jetavanassa ca antare sakaṭāni mocayiṇsu. Tesu⁴ Mahākālo sāyaṇhasamaye mālāgandhādihatthe Sāvattvivāsino ariyasāvake dhammasavaṇatthāya⁵ gacchante disvā 'kuhiṇ ime gacchantīti' pucchitvā, tam atthaṇ sutvā, 'aham pi gamissāmīti' cintetvā, kaniṭṭhaṇ āmantetvā: 'tāta sakaṭesu appamatto hohi, ahaṇ dhammaṇ sotuṇ gacchissāmīti'⁶ vatvā⁷ gantvā Tathāgataṇ disvā⁸ vanditvā parisapariyante nisīdi. Satthā taṇ divasaṇ⁹ tassa ajjhāsayaavasena¹⁰ ānupubbikathaṇ¹¹ kathento dukkhakkhandhasuttādivasena¹² anekapariyāyena kāmānaṇ ādīnaṇ ca¹³ okāraṇ saṇkilesaṇ ca kathesi. Taṇ sutvā Mahākālo: 'sabbaṇ kira pahāya gantabbaṇ; paralokaṇ gacchantaṇ n'eva bhogaṇ na ñātayo¹⁴ anugacchanti; kim me gharāvāsena, pabbajissāmīti' cintetvā, mahājane¹⁵ Bhagavantaṇ¹⁶ vanditvā pakkante¹⁷ Satthāraṇ pabbajjaṇ yācitvā,¹⁸ 'natthi te koci apaloke tabbo' ti vutte,¹⁹ 'kaniṭṭho me atthi bhante' ti,²⁰ 'apalokehi naṇ' ti vutte, 'sādhū bhante' ti²¹ gantvā,²² 'tāta imaṇ sabbaṇ sāpateyyaṇ²³ paṭipajjā' ti āha.²⁴

¹ C^a. bhātara (° sign erased).

² C^a. °tthiyaṇ (MSS. al. oscillate).

³ C. C^a. om.

⁴ C^a. om.

⁵ C., K., B., C^a. °savaṇāya.

⁶ C., B., C^a. gacchāmīti.

⁷ K. sādhu ti sampaticchi, Mahākālo tattha.

⁸ C., K., B., C^a. om.

⁹ S. disvā.

¹⁰ C., K., B., C^a. ajjhāsayaena.

¹¹ C., K., B., C^a. anu°.

¹² K. °nde sutādi°. C^a. dukkhadukkhavās°.

¹³ C., K., B., C^a. om.

¹⁴ K. bhogaṇi ñātiyo. B. ñatakā ca. C^a. bhogaṇaṇ.

¹⁵ K. °nesu.

¹⁶ B. Satthāraṇ. C. C^a. om.

¹⁷ K. °ntesu.

¹⁸ K. a. Satthārā.

¹⁹ K. puttṛhe.

²⁰ K. B. a. vatvā tena hi. B. bh° atthīti.

²¹ B. vatvā.

²² K. a. āgantvā kaniṭṭhaṇ etad avoca. B. a. kaniṭṭham pakkosāpetvā.

²³ C^a. pātheyyaṇ.

²⁴ K. B. °hiti. K. om. āha.

'Tumhe pana bhātikā'¹ ti. 'Ahaṃ Satthu santike pabbajissāmi.' So tāṃ nānappakārehi yācivā nivattituy² asakkonto: 'sādhū sāmi yathājjhāsaṃ'³ karothā' ti āha.⁴ Mahākālo gantvā Satthu santike pabbaji.⁵ 'Ahaṃ bhātikāṃ gahetvā va'⁶ uppabbajissāmi'⁷ Cūlakālo pi pabbaji. Aparabhāge Mahākālo upasaṃpadāṃ labhivā, Satthāraṃ upasaṃkamitvā 'sāsane kati'⁸ dhurāṇīti'⁹ pucchitvā, Satthārā dvisu pi dhuresu kathitesu 'ahaṃ bhante mahallakakāle pabbajitattā ganthadhuraṃ'¹⁰ pūretuṃ na sakkhissāmi;¹¹ vipassanādhuram pana¹² pūressāmi yāva arahattā¹³ sosānikadhutaṅgaṃ¹⁴ kathāpetvā, paṭhamayā-mātikame sabbesu¹⁵ niddaṃ okkantesu susānaṃ gantvā¹⁶ paccūsakāle sabbesu¹⁷ anuṭṭhitesu¹⁸ yeva vihāraṃ āgacchati.

Ath' ekā susānagopikā Kālī nāma¹⁹ chavaḍḍhikā therassa ṭhitatṭhānaṃ nisinnatṭhānaṃ²⁰ caṅkamitatṭhānaṃ²¹ ca disvā: 'ko nu kho idhāgacchati, parigaṇhissāmi naṃ' ti parigaṇhituṃ asakkonti ekadivaṃ susānakuṭikāyaṃ²² eva²³ dipam jāletvā²⁴ puttadhitaro ādāya gantvā ekamante nilinā²⁵ majjhimayāme therāṃ āgacchantāṃ disvā gantvā²⁶ vanditvā: 'ayya no bhante imasmiṃ ṭhāne viharatīti' āha.²⁷ 'Āma upāsike'²⁸ ti. 'Bhante susāne

¹ K. 'ka kuhi gamissathā.

² K., B., C^a. 'ttetuy.

³ K. B. yathā a°.

⁴ K. om.

⁵ K. B. a. atha kho Cūlakālo cintesi.

⁶ K. anugantvā.

⁷ K. a. tadā.

⁸ C., B., C^a. om.

⁹ C. C^a. dhurāṇi.

¹⁰ K. a. pana.

¹¹ K. nāsakkh°.

¹² K. om.

¹³ K. 'ttaṃ.

¹⁴ B. dhūt°.

¹⁵ K. a. manusse.

¹⁶ B. nisīdi.

¹⁷ K. a. manusse.

¹⁸ C^a. 'nuṭṭh°.

¹⁹ K. Kālīkā nāma.

²⁰ K. nisidanatṭhānaṃ ca.

²¹ K. caṅkamana.

²² K. a. tiṇa°.

²³ K. om.

²⁴ B. jālāpetvā.

²⁵ K. nilayi. B. niliyamānā.

²⁶ K. a. taṃ. B. āgantvā.

²⁷ K. thero.

²⁸ K. upāsikā.

viharantehi nāma vattaṃ uggaṇhitum¹ vaṭṭatīti.² Thero :
 'kiṃ pana mayaṃ tayā kathitavatte vattissāmā' ti³
 avatvā, 'kiṃ kātuṃ vaṭṭati upāsike' ti āha.⁴ 'Bhante
 sosānikehi⁵ nāma susāne vasanabhāvo susānagopakāṇaṃ
 ca⁶ vihāre mahātherassa ca⁶ gāmabhojakassa ca⁶ kathe-
 tuṃ vaṭṭatīti.⁷ Kiṃkāraṇā' ti. 'Katakammā⁸ corā⁹
 sāmikehi padānupadaṃ anubaddhā¹⁰ susāne bhaṇḍakam¹¹
 chaḍḍetvā palāyanti; atha manussā sosānikāṇaṃ pari-
 panthaṃ karonti; etesaṃ pana kathite 'mayaṃ imassa
 bhadantassa ettakaṃ nāma kālaṃ ettha¹² vasanabhāvaṃ
 jānāma, acoro eso' ti upaddavaṃ¹³ nivārenti; tasmā
 etesaṃ kathetuṃ vaṭṭatīti.¹⁴ 'Aññaṃ kiṃ kātappaṃ' ti.¹⁵
 'Bhante susāne vasantena nāma ayyena maṃsapitṭhaka-
 palālādīni¹⁶ vajjetabbāni, divā na niddāyitappaṃ, kusitena
 na bhavitappaṃ, āraddhaviriyena¹⁷ asaṭṭhena¹⁸ amāyāvinā
 hutvā kalyāṇājjhāsayena vasitappaṃ,¹⁹ sāyaṃ sabbesu
 suttesu viharato āgantappaṃ, paccūsakāle sabbesu anu-
 ṭṭhitesu yeva vihāraṃ gantappaṃ. Sace bhante ayyo
 imasmiṃ thāne evaṃ²⁰ viharanto pabbajitakiccaṃ mat-
 thakaṃ pāpetuṃ sakkhissati,²¹ sace matasarīraṃ ānetvā
 chaḍḍenti, ahaṃ²² kambalakūṭāgāraṃ āropetvā gandha-
 malādīhi sakkāraṃ katvā sarīrakiccaṃ karissāmi. No ce
 sakkhissati²³ citakaṃ jāletvā²⁴ saṅkunā ākaḍḍhitvā²⁵

¹ K. gaṇhituṃ.² K. vattessāmāti³ K. sā.⁴ K. susā°.⁵ C., K., C^a. om.⁶ C^a. om.⁷ B. thero.⁸ C. °kamme. K. kammā, corr. °mma.⁹ B. a. dhana.¹⁰ C. C^a. anubandhanto.¹¹ K. °ikaṃ.¹² C^a. etta.¹³ K. upaddhataṃ.¹⁴ B. K. a. thero.¹⁵ K. a. sāmi āha.¹⁶ K. macchamasanpittatilaḡulādīni. C^a. °pittipā°. B. macchamaṃsatilapittatilaḡulādīni.¹⁷ K. B. a. bhavitappaṃ.¹⁸ K. asaṭṭhena. C^a. B. asaṭṭhena.¹⁹ K. B. bhavitappaṃ.²⁰ C^a. eva.²¹ K. °sassi.²² C., K., C^a. om.²³ K. °ssasi.²⁴ K. B. āropetvā. B. jālo also.²⁵ C. C^a. ka°. K. ākaddhi°.

etaṃ rūpaṃ suvaṇṇavaṇṇaṃ aggimhi¹ pakkhipitvā mahā-jālāhi² gahitamattakāle³ mayhaṃ āroceyyāsīti⁴ vatvā sakaṭṭhānam eva gantvā nisīdi. Sā tathā katvā therassa ārocesi; therō āgantvā⁵ olokesi, jālāya⁶ pahaṭṭapahaṭṭaṭṭhānaṃ⁷ kabaraḡāviya⁸ viya⁹ sarīraṇaṃ ahoṣi, pādā namitvā¹⁰ olambiṃsu, haṭṭhā patikuṭṭiṃsu¹¹ nalātaṃ¹² niccammam ahoṣi.¹³ Therō: 'idaṃ¹⁴ sarīraṃ idān' eva¹⁵ oloketānaṃ aparīyattikaraṃ¹⁶ hutvā idān' eva khayaṃ pattaṃ vayaṃ pattaṃ¹⁷ ti, rattiṭṭhānaṃ gantvā nisīditvā¹⁸ khayavayaṃ sampassamāno:¹⁹

'Aniccā vata saṅkhārā uppāḍavayadhammino,
uppajjitvā nirujjhanti tesāṃ vūpasamo sukho'

ti gāthaṃ²⁰ vatvā vipassanaṃ vaddhetvā saha paṭisambhidāhi arahattaṃ²¹ pāpuṇi. Tasmiṃ arahattaṃ patte Satthā bhikkhusaṅghaparivuto cārikaṃ caramāno Setavaṃ²² gantvā siṃsapāvanaṃ pāvisi. Cūlakāḷassa bhariyāyo 'Satthā kira anuppatto'²³ ti sutvā 'amhākaṃ sāmikaṃ gaṇhissāmā' ti pesetvā Satthāraṃ nimantāpesuṃ. Buddhānaṃ pana aparicitatṭhāne²⁴ āsanapaññattiṃ²⁵ ācikkhakena²⁶ ekena bhikkunā paṭhamataṃ gantuṃ vaṭṭati. Buddhānaṃ hi majjhimatṭhāne āsanaṃ paññāpetvā, tassa

¹ C., B., C^a. a. nam.

² K. mahājāla°.

³ K. om. °matta°.

⁴ K. °ceyyāhiti.

⁵ C., B., C^a. gantvā.

⁶ C^a. jālāyaṃ.

⁷ K. pahaṭṭatṭhāne.

⁸ C. C^a. °gāvī. B. °vī. K. kavaragāvi, corr. °va.

⁹ C. C^a. om. ¹⁰ K. ca nikkhamitvā. B. nikkhamitvā.

¹¹ B. a. ūru°.

¹² K. lalātaṃ.

¹³ C^a. hosi.

¹⁴ K. imaṃ (constant var. in all MSS.).

¹⁵ K. om.

¹⁶ K. pādayakaraṃ. B. pariyaṇta°.

¹⁷ K. vayapa°.

¹⁸ K. nisīdi.

¹⁹ K. a. imaṃ gāthaṃ āha.

²⁰ C^a. gāthā.

²¹ K. °ttaṭṭalaṃ.

²² K. °byanagaraṃ.

²³ B. a. siṃsapāvanaṃ.

²⁴ B. aparicīṇṇa°. K. °tta°.

²⁵ K. °naṃ °ttaṃ. C^a. °naṃ.

²⁶ K. B. ācikkhantena.

dakkhinato Sāriputtattherassa, vāmato Mahāmoggallānattherassa ca¹ tato paṭṭhāya ubhoḥi passehi² bhikkhusaṅghassa āsanay paññāpetabbay hoti. Tasmā Mahākālatthero cīvarapārurapaṭṭhāne ṭhatvā:³ 'tvaṃ purato gantvā āsanapaññattiyā ācikkhā' ti⁴ Cūlakāḷay pesesi. Tassa diṭṭhakālato paṭṭhāya gehajanā tena saddhiy paribhāsaṃ⁵ karonto⁶ nīcāsanaṃ saṅghattherakoṭṭiyaṃ⁷ attharanti,⁸ uccāsanaṃ saṅghanavakakoṭṭiyaṃ.⁹ Itaro: 'mā evaṃ karoṭṭha nīcāsanaṃ upari mā¹⁰ paññāpetha uccāsanaṃ heṭṭhā' ti āha. Itthiyo tassa vacanaṃ asunantiyo¹¹ viya: 'tvaṃ kiṃ karonto vicarasi, kiṃ tava āsanāni¹² paññāpetuṃ na vaṭṭati, tvaṃ kaṃ āpucchitvā pabbajito, kena pabbajito¹³ 'si, kasmā idhāgato sīti' vatvā nivāsanapāruranaṃ acchinditvā setakāni¹⁴ nivāsetvā sīse mālācumbaṭṭakāṃ¹⁵ ṭhapetvā: 'gaccha¹⁶ Satthāraṃ ānehi, mayaṃ āsanāni paññāpessāmā' ti pahiṇṇsu.¹⁷ Na ciray bhikkhubhāve ṭhatvā avassikā va uppabbajitā¹⁸ lajjitūṃ na jānanti.¹⁹ Tasmā so²⁰ tenākappena²¹ nirāsaṅko va gantvā²² vanditvā buddhapamukhaṃ bhikkhusaṅghaṃ²³ ādāya gato.²⁴ Bhikkhusaṅghassa pana bhattakiccāvasāne Mahākāḷassa bhariyāyo:²⁵ 'imāhi attano sāmiko gahito, mayaṃ pi ambhakaṃ sāmikaṃ gaṇhissāmā'

¹ C., B., C^a. om.

² C. C^a. °su passesu.

³ K. a. kaniṭṭhaṃ (āha erased).

⁴ K. °kkhāhīti.

⁵ K. B. °hāsaṃ.

⁶ K. karonti.

⁷ K. B. °rassa ko°. C. saṅghaṃ thera°.

⁸ K. atṭha°. C. C^a. attharati.

⁹ K. °kassa ko°. C. °navakoṭṭiyaṃ.

¹⁰ K. a. om.

¹¹ K. asunantā.

¹² K. pabbajāpito.

¹³ K. a. vatthāni.

¹⁴ K. °cumbi°. B. °cumbu°.

¹⁵ K. a. taṃ.

¹⁶ K. a. so.

¹⁷ K. upa °tvā. B. °jitattā.

¹⁸ K. B. jānāti.

¹⁹ K. om.

²⁰ K. B. tena āka°.

²¹ B. a. Satthāraṃ. K. a. taṃ.

²² C. C^a. saṅghaṃ.

²³ K., B., C^a. āgato.

²⁴ K. bhiriyaṃ (most freq. spelling in K.).

ti cintetvā punadivasatthāya¹ nimantayīṃsu. Tadā pana āsanay paññāpaṇatthay² añño bhikkhu agamāsi; tā tasmiṃ khañe okāsay alabbhivā Buddhapamukhāy bhikkhusaṅghay nisīdāpetvā bhikkhāy adayṃsu. Cūlakāḷassa pana dve bhariyāyo,³ Majjhimakāḷassa catasso, Mahākāḷassa aṭṭha.⁴ Bhikkhusaṅghe⁵ hi⁶ bhattakiccey kātukāmā⁷ nisīditvā bhattakiccey akaṃsu; bahigantukāmā uṭṭhāya agamaṃsu. Satthā pana nisīditvā bhattakiccey kari; tassa bhattakiccapariyosāne tā itthiyo: 'bhante Mahākāḷo amhākaṃ anumodanaṃ katvā āgacchissati,⁸ tumhe purato gacchathā' ti vadiṃsu. Satthā: 'sādhū' ti vatvā, purato agamāsi; gāmadvāraṃ patvā bhikkhusaṅgho ujjhāyi:⁹ 'kiṃ nāṃ' etaṃ Satthārā kataṃ, ūtvā nu kho kataṃ udāhu ajānitvā' ti. Hiyyo Cūlakāḷassa¹⁰ purato gatattā pabbajjantarāyo jāto; ajja aññassa purato gatattā antarāyo nāhosi.¹¹ Satthā Mahākāḷaṃ nivattetvā¹² āgato. Silavā kho pana bhikkhū ācārasampanno; karissanti nu kho tassa pabbajjantarāyaṃ' ti. Satthā tesāṃ vacanaṃ sutvā¹³ ṭhito: 'kiṃ kathetha bhikkhave' ti pucchi. Te tam atthaṃ ārocesuṃ. 'Kiṃ pana tumhe bhikkhave Cūlakāḷaṃ viya Mahākāḷaṃ sallakkhethā' ti. 'Āma bhante, tassa hi dve pajāpatiyo, imassa aṭṭha; aṭṭhahi¹⁴ parikkhipitva¹⁵ gahito kiṃ karissati bhante' ti. Satthā: 'mā bhikkhave evaṃ avacuttha, Cūlakāḷo¹⁶ uṭṭhāya samuṭṭhāya subhārammaṇabahulo viharati, papātataṭe ṭhitadubbalarukkkhasadiso;¹⁷ mayhaṃ pana putto

¹ K. B. divase Satthāraṃ. C^a. divase Satthā.

² C., B., C^a. āsanapaṇo.

³ C. C^a. bhariyā.

⁴ K. a. bhariyāyo.

⁵ C., B., C^a. °saṅgho. K. bhikkhu.

⁶ C., K., B., C^a. pi.

⁷ B. °kāmo.

⁸ K. datvā gamissati.

⁹ B. bhikkhū ujjhāyīṃsu.

¹⁰ C^a. Cūlassa.

¹¹ K. nāhoti idāni.

¹² K. °ttāpetvā. B. idāni Mahākāḷaṃ ṭhapetvā.

¹³ K. a. nivattitvā. B. °etvā.

¹⁴ K. tāhi.

¹⁵ C^a. pati°.

¹⁶ K. a. divase.

¹⁷ B. tassa papāte ṭhito. K. papāte for papātataṭe. C. ṭhitay du°.

Mahākālo asubhavihārī¹ ghanaselapabbatto viya acalo² ti vatvā imā gāthā³ abhāsi :

7. 'Subhānupassin⁴ viharantaṃ indriyesu asaṅvutaṃ
bhojanamhi⁵ amataññuṃ kusītaṃ hīnavīriyaṃ,
taṃ ve pasahati⁶ Māro vāto rukkhayaṃ va dub-
balaṃ.
8. 'Asubhānupassin⁷ viharantaṃ indriyesu susaṅ-
vutaṃ
bhojanamhi ca mattaññuṃ saddhaṃ āradha-
vīriyaṃ
taṃ ve nappassahati⁸ Māro vāto selaṃ va
pabbataṃ' ti.'

Tattha 'subhānupassin⁹ viharantaṃ' ti¹⁰ subhaṃ
anupassantaṃ itthārammaṇe¹¹ mānasaṃ vissajjetvā viha-
rantaṃ ti attho. Yo hi puggalo nimittagāhaṃ¹² anub-
yañjanaggāhaṃ¹³ gaṇhanto, 'nakhā sobhaṇā' ti gaṇhāti;
'aṅguliyo sobhaṇā' ti gaṇhāti; 'hatthapādaṃ jaṅghā
ūru kaṭṭhi udaraṃ¹⁴ thanā gīvā oṭṭhā dantā mukhā¹⁵
nāsā akkhinī¹⁶ kaṇṇā bhamukā nalāṭaṃ¹⁷ kesā sobhaṇā'
ti gaṇhāti; 'kesā lomā¹⁸ nakhā dantā taco sobhaṇā'

¹ B. asubhānupassi viharati. K. corr. asubhāram-
maṇaṃ viharati.

² K. gāthāyo

³ F. C^a. a. ca.

⁴ F. (new ed.), B. pasahati.

⁵ C. C^a. °ssi.

⁶ F. (new ed.). B. °hati.

⁷ C. C^a. subhānupassīti. K. °nuppasiti. B. °ssinti.

⁸ K. a. ca.

⁹ K. a. gaṇhanto.

¹⁰ F., C., C^a. anuvyañjana°.

¹¹ K. a. manāpaṃ.

¹² F. corr. B. mukhaṃ. K. mukha.

¹³ C^a. akkhinī.

¹⁴ F. corr. nalāṭā. K. lalātam.

¹⁵ F. corr. lomaṃ.

ti gaṇhāti; vaṇṇo subho saṇṭhānaṃ subhaṃ ti gaṇhāti; ayaṃ subhānupassī nāma. Taṃ eva¹ subhānupassiyaṃ viharantaṃ²—‘indriyesu asaṇvutaṃ’ ti, cakkhādisu cakkhudvārādini arakkhantaṃ,³ pariyesanamattā paṭiggaḥaṇamattā paribhogamattā ti imissā mattāya ajānanato ‘bhojanamhi’ ca ‘amattaññuṃ; api ca⁴ paccavekkhanamattā vissajjanamattā⁵ ti imissāpi⁶ mattāya ajānanato ‘amattaññuṃ; ‘idaṃ bhojanaṃ dhammikaṃ, idaṃ adhammikaṃ’ ti⁷ pi ajānantaṃ;⁸ kāmavyāpāda-⁹ vihiṃsāvitakkavasikatāya¹⁰ ‘kusitaṃ; ‘hīnavīriyaṃ’ ti nibbiriyaṃ catūsu iriyāpathesu viriyakaraṇarahitam;¹¹ ‘pasahatīti’ abhibhavati, ajjhottharati; ‘vāto rukkhaṃ va dubbalaṃ’ ti balavavāto chinntate¹² jātaṃ dubbalarukkhaṃ viya. Yathā hi so vāto tassa¹³ rukkhassa pupphapalāsādim¹⁴ pi sādeti¹⁵ vināseti,¹⁶ khuddakasākhāpi bhañjati, mahāsākhāpi bhañjati,¹⁷ samūlakam pi taṃ¹⁸ rukkhaṃ ubbattetvā pātetvā uddhamūlaṃ adho-sākhyaṃ katvā gacchati, evamevaṃ¹⁹ evarūpaṃ puggalaṃ antouppanno Kilesamāro pasahati; balavavātena²⁰ dubba-

¹ K. C^a. evaṃ. B. evaṃ taṃ.

² F. C. °passivī°. K. °passivī°. K. indriyesū ti cakkh-vādisu chasu indriyesu asaṇvuttan ti.

³ K. a. amattaññū ti.

⁴ K. a.

⁵ C. K. om.

⁶ K. imisāya.

⁷ K. a. taṃ.

⁸ K. na jā° kusitan ti.

⁹ C. K. kāmavyāpāda°. B. Kāmachanda°.

¹⁰ B. vasitāya. C^a. vasik°.

¹¹ F. °saṇrahitāṃ. B. a. taṃ ve.

¹² K. corr. chinntatitthe. B. chinnapapāte.

¹³ B. a. dubbala°.

¹⁴ B. pupphapalāpalāsādi. K. same as B., but °ādini. C^a. phalaphāsādiṃ.

¹⁵ K. B. pāteti.

¹⁶ K. B. om.

¹⁷ F. om.

¹⁸ C^a. tañ ca.

¹⁹ B. evameva. K. a. bhikkhave.

²⁰ C., K., C^a. vāto.

larukkhasa pupphapalāsādīnaṃ¹ viya khuddānukhudda-kāpattīpajjanam² pi karoti; khuddakasākhābhāṇjanaṃ³ viya nissaggiyādiapattīpajjanam⁴ pi karoti; mahāsākhābhāṇjanaṃ viya terasasaṅghādisesāpattīpajjanam⁵ pi karoti. Ubbattetvā uddhamūlakaṃ heṭṭhāsakaṃ katvā, pātanaṃ viya pārājikāpajjanam pi karoti; svākkhāta-sāsanaṃ nīharitvā katipāhen' eva gihibhāvaṃ⁶ pāpetīti.⁷ Evaṃ⁸ evarūpaṃ puggalaṃ Kilesamāro attano vase vattetīti attho. 'Asubhānupassiṃ' ti⁹ dasasu asubhesu aññatarāṃ asubhaṃ passantaṃ, paṭikkūlamanasikāre¹⁰ yuttaṃ kese asubhato passantaṃ, lome nakhe dante tacaṃ vaṇṇaṃ saṇṭhānaṃ asubhato passantaṃ; 'indriyesū ti chasu indriyesu; 'susaṃvutaṃ' ti¹¹ nimittādigāharahitaṃ¹² pihitadvāraṃ;¹³ amattaññutāpaṭipakkhena¹⁴ 'bhojanamhi mattaññuṃ,'¹⁵ 'saddhaṃ' ti, kammassa c'eva¹⁶ phalassa ca saddahanalakkhaṇāya lokikāya saddhāya,¹⁷ tīsu vatthūsu aveccappasādasāṅkhātāya lokuttarasaddhāya c'eva¹⁸ samannāgataṃ; 'āradhāvīriyaṃ'¹⁹ ti, paggaḥitaviriyaṃ paripunnāvirīyaṃ; 'taṃ ve' ti, taṃ²⁰ evarūpaṃ puggalaṃ yathā dubbalavāto saṃikaṃ paharanto ekaggaṇaṃ selāṃ cāletuṃ na sakkoti,

¹ C^a. pupphaphalaphalāsasādīnaṃ. K. *ut supra*, and a. pātanaṃ viya. B. pupphaphalaphalāsapātanaṃ viya.

² C. °pattikāpajjanam.

³ C. C^a. khuddhasā°.

⁴ K. °ādīni.

⁵ C. °disesāpajjanam. C^a. °disesāp°. K. °sāpi āpajjanaṃ. K. om. pi. K. terasasaṅghādisesā pi āpajjanaṃ karoti ubbattetvā uddhaṃ mūlam, etc. Katvā pātanaṃ viya.

⁶ S. gihī°.

⁷ K. pātetīti. B. vattetīti.

⁸ K. om.

⁹ F. °passīti. C^a. °passintīti.

¹⁰ K. °kārena yuttaṃ. C^a. kāresu. F. °kārentaṃ.

¹¹ F. C^a. om.

¹² C^a. °garahitaṃ.

¹³ K. °rañ ca.

¹⁴ B. °paṭikkhepena.

¹⁵ K. °ññuṃ ti attho.

¹⁶ C^a. ca.

¹⁷ B. lokikasaddhāya and a. c'eva.

¹⁸ B. ca K. °yañ c'eva tīsu. ¹⁹ C^a. °yañ ca. ²⁰ B. e°taṃ.

tathā abbhantare uppajjamāno pi Dubbalakilesamāro nappasahati, khobhetu¹,¹ cāletu¹ na sakkotīti attho.

Tā pi kho tassa purāṇadutiyaikāyo² theray parivāretva : ' tva³ kay āpucchitvā pabbajito, idāni gihī bhavissasīti '³ ādini vatvā kāsava⁴ nīharitukāmā ahesu⁵. Thero tāsaya ākara⁶ sallakkhetvā nisinnāsanā⁵ vutthāya iddhiyā uppatitvā kūṭāgārakannika⁶ bhinditvā ākāsenāgantvā⁷ Sattari gāthā⁸ pariyoṣāpente va⁹ Sattu suvaṇṇavaṇṇaya sarīra¹⁰ abhithhavanto otaritvā Tathāgatassa¹¹ pāde vandi.

Gāthāpariyoṣāne sampattabhikkhū¹² sotāpatti phalaṇḍisu patiṭṭhahiṇsu ti.

Cūlakāla-mahākāla-vatthu chaṭṭham.¹³

7. DEVADATTA-VATTHU

' Anikkasāvo '¹⁴ ti ima¹⁵ dhammadeśana¹⁶ Sattā Jetavane viharanto Rājagahe Devadattassa kāsāvalābha¹⁷ ārabha kathesi.

Ekasmiṇ hi samaye dve aggasāvaka¹⁸ pañcasate pañcasate attano parivāre ādāya Sattāra¹⁹ āpucchitvā¹⁷ Jetavanato¹⁸ Rājagaha²⁰ agamaṇsu¹⁹. Rājagahavāsino²⁰ dve pi tayo pi bahū pi ekato hutvā āgantukadāna²¹ adaṇsu. Ath' ekadivasaya āyasmā Sāriputto anumodana²²

¹ K. a. kampetu¹ vā. B. a. vā *after* cāletu¹.

² C^a. °dūtīkāyo. K. °dutiya°.

³ C. C^a. bhavissatīti. B. bhavissasi na bha°.

⁴ K. kāsāyā. ⁵ B. °āya. ⁶ B. a. dvidhā.

⁷ C., C^a, K. ākāsenā gantvā. ⁸ C. C^a. gāthaya.

⁹ B. C. yeva. ¹⁰ C^a. °asarīra¹⁰.

¹¹ K. Tatthā° (*a freq. spelling in the K. frr.*).

¹² C., C^a, K. sampattā°.

¹³ K. °mahātheraya vatthu chaṭṭhamaya. C^a. vatthu¹³.

¹⁴ K. a. kāsavan. ¹⁵ K. a. gandhāra. ¹⁶ K. a. ekeko.

¹⁷ B. vanditvā. R. a. va°. ¹⁸ K. a. nikkhamitvā.

¹⁹ C. āgamaṇsu. C^a. agamaṇsu. K. agg°.

²⁰ K. °nagara°. B. a. pi.

karonto: 'upāsakā eko sayañ dānañ deti parañ na samādapeti; so nibbattanibbattaṭṭhāne bhogasampadañ labhati, no parivārasampadañ. Eko parañ samādapeti sayañ na deti; so nibbattanibbattaṭṭhāne parivārasampadañ labhati no bhogasampadañ. Eko sayañ pi na deti param pi na samādapeti; so nibbattanibbattaṭṭhāne kañjikamattam¹ pi kucchipūrañ na labhati, anātho hoti nippacayo. Eko sayañ pi deti parañ pi samādapeti, so nibbattanibbattaṭṭhāne attabhāvasate pi attabhāvasahassee pi attabhāvasatasahassee pi bhogasampadañ c'eva parivārasampadañ ca labhatīti' evañ dhammañ² desesi.

Tam eko³ paṇḍitapuriso sutvā 'acchariyā⁴ vata bho⁵ dhammadesanā, sukāraṇaṇ⁶ kathitañ; mayā imāsañ dvinnāñ sampattīnañ nippāḍakañ kammañ⁷ kātuñ vaṭṭatīti' cintetvā, 'bhante sve mayhañ bhikkhañ gaṇhathā'⁸ ti therāñ nimantesi.⁹ 'Kittakehi te bhikkhūhi attho upāsakā' ti.¹⁰ 'Kittakā pana vo bhante parivārā' ti. 'Sahassañ¹¹ upāsakā' ti. 'Sabbeheva¹² saddhiñ sve bhikkhañ gaṇhatha¹³ bhante' ti. Thero adhiyāsesi. Upāsako nagaravithiyañ caranto:¹⁴ 'amma tāta¹⁵ mayā bhikkhusahassañ nimantitañ, tumhe kittakānañ bhikkhūnañ¹⁶ bhikkhañ dātuñ sakkhissatha, tumhe kittakānañ' ti samādapesi.¹⁷ Manussā attano attano pahona-

¹ K. °bhattañ.

² K. dhammadesanañ.

³ K. tañ sutvā eko. F. tañ c'eko.

⁴ F., C., C^a., K. acchariyañ.

⁵ K. a. abbhūtañ vatta bho.

⁶ F. °desanāsu kā°. K. °desanañ sukhakār°. B. sukhakāraṇaṇ sukathitañ.

⁷ F. nippāḍakakammañ. K. nippāḍana°.

⁸ F. gaṇhati; corr. °tū.

⁹ K. a. thero āha.

¹⁰ K. a. tañ sutvā āha.

¹¹ C. C^a. sahassamattā.

¹² F. va. C., C^a., K. sabbehi.

¹³ F., C., C^a., K. gaṇhatha.

¹⁴ K. a. manusse disvā.

¹⁵ K. tāta.

¹⁶ K. om.

¹⁷ F. K. °peti.

kaniyāmena: 'mayañ dasannañ¹ dassāma' — 'mayañ vīsatiyā' — 'mayañ² satassā' ti āhaṇsu. Upāsako: 'tena hi ekasmiṇ ṭhāne samāgamañ katvā ekato va pacissāma,³ sabbe tilataṇḍulasappipphāṇitādini⁴ samāharathā' ti ekaṭṭhāne⁵ samāharāpesi. Ath' assa eko kuṭimbiko sata-sahassagghanakañ⁶ gandhakāsāvavattañ datvā: 'sace te dānavatṭaṇ⁷ nappahoti, idaṇ vissajjetvā yadūnaṇ taṇ⁸ pūreyyāsi; sace pahoti, yass' icchasi tassa bhikkhuno dadeyyāsiti' āha.⁹ Tassa sabbañ dānavatṭaṇ pahosi,¹⁰ kiñci ūnaṇ nāma nāhosi. So manusse pucchi: 'idaṇ ayyā¹¹ kāsavaṇ ekena kuṭimbikena evaṇ nāma vatvā dinnaṇ¹² atirekaṇ jātaṇ, kassa naṇ demā' ti. Ekacce: 'Sāriputtattherassā' ti āhaṇsu; ekacce: 'thero sassapākasamaye¹³ āgantvā gamanasīlo Devadatto amhākaṇ maṇḍalāmaṇḍalesu sahāyo udakamaṇiko viya niccappatitṭhito,¹⁴ tassa naṇ¹⁵ demā' ti āhaṇsu. Sambāhulikāyakathāya¹⁶ pi: 'Devadattassa dātabbaṇ' ti cattāro bahutarā ahesuṇ. Atha naṇ Devadattassa adaṇsu; so taṇ chinditvā¹⁷ saṇvidahitvā rajitvā¹⁸ nivāsetvā pārupitvā vicarati.¹⁹ Taṇ disvā: 'nayidaṇ Devadattassa anucchavikaṇ, Sāriputtattherassa anucchavikaṇ, Devadatto attano ananucchavikaṇ nivāsetvā pārupitvā vicaratīti' vadiṇsu.

¹ C. dvinnaṇ.

² K. a. tiṇsāya, mayañ cattālīsāya, mayañ pañcāsāya, mayañ. B. a. tiṇsati, mayañ cattālisaṇ, mayañ, and has sataṇ.

³ B. parivississāma.

⁴ F. corr. °pāṇitādini. C. C^a. tela°. B. a. °madhu° after °sappi°.

⁵ K., C^a., B. ekasmiṇ ṭh°.

⁶ F., C., C^a. sahassa°. C^a. °gghaṇakaṇ. K. B. °i-kaṇ.

⁷ S. a. pana.

⁸ F. tadā dānaṇ. C. taṇ dānaṇ. C^a. ya° taṇ dānaṇ. B. yaṇ ūnaṇ taṇ.

⁹ K. a. tadā.

¹⁰ K. pahoti.

¹¹ C. C^a. ayye.

¹² K. a. idaṇ dānavattaṇ.

¹³ K. °paripāka°.

¹⁴ K. B. niccaṇ.

¹⁵ K. taṇ.

¹⁶ C., C^a., B. sambahu°. C^a. °likāya. C^a. a. tava.

¹⁷ K. nicchi° va. sibbitvā.

¹⁸ F. om. K. a. koṭetvā.

¹⁹ K. a. manussā naṇ. B. manussā after taṇ disvā.

Ath' eko disāvāsiko bhikkhu Rajagahā¹ Sāvattthiṃ gantvā Satthāraṃ vanditvā katapaṭisanthāro Satthārā dvinnāṃ aggasāvakanāṃ phāsuvihāraṃ pucchito ādito² paṭṭhāya sabbāṃ taṃ pavattiṃ³ ārocesi. Satthā: 'na kho bhikkhave⁴ idān' ev' eso⁵ attano ananucchavikaṃ vatthaṃ dhāreti, pubbe pi dhāresi yevā' ti vatvā⁶ atītaṃ āhāri.

'Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmaḍatte rajjaṃ karente Bārāṇasīvāsī⁷ eko hatthimārako hatthī māretvā⁸ māretvā dante ca nakhe ca antāni ca ghanamaṃsaṃ ca āharitvā vikkiṇanto⁹ jīvikaṃ kappeti.¹⁰ Ath' ekasmiṃ araṇṇe anekasahassā hatthī gocarāṃ gahetvā gacchantā paccekabuddhe disvā tato paṭṭhāya gacchamānā gamanāgamana-kāle¹¹ jannukehi patitvā¹² vanditvā pakkamanti. Eka-divasaṃ hatthimārako taṃ kiriyaṃ disvā: 'ahaṃ ime kicchena māremi, ime ca gamanāgāmanakāle¹³ paccekabuddhe vandanti, kiṃ nu kho disvā vandantīti' cintento, 'kāsāvaṃ'¹⁴ ti sallakkhetvā: 'mayāp' idāni¹⁵ kāsāvaṃ¹⁴ laddhuṃ vaṭṭatīti cintetvā, ekassa paccekabuddhassa jātassaraṃ¹⁶ oruṃha nahāyantassa tīre ṭhapitesu kāsāvesu¹⁷ cīvaraṃ thenetvā tesāṃ hatthīnaṃ gamanāgamana-magge satthiṃ¹⁸ gahetvā sāsisaṃ¹⁹ pārupitvā nisīdati.²⁰ Hatthī taṃ disvā 'paccekabuddho' ti saññāya vanditvā pakkamanti. So tesāṃ sabbapacchato²¹ gacchantāṃ satthiṃ paharitvā māretvā dantādīni gahetvā sesāṃ

¹ F. °gaha; *corr.* °gahato.

² F. *om.*; *corr.* a. tato.

³ K. pavuttiṃ, *om.* taṃ, a. bhagavato.

⁴ B. bhikkhu.

⁵ K., C^a, B. eva so.

⁶ K. a. tena yācito.

⁷ K. °vāsiko.

⁸ F., C^a, K. *om.*

⁹ F. *corr.* vikki°.

¹⁰ C., C^a. K. kappesi.

¹¹ F., C., C^a. gamanakāle.

¹² K. B. nipat°.

¹³ C. gamanakāle.

¹⁴ K. Kāsāvavattthan.

¹⁵ B., C., C^a. mayāpi idāni.

¹⁶ K. jātaṃ saraṃ. B. jātasāraṃ.

¹⁷ B. cīvaresu, *and om.* cīvaraṃ. K. a. gato.

¹⁸ C^a. °maggena satthiṃ. K. satthiṃ. ¹⁹ B., C., C^a, K. sīsāṃ.

²⁰ K. nisīdi, *and a.* tadā. B. nisīdi.

²¹ F. *corr.* sabbesaṃ pa°.

bhūmiyaṃ nikkhanitvā¹ gacchati. Aparabhāge Bodhisatto hatthiyoniyaṃ paṭisandhiyaṃ gahetvā hatthijettḥako yūthapati ahoṣi. Tādā pi so tath' eva karoti. Mahāpuriso attano paṭisāya parihāṇiṃ² ñatvā, 'kuhiyaṃ ime hatthi gata,³ mandā jātā' ti pucchitvā, 'na jānāma sāmīti' vutte, 'kuhiñci⁴ gacchantā maṃ anūpucchā⁵ na gamisanti, paripanthena bhavitabbāṃ' ti cintetvā,⁶ 'ekasmiṃ ṭhāne kāsāvaṃ pūrupitvā nisiṇṇassa santikā paripanthena bhavitabbāṃ' ti paṭisaṅkitvā,⁷ taṃ parigaṇhituṃ vaṭṭatīti⁸ sabbe hatthi "purato pesetvā sayāṃ pacchato⁹ vilambamāno āgacchati. So sesahatthīsu vanditvā gatesu mahāpurisaṃ āgacchantāṃ disvā cīvaraṃ saṃharitvā sattiyaṃ vissajji.¹¹ Mahāpuriso sattiyaṃ upaṭṭhapento āgacchanto pacchato¹² paṭikkamitvā¹³ sattiyaṃ vañcesi. Atha naṃ: 'iminā' me¹⁴ hatthi nāsītā' ti gaṇhituṃ pakkhandi; itaro ekaṃ¹⁵ rukkhāṃ purato katvā niliyi. Atha 'naṃ rukkhena saddhiyaṃ soṇḍāya parikkhipitvā gahetvā bhūmiyaṃ pothessāmīti'¹⁶ tena nīharitvā dassitaṃ kāsāvaṃ disvā: 'sa' āhaṃ imasmiṃ dussissāmī¹⁷ anekasabasesu¹⁸ me buddhapaccekaḥbuddhakhīṇāsavesu lajjā ca¹⁹ nāma bhinnā bhavissatīti' adhiyāsetvā: 'tayā me eṭṭakā²⁰ ñātakā nāsītā' ti pucchi. 'Āma sāmīti' vutte, 'kasmā evaṃ bhāriyaṃ kammam akāsi, attano ananucchavikaṃ vītarāgānaṃ anucchavikaṃ vatthaṃ paridāhitvā, eva-rūpaṃ kammaṃ karontena bhāriyaṃ tayā²¹ kataṃ' ti evaṃ ca pana²² vatvā uttarim pi niggaṇhanto: 'Anik-

¹ C^a. nikkhipitvā.² F. corr. °ṇaṃ.³ B. gaṇā gantva.⁴ C. kuhiya. C^a. °n ti.⁵ F. corr. °pucchantā. B. °itvā.⁶ B. vatvā.⁷ B. paṭisaṅketvā.⁸ F., C., C^a. om.⁹ K. hatthino.¹⁰ F. pacchā.¹¹ K. a. yeva. K. °tvā.¹² F. om.¹³ K. °atī.¹⁴ K. B. ime.¹⁵ C. kaṃ.¹⁶ B. a. kate.¹⁷ K. dubb°. B. dubbh°.¹⁸ K. B. anekasatasa°.¹⁹ F. va. K. B. om.²⁰ C. C^a. a. ime.²¹ C^a. om.²² C. a. naṃ.

kasāvo kāsavaṃ¹—pe²—sa ve kāsavaṃ arahatīti³ vatvā
—‘ayuttaṃ te kataṃ’ ti āha.⁴

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā,⁵ ‘tadā hatthi-
mārako Devadatto ahosi, tassa niggūhako hatthināgo
aham evā’ ti⁶ jātakāṃ samodhānetvā, ‘na bhikkhave
idān’ eva pubbe pi Devadatto attano ananuechavikāṃ
vatthāṃ dhāresi⁷ yevā’ ti vatvā, imā gāthā abhāsi:

9. ‘Anikkasāvo kāsavaṃ yo vatthāṃ paridahessati,⁸
apeto damasaccena, na so kāsāvaṃ arahatīti.

10. ‘Yo ca vantakasāv’ assa sīlesu susamāhito
upeto damasaccena sa ve kāsāvaṃ arahatīti.’

Chaddantajātakenāpi ca⁹ ayam attho dīpetabbo’ ti.¹⁰
Tattha ‘anikkasāvo’ ti rūgūdihi¹¹ kasāvehi saka-
sāvo; paridahessatīti’ nivāsanapūrupaṇa-attharaṇava-
sena paribhuñjissati—‘paridahissatīti’¹² pi pātho;
apeto damasaccenā’ ti indriyadamanena¹³ c’eva para-
matthasaccapakkhikena vacīsaccena ca apeto viyutto¹⁴
paricatto ti attho; ‘na so’ ti, so evarūpo puggalo
kāsavaṃ paridahitvaṃ nārahati; ‘vantakasāv’ assā’ ti
catūhi maggehi vantakasāvo chadditakasāvo¹⁵ pahīna-
kasāvo assa; ‘sīlesū’ ti catupārisuddhisīlesu; ‘susa-
māhito’ ti suttu samāhito sūttahito¹⁶ ‘upeto’ ti
indriyadamanena c’eva¹⁷ vuttappakārena ca saccena¹⁸
upagato,¹⁹ ‘sa ve’ ti so evarūpo puggalo taṃ gandha-
kāsāvavattāṃ²⁰ aharatīti.’²¹

¹ K. kāsavaṃ; corr. to °vaṃ.

² K. gives all vs. 9—om. pe and sa ve kā° ar°.

³ K. a. gāthāṃ.

⁴ K. vatvā taṃ visajesi for āha.

⁵ B. a. jātakāṃ samodhānesi.

⁶ K. a. vatvā.

⁷ F., C., C^a. dhāreti.

⁸ B. paridahissati.

⁹ K. °jake nāma. F. C. om. ca.

¹⁰ K. a. yevā. F. Jāt. v. 50.

¹¹ S. kāmarāg°.

¹² F. paridadhassatīti. B. paridha°.

¹³ B. °damena—and so infra.

¹⁴ C^a. om.

¹⁵ K. sūttahito.

¹⁶ K. vimutto.

¹⁷ C. C^a. ca.

¹⁸ K. vacīsa°.

¹⁹ K. upeto.

²⁰ B. kāsāvavattāṃ, in brackets.

²¹ C^a. arahatīti.

Gāthāpariyosāne so¹ disāvāsiko bhikkhu sotāpanno jāto;² aññe pi bahū³ sotāpattiṭṭhalādini pāpuṇṇsu; desanā mahājanassa sātthikā ahoṣīti.

Devadattassa vatthu sattamaṃ.⁴

8. AGGASĀVAKA-VATTHU

'Asāre sāramatino' ti imaṃ dhammadeśanaṃ Satthā Veḷuvane viharanto⁵ aggasāvakehi niveditaṃ Saṅghajayassa anāgamanāṃ ārabba kathesi.

Tatrāyaṃ anupubbikathā:⁶ Ambakaṃ hi Satthā ito kappasatasahassādhikānaṃ catunnaṃ asaṅkheyyānaṃ matthake Amaravatīnagare⁷ Sumedho nāma brāhmaṇakumāro hutvā, sabbasippesu⁸ nipphattiṃ patvā, mātāpitunnaṃ⁹ accayena anekakoṭṭisaṅkhaṃ dhanāṃ pariccajivā, isipabbajjaṃ pabbajitvā, Himavante vasanto jhānābhīññaṃ¹⁰ nibbattetvā, ākāseṇa gacchanto Dīpaṅkaradasabalassa Sudassanavihārato Rammanagaraṃ¹¹ pavisanatthāya¹² maggaṃ sodhiyamānaṃ¹³ disvā, sayam pi ekam¹⁴ padesaṃ gaheṭvā¹⁵ tasmiṃ asodhite¹⁶ yeva āgatassa Satthuno attānaṃ setuṃ katvā¹⁷ kalale attharivā: 'Satthā sasāvakaśaṅgho kalalāṃ anakkamitvā may akkamanto gacchatū' ti nipaṇṇo, Satthārā taṃ¹⁸ disvā va: 'Buddhaṅkuro¹⁹ esa anāgate kappasatasahassādhikānaṃ

¹ F. om.

² B. ahoṣi.

³ C^a. subahū.

⁴ C^a. dinnagandhakāsāvavatthuy.

⁵ K. a. dvihi.

⁶ C^a. ānu°.

⁷ B. Amaravatīnāma°. F. Amaranaṅgare. C. C^a. Amaranaṅgare.

⁸ K. °sippānaṃ. F., C., C^a. °sippe.

⁹ B. K. °ūnaṃ (constant variant).

¹⁰ K. °āni.

¹¹ B. Ramavatīnagare. K. Ambaravatīna°.

¹² F. Rammanaṅgarapa°.

¹³ C. S. a. janāṃ.

¹⁴ K. eka°.

¹⁵ K. a. sodessāmi ti.

¹⁶ K. anitṭhite.

¹⁷ K. a. ajinacammaṃ. B. ajinacammaṃ after kalale.

¹⁸ K. C^a. om.

¹⁹ K. °karo.

catunnaṃ asaṅkheyyānaṃ pariyosāne Gotamo nāma
 Buddho bhavissatīti' vyākato; tassa Satthuno aparab-
 hāge Koṇḍañño, Maṅgalo¹ Sumano, Revato,² Sobhito,
 Anomadassī, Padumo, Nārado, Padumuttaro, Sumedho,
 Sujāto, Piyaḍassī, Atthadassī, Dhammadassī, Siddhattho,
 Tisso, Phusso, Vipassī, Sikhī, Vessabhū, Kakusandho,³
 Koṇāgamano, Kassapo⁴ ti lokāṃ obhāsetvā uppannānaṃ
 imesam pi tevīsatiyā⁵ Buddhānaṃ santike laddhavyā-
 karaṇo, dasa pāramiyo dasa upapāramiyo dasa para-
 matthapāramiyo ti samatiṃsapāramiyo pūretvā, Vessun-
 tarattabhāve tṛito⁶ pāthavikampanāni⁷ mahādānāni
 datvā, puttadāraṃ pariccajītvā āyupariyosāne Tusitapure⁸
 nibbattitvā,⁹ tattha yāvatāyukaṃ tṛatvā dasasahassacak-
 kavāḍadevatāhi sannipatītvā:¹⁰

'Kālo' yaṃ¹¹ te mahāvīra, uppajja mātukuecchiyaṃ
 sadevakan¹² tārayanto, bujjhassu amataṃ paday' ti

vutte,¹³ pañca mahāvīlokanāni viloketvā,¹⁴ tato cuto
 Sakyarājakule paṭisandhiṃ gahetvā,¹⁵ tattha mahāsam-
 pattiyā parihariyamāno¹⁶ anukkamena bhadrayobbanāṃ
 patvā, tinnāṃ uttunāṃ anucchavikesu tīsu pāsādesu deva-
 lokasiriṃ viya rajjasiriṃ¹⁷ anubhavanto uyyānakiḷaya
 gamanasamaye anukkamena jīṇṇavyādhimatasaṅkhātē¹⁸

¹ K. Suma°.

² K. Revatto.

³ Kakku°.

⁴ K. a. cā.

⁵ F. tevīsatiyānaṃ. B. catuvīsatiyā.

⁶ K. a. sattakkhattuṃ.

⁷ K. °kampādīni. S. °kampanādīni.

⁸ K. Tussipure.

⁹ K. B. °etvā.

¹⁰ K. a. Buddhathāya yācitto.

¹¹ F., C., C^a. om. B. deva° for yaṃ te.

¹² K. sadevalokaṃ.

¹³ K. taṃ sutvā for vutte.

¹⁴ K. a. Kālaṃ desaṃ ca dipaṃ ca kulāṃ mātaram eva
 ca ime pañca viloketvā uppajjanti mahāyasā ti (*two*
verses). B. likewise, but has uppajjati mahāyaso, and puts
 the vss. after vutte.

¹⁵ B. a. dasamāsaccayena mātukuechito vijāyi soḷasavas-
 sakāle tattha, etc.

¹⁶ K. parivā°.

¹⁷ C^a. om. K. om. ra°.

¹⁸ F. °saṅkhyāte.

tayo devadūte disvā, sañjātasañvego nivattitvā, catutthavāre¹ pabbajitaṃ² disvā, 'sādhū pabbajjā' ti pabbajjāya ruciṃ uppādetvā, uyyānaṃ gantvā tattha divasaṃ khepetvā Maṅgalapokkharāṇitīre nisinno kappakavesaṃ gahetvā āgatenā Vissakammena³ devaputtēna alaṅkatapaṭiyatto Rāhulakummārassa jātasāsanaṃ sutvā, puttasiṇehassa balavabhāvaṃ ñatvā: 'yāva idaṃ bandhanaṃ na vaḍḍhati,⁴ tāvad eva naṃ chindissāmīti' cintetvā, sāyaṃ nagaraṃ pavisanto:

'Nibbutā nūna sū mātā nibbuto nūna so pitā
nibbutā nūna sū nārī, yassāyaṃ idiso patitī'

Kisāgotamiyā⁵ nūma pitucchādhītāya bhāsitaṃ imaṃ gāthaṃ sutvā: 'ahaṃ imāya nibbutapadaṃ sāvito' ti⁶ muttāhāraṃ omuñcitvā tassā pesetvā, attano bhavanaṃ⁷ pavisitvā sirisayane nipanno⁸ niddūpagatānaṃ nātakithīnaṃ vippakāraṃ disvā, nibbiṇṇahadayo⁹ Channaṃ utthāpetvā, Kanthakaṃ¹⁰ āharāpetvā Kanthakaṃ āruya Channasubhāyo dasasahassacakkavāḷadevatāhi parivuto mahābhiniikkhammaṇaṃ nikkhamitvā, Anomānāmanaditīre¹¹ pabbajitvā, anukkamena Rājagahaṃ gantvā, tattha piṇḍāya caritvā Paṇḍavapabbatapabbhāre nisinno Magadharaṇṇo¹² rajjena nimantiyamāno taṃ paṭikkhipitvā, sabbaññutaṃ patvā, attano vijitaṃ āgamanatthāya tena gahitapaṭiñño Ālāraṇ ca Uddakaṇ¹³ ca upasaṅkamitvā, tesāṃ santike adhigatavisesaṃ¹⁴ adisvā¹⁵ analaṅkaritvā¹⁶ chabbassāni mahāpadhānaṃ padahitvā, visākhapuṇṇama-

¹ C. C^a. catutthe vāre.

² S. °tarūpaṃ.

³ New S. ed. °kammunā. B. Visukammena. C. C^a. °kammade°. K. Vissakammanā.

⁴ K. na bbaddhati

⁵ K. kissā°. F. Kisagotamīnāmapitucchādhītābhā°.

⁶ K. tīti vato.

⁷ B. gabbhaṃ.

⁸ C., C^a, K. nisinno. (K. has panno erased.)

⁹ K. nibbindha°. B. nibbinda°.

¹⁰ K. B. °ṇṭh°.

¹¹ B. C^a. Anomānaditīre.

¹² B. and new S. rañṇā

¹³ C^a. Uddālakaṇ. K. B. Uddakaṇ.

¹⁴ C^a. a. anuttame.

¹⁵ F., K., B. om.

¹⁶ C. C^a. om. K. analabbhitvā.

divase¹ pāto va Sujātāya dinnapāyāsam paribhuñjitvā, Nerañjarāya nadiyā suvaṇṇapātīṇ² pavāhetvā, Nerañjarāya nadiyā³ tīre Mahāvanasaṇḍe nānāsamāpattīhi divasabhāgaṇ vītināmetvā, sāyaṇhasamaye sotthiyena dinnāṇ tiṇāṇ gahetvā, Kālena nāgarājena⁴ abhithhuta-guṇo bodhimāṇaṇ āruya, tiṇāni santharivā: 'na tāv' imaṇ⁵ pallaṅkaṇ bhindissāmi yāva me anupādāya āsavehi cittaṇ vimuccatīti'⁶ patiññāṇ katvā, puratthābhimukho⁷ nisīditvā⁸ suriye anattamite⁹ yeva Māra-balaṇ vidhamitvā, paṭhamayāme pubbenivāsāṇāṇ¹⁰ majjhimayāme¹¹ cutūpapātaṇāṇ¹² patvā,¹³ pacchimayā-māvasāne paccayākāre ñānaṇ otāretvā,¹⁴ dasabalacatuvesā-rajjādisabbagūnapatimaṇḍitaṇ sabbaññutaṇāṇ¹⁵ paṭivijjhitvā,¹⁵ sattasattāhaṇ bodhimāṇḍe¹⁶ vītināmetvā, aṭṭhame sattāhe ajapālanigrodhamūle nisinno dhammagambhīratāpaccavekkhaṇena¹⁷ appossukkataṇ āpajjamāno dasasahassacakkavāḷamahābrahmaparivārena¹⁸ Sahampatibrahmuṇā¹⁹ āyācitadhammaḍesano²⁰ buddhacakkhunā lokaṇ oloketvā Brahmaṇ²¹ ca ajjhesanaṇ adhivāsetvā: 'kassa nu kho ahaṇ paṭhamaṇ dhammaṇ deseyyaṇ' ti oloken-to Ālāruddakānaṇ kālakatabhāvaṇ ñatvā, pañcavaggiyānaṇ bhikkhūnaṇ bahūpakārataṇ²² anussaritvā, utthāyāsanaṇ

¹ F. corr. °mādivase. K. °puṇṇami°.

² P. svaṇṇā°.

³ K. om.

⁴ K. kāḷanā°.

⁵ C^a. a. sita°.

⁶ C. C^a. vimuccissatīti. K. vimuñcissatīti. B. na before vi°.

⁷ K. puratthimā°.

⁸ C. nisīdi.

⁹ K. B. aṭṭhaṅgamite.

¹⁰ K. C^a. °ññānaṇ.

¹¹ K. a. patvā. ¹² K. catūpapapāta°. F. C^a. cutuppāta°.

¹³ K. nibbattetvā.

¹⁴ K. a. aruṇugamanasamaye.

¹⁵ K. patibujjhitvā. (K. al. patibujjh° for paṭivijjh°.)

¹⁶ K. °maṇḍale.

¹⁷ K. °atāya.

¹⁸ C^a. dasasahassi°. C. dassasahassi°. F., C., C^a, K. om. cakkavāḷa. C. C^a. °mahābrā°.

¹⁹ K. Sahapati°.

²⁰ K. āyācitaṇ dhammaṇ desento.

²¹ F. Brahmaṇ. C. K. Brāhmuno. B. om. ca.

²² K. °raṇ.

Kāsiṇuray gacchanto antarāmagge¹ Upakena² saddhiṃ mantetvā āsāḥipunṇamadvise³ Isipatane migadāye pañcavaggiyānaṃ⁴ vasaṇatthānaṃ patvā, te⁵ ananucchavikena samudācārena samudācarante saññāpetvā, Aññākoṇḍaññāpamukhe⁶ atthārassa brahmakotiyo⁷ amataṃ⁸ pāyento⁹ dhammacakkay pāvattetvā, pavattavaradhammacakko¹⁰ pañcamiyaṃ¹¹ pakkhassa sabbe pi¹² te bhikkhū arahatte patitthāpetvā, taṃ divasaṃ eva Yasassa kulaputassa¹³ upanissayasampattiṃ disvā taṃ rattibhāge nibbijjivā¹⁴ gehaṃ pahāya nikkhantaṃ¹⁵ 'ehi Yasā' ti pakkosivā, tasmiṃ ñeva rattibhāge sotāpattiphalaṃ patvā punadvise arahattaṃ pāpetvā¹⁶ apare¹⁷ pi tassa sahāyake catupunṇāsajane ehibbhikkhupabbajjāya¹⁸ pabbājetvā arahattaṃ¹⁹ pāpesi.

Evay loka ekasatthiṃyā arahantesu jātesu vutthavasso pavāretvā:²⁰ 'caratha bhikkhave cārikaṃ' ti satthibhikkhū²¹ disāsu pesetvā sayāṃ Uruvelāṃ²² gacchanto antarāmagge Kappāsikavanasāṇḍe tiṇsajane²³ Bhaddavaggiyakumāre vinesi. Tesu sabbapacchimako sotāpanno, sabbuttamo anāgāmi ahosi; te pi²⁴ sabbe ehibbhikkhubhāven' eva pabbājetvā disāsu pesetvā, sayāṃ Uruvelāṃ gantvā aḍḍhūḍḍhāni pāṭihāriyasahassāni²⁵ dassetvā,

¹ K. antarāya ma°.

² F. corr. upāsakena. K. a. ājivakena.

³ F. C. asāḥipunṇamā°. C. āsāḥipunṇama°. B. āsāhi°. K. °mi°.

⁴ K. a. bhikkhūnaṃ.

⁵ K. tena. ⁶ C. Aññā°. K. B. Aññāta°. K. °ppa°.

⁷ K. brāhma°. ⁸ C. amatapānaṃ. C. amataṃ pānaṃ.

⁹ K. pāyetvā. ¹⁰ K. pavattitapavara°. B. pavattita°.

¹¹ K. pañcamigatiyaṃ. ¹² F., C., C. om.

¹³ B. Yasakula°.

¹⁴ K. nibbhinditvā. B. nibbind° in brackets.

¹⁵ K. nikkhamantaṃ. C. a. tam. B. a. taṃ disvā.

¹⁶ F. pāpesi. ¹⁷ B. aparabhāge.

¹⁸ C. ehi bhikkhū bhāvāya. ¹⁹ C. arahatte.

²⁰ K. a. satthā. ²¹ F. satthiṃ bhi°.

²² C. Uruvelāyaṃ. K. Uluvelāyaṃ (gen. Uru°).

²³ F. C. tiṇsajojane. ²⁴ C. a. satte. ²⁵ K. °ssā.

Uruvelakassapādayo saḥassajaṭilaparivāre tebhātikajaṭile
vinetvā, ehibhikkhubhāven' eva pabbājetvā, Gayāsīse
nisidāpetvā ādittapariyāya desanāya¹ arahatte patitṭhā-
petvā, tena arahantasahassena² parivuto Bimbisārarañño
dinnay paṭiññay mocessamīti' Rājagahanagarūpacāre
Latṭhivanuyyānay gantvā, 'Satthā kira āgato' ti sutvā
dvādasanahutehi³ brāhmaṇagahapatikehi saddhiṃ āga-
tassa rañño madhuradhammakathay kathento rājānay
ekādasahi nahutehi⁴ saddhiṃ sotāpattiphale patitṭhāpetvā,
ekana hutay saraṇesu⁵ patitṭhāpetvā, punadivase Sakkena
devarañña⁶ mānavakavannaṃ⁷ gahetvā abhitthutaguṇo
Rājagahanagaray⁸ pavisitvā, rājanivesane katabhattakicco
Veluvanārāmam paṭiggahetvā, tatth' eva vāsay kappesi;
tattha nay Sāriputtamoggallānā upasaṅkamiṃsu.

Tatrāpi ayaṃ⁹ ānupubbikathā:¹⁰ Anuppanne yeva hi
Buddhe Rājagahato avidūre Upatissagāmo Kolitagāmo
ti¹¹ dve brāhmaṇagāmā ahesuṃ.¹² Tesu Upatissagāme
Rūpasāriyā nāma brāhmaṇiyā gabbhassa patitṭhitadivase
yeva Kolitagāme Moggaliyā nāma brāhmaṇiyā¹³ pi gabbho
patitṭhahi. Tāni kira dve pi kulāni yāva sattamā kula-
parivattā¹⁴ ābaddhaparibaddhasahāyakān'¹⁵ eva; tāsāṃ¹⁶
dvinnam pi ekadivasam eva¹⁷ gabbhaparihāray adāṃsu.
Tā ubho pi dasamāsaccayena putte vijāyiṃsu; nāmagā-
haṇadivase Sāriyā brāhmaṇiyā¹⁸ puttassa Upatissagā-
make¹⁹ jeṭṭhakulassa puttattā 'Upatisso' ti nāmay

¹ B. a. ne.² C^a. °saḥassapari°.³ K. °nahuttehi (°tt° al.).⁴ K. ekādasana°.⁵ K. tisar°.⁶ K. C^a. °rañño. B. °rājena.⁷ F. C^a. mānavavannaṃ.⁸ K. °gahay.⁹ C. C^a. °p'āyay. K. tatrāyay.¹⁰ F., C., C^a. anu° (constant var.).¹¹ F. C. om. K. cā ti.¹² F. C. om. C^a. °gāmāhesuṃ.¹³ F. Moggalānāmabrā°. C. Mogallānabrā°. C^a. Mog-
gall°.¹⁴ K. °vattāni.¹⁵ K. āvaddha°. F. °paribaddhā (?) sa°. K. °pati°.
B. °paṭi°.¹⁶ C. °kān' etāsay.¹⁷ K. °divase meva. ¹⁸ F., C., C^a. Sāribrā°. ¹⁹ C^a. °gāme.

kariysu;¹ itarassa Kolitagāme jetṭhakulassa puttattā 'Kolito' ti nāmaṃ kariysu.² Te ubho pi³ vuḍḍhim⁴ anvāya sabbasippānaṃ pāraṃ agamaṃsu. Upatissamānavassa kilanattāya nadiṃ vā uyyānaṃ vā gamanakāle pañca suvaṇṇasivikāsatāni parivārāni⁵ honti; Kolitamānavassa pañca ājaññarathasatāni. Dve pi janā pañca⁶ pañca mānavakasataparivārā honti. Rājagahe ca anusayvaccharaṃ giraggasamajjaṃ⁷ nāma hoti.⁸ Tesā dvinnam pi ekatṭhāne yeva mañcam⁹ bandhanti; dve pi ekato va nisīditvā samajjaṃ passantā¹⁰ hasitabbatṭhāne hasanti, saṃvegatṭhāne saṃvegaṃ janayanti¹¹ dāyaṃ¹² dātuṃ yuttatṭhāne dāyaṃ¹³ denti. Tesā iminā va niyāmena ekadivasāṃ¹⁴ samajjaṃ passantānaṃ paripākagatattā¹⁵ ñāṇassa purimesu divasesu¹⁶ viya hasitabbatṭhāne hāso vā saṃvegatṭhāne saṃvegajanaṃ¹⁷ vā¹⁸ dātuṃ yuttatṭhāne dāyaṃ¹⁹ vā nāhosi.²⁰ Dve pi pana janā evaṃ cintayīsu: 'kiṃ ettha oloketabbam atthi, sabbe p'ime²¹ appatte vassasate apaṇṇattikabhāvaṃ gamissanti, amhehi pana ekaṃ mokkhaḍhammaṃ²² pariyesituṃ vaṭṭatīti' ārammaṇaṃ gaheṭvā nisīdiṃsu. Tato Kolito Upatissaṃ āha: 'samma Upatissa na tvaṃ aññesu divasesu²³ viya haṭṭhapahaṭṭho²⁴ anattamanadhātuko 'si, kiṃ te salakkhitā' ti.²⁵ 'Samma Kolita etesaṃ olokane saro

¹ K. akariysu.² C. C^a. kariysū ti.³ F. om.⁴ C. uddhim.⁵ F., C., C^a. parivārā. F. corr. om.⁶ F. C^a. om.⁷ C^a. °samāpajjaṃ. K. °samajo.⁸ K. C^a. honti. B. ahosi.⁹ K. matipatiññāṇaṃ for ma°.¹⁰ C^a. rep.¹¹ K. saṃvejanti. C^a. saṃvijjanti. C. B. saṃvejenti.¹² C. C^a. om.¹³ C^a. dāyādam.¹⁴ C. a. pi taṃ. C^a. a. pi.¹⁵ F. °gatassa.¹⁶ F. purimesu.¹⁷ K. C^a. saṃvego.¹⁸ K. a. dāyaṃ.¹⁹ K. dāyaṃ.²⁰ F. nāhoti; corr. K. na hoti. C^a. na hosi.²¹ F. v'ime.²² F. ekamo°.²³ C. aññadi°.²⁴ K. a. idāni.²⁵ K. a. So āha.

nāma¹ natthi, niratthakam etaṃ,² attano mokkhaḍḍhammaṃ gavesituṃ vaṭṭatīti' idaṃ cintayanto nisinn'o'mhi; tvaṃ pana kasmā anattaman'o' ti.³ So pi tath' eva āha.⁴

Ath' assa attanā saddhiṃ ekajjhāsayanāṃ ñatvā Upatisso āha:⁵ 'amhākaṃ ubhinnaṃ pi sucintitaṃ, mokkhaḍḍhammaṃ pana⁶ gavesantehi⁷ ekā pabbajjā⁸ laddhuṃ vaṭṭati, kassa santike pabbajāmā' ti.

Tena kho pana samayena Saṅjayo⁹ paribbājako Rājagahe paṭivasati, mahatiyā paribbājikaparisāya¹⁰ saddhiṃ. Te 'tassa santike pabbajissāmā' ti, pañca māṇavakasatāni 'sivikā¹¹ ca rathe ca gahetvā gacchathā' ti uyyojetvā,¹² pañcāhi pi satehi saddhiṃ Saṅjayassa santike pabbajijṇṇsu. Tesāṃ pabbajitakālato¹³ paṭṭhāya Saṅjayo atirekalābhagayaṃsaggappatto ahoṣi,¹⁴ katipāhen' eva sabbāṃ Saṅjayassa samayaṃ parimadditvā: 'ācariya tumhākaṃ jānana-samayo ettako va, udāhu uttarim pi atthīti' pucchijṇṇsu. 'Ettako va; sabbāṃ tumhehi ñātaṃ' ti vutte,¹⁵ cintayijṇṇsu: 'evaṃ sati imassa santike brahmacariyavāso¹⁶ niratthako, mayaṃ yaṃ¹⁷ mokkhaḍḍhammaṃ gavesituṃ nikkhantā taṃ¹⁸ imassa santike uppādetuṃ na sakkoma,¹⁹ mahā kho pana Jambudīpo gāmanigamarājadhāniyo carantā²⁰ addhā²¹ mokkhaḍḍhammadesakaṃ kañci ācariyaṃ labhissāmā' ti. Tato paṭṭhāya yattha yattha 'paṇḍitasamaṇabrāhmaṇā atthīti'²² vadanti, tattha tattha gantvā sākaḍḍhaṃ karonti. Tehi paṭṭhapaṇḍhaṃ aṇṇe

¹ C., C^a., K., B. om.

² C. 'kam ev' etaṃ. C^a. 'kam eva taṃ.

³ K. B. 'sīti. ⁴ C. tath' evāha.

⁵ K. a. samma.

⁶ K. a. gavesituṃ vaṭṭati.

⁷ K. a. nāma.

⁸ K. B. ekaṃ 'jjay.

⁹ B. a. māma.

¹⁰ K. 'aka°.

¹¹ K. B. 'kāyo.

¹² B. a. te ubho pi ekāya sivikāya ekena rathena gantvā—then Saṅjayassa, etc.

¹³ K. corr. 'itato.

¹⁴ C^a. a. tena. K. a. te.

¹⁵ K. a. te.

¹⁶ F. a. va.

¹⁷ K. B. om.

¹⁸ C. C^a. so. K. caramānā.

¹⁹ C^a. sakkā amhākaṃ (Kho, etc.).

²⁰ F. a. tattha.

²¹ B. mokkhaḍḍhammaṃ desitaṃ kiñci.

²² K. santi.

kathetuy na sakkonti; te pana¹ tesay pañhay vissaj-jenti; evam sakalajambudīpay² parigaṇhitvā³ nivattitvā sakatṭhānam eva⁴ āgantvā: 'samma Kolita amhesu⁵ yo paṭhamay amataṃ adhigacchati, so itarassa⁶ ārocetū' ti⁷ katikay akaṃsu. Evaṃ tesu katikay katvā viharantesu Satthā vuttānukkamena⁸ Rājagahay patvā Veluvanaṃ paṭiggahetvā Veluvane viharati; tadā:⁹ 'caratha bhikkhave cārikay bahujaṇahitāyā' ti ratanattayagunappakāsanatthay¹⁰ uyyojitānaṃ ekasatṭhiyā arahantānaṃ antare¹¹ pañcavaggiyānaṃ abbhantaro¹² Assajimāhāthero¹³ paṭini-vattitvā Rājagahay āgato punadivase pāto va patta-cīvaray ādāya Rājagahay piṇḍāya pāvīsi. Tasmiṃ samaye Upatissaparibbājako pāto va bhattakicceṃ katvā Paribbājakārūmaṃ gacchanto theray disvā cintesi: 'mayā evarūpo nāma pabbajito na diṭṭhapubbo yeva ye loke arahanto¹⁴ vā arahattamaggaṃ vā samāpannā,¹⁵ ayaṃ tesay bhikkhūnaṃ¹⁶ aññātaro. Yannūnāhaṃ imaṃ bhikkhūṃ upasaṅkamitvā puccheyyaṃ: 'kaṃsi¹⁷ tvaṃ āvuso uddissa pabbajito, ko vā te Satthā, kassa vā tvaṃ dhammaṃ rocesīti.' Ath' assa etad ahoṣi: 'akālo kho imaṃ bhikkhūṃ pañhay pucchitūṃ, antaragharay¹⁸ pavitṭho piṇḍāya carati. Yannūnāhaṃ imaṃ bhikkhūṃ piṭṭhito¹⁹ piṭṭhito anubandheyyaṃ, atthikehi upaṇñātay²⁰ maggaṃ²¹ ti. So theray laddhapīṇḍapātay aññātaraṃ okāsaṃ gacchantay disvā nisīditukāmatay c'assa ñatvā

¹ C^a. om.² K. °jambū°.³ K. a. pacchā.⁴ C^a. °tṭhān' eva.⁵ F. om.⁶ F., C., C^a., B. om.⁷ K. a. aññamaññaṃ.⁸ K. anukk°.⁹ K. a. Satthārā.¹⁰ C^a. °tṭhāya.¹¹ K. antare after pa°.¹² F. C. abhantare. C^a. B. abbhantare.¹³ F., C., C^a. Assajithero. K. Assajitathero.¹⁴ F. corr. arahantā (?).¹⁵ C. samāpatto. C^a. samāpattay vā.¹⁶ K. bhikkhu.¹⁷ F. corr. k'āsi.¹⁸ K. a. ayaṃ.¹⁹ K. om.²⁰ C^a. upasa°.²¹ B. a. piṭṭhito piṭṭhito anubandhīti.

attano paribbājakapīṭhakaṃ¹ paññāpetvā adāsi; bhattakiccaparīyosāne pi'ssa attano kuṇḍikāya udakaṃ adāsi. Evaṃ ācariyavattaṃ katvā katabhattakiccena therena saddhiṃ madhurapaṭiṣanthāraṃ katvā evaṃ āha²: 'vipasannāni³ kho pana⁴ te āvuso indriyāni, parisuddho chavivaṃṇo, pariyodāto, kaṃsi⁵ tvaṃ āvuso uddissa pabbajito, ko vā te Satthā, kassa vā⁶ tvaṃ dhammaṃ rocesīti' pucchi. Thero cintesi: 'ime paribbājakā nāma sāsanaṃsa paṭipakkhabhūtā, imassa sāsane⁷ gambhīrataṃ dassessāmīti⁸ attano navakabhāvaṃ dassento āha: 'ahaṃ kho āvuso navo acirappabbajito adhunāgato imaṃ dhammavinayaṃ,⁹ na tāvāhaṃ¹⁰ sakkhissāmi vitthārena dhammaṃ desetuṃ' ti. Paribbājako: 'ahaṃ Upatissō nāma, tvaṃ yathā sattiyā appaṃ vā bahuṃ vā vadatu;¹¹ etaṃ nayasatena nayasahassena paṭivijjhitaṃ mayhaṃ bhāro' ti cintetvā āha:

'Appaṃ vā bahuṃ vā bhāsaṃsu
atthañ ñeva me brūhi
atthen' eva¹² me attho
kiṃ kāhasi vyañjanaṃ bahuṃ' ti.

Evaṃ vutte, thero: 'ye dhammā hetuppabbavā' ti¹³ gāthaya āha. Paribbājako paṭhamapadadvayam eva sutvā sahasanayasampanne¹⁴ sotāpattiphale¹⁵ paṭiṭṭhahi, itaraṃ

¹ F. °piṭṭhikaṃ. C^a. °pīṭhaṃ.

² K. om. evaṃ āha.

³ F. pavippa°; corr. paṭippa°.

⁴ F., C., C^a, K. om. B. om. te.

⁵ F. corr. k'āsi.

⁶ K. a. dhammassa vā. C^a. Kasmā for Kassa vā.

⁷ B. sāsanaṃsa.

⁸ K. a. atha kho thero.

⁹ F. dhammaṃ vi°.

¹⁰ C^a. na yannūnāhaṃ. F. na, nāhaṃ. K. na tāva.

¹¹ F. vadatha. K. C^a. vada.

¹² C., C^a, K. atthena.

¹³ K. a. tesāṃ hetuṃ Tathāgato, tesaṃ ca yo nirodho evaṃvādī mahāsamaṇo (completing the verses).

¹⁴ K. B. °patimaṇḍite for °sampanne.

¹⁵ K. °magge for phale.

padadvayaṃ sotāpannakāle¹ niṭṭhāpesi.² So pi³ sotāpanno⁴ hutvā uparivisesse appavattante 'bhavissati ettha kāraṇaṃ' ti sallakkhetvā theraya āha : 'bhante mā upari-dhammadesanaṃ vaḍḍhayittha, ettakam eva hotu,⁵ kuhiṃ amhākaṃ⁶ Satthā vasatīti.' 'Veḷuvane⁷ āvuso' ti. 'Tena hi bhante tumhe purato yātha;⁸ mayhaṃ eko sahāyako atthi, amhehi ca aññamaññaṃ katikā katā,⁹ "yo¹⁰ paṭhamaṃ amataṃ¹¹ adhigacchati so ārocetū" ti, ahaṃ taṃ paṭiññaṃ¹² mocetvā mama¹³ sahāyakaṃ gahetvā tumbhākaṃ gaṭamaggen¹⁴ eva Satthu santikaṃ āgamis-sāmiti¹⁵ pañcapatitṭhitena therassa pādesu¹⁶ nipatitvā, tikkhattum padaḍḍhiṇaṃ katvā, theraya uyyojetvā, Parib-bājakārāmaḍḍhimukho agamāsi. Kolitaparibbājako taṃ dūrato vāgacchantaya¹⁷ disvā : 'ajja mayhaṃ sahāya-kassa¹⁸ mukhavaṇṇo na aññādivasesu¹⁹ viya, addhā tena amataṃ adhigataṃ bhavissatīti' amatādhigamaṃ pucchi. So pi'ssa : 'Ām²⁰ āvuso amatam adhigataṃ' ti paṭi-jānitvā, tam eva gātham abhāsi. Gāthāpariyosāne Kolito sotāpattiphale patitṭhahitvā āha : 'kuhiṃ kira samma amhākaṃ Satthā vasatīti.'²¹ 'Veḷuvane kira samma,²² evaṃ no ācariyena Assajittherena kathitaya' ti. 'Tena hi samma āyāma, Satthāraṃ passissāmā' ti. Sāriputtatthero ca nāma esa sadāpi ācariyapūjako va²³ tasmā sahāyakaṃ²⁴ evam āha : 'samma amhehi amataṃ²⁵ adhigataṃ amhākaṃ ācariyassa Sañjayaaparibbājakassāpi kathessāma ; bujjha-

¹ K. sotāpatiphalakāle. B. sotāpattiphalappattakāle.

² F. niṭṭhāsi. ³ F., C., C^a. om. ⁴ K. sotāpattipanno.

⁵ K. hoti.

⁶ K. tumbhākaṃ.

⁷ K. a. viharati.

⁸ F. ṭhāta. C^a. yathā.

⁹ B. katikaṃ katvā and a. amhesu.

¹⁰ F. rep.

¹¹ C. C^a. am^o pa^o.

¹² C^a. om.

¹³ F., C., C^a, B. om.

¹⁴ F. āgamanama^o.

¹⁵ F. B. °ssāmāti.

¹⁶ B. pādāmūlesu.

¹⁷ C., C^a, K., B. va ā^o.

¹⁸ K. sahāyassa.

¹⁹ K. aññesu di^o.

²⁰ F., K., B. om.

²¹ K. pativ^o.

²² C. C^a. sammāti.

²³ F. om.

²⁴ C., C^a, K. sahāyayaṃ.

²⁵ F. om. C., C^a, B. adhigataṃ amataṃ.

māno paṭivijjhissati,¹ apaṭivijjhanto ambhākaṃ saddahitva Satthu santikaṃ gamissati, Buddhānaṃ desanaṃ² sutvā maggaphalapāṭivedhaṃ karissatīti.' Tato³ dve pi janā Sañjayaṃsa santikaṃ agamaṃsu. Sañjaya te disvā: 'kiṃ tātā koci vo amatamaggadesako laddho' ti pucchi. 'Āma ācariya laddho, Buddhō loke uppanno, dhammo⁴ uppanno, saṅgho⁵ uppanno, tumhe tucche asāre⁶ vicaratha,⁷ etha Satthu santikaṃ gamissāmā'⁸ ti. 'Gacchatha tumhe, ahaṃ na sakkhissāmīti.' 'Kiṃ kuraṃā' ti.⁹ 'Ahaṃ mahājanassa ācariyo hutvā vicariy, tassa¹⁰ me antevāsibhāvo¹¹ cāṭiyā udañcanabhāvappatti¹² viya hoti, na sakkhissām' ahaṃ¹³ antevāsikavāsaṃ¹⁴ vasitvā' ti. 'Mā evaṃ karittha¹⁵ ācariyā' ti. 'Hotu tātā gacchatha tumhe, nāhaṃ sakkhissāmīti.' 'Ācariya loke Buddhassa uppannakālaṭo paṭṭhāya mahājano gandhamālādihattho gantvā tam eva pūjessati, mayam pi tatth' eva gamissāma, tumhe kiṃ karissathā' ti. 'Tātā kiṃ nu kho imasmīṃ loke dandhā bahū, udāhu paṇḍitā' ti. 'Dandhā ācariya bahū, paṇḍitā nāma katipayā¹⁶ eva¹⁷ hontīti.' 'Tena hi tātā¹⁸ paṇḍitā paṇḍitasamaṇassa¹⁹ Gotamassa santikaṃ gamissanti, dandhā dandhassa²⁰ mama santikaṃ āgamis-

¹ C^a. apaṭi°.

² F. Buddhāde°. K. Buddhassa.

³ F., C., C^a. a. pi.

⁴ F., C., C^a. a. va.

⁵ K. B. a. loke.

⁶ K. a. gahetvā.

⁷ B. a. tasmā.

⁸ K. gacchāmā, and a. so āha.

⁹ K. a. pucchiṃsu—so āha.

¹⁰ B. vicarantassa.

¹¹ K. °vāsikavāso nāma. F. antevāsivāso. C. C^a. a. so.

¹² MSS. and F. are sadly at sea here. Udañcana of S. is a bucket for drawing water out of a well. See M. W., 'Sanskrit Dictionary,' s. v.

¹³ K. °mi'haṃ. C. C^a. °māhaṃ.

¹⁴ F., C., C^a. °vāsivāsaṃ.

¹⁵ F. B. kari.

¹⁶ F. katicī. C. C^a. kati. B. kadāci.

¹⁷ C^a. evaṃ. K. va.

¹⁸ F. om.

¹⁹ F. K. paṇḍitā sa°. B. sa°.

²⁰ F. K. dandhā. B. also, with ambhākaṃ for mama.

C^a. om.

santi, gacchatha tumhe, nāhaṃ gamissāmīti.' Te 'paññāyissatha tumhe ācariyā'¹ ti pakkamiṃsu. Tesu gacchantesu Sañjayassa parisā bhijji;² tasmiṃ khaṇe ārāmo tuccho ahosi. So tucchaṃ ārāmaṃ disvā uḥhaṃ lohitaṃ chaddesi. Tehi pi saddhiṃ gacchantesu pañcasu paribbājakasatesu Sañjayassa³ adḍhateyyasatāni⁴ nivattiṃsu,⁵ attano antevāsikehi adḍhateyyehi paribbājakasatehi saddhiṃ Veluvanaṃ agamaṃsu. Satthā catuparisamajjhe nisinna dhammaṃ desento te dūrato va⁶ disvā bhikkhū āmantesi: 'ete⁷ bhikkhave dve saḥāyaka⁸ āgacchanti Kolito ca Upatisso ca,⁹ etaṃ me sāvakayugaṃ bhavissati aggāṃ bhaddayugaṃ'¹⁰ ti. Te Satthāraṃ vanditvā ekamantaṃ nisīdiṃsu.¹¹ Te Bhagavantaṃ etaṃ avocaṃ: 'labheyyāma mayaṃ bhante Bhagavato santike pabbajjaṃ, labheyyāma upasampadaṃ' ti. 'Etha bhikkhavo' ti,¹² Bhagavā avoca—'svākkhāto¹³ dhammo, caratha brahmacariyaṃ sammā dukkhassa antakiriyaṃ' ti; sabbe iddhiyaṃ patta cīvaradharā vassasatikatherā viya ahesuṃ.

Atha nesāṃ parisāya¹⁴ caritavasena¹⁵ Satthā dhamma-desanaṃ vaḍḍhesi, ṭhapetvā dve aggasāvake avasesā arahattaṃ pāpuṃsu; aggasāvakānaṃ pana uparimagattayakiccaṃ¹⁶ na niṭṭhāsi. Kiṃ kārāṇā? Sāvaka-pāramiññāssa mahantatīya. Athāyasmā Mahāmoggallāno

¹ C^a. ācariy' assā ti.

² K. corr. bhijjisuṃ.

³ K. a. parisā.

⁴ K. a. °paribbājaka°.

⁵ K. a. te, and rep. attano. B. a. tesu gacchantesu.

⁶ K. B. a. āgacchante.

⁷ F. om.

⁸ F. saḥāyā (constant variation in MSS. between simple forms and those in °ka).

⁹ B. cāti, etc.

¹⁰ C^a. a. bhavissati aggāṃ bhaddayugaṃ ti. K. aggada-bhaddayuggaṃ bhavissatīti.

¹¹ K. B. a. nisīditvā ca pana.

¹² C^a. labhati for ti e° bh° ti.

¹³ F. C. a. Bhagavatā. C^a. a. vatā.

¹⁴ K. a. pubba°.

¹⁵ F. cariyāva°. C. C^a. parisāyāca°.

¹⁶ F., C., C^a. °maggakiccaṃ.

pabbajitadivasato¹ sattame divase Magadharatthe Kal-
lavāḷagāmakaj upanissāya viharanto thīnamiddhe okka-
mante Satthārā saṃvejito² thīnamiddhaj vinodetvā
Tathāgatena dinnaj dhātukammaṭṭhānaj suṇanto va
uparimaggattayakiccaj³ niṭṭhāpetvā, sāvakapāramiññāssa
matthakaj patto. Sāriputtatthero pi pabbajitadivasato⁴
addhamāsaj atikkamitvā Satthārā saddhiṃ tam eva
Rājagahaj upanissāya Sūkarakhatalene⁵ viharanto attano
bhāgineyyassa Dīghanakhaparibbājakassa Vedanāparigga-
hasuttante⁶ desiyamāne suttānusārena ñāṇaj pesetvā
parassa vaḍḍhitaj bhataj⁷ bhuñjanto viya sāvakapāra-
miññāssa matthakaj patto.⁸ Nanu cāyasmā mahā-
pañño; atha kasmā Mahāmoggallānato ciratarena
sāvakapāramiññānaj pāpupīti.⁹ Parikammamahantatāya;
yathā hi duggatamanussū¹⁰ katthaci gantukāmā khippam
eva nikkhamanti, rājūnaj pana hatthivāhanakappanādi-
mahantaj¹¹ parikammaj laddhuj vaṭṭati, evaj sam-
padaj idaj veditabbaj. Taj divasam eva¹² pana
Satthā vaḍḍhamānakacchāyā¹³ Veluvane sāvakasanni-
pātaj katvā¹⁴ dvinnaj therānaj aggasāvakatṭhānaj datvā
Pātimokkaj uddisi. Bhikkhū ujjhāyisū: ‘Satthā muk-
holokanena¹⁵ bhikkhaj deti, aggasāvakatṭhānaj dentena
nāma paṭhamaj pabbajitānaj pañcavaggiyānaj dātuj
vaṭṭati; ete anolokentena Yasattherapamukhānaj pañca-
pannāsāya¹⁶ bhikkhūnaj dātuj vaṭṭati; ete anolokentena

¹ K. *a.* paṭṭhāya.² F. saṃvedito. K. *a.* ṭhito.³ F. °maggatāya ki°. C^a. maggatthāya ki°.⁴ K. B. *a.* paṭṭhāya.⁵ C^a. sūkarekhata°. K. sukarakhāda°. C. °khanita-
lene. F. °batelene.⁶ K. B. °haṇa°.⁷ C., C^a, B. vaḍḍhitabhataj.⁸ K. pāpupī.⁹ S. *a.* yattha.¹⁰ F. °nādiṃ mahantaj. B. °dīhi.¹¹ F. *om.* C. C^a. yeva for *eva*.¹² K. B. *om.*¹³ F. *om.*¹⁴ F. °lokena. C. lokana. C^a. °lokantaj.¹⁵ F. *corr.* °paññāsāya. C^a. pannāsāya. K. paññāsānaj.

Bhaddavaggiyānaṃ;¹ ete anolokentena Uruvelakassapādināṃ tebhātikānaṃ dātuy vaṭṭati,² ettake³ pahāya sabba-pacchāpabbajitānaṃ aggasāvakaṭṭhānaṃ dentena⁴ mukhaṃ oloketvā dinnay' ti vadiṃsu.⁵ Satthā: 'kiṃ kathetha bhikkhave' ti pucchitvā, 'idaṃ nāma' ti vutte, 'nāhaṃ bhikkhave mukhaṃ oloketvā bhikkhaṃ⁶ demi, etesaṃ pana attanā attanā patthitapatthitam⁷ eva demi. Aññā-konḍañña⁸ hi ekasmiṃ sasse navavāre⁹ aggasassadānāni dento¹⁰ na⁹ aggasāvakaṭṭhānaṃ patthetvā¹¹ adāsi; agga-dhammaṃ pana arahattaṃ sabbapaṭhamāṃ paṭivijjhitaṃ patthetvā adāsīti.'¹² 'Kadū Bhagavā ti.' 'Suṇissatha bhikkhave' ti. 'Āma bhante' ti. Bhagavā atītaṃ āhāri:¹³

'Bhikkhave ito ekanavutikappe Vipassī¹⁴ Bhagavā loke udapādi. Tadā Mahākālo Cūlakālo ti dve bhātikā kuṭimbikā mahantaṃ sālikkhettaṃ vapāpesuṃ. Ath'ekadivasāṃ Cūlakālo sālikkhettaṃ gantvā ekaṃ sāligabbhaṃ phāletvā khādi; taṃ¹⁵ atimadhuraṃ ahosi. So Buddhapamukhassa bhikkhusaṅghassa¹⁶ sāligabbhadānaṃ dātukāmo hutvā, jeṭṭhakabhātikaṃ upasaṅkamitvā: 'bhātika sāligabbhaṃ¹⁷ phāletvā Buddhānaṃ anucchavikaṃ katvā¹⁸ pacāpetva, dānaṃ demā' ti āha.¹⁹ 'Kiṃ vadesi tāta,²⁰ sāligabbhaṃ phāletvā dānaṃ nāma n'eva atīte bhūtapubbāṃ nānāgate bhavissati, mā sassāṃ nāsayīti.'²¹ So punappunaṃ yāci

¹ K. a. tiṃsajanānaṃ dātum vaṭṭati. B. a. ti°.

² F. B. om. C. Cā. bhātikānaṃ ete pana.

³ K. ete pan' ettake. B. etena pana ett° mahāthere.

⁴ Cā. corr. a. va tu. B. dadantena. ⁵ K. om.

⁶ K. bhikkhūnaṃ dānaṃ. B. a. na. ⁷ K. paṭiṭṭhitam.

⁸ K. B. Aññāta° (al.). ⁹ C. nava. Cā. n'eva.

¹⁰ F. Cā. dente. B. dadante. ¹¹ K. paṭṭhitvā.

¹² K. taṃ sutvā āhāsu.

¹³ F., C., Cā., B. om. K. om. Bhagavā.

¹⁴ C. Vipassī. B. a. nāma. ¹⁵ F., C., Cā., B. om.

¹⁶ F., C., Cā., B. saṅghassa. ¹⁷ F. sālikaṃ gabbhaṃ.

¹⁸ K. a. mayaṃ. ¹⁹ K. a. Mahākālo āha. ²⁰ K. B. om.

²¹ K. vināsehi and om. ti. B. na for ma, and a. vutto pi before so.

yeva.¹ Atha naṃ bhātā : 'tena hi khettaṃ dve koṭṭhāse katvā mama koṭṭhāsaṃ anāmasitvā² attano khettaḥkoṭṭhāse yaṃ icchasi taṃ karohi' āha. So 'sādhū' ti khettaṃ vibhajitvā³ bahumanusse hatthakammaṃ yācitvā sālīgabbhaṃ phāletvā nirudake⁴ khīre pacūpetvā sappimādhusakkharāhi⁵ yojetvā Buddhapamukhassa bhikkhusaṅghassa dānaṃ datvā bhattakiccapariyosāne :⁶ 'imaṃ bhante mama aggaḍānaṃ aggaḍhammassa sabbapathamaṃ paṭivedhāya saṃvattatū'⁷ ti āha. Satthā, 'evaṃ hotū' ti anumodanaṃ akāsi. So pacchā⁸ khettaṃ gantvā olokeno sakalakhette⁹ kaṇṇikābaddhehi viya sālīsīsehi sañchannaṃ disvā pañcavidhapītiṃ¹⁰ paṭilabhitvā,¹¹ 'lābhā'¹² vata me' ti cintetvā¹³ puthukakāle puthukaggaṃ nāma adāsi, gāmaṃvāsīhi saddhiṃ aggasassadānaṃ nāma adāsi¹⁴ dāyane dāyanaggaṃ¹⁵ veṇikaraṇe veṇaggaṃ, kalāpādīsu¹⁶ kalāpaggaṃ, khaḷaggaṃ¹⁷ khaḷabhaṇḍaggaṃ koṭṭhaggaṃ ti evaṃ ekasasse¹⁸ navavāre aggaḍānaṃ adāsi. Tassa sabavāre¹⁹ gahitagaḥitaṭṭhānaṃ²⁰ paripūri, sassaṃ atirekaṃ utṭhānasampannaṃ²¹ ahoṣi; dhammo nāma'esa attānaṃ rakkhantaṃ rakkhati. Tenāha Bhagavā :²²

¹ C. C^a. eva. K. bhātiko. ² F. corr. amanasikatvā.

³ B. visajjitvā.

⁴ C^a. nirudaka°. K. B. °kena khirena.

⁵ F., C., C^a. °sakkarāhi. K. B. °ādihi (K. sakk°).

⁶ C^a. °āvasāne.

⁷ K. sampajjatū.

⁸ F., C., C^a., B. om.

⁹ K. B. °ttaṃ.

¹⁰ C., K., C^a. °vidhaṃ pītiṃ.

¹¹ K. labh°.

¹² K. a. suladdhā.

¹³ K. a. khirakāle khiram adāsi.

¹⁴ F. om.

¹⁵ K. B. lāy° lāyanaggaṃ.

¹⁶ C. C^a. kalāpāsu.

¹⁷ C. khaḷagge. K. maḷ° maḷaggaṃ and a. khaḷaggabh° koṭṭhagge ko°. B. a. maddanaggaṃ minaggaṃ, and om. kh°.

¹⁸ C. C^a. ekasassena.

¹⁹ K. sabbesu vāresu. C^a. B. °vāresu.

²⁰ C. sugahitā°. F. gahitaṭṭhānaṃ.

²¹ F. udhāpanasaṃpannaṃ (= utthāpana°?).

²² F., C., C^a. om.

‘Dhammo have rakkhati dhammacāriṇ
dhammo suciṇṇo sukhaṇ āvahāti.
Es’¹ ānisaṇso dhamme suciṇṇe,
na duggatīṇ gacchati dhammacārī’ ti.²

Evay esa Vipassīsammasambuddhakāle³ aggaḍḍhammaṇ⁴
paṭṭhamay paṭivijjhitay patthento navavāre⁵ aggaḍḍānāni⁶
adāsi. Ito satasahassakappamatthake⁷ pana Haysavati-
nagare Padumuttarabuddhakāle pi sattāhaṇ mahādānaṇ
datvā tassa Bhagavato pādamūle nipajjitvā aggaḍḍham-
massa paṭṭhamay paṭivijjhanattham eva patthanaṇ ṭhapesi.
Iti iminā patthitam eva mayā dinnaṇ, nāhaṇ mukhaṇ
oloketvā⁸ demīti. ‘Yasakulaputtapamukhā pañcapanā-
sajanā kiṇ kammaṇ kariṇsu bhante’ ti.⁹ ‘Ete pi¹⁰
ekassa Buddhassa santike arahattaṇ¹¹ patthentā¹² bahū
puññakammaṇ katvā aparabhāge anuppanne Buddhē
sahāyakā hutvā vaggabandhanaena¹³ puññāni karontā¹⁴
anāthasārīrāni¹⁵ paṭijaggantā vicariṇsu. Te ekadivasay
sagabbhaṇ itthiṇ kulakataṇ disvā ‘jhāpessāmā’ ti susā-
naṇ hariṇsu;¹⁶ etesu¹⁷ pañca jane¹⁸ ‘tume jhāpethā’
ti susāne ṭhapetvā, sesā¹⁹ gāmaṇ pavittā. Yasadārako
taṇ sarīraṇ²⁰ sūlehi vijjhitvā parivattetvā²¹ parivattetvā
jhāpento asubhasaññaṇ paṭilabhi,²² itaresam pi catunnaṇ
janānaṇ: ‘passatha bho imaṇ sarīraṇ tattha tattha vidd-
hastacammaṇ²³ kabaragorūpaṇ viya asuciṇ²³ duggandhaṇ

¹ F. etā.² K. a. Aññātakonḍañño.³ F., C., C^a. Vipassī°.⁴ K. a. sabba°.⁵ F., C., C^a. nava.⁶ K. °naṇ.⁷ K. ka°- sa°-. C^a. °Kena (om. pana).⁸ K. a. bhikkhaṇ.⁹ K. a. satthā āha.¹⁰ K. a. bhikkhave.¹¹ C. C^a. arahattassa.¹² K. C^a. °nto.¹³ K. °bandhena.¹⁴ C^a. °nto.¹⁵ B. qualifies with °mata°.¹⁶ K. āhar°.¹⁷ K., C^a., B. tesu.¹⁸ K. janesu.¹⁹ K. a. janā.²⁰ K. C^a. om.²¹ K. °itvā.²² K. viddhata°.²³ F. viddhastāñ ca°. C^a. °mma°. B. vidhaysita.²³ F. om.

paṭikkūlaṃ' ti dassesi; te pi tattha¹ asubhasaññaṃ paṭilabhiṃsu. Te pañca pi² janā gāmaṃ gantvā sesasa-hāyakānaṃ kathayiṃsu. Yaso pana dārako gehaṃ gantvā mātāpitunnaṃ ca bhariyāya ca³ kathesi; te sabbe⁴ pi asubhaṃ bhāvayiṃsu. Idam etesaṃ⁵ pubbakammaṃ. Ten'⁶ eva Yasassa itthāgāre susānasañña⁷ uppajji, tāya ca upanissayasampattiyaṃ sabbesaṃ visesādhigamo nibbatti.

Evaṃ ime pi attanā⁸ patthitam eva labhiṃsu, 'nāhaṃ⁹ mukhaṃ oloketvā¹⁰ dammīti.' 'Bhaddavaggiyasahāyakā'¹¹ pana kiṃ kammaṃ¹² kariṃsu bhante' ti.¹³ 'Ete pi pubba-buddhānaṃ santike arahattaṃ patthetvā¹⁴ puññaṃ katvā aparabhāge anuppanne Buddhhe tiṃsadhuttā hutvā Tuṇḍi-lovādaṃ sutvā satthivassasahassāni¹⁵ pañcasīlāni rakkhiṃsu; evaṃ ime pi attanā patthitam eva labhiṃsu, nāhaṃ mukhaṃ oloketvā dammīti.' 'Uruvelakassapa-dayo pana¹⁶ bhante kiṃ kariṃsū' ti.¹⁷ 'Arahattam eva patthetvā¹⁴ puññaṃ¹⁸ kariṃsu, ito hi dve navutikappe¹⁹ Tisso Phusso ti dve Buddhā uppajjiṃsu; Phussa-buddhassa Mahindo nāma rājā pitā ahosi. Tasmiṃ pana sambodhiṃ patte, rañño kaṇiṭṭhaputto²⁰ aggasāvako, purohitaputto dutiyasāvako ahosi. Rājā Satthu santikaṃ gantvā: 'jeṭṭhaputto me Buddhho, kaṇiṭṭhaputto²¹ aggasāvako, purohitaputto dutiyasāvako' ti te oloketvā 'mam' eva Buddhho, mam' eva dhammo, mam' eva saṅgho' ti²²—'namo tassa Bhagavato arahato sammāsambuddhassa' ti tikkhattuṃ udānaṃ udānetvā Satthu pādamūle

¹ K. rep.   ² C. C^a. om.   ³ C. C^a. bhariyaṃ ca.

⁴ F. sabbāṃ.   ⁵ K. tesāṃ.   ⁶ K. B. eten'.

⁷ F. °saññaṃ. C. susānasañña.   ⁸ K. attano.

⁹ C^a. a. bhikkhave.   ¹⁰ K. a. bhikkhaṃ (al.).

¹¹ F. Bhaddavaggiyā sā°. K. °yā tiṃsa°.

¹² F, C., C^a, K. om.

¹³ K. a. pucchiṃsu satthā āha (al.).

¹⁴ K. °ntā.

¹⁵ C. satthiṃ va°.

¹⁶ K. ca.

¹⁷ K. a. pubbe Buddhānaṃ santike. B. a. te pi.

¹⁸ C^a. puññaṃ.   ¹⁹ K. dvā navutti°.

²⁰ C. kaṇiṭṭho.

²¹ K. a. me.

²² K. om.

nipajjivā: 'bhante idāni me navutivassasahassaparimā-
 nassa¹ āyuno kotiyaṃ nisīditvā² niddāyanakālo viya,
 aññesaṃ gehadvāraṃ agantvā³ yāvahaṃ jīvāmi, tava me
 cattāro paccaye adhivāsethā' ti, paṭiññaṃ gahetvā,
 nibaddhaṃ buddhūpaṭṭhānaṃ karoti. Rañño pana apare
 pi tayo puttā ahesuṃ; tesu jeṭṭhassa pañca yodhasatāni
 parivārā,⁴ majjhimassa tīni,⁵ kaṇiṭṭhassa dve. Te:
 'mayam pi bhātikaṃ bhojessāma' ti pitarāṃ okāsaṃ
 yācitvā alabhamānā,⁶ punappunaṃ yācantā pi alabhitvā,
 paccante kupite tassa vūpasamaṃpaṭṭhāya pesitā paccantaṃ
 vūpasametvā pitu santikaṃ āgamiṃsu.⁷ Atha ne pitā
 āliṅgitvā sīse cumbitvā: 'varaṃ vo tātā dammīti' āha.
 Te: 'sādhū devā ti' varaṃ gahitakaṃ katvā⁸ puna kati-
 pāhaccayena pitarā 'gaṇhatha tātā varaṃ' ti vuttā:
 'deva amhākaṃ aññena kenaci attho natthi, ito paṭṭhāya
 mayaṃ bhātikaṃ bhojessāma, imaṃ no varaṃ dehīti'
 āhaṃsu. 'Na demi tātā' ti. 'Niccakālaṃ adento,⁹ satta
 saṃvaccharāni dethā'¹⁰ ti. 'Na demi tātā' ti. 'Tena
 hi¹¹ cha¹² pañca cattāri tīni dve ekaṃ saṃvaccharaṃ
 satta māse cha māse pañca māse cattāro māse tayo
 māse dethā' ti. 'Na demi tātā' ti. 'Hotu deva
 ekekassa no ekekaṃ māsaṃ katvā tayo māse dethā' ti.
 'Sādhū tātā tena hi tayo māse bhojethā' ti.¹³ Tesāṃ
 pana tiṇṇam pi eko va koṭṭhāgāriko¹⁴ eko¹⁵ āyuttako
 tassa¹⁶ dvādasanahutaṃ purisa-parivāro.¹⁷ Te¹⁸ te pakkosā-

¹ K. navatī°.² K. corr. a. macumukhe.³ F., C., C^a., K. āgantvā.⁴ F., C., C^a. parivāro. K. B. °rāni.⁵ C., C^a., B. a. satāni.⁶ F., C., C^a., K. om. B. alabhitvā.⁷ C^a. ag°.⁸ C. C^a. datvā.⁹ S. C^a. °ntā. K. adatvā.¹⁰ K. B. a. devā.¹¹ C. tehi.¹² C. C^a. om. K. a. saṃvaccharāni.¹³ K. a. te pi tutthā rājānaṃ vanditvā sakatṭhānaṃ eva gato.¹⁴ C^a. Koṭṭhāso.¹⁵ C. om. B. a. va.¹⁶ K. tesāṃ.¹⁷ K. °nahuttaparisāparivāro. C., C^a., B. °nahutā.¹⁸ C. C^a. om.

petvā : ' mayaj imaj temāsaṃ dasasilāni gahetvā¹
 kāśāyāni² nivāsetvā Satthārā saha vāsaṃ vasissāma;
 tumhe ettakaṃ nāma dānavattaṃ gahetvā devasikaṃ
 navutisahassānaṃ bhikkhūnaṃ yodhasahassassa³ ca no
 sabbaṃ khādaniyaṃ bhojaniyaṃ saṃvatteyyūtha;⁴ mayaj
 hi ito paṭṭhāya na kiñci vakkhāmā' ti vadiṃsu. Te tayo
 pi janā parivārakapurisasahassaṃ⁵ gahetvā dasasilāni
 samādāya kāsāvanivatthā⁶ vihāre yeva vasiṃsu. Koṭ-
 ṭhāgariko ca āyuttako ca ekato hutvā tiṇṇaṃ bhātikanāṃ
 koṭṭhāgārehi⁷ vārena vārena dānavattam gahetvā dānaṃ
 denti, kammakarānaṃ pana puttā yāgubhattādinaṃ⁸
 atthāya rodanti.⁹ Te tesāṃ bhikkhusaṅghe anāgate yeva
 yāgubhattādini denti, bhikkhusaṅghassa bhattakiccāva-
 sāne kiñci atirekaṃ, na bhūtapubbaṃ.¹⁰ Te aparabhāge :
 ' dāraṇānaṃ demā' ti attanāpi gahetvā khādiṃsu, manu-
 ñāṃ pi¹¹ āhāraṃ disvā adhivāsetuṃ nāsakkhiṃsu; te¹²
 pana caturāsītisahassā¹³ ahesuṃ. Te saṅghassa dinna-
 dānavattaṃ khāditvā kāyassa bhedā parammaranā¹⁴
 pettivisaye nibbattiṃsu. Te bhātikā pana purisasahas-
 sena¹⁵ saddhiṃ kālaṃ katvā devaloke nibbattitvā¹⁶
 devalokā devalokaṃ¹⁷ samsarantā dvenavutikappe¹⁸ khe-
 pesuṃ.¹⁹ ' Evaṃ te tayo bhātaro arahattaṃ patthentā
 tadā kalyāṇakammaṃ kariṃsu, te attanā patthitam eva
 labhiṃsu nāhaṃ mukhaṃ oloketvā²⁰ dammīti.²¹ Tadā

¹ C., C^a., B. a. dve.² F. C. kāsāvāni.³ C. C^a. °sahassa. B. °ssānañ.⁴ K. sampav°. B. pav°.⁵ C. C^a. parivārika°. K. paricārika°. B. parivārassa°.⁶ F. K. kāsāya° (*constant var.*). K. B. °vatthāni, and
 a. nivāsetvā.⁷ K. °na.⁸ S. a. pana.⁹ C. parodanti.¹⁰ C. C^a. abhū°.¹¹ C., C^a., K., B. om.¹² F. om.¹³ C., C^a., K. sahassāni.¹⁴ F., C^a., K., C. om.¹⁵ C. C^a. °ssehi pana.¹⁶ K. °etvā.¹⁷ K. B. manussalokaṃ. B. also a. manussalokā devalokaṃ.¹⁸ K. dvā navutti°.¹⁹ C. C^a. khepasiṃsu.²⁰ K. corr. a. bhikkhūnaṃ.²¹ C. C^a. dammi.

pana tesañ āyuttako Bimbisāro ahosi, koṭṭhāgāriko Visākho upāsako,¹ tayo rājakumārā tayo jaṭilā ahesuṃ;² tesañ kammakarā tadā petesu nibbattitvā sugatiduggativasena³ saṃsarantā imasmiṃ kappe cattāri buddhan-tarāṇi⁴ petaloke yeva nibbattiṃsu. Te imasmiṃ kappe sabbapaṭhamañ uppannaṃ cattālīsavassasahasasiyukaṃ Kakusandhaṃ Bhagavantaṃ upasaṅkamitvā: ‘amhākaṃ āhāraṃ labhanakālaya⁵ ācikkhathā’⁶ ti pucchīṃsu. So pi:⁷ ‘mama tāva⁸ kāle na labhissatha, mama⁹ pacchato mahāpaṭhaviyā yojanamattaṃ abhirūḷhāya Koṇāgamana-buddho nāma¹⁰ uppajjissati, taṃ puccheyyāthā’ ti āha.¹¹ Te tattakaṃ¹² kālaya khepetvā tasmīṃ uppanne¹³ taṃ pucchiṃsu. So pi: ‘mama tāva¹⁴ kāle na labhissatha, mama pana¹⁵ pacchato mahāpaṭhaviyā yojanamattaṃ abhirūḷhāya Kassapabuddho¹⁶ uppajjissati, taṃ puccheyyāthā’ ti āha. Tena vuttakālaya¹⁷ khepetvā tasmīṃ uppanne taṃ pucchīṃsu; so pi: ‘mama tāva¹⁸ kāle na labhissatha, mama pana¹⁹ pacchato mahāpaṭhaviyā yojanamattaṃ abhirūḷhāya Gotamo nāma²⁰ Buddho²⁰ uppajjissati, tadā tumhākaṃ ātako Bimbisāro nāma rājā bhavissati; so Satthu dānaṃ datvā tumhākaṃ pattiṃ²¹ pāpessati, tadā labhissathā’ ti āha; tesañ ekaṃ buddhan-taraṃ svedivasasadisā²² ahosi. Te Tathāgate uppanne, Bimbisāraraññā paṭhamadivasā dāne dinne pattiṃ alabhitvā²³ rattibhāge bheravasaddaṃ katvā rañño attānaṃ dassayiṃsu. So punadivase Veluvanaṃ āgantvā²⁴ Tathā-

¹ C. C^a. upāsiko.² F., C., C^a., K., B. om.³ K. om. sugati.⁴ C^a. a. khepetvā (bracketed).⁵ F. āhārala^o.⁶ C^a. ācikkhā.⁷ F., C., C^a. om.⁸ K. om.⁹ F. C. a. pana.¹⁰ F., C., C^a. om. K. B. °ano nāma Bu^o.¹¹ C. C^a. om.¹² C. ettakaṃ.¹³ F. om.¹⁴ C., C^a., K., F., B. om.¹⁵ C., C^a., K. om.¹⁶ K. B., Ka^o nāma Bu^o.¹⁷ K. B. te tattakaṃ.¹⁸ K. om.¹⁹ F. om.²⁰ C. C^a. Gotamabuddho nāma.²¹ F., C., C^a., K. om.²² C. C^a. a. viya.²³ F., C., C^a., K. om.²⁴ K. B. ga^o.

gatassa taṃ pavattiṃ ārocesi. Satthā: 'mahārāja ito dvenavutikappamatthake Phussabuddhakāle¹ ete tava ñātakā, bhikkhusaṅghassa dinnadānavattaṃ khādītva petaloke nibbattitvā² saṃsarantā Kakusandhādayo Buddhē³ pucchitvā, tehi idaṃ c'idaṃ ca vuttā, ettakaṃ kālaṃ tava dānaṃ paccāsiṃsamānā hiyyo tayā dāne dinne pattiy alabhamānā evaṃ akamsū' ti āha.⁴ 'Kiṃ pana bhante idāni pi dinne labhissantīti.'⁵ 'Āma mahārāja' ti. Rājā Buddhapamukhaṃ bhikkhusaṅghaṃ nimantetvā puna-divase mahādānaṃ datvā: 'bhante ito tesāṃ petānaṃ dībbannapānaṃ sampajjatū' ti pattiy adāsi. Tesāṃ tam eva⁶ nibbatti. Punadivase naggā hutvā attānaṃ dassesuṃ. Rājā: 'ajja bhante naggā hutvā⁷ attānaṃ dassesuṃ' ti pucchi. 'Vatthāni te na dinnāni mahārāja' ti, punadivase Buddhapamukhassa saṅghassa⁸ cīvarāni datvā, 'ito tesāṃ dībbavatthāni⁹ hontū' ti pāpesi. Taṃ khaṇaṃ ñeva tesāṃ dībbavatthāni¹⁰ uppajjiṃsu, petattabhāvaṃ vijahitvā dībbattabhāve¹¹ saṇṭhahiṃsu. Satthā anumodanaṃ karonto: 'tirokuḍḍesu¹² tiṭṭhantīti' tirokuḍḍānumodanaṃ akāsi; anumodanāvasāne caturāsītiyā pāṇasahassānaṃ dhammābhisamayo ahoṣi. Iti Satthā tebhātikajaṭilānaṃ vatthuṃ kathetvā, imaṃ pi dhamma-desanaṃ āhāri. 'Aggasāvakaṃ pana bhante kiṃ kariṃsū' ti. 'Aggasāvakabhāvāya¹³ patthanaṃ kariṃsu:

'Iti kappasatasahassādhikassa hi kappānaṃ asaṅkheyyassa matthake Sāriputto brāhmaṇamahāsārakule¹⁴ nibbatti, nāmena Saradamāṇavo nāma¹⁵ ahoṣi; Moggallāno

¹ K. a. °sammāsam°.

² K. °etvā.

³ K. a. uppanne.

⁴ C., C^a, K. om.; and K. a. rājā taṃ sutvā.

⁵ K. a. pucchi.

⁶ K. B. tath' eva.

⁷ K. a. mama.

⁸ C^a. B. a. bhikkhu°.

⁹ C. °vatthāya (so C^a. had °ni, but corr. to °ya).

¹⁰ K. °tthā.

¹¹ C. K. °bhāvena.

¹² K. °kuṭesu°.

¹³ C. C^a. a. aggasāvaka.

¹⁴ C., K., B. °sālakule.

¹⁵ C. nāmo. C^a. °va-nāmo.

gahapatimahāsarakule nibbatti; nāmena Sirivaḍḍhaku-
tumbiko nāma¹ ahosi; te ubho pi sahapaysukīlikā
sahāyakā ahesuṃ. Tesu² Saradamāṇavo pitu accayena
kulasantakay mahādhanay paṭipajjitvā³ ekadivasay raho-
gato cintesi: 'ahay idhalokattabbhāvam⁴ eva jānāmi, no
paralokattabbhāvaṃ, jātasattānaṃ ca maraṇaṃ nāma dhavaṃ;
mayā ekaṃ pabbajjaṃ pabbajitvā mokkhadhammagave-
sanaṃ kātuṃ vaṭṭatīti.' So sahāyakaṃ pi⁵ upasaṅkamitvā
āha: 'samma Sirivaḍḍhaka ahaṃ pabbajitvā mokkhad-
hammaṃ gavesissāmi, tvaṃ mayā saddhiṃ pabbajitūṃ
sakkhissasi, na⁶ sakkhissasīti.' 'Na sakkhissāmi⁷ samma,
tvaṃ yeva pabbajjāhīti.' So cintesi: 'paralokaṃ gac-
chanto sahāyake⁸ vā nātimitte vā gahetvā gato nāma
natthi, attanā⁹ kataṃ attano¹⁰ va hotīti.' Tato ratana-
koṭṭhāgāraṃ vivarāpetvā kapaṇaddhikavaṇṇibbakayācakā-
naṃ¹¹ mahādānaṃ datvā pabbatapādaṃ pavisitvā isipab-
bajjaṃ pabbajī. Tassa eko dve tayo ti evaṃ anupab-
bajjaṃ pabbajitvā¹² catusattatisahassamattā jaṭilā ahesuṃ.
So pañca abhiññā¹³ aṭṭha samāpattiyo nibbattetvā tesāṃ
jaṭilānaṃ kasināparikammaṃ¹⁴ ācikkhī, te pi¹⁵ sabbe pañca
abhiññā, aṭṭha samāpattiyo nibbattesuṃ.

Tena samayena Anomadassī nāma Buddhō loke uda-
pādi; nagaraṃ Bandhumatī¹⁶ nāma ahosi, pitā Yasavanto¹⁷
nāma khattiyo, mātā Yasodharā nāma devī, bodhi
ajjunarukkho, Nisabho ca Anomo ca dve aggasāvaka;
Varuṇo nāma upaṭṭhāko, Sundarā ca Sumanā ca¹⁸
dve aggasāvikā. Āyu vassasatasahassaṃ ahosi, sarīraṃ¹⁹

¹ K. om. B. makes the name Sirivaḍḍhana.

² F., C., Ca. om.

³ K. āpajj^o.

⁴ C. lokass'atta^o.

⁵ K., Ca., B. om.

⁶ F. om.

⁷ C. sakkhissatīti. Ca. om. na sakkhissasīti.

⁸ C., Ca., B. sahāyaṃ.

⁹ C., Ca., K. a. va.

¹⁰ C. Ca. attanā.

¹¹ F., C., Ca. kapaṇiddhika^o.

¹² C. Ca. pabbajitā (Ca. corr. for ^otvā).

¹³ K. pañcābh^o (al.).

¹⁴ F. kasinā pa^o.

¹⁵ S. om.

¹⁶ F., C., B. Candavatī. Ca. Candavārī. K. Bhandavatī.

¹⁷ B. Yasavā.

¹⁸ C. Ca. cāti.

¹⁹ Ca. a. pana.

aṭṭhapaññāsahatthubbedhay, sarīrappabhā dvādasayojanay phari, bhikkhusatasahassaparivāro ahosi. So ekadivasay paccūsakāle mahākaruṇāsamāpattito¹ vuṭṭhāya lokey olovento² Saradatāpasay disvā: 'ajja mayhaṃ Saradatāpasassa santikay'³ gatapaccayena dhammadessanā va⁴ mahatī bhavissatī, so ca aggasāvakaṭṭhānaṃ patthessatī, tassa sahāyako Sirivaddhakasetṭhikūṭimbiko⁵ dutiyasāvakaṭṭhānaṃ patthessatī;⁶ desanāpariyosāne c'assa⁷ parivārā catusattatisahassā⁸ jaṭilā arahattaṃ pāpuṇissanti, mayā tattha gantūy vaṭṭatitī,⁹ attano pattacivaray ādāya aññaṃ kiñci anāmantetvā, siho viya ekacaro hutvā Saradatāpasassa antevāsikesu phalāphalattāya gatesu 'Buddhabhāvaṃ jānātū' ti adhiṭṭhahitvā¹⁰ passantass'eva Saradatāpasassa ākāsato otaritvā paṭhaviyaṃ patitṭhāsi. Saradatāpaso Buddhānubhāvaṃ c'eva sarīranipphattiṃ ca disvā lakkhaṇamante¹¹ sammāsivā: 'imehi lakkhaṇehi samannāgato nāma agāramajjhe vasanto rājā hoti cak-kavattī, pabbajanto loke vivatthacchado¹² Sabbaññu-buddho¹³ hotī, ayaṃ puriso nissaysayaṃ Buddho' ti jānitvā, paccuggamaṃ katvā pañcapatitṭhitena¹⁴ vanditvā āsanaṃ paññāpetvā adāsi. Nisīdi Bhagavā paññat-tāsane; Saradatāpaso pi attano anuechavikay āsanaṃ gahetvā ekamantaṃ nisīdi. Tasmiṃ samaye catusattati-sahassā¹⁵ jaṭilā¹⁶ paṇitāni¹⁷ paṇitāni ojavantāni phalā-phalāni gahetvā ācariyassa santikay sampattā¹⁸ Buddhānaṃ c'eva ācariyassa ca nisinnāsaṃ oloketvā āhaysu:

¹ F. mahākaruṇāya samā°.

² F., C., B. vo° (*perpetual variant*).

³ F. °tāpasasantikay.

⁴ C. C^a. om. K. B. ca.

⁵ F. Sirivaddhase°. C., C^a, K. Sirivaddhakutimbiko.

⁶ C. C^a. om.

⁷ C^a. ca tassa.

⁸ C. C^a. °sahassa°.

⁹ K. a. cintetvā.

¹⁰ F., C., C^a. om. K. cintetvā.

¹¹ F. lakkhaṇante.

¹² K. vivatṭa°.

¹³ F. sabbaññū buddho.

¹⁴ K. pañcaṅgapa°.

¹⁵ C. C^a. a. ca mattā.

¹⁶ C. jaṭila°. K. °sajā°.

¹⁷ F. om.

¹⁸ B. gantvā.

'ācariya mayāṃ imasmīṃ loke "tumbhehi mahantataro natthitī" vicārāma, ayaṃ¹ pana puriso tumbhehi mahantataro maññe' ti.² 'Tātā kiṃ vadetha, sāsapena saddhiṃ atthasatṭhiyojanasahassubbedhaṃ³ Sineruṃ samāṃ⁴ kātun icchatha; sabbaññubuddhena saddhiṃ mamaṃ⁵ upamaṃ mā karittha puttakā⁶ ti. Atha te tāpasā: 'sac' āyaṃ puriso⁷ ittarasatto abhavissa, na ambhākaṃ ācariyo evarūpaṃ upamaṃ āharissati,⁸ yāva mahā vatāyaṃ puriso'⁹ ti, sabbe va¹⁰ pādesu¹¹ nipatitvā¹² sirasā vandiṃsu. Atha ne ācariyo āha:¹³ 'tātā ambhākaṃ Buddhānaṃ anucchaviko deyyadhammo natthi, Satthā ca bhikkhūcāravelāyaṃ¹⁴ idhāgato, mayāṃ yathābalaṃ¹⁵ deyyadhammaṃ dassāma, tumbhe yaṃ yaṃ paṇītaṃ phalāphalaṃ taṃ¹⁶ taṃ āharathā' ti āharāpetvā hatthe dhovitvā sayāṃ Tathāgatassa patte patitṭhāpesi.¹⁷ Satthārā phalāphalaṃ¹⁸ patiggahītamatte¹⁹ yeva²⁰ devatā dibbojaṃ pakhipiṃsu. So²¹ tāpaso udakaṃ pi sayam eva parisāvetvā adāsi; so²¹ tato bhattakiccaṃ katvā nisinne²² Satthari sabbe antevāsike pakkositvā Satthu santike sārāṇīyakathaṃ kathento nisīdi. Satthā 'dve aggasāvaka bhikkhusaṅghena saddhiṃ āgacchantū' ti cintesi. Te Satthu cittaṃ ūtvā satasahassakhipiṇāsavaparivārā āgantvā Satthāraṃ vanditvā ekamantaṃ atthaṃsu. Tato Sarada-

¹ C^a. °ām'ayaṃ. B. maññema for vicārāma.

² K. a. taṃ sutvā saradatāpaso āha.

³ C., C^a., K. °satasahassu°.

⁴ C. C^a. Sinerusamaṃ.

⁵ F., C., C^a., K. mama.

⁶ C^a. puttā.

⁷ F., C., C^a., B. om.

⁸ F., C., C^a. āharissatha.

⁹ K. arahā vatāyaṃ puriso.

¹⁰ F. om.

¹¹ F. a. pādesu.

¹² F., C., C^a. patitvā.

¹³ F. om.

¹⁴ C. C^a. °velāya.

¹⁵ K. a. yathāsati. B. °satti.

¹⁶ C. C^a. om.

¹⁷ K. °ap° (great variance in the MSS. as to the causal of titthati).

¹⁸ C. C^a. phalaṃ. K. °phale.

¹⁹ F. phalapaṭi°.

²⁰ C^a., K., B. om.

²¹ K. B. (retains infra) om.

²² C^a. nisinnāsanam pi.

tāpaso antevāsike āmantesi:¹ 'tātā Buddhānaṃ nisin-
nāsanam pi nīcaṃ, samaṇasatasahassānaṃ² pi āsanaṃ
natthi, tumhehi ajja ulāraṃ Buddhasakkāraṃ³ kātuṃ
vaṭṭatīti,' 'pabbatapādato vaṇṇagandhasampannāni pup-
phāni āharathā' ti. 'Kathanakālo⁴ papañco viya hoti,
iddhimato pana iddhivisayo⁵ acinteyyo' ti, muhut-
ten'eva⁶ te tāpasā vaṇṇagandhasampannāni pupphāni
āharitvā⁷ Buddhānaṃ yojanappamāṇaṃ pupphāsaṃ pañ-
ñāpesuṃ; ubhinnaṃ aggasāvakaṇaṃ tigāvutaṃ, sesabhikk-
hūnaṃ aḍḍhayaḍḍhayaṇikādibhedā⁸ saṅghanavakassa usabha-
mattaṃ ahosi. 'Kathaṃ ekasmiṃ assamapade tāvamahan-
tāni āsanāni paññattānīti' na cintetabbā; iddhivisayo
h'esa.⁹ Evaṃ paññattesu āsanesu Saradatāpaso Tathā-
gatassa purato añjaliṃ paggayha tīto: 'bhante mayhaṃ
dīgharattaṃ hitāya sukhāya imaṃ pupphāsaṃ abhiruy-
hathā'¹⁰ ti āha. Tena vuttaṃ:¹¹

'Nānāpupphaṇ ca gandhaṇ ca sannipātetva¹² ekato
pupphāsaṃ paññāpetvā idaṃ vacanam abruvi:

'Idaṃ me¹³ āsanaṃ vīra paññattaṃ tav'anucchaviṃ¹⁴
mama cittaṃ pasādetto nisīda pupphamāsane.

'Sattarattipdivaṃ Buddho nisīdi pupphamāsane
mama cittaṃ pasādetvā hāsayitvā sadevake'¹⁵ ti.

Evaṃ nisinne Satthari dve¹⁶ aggasāvakā sesabhikkhū

¹ C. C^a. āmantetvā.

² C^a. caṃkamana for nīcaṃ samaṇa. C. C^a. °sahassassa.

³ K. Buddhānaṃ.

⁴ C. C^a. °kālato.

⁵ K. visayo (simply). C. C^a. a. pana.

⁶ F., C., C^a. muhuttamatten'.

⁷ K. āhariṃsu.

⁸ F. °kāni bhedaṃ.

⁹ C. C^a. esa (om. h').

¹⁰ F. corr. abhiruyha tathā. C^a. abhimhathā.

¹¹ K. Tenāha. F., C., C^a. om.

¹² F. °pātetvāna. K. B. sampādetvāna.

¹³ F., C., C^a. te.

¹⁴ F. °vaṃ. K. °vikaṃ.

¹⁵ K. sadevakaṃ.

¹⁶ C. C^a. om.

ca attano attano pattāsane¹ nisidiysu. Saradatāpaso mahantaṃ pupphachattaṃ gahe tvā Tathāgatassa matthake dhārento aṭṭhāsi. Satthā: ‘jaṭilānaṃ ayaṃ sakkāro mahapphalo hotū’ ti nirodhasamāpattiṃ samāpajji. Satthu samāpattiṃ samāpannabhāvaṃ² ūtvā dve aggasāvaka pi sesabhikkhū pi samāpattiṃ³ samāpajjiysū. Tathāgate sattāhaṃ nirodhasamāpattiṃ samāpajjivā nisinne⁴ antevāsikā bhikkhūcārakāle sampatte vanamūla-phalāphalaṃ⁵ paribhuñjitvā sesakāle⁶ Buddhānaṃ añjaliṃ paggayha tiṭṭhanti; Saradatāpaso pana bhikkhūcāraṃ pi agantvā pupphachattaṃ dhārayamāno va sattāhaṃ pītisukhena vitināmesi. Satthā nirodhā⁷ vuṭṭhāya dakkhiṇapasse nisinnaṃ aggasāvakaṃ Nisabhattheraṃ āmantesi: ‘Nisabha sakkārakārakānaṃ⁸ tāpasānaṃ pupphāsanānumodanaṃ karohīti.’ Thero⁹ cakkavattirañño santikā paṭiladdhamahālābho mahāyodho viya tuṭṭhamānaso sāvaka-pāramiññaṃ tathā pupphāsanānumodanaṃ ārabhi. Tassa desanāvasāne dutiyasāvakaṃ āmantesi: ‘tvam pi bhikkhudhammaṃ¹⁰ desehīti.’ Anomathero Tepitakaṃ Buddhavacanaṃ sammasitvā dhammaṃ kathesi; dvinnaṃ sāvakānaṃ¹¹ desanāya ekassa pi abhisamayo nāhosi. Atha Satthā aparimāṇe Buddhavisaye tathā dhammadeśanaṃ ārabhi; desanāvasāne tathāpetvā Saradatāpasasā sabbe pi¹² catusattatisahassajaṭilā arahattaṃ pāpuṇiysu.¹³ Satthā: ‘etha bhikkhave’ ti hatthaṃ pasāresi; tesāṃ tāvad eva kesamassuṃ antaradhāyi,¹⁴ aṭṭha parikkhārā kāye paṭimukkā¹⁵ va ahesuṃ, Saradatāpaso ‘kasmā arahattaṃ na patto’ ti vikkhittacittatā.¹⁶ Tassa kira Buddhānaṃ

¹ K. B. paññattās.² K. samāpajjana°.³ C^a. om.⁴ F. nisinno. K. a. tāpasassa.⁵ F. °mūlaphalaṃ. K. °le.⁶ F., C., C^a. °kālay.⁷ C., C^a, K., B. nirodhato. ⁸ F. °karānaṃ. K. °kānaṃ.⁹ F. om. ¹⁰ F. bhikkū dhammaṃ. B. bhikkhūnaṃ dh°.¹¹ K. agga°.¹² C. C^a. sabbesu.¹³ K. a. te pi Satthāraṃ pabbajajā yāciysu.¹⁴ K. B. °ūni °yiysu.¹⁵ F. kāyapaṭimukkā.¹⁶ C^a. °cittā. B. °cittatāya.

dutiyāsane nisiditvā sāvaka-pāramiññaṇe tathavā dhammaṃ desayato¹ aggasāvakaṃ dhamma-desanaṃ sotuṃ āradhakālaṃ paṭṭhāya: ‘aho vatāhaṃ pi anāgate uppajjana-kassa² Buddhassa³ sāsane iminā sāvakena paṭiladdhaṃ⁴ dhuraṃ paṭilabheyyaṃ’⁵ ti cittaṃ uppajji;⁶ so tena parivitaḥkena magga-phala-paṭivedhaṃ⁷ kātuṃ nāsakkhi. Tathāgataṃ pana vanditvā sammukhe tathavā āha: ‘bhante tumhākaṃ anantarāsane⁸ nisinno bhikkhu tumhākaṃ sāsane ko nāma hotīti.’ ‘Mayā pavattitaṃ dhammacakkaṃ anupavattento,⁹ sāvaka-pāramiññaṇassa koṭipatto soḷasa paññā paṭivijjhitaṃ tṛito mayhaṃ sāsane aggasāvako nāma eso’ ti. ‘Bhante yvāyaṃ¹⁰ mayā sattāhaṃ pupphachattaṃ dhārentena sakkāro kato, ahaṃ imassa phaleṇa aññaṃ Sakkattaṃ vā Brahmattaṃ vā na paṭthemī, anāgate pana ayaṃ Nisabhatthero viya ekassa Buddhassa aggasāvako bhaveyyaṃ’ ti paṭṭhanaṃ akāsi. Satthā: ‘samijjhissati nu kho imassa purisassa paṭṭhanā’ ti anāgataṃ saññānaṃ pesetvā olokento kappasatasahassādhikaṃ ekaṃ asaṅkheyyaṃ atikkamitvā samijjhanabhāvaṃ addasa; disvā¹¹ Saradatāpasāṃ āha: ‘na te ayaṃ paṭṭhanā moghā bhavissati, anāgate pana kappasahasassādhikaṃ¹² ekaṃ asaṅkheyyaṃ atikkamitvā Gotamo nāma Buddhō loke uppajjissati; tassa mātā Mahāmāyā nāma devī bhavissati, pitā Suddhodano nāma¹³ rājā bhavissati,¹⁴ putto Rāhulo nāma, upaṭṭhāko Ānando nāma, dutiyasāvako Moggallāno nāma, tvaṃ paṇ’assa aggasāvako dhammasenāpati Sāriputto nāma bhavis-

¹ C. desato.² C^a. (corr.) a. ekassa.³ F. om.⁴ K. B. °ddha°.⁵ F., C., C^a, K., B. labheyyaṃ.⁶ C., C^a, B. uppādesi. K. upādesi.⁷ F., C., C^a. magga-phalaṃ pa°.⁸ C. C^a. ant°.⁹ K. °vettento.¹⁰ C. C^a. sacāhaṃ yaṃ.¹¹ B. disvāna. K. a. ca pana.¹² C., C^a, K. kappasatasahasassādhikaṃ.¹³ C. C^a. Suddhodanamahārājā nāma. K. mahārājā.¹⁴ C., C^a, K. om.

saṣīti' evaṃ tūpasāṃ vyākariṭvā dhammakathāṃ kathetvā bhikkhusaṅghaparivuto ākāsaṃ pakkhandi. Saradatāpasopi antevāsikatherānaṃ santikaṃ gantvā saḥāyakassa Sirivaḍḍhakakuṭimbikassa¹ sāsaṇaṃ pesesi: 'bhante mayhaṃ² saḥāyakassa vadetha: "saḥāyakena te Saradatāpasena Anomadassībuddhassa³ pūdamūle anāgate uppajjanakassa Gotamabuddhassa sāsaṇe aggasāvakaṭṭhānaṃ patthitaṃ, tvaṃ⁴ dutiyasāvakaṭṭhānaṃ patthehi,"'⁵ evaṃ ca pana vatvā therehi puretaram eva ekapassena gantvā Sirivaḍḍhakassa⁶ nivesanadvāre atṭhāsi. Sirivaḍḍhako⁶ 'ciraṣsaṃ vata me ayyo āgato' ti āsaṇe nisidāpetvā attanā nicatare āsaṇe nisinna, 'antevāsikapurisā⁷ pana vo bhante na paññāyanti' pucchi. 'Āma samma amhākaṃ assamaṃ Anomadassī Buddhho āgato, mayaṃ tassa attano balena sakkāre akarimha,⁸ Satthā sabbesaṃ dhammaṃ desesi; desanāpariyosāne ṭhapetvā maṃ sesā⁹ arahattaṃ patvā pabbajjissu, ahaṃ Satthu aggasāvakaṃ Nisabhattheraṃ disvā anāgate uppajjanakassa Gotamabuddhassa nāma sāsaṇe aggasāvakaṭṭhānaṃ patthesiṃ, tvam pi tassa sāsaṇe dutiyasāvakaṭṭhānaṃ patthehi.' 'Mayhaṃ Buddhehi saddhiṃ paricayo natthi bhante' ti. 'Buddhehi saddhiṃ kathaṃ¹⁰ mayhaṃ bhāro hotu, tvaṃ mahantaṃ adhikāraṃ¹¹ sajjehi.' Sirivaḍḍho tassa vacanaṃ sutvā attano nivesanadvāre¹² rājamānena atṭhakarisaṃmattaṃ¹³ ṭhānaṃ samalaṇkāretvā¹⁴ vālikaṃ¹⁵ okirā-

¹ C^a. Sirivaḍḍhakakuṭ^o.² C., C^a., K., B. mama.³ F. °dassibu°. K. °dassissa Bu°.⁴ C^a. om.⁵ C^a. Sirivaḍḍhakakuṭimbikassa. K. °ḍḍhassa.⁶ K. a. taṃ disvā.⁷ C. K. °parisā. C^a. parisa. C^a. na for pana.⁸ C. K. sakkāraṃ karimha. C^a. sakkāraṃ akar°.⁹ C^a. ṭhapetrāvasesaṃ.¹⁰ C^a. kathaṃ.¹¹ F. adhisakkāraṃ. C., C^a., K. abhisakkāraṃ. B. sakkāraṃ.¹² C^a. nivesadvāre.¹³ B. karisaṃmattaṃ.¹⁴ C. C^a. samanalaṇ°.¹⁵ K. B. vālukaṃ (*frequent variant*).

Evay vutte dve aggasāvaka bhagavantay vanditvā :
 'bhante mayay agāriyabhūtā samānā giraggasamajjay
 dassanāya¹ gatā' ti yāva Assajittherassa santikā sotā-
 pattiphalapaṭivedhā sabbay paccuppannavatthuy kathetvā,
 te: 'mayay bhante² ācariyassa santikay gantvā tay³
 tumhākaṇ pādamūlay⁴ ānetukāmā tassa laddhiyā⁵ nis-
 sārabbhūvay kathetvā idhāgamane ānisaṇṇay kathayimha,
 so "idāni mayhay antevāsivāso"⁶ nāma cāṭiyāudañcana-
 bhāvappattisadiso, na sakkhissāmi antevāsivāṣay vasituy"
 ti vatvā, "ācariya idāni mahājano gandhamālādihatto
 gantvā Satthāraṇ ñeva pūjessati tumhe kathay bhavis-
 sathā" ti vutte, "kiṇ pana⁷ imasmiṇ loke paṇḍitā
 bahū udāhu dandhā" ti—"dandhā ācariya bahū,⁸
 paṇḍitā katipayā"⁹ ti kathite—"tena hi paṇḍitā paṇ-
 ḍitasamanassa Gotamassa santikay gamissanti, dandhā
 dandhassa¹⁰ mama santikay āgamissanti, gacchatha
 tumhe" ti vatvā, āgantuy nayicchi¹¹ bhante' ti. Tay
 sutvā Satthā: 'bhikkhave Saṇjayo attano micchādittḥhi-
 kāya asāray "sāro" ti, sāraṇ ca "asāro" ti gaṇhi;
 tumhe pana attano paṇḍitatāya sārāy¹² sārato asāray
 ca asārato ñatvā, asāray pahāya sāram¹³ eva gaṇhitthā'
 ti vatvā imā gāthā abhāsi:

11. 'Asāre sāramatino sāre cāsāradassino,¹⁴
 te sārāy nādhigacchanti micchāsāṅkappa-
 gocarā.

¹ C^a. °jjāssamaggaṇ. F. °samajjada°.

² K. a. Saṇjayassa.

³ C^a. om. tay.

⁴ K. °le.

⁵ C. C^a. a. na.

⁶ K. °vāsika°.

⁷ C. C^a. a. me.

⁸ K. bahū dandhā ācariyā ti kathite.

⁹ C. C^a. om. freq. da°.

¹⁰ F. K. dandhā. C. C^a. dandha.

¹¹ F. natthi. C., C^a., K. na icchi.

¹² K. sāraṇ ca.

¹³ K. °ñca. C^a. sārato va.

¹⁴ F., C., C^a., K. ca asāra°.

12. 'Sāraṇ ca sārato ñatvā asāraṇ ca asārato,
te sāraṇ adhigacchanti sammāsaṅkappa-
gocarā' ti.

Tattha 'asāre sāramatino' ti cattāro paccayā, dasavattukā micchādīṭṭhi,¹ tassā upanissayabhūtā² dhammadesanā ti, ayaṇ asāro nāma, tasmīṇ sārādīṭṭhino ti attho; 'sāre cāsāradassino'³ ti dasavattukā⁴ sammādīṭṭhi, tassā upanissayabhūtā dhammadesanā ti, ayaṇ sāro nāma, tasmīṇ nāyaṇ⁵ sāro ti asāradassino; 'te sāraṇ' ti te pana taṇ micchādīṭṭhigahaṇaṇ⁶ gahetvā ṭhitā kāmavitakkādīnaṇ vasena micchāsaṅkappagocarā hutvā silasāraṇ samādhisāraṇ paññāsāraṇ vimuttisāraṇ vimuttiñāṇadassanasāraṇ paramatthasāraṇ ti⁷ nibbānaṇ ca nādhigacchanti; 'sāraṇ cā' ti tam eva silasārādīsāraṇ 'sāro⁸ nāma ayaṇ' vuttappakāraṇ⁹ ca asāraṇ 'asāro¹⁰ ayaṇ' ti ñatvā; 'te sāraṇ' ti te paṇḍitā evaṇ¹¹ sammādassanaṇ¹² gahetvā ṭhitā nekkhammasaṅkappādīnaṇ vasena sammāsaṅkappagocarā hutvā taṇ vuttappakāraṇ¹³ sāraṇ adhigacchantīti.

Gāthāpariyosāne bahū sotāpattiṭṭhalādīni pāpuṇiṇsu,¹⁴ sannipatitānaṇ sātthikā dhammadesanā¹⁵ ahoṣitī.

Aggasāvaka-vatthu aṭṭhamaṇ.¹⁶

¹ F. °dīṭṭhikā. C^a. °kassa (om. tassā). So *infra*.

² C. C^a. °bhūtassa.

³ F., C., C^a, K. ca asāro°.

⁴ C. C^a. °vatthuka.

⁵ K. sārenāyam.

⁶ C^a. te sāram pi te taṇ mi°. K. etay for pana taṇ. B. evaṇ for taṇ.

⁷ F., C., C^a. om.

⁸ C. silasārātīsāro. C^a. silasāro. K. °ādisāro (om. sārō).

⁹ C. utta°.

¹⁰ C. a. nāma. C^a. a. ti nāma.

¹¹ K. etay.

¹² C. C^a. samma°.

¹³ C. C^a. utta°.

¹⁴ C^a. sampa°.

¹⁵ F., C., C^a. desanā.

¹⁶ C. om. C^a. om. aṭṭhamaṇ. K. Aggasāvaka-mvedita-saṅjayassānāgamanavattū. B. Sāriputtatheravattū a°.

9. NANDATTHERA-VATTHU

'Yathāgāraṇ'¹ ti imay dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto āyasmantaṇ Nandaṇ ārabba kathesi.

Satthā hi pavattitavaradhammacakko² Rājagahaṇ gantvā Veluvane viharanto: 'puttaṇ me ānetvā das-sethā' ti Suddhodanamahārājena pesitānaṇ sahasa-sahassaparivārānaṇ³ dasannaṇ dūtānaṇ sabbapacchato gantvā arahattaṇ pattaṇa⁴ Kāludāyittherena gamaṇa-kālaṇ ñatvā maggavaṇṇaṇ vaṇṇetvā vīsatisahassakhiṇā-savaparivuto Kapilapuraṇ⁵ nīto ñātisamāgame pokkhara-vassaṇ aṭṭhuppattiṇ katvā,⁶ Vessantarajātakaṇ⁷ kathetvā, punadivase piṇḍāya pavittho, 'uttitṭhe nappamajjeyyā'⁸ ti gāthāya pitaṇ sotāpatti-phale patiṭṭhāpetvā, 'dhammaṇ care'⁹ ti gāthāya Mahāpajāpatiṇ sotāpatti-phale, rājānaṇ ca sakadāgāmiphale patiṭṭhāpesi. Bhattakiccāvasāne pana¹⁰ Rāhulamātuguna-kathaṇ nissāya Canda-kinnarajātakaṇ¹¹ kathetvā, tato dutiyadivase¹² Nandakumārassa abhisekagehappavesanavivāhamāṇgalesu¹³ vat-tamānesu piṇḍāya pavisitvā Nandakumārassa hatthe pattaṇ datvā maṇḍalaṇ vatvā utṭhāyāsanaṇ pakkamanto¹⁴ kumārassa hatthato pattaṇ na gaṇhi. So pi Tathāgate gāravena 'pattaṇ vo bhante gaṇhathā' ti vattuṇ nāsakkhi; evaṇ pana cintesi: 'sopānasise pattaṇ gaṇhissatīti'; Satthā tasmim pi thāne na gaṇhi. Itaro 'sopānapādamūle¹⁵ gaṇhissatīti' cintesi; Satthā tatthāpi

¹ K. yathā āg°. ² K. pavara°. C. C^a. pavattavara°.

³ B. one sahasa°.

⁴ K. sabbapacchā. So B., and om. gantvā. C. B. arahattappa°.

⁵ K. Kapilavatthu°.

⁶ B. Katvāna.

⁷ K. mahāve°.

⁸ Vss. 168-9.

⁹ K. a. sucaritan.

¹⁰ C^a. om.

¹¹ K. B. °kinnari°. Cf. F. J. 4. 282-8.

¹² K. tatiya°.

¹³ C., C^a, K. °ppavesanā.

¹⁴ K. a. va Nanda°. B. Na°.

¹⁵ C^a. sopānamūle.

na gaṇhi. Itaro 'rājaṅgane gaṇhissatīti' cintesi; Satthā tatthāpi na gaṇhi. Kumāro nivattitukāmo aruciyaṃ gacchanto Satthu gāravena 'pattaṃ¹ gaṇhathā' ti vattuṇa sakkoti; 'idha gaṇhissati, ettha² ettha gaṇhissatīti' cinto gacchati. Tasmiṃ khaṇe³ Janapadakalyāṇiṃ ācikkhiṃsu: 'ayye Bhagavā Nandarūjānaṃ gahetvā gato, tumhehi taṃ vinākarissatīti.'⁴ Sā⁵ udakabindūhi paggharanteh' eva adḍhullikkhitehi kesehi vegena gantvā: 'tuvaṇṇaṃ kho ayyaputta āgaccheyyāsīti' āha. Taṃ tassa vacanaṃ tassa hadaye tiriyaṃ patitvā⁶ viya ṭhitāṃ; Satthāpi tassa⁷ hatthato pattaṃ agaṇhitvā va taṃ vihāraṇa netvā: 'pabbajissasi Nandā' ti āha. So Buddhagāravena 'na pabbajissāmīti' avatvā, 'āma pabbajissāmīti' āha. Satthā: 'tena hi Nandaṃ pabbājethā' ti āha. Satthā Kapilapuraṃ⁸ gantvā tatiyadivase Nandaṃ pabbājesi, satthame divase Rāhulamātā kumāraṃ alaṅkaritvā Bhagavato santikaṃ⁹ pesesi: 'passa tāta etaṃ vīsatisahassasamaṇaparivutaṃ suvaṇṇavaṇṇaṃ brahmarūpivaṇṇaṃ¹⁰ samaṇaṃ; ayaṃ te pitā, etassa¹¹ mahantā nidhaya¹² ahesuṃ, tyāssa¹³ nikkhamanato paṭṭhāya na passāma;¹⁴ gaccha¹⁵ taṃ dāyajjaṃ yāca:¹⁶ "ahaṃ¹⁷ tāta kumāro abhisekaṃ patvā cakkavattī bhavissāmi, dhanena me attho dhanāṃ, me dehi; sāmiko hi putto pitusantakassā" ti. Kumāro Bhagavato santikaṃ gantvā va¹⁸ pitusinehaṃ¹⁹ paṭilabhitvā hatthacitto: 'sukhā²⁰ te samaṇa chāyā' ti vatvā

¹ B. om.² K., B., C^a. om.³ K. a. aññā itthiyo taṃ disvā.⁴ C^a. vinā raviss°. K. vinā kiṃ karissathā.⁵ K. a. taṃ sutvā. B. Kiṃ tumhehi taṃ vinā karissathā.⁶ C^a. patetvā.⁷ B. 'ssa.⁸ C^a. om. Satthā. K. Kapilavatthu°.⁹ K. B. °ike.¹⁰ °rūpa°.¹¹ K. a. ṭava pituno jātakāle.¹² B. nidhikumbhiyo.¹³ C., C^a., K. tassa. B. tyassa. Vide Müller, p. 62.¹⁴ K. °mi.¹⁵ C^a. B. gacchatha.¹⁶ K. yācāhi.¹⁷ C^a. ayāṇ.¹⁸ C^a. om. K. vanditvā.¹⁹ C^a. °senahaṇ.²⁰ C^a. sukhato (om. te).

aññam pi bahuj attano anurūpaṃ vadanto atthāsi. Bhagavā katabhattakicco anumodanaṃ katvā utthāyāsanaṃ pakkāmi; kumāro pi: 'dāyajjaṃ me samaṇa dehi,¹ dāyajjaṃ me samaṇa dehīti' Bhagavantaṃ anubandhi. Bhagavā kumāraṃ na nivattāpesi; pariṇāno² pi Bhagavatā saddhiṃ gacchantāṃ nivattetuṃ nāsakkhi. Iti so Bhagavatā saddhiṃ āramam eva agamāsi. Tato Bhagavā cintesi: 'yaṃ ayaṃ pitusantakaṃ dhanāṃ icchati, taṃ vattānugataṃ savighātaṃ; hand' assa bodhitale paṭiladdhaṃ sattavidhaṃ ariyadhanaṃ demi, lokuttaradiyajjassa³ taṃ⁴ sāmikaṃ⁵ karomīti.'⁶ Āyasmantaṃ Sāriputtaṃ āmanatesi: 'tena hi tvaṃ Sāriputta Rāhulakumāraṃ pabbā-jehīti.'⁷ Pabbājite⁸ ca pana⁹ kumāre rañña¹⁰ adhimattaṃ dukkhaṃ uppajji, tam¹¹ adhivāsetuṃ asakkonto Bhagavato nivedetvā, 'sādhu bhante ayyā mātāpitūhi ananuññātaṃ puttaṃ na pabbājeyyuṃ' ti varaṃ yāci. Bhagavā tassa taṃ varaṃ datvā pun' ekadivasaṃ¹² rājani-vesane katapātārāso ekamantaṃ nisinnena rañña, 'bhante tumhākaṃ dukkarakārikakāle ekā devatā maṃ upasañkamitvā: "putto te kālakato" ti āha; ahaṃ tassā vacanaṃ na saddahanto¹³ "na mayhaṃ putto bodhiṃ appatvā kālāṃ karotīti" paṭikkhipiṃ' ti vutte, 'idāni kiṃ saddahissatha, pubbe pi atthikāni dassetvā "putto te mato" ti vutte na¹⁴ saddahitthā' ti imissā¹⁵ atthupattiyā Mahādhammapāla-jātaṃ katesi. Kathāpari-yosāne¹⁶ rājā anāgāmiphale paṭiṭṭhahi.

Iti Bhagavā pitarāṃ tisu phalesu paṭiṭṭhāpetvā bhik-

¹ B. *only once, and om. me.*

² C. *parisapariṇāno.*

³ C^a. *°raṃ.*

⁴ K. *om.*

⁵ B. *dāyādaṃ.*

⁶ K. *a. atha kho Bhagavā.*

⁷ K. B. *a. thero taṃ. B. kumāraṃ pabbājesi.*

⁸ C. B. *pabbājite. C^a. °to.*

⁹ C. C^a. *om.*

¹⁰ K. *a. taṃ sutvā.*

¹¹ B. *om.*

¹² K. *punadivase. B. pun' ekadivase.*

¹³ C^a., K., B. *asa°.*

¹⁴ C^a. *idāni.*

¹⁵ C^a. *imassā.*

¹⁶ K. B. *gāthā°.* Cf. F. J. 4: 50-5.

khusaṅghaparivuto punadeva¹ Rājagahay gantvā, tato Anāthapiṇḍikena Sāvattthiy āgamanatthāya gahitapa-
tiṇṇo, niṭṭhite Jetavanamahāvihāre, tattha gantvā² vasaṇ
kappesi. Evaṇ Satthari Jetavane viharante āyasmā
Nando ukkaṇṭhitvā³ bhikkhūnaṇ etam atthaṇ ārocesi :
'anabhirato ahaṇ āvuso, brahmacariyaṇ carāmi, na sak-
komi brahmacariyaṇ santānetuṇ,⁴ sikkhaṇ paccakkhāya
hīnāyāvattissāmīti.' Bhagavā taṇ pavattiy sutvā⁵ āyas-
mantaṇ Nandaṇ pakkosūpetvā etad avoca : 'saccaṇ kira
tvaṇ⁶ Nanda sambahulānaṇ bhikkhūnaṇ evaṇ⁷ ārocesi :
"anabhirato ahaṇ āvuso brahmacariyaṇ carāmi, na
sakkomi brahmacariyaṇ santānetuṇ, sikkhaṇ paccakkhāya
hīnāyāvattissāmīti." 'Evaṇ bhante' ti. 'Kissa pana
tvaṇ Nanda anabhirato brahmacariyaṇ carasi, na sakkosi
brahmacariyaṇ santānetuṇ, sikkhaṇ paccakkhāya hīnāyā-
vattissasīti.'⁸ 'Sākiyāni maṇ bhante Janapadakalyāṇi
gharā nikkhamantassa aḍḍhullikhitehi kesehi apalo-
ketvā⁹ etad avoca—"tuvaṇ kho ayyaputta āgacchey-
yāsīti," so kho ahaṇ bhante tad¹⁰ anussaramāno anab-
hirato brahmacariyaṇ carāmi, na sakkomi brahmacariyaṇ
santānetuṇ, sikkhaṇ paccakkhāya¹¹ hīnāyāvattissāmīti.'
Atha kho Bhagavā āyasmantaṇ Nandaṇ bāhāya¹² gahetvā
iddhibalena tāvatiṇsadevalokaṇ nento¹³ antarāmagge ekas-
miṇ jhāmakkhette jhāmakhāṇuke¹⁴ nisinnaṇ chinna-
kaṇṇanāsānanguṭṭhaṇ ekaṇ paluṭṭhamakkatiṇ¹⁵ dassetvā
tāvatiṇsabhavane Sakkassa devaraṇṇo upaṭṭhānaṇ āgatāni
kakuṭapādāni¹⁶ pañcaaccharāsātāni dassesi. 'Kakuṭapā-

¹ K. B. punadivase.² C. tatthāg°.³ K. °ito.⁴ B. santāretuṇ—so *infra*.⁵ C., C^a., K. a. taṇ.⁶ C^a. taṇ.⁷ B. om. bh° e°.⁸ C. C^a. vattissati.⁹ K. ava°. C., C^a., K., B. a. maṇ.¹⁰ K. B. taṇ.¹¹ C., C^a., B. om. brahmacariyaṇ . . . paccakkhāya.¹² C. C^a. bāhāsu. B. K. °yaṇ.¹³ C. nente va. C^a. nento va. B. ānento.¹⁴ K. °khāṇumatthake.¹⁵ B. paluddha°.¹⁶ B. kukkuṭa° (al.).

dānīti' rattavaṇṇatāya pārāpatapādasadisānī¹ pādānī.² Dassetvā ca pan'āha: 'tvaṇ³ kiṇ maññasi Nanda katamā nu kho abhirūpatarā vā⁴ dassaniyatarā vā⁴ pāsādikatarā vā Sākiyānī vā Janapadakalyānī imānī vā pañca accharāsatānī kakuṭapādānīti.'⁵ 'Seyyathā pi sū bhante chinna-kammanāsīnaṇṇugutṭhapalutṭhamakkatī, evam eva kho bhante Sākiyānī Janapadakalyānī imesaṇ⁶ pañcannaṇ accharāsatānaṇ upanidhāya saṅkham pi na upeti, kalam pi na upeti, kalabhāgam pi na upeti;⁷ atha kho imān' eva pañcaaccharāsatānī abhirūpatarānī c'eva dassaniyatarānī ca pāsādikatarānī cā' ti.⁸ 'Abhirama⁹ Nanda, ahaṇ te pāṭibhogo pañcannaṇ accharāsatānaṇ paṭilābhāya kakuṭapādīnaṇ'¹⁰ ti.¹¹ 'Sace me bhante Bhagavā pāṭibhogo pañcannaṇ accharāsatānaṇ paṭilābhāya kakuṭapādīnaṇ abhiraṃissām' ahaṇ bhante bhagavati¹² brahmacariye' ti. Atha kho Bhagavā āyasmantaṇ Nandaṇ gahetvā tattha antarahito Jetavane yeva pāturahosi. Assosuy kho bhikkhū: 'āyasmā kira Nando Bhagavato bhātā mātucchāputto accharānaṇ hetu brahmacariyaṇ caratī, Bhagavā kir' assa pāṭibhogo pañcannaṇ accharāsatānaṇ paṭilābhāya kakuṭapādīnaṇ' ti. Atha kho āyasmato Nandassa sahāyakā bhikkhū āyasmantaṇ Nandaṇ bhataka-vādena¹³ ca upakkitakavādena ca samudācaranti: 'bhatako kirāyasmā Nando, upakkitako kirāyasmā Nando, accharānaṇ¹⁴ hetu brahmacariyaṇ caratī, Bhagavā kir' assa pāṭibhogo pañcannaṇ accharāsatānaṇ paṭilābhāya kakuṭapādīnaṇ' ti. Atha kho āyasmā Nando sahāyakānaṇ

¹ K. pārāvatta°. B. pārevata°.

² K. °sadisap°.

³ C., C^a., K. corr. taṇ.

⁴ K. ca.

⁵ K. a. taṇ sutvā āha.

⁶ C., C^a., K. imāsaṇ.

⁷ B. om. na up°.

⁸ K. a. tena hi.

⁹ C^a. °ramā. K. rep. a° Na°.

¹⁰ K. °ānan (al.).

¹¹ K. a. taṇ sutvā āha.

¹² B. Bhagavā.

¹³ K. bhatika°.

¹⁴ K. upatiko kirāyasmā Nando pañcannaṇ accharāsatānaṇ.

bbikkhūnaṃ¹ bhatakavādena ca upakkitakavādena¹ ca atṭṭhiyamāno harāyamāno jigucchamāno² eko vūpakatṭho appamatto ātāpi pahitatto viharanto, na cirass' eva yass' atthāya kulaputtā sammad³ eva agārasmā anagāriyaṃ pabbajanti tad anuttaraṃ brahmacariyapariyosānaṃ, diṭṭhe va dhamme sayāṃ abhiññā sacchikatvā,⁴ 'khīṇā jāti, vusitaṃ brahmacariyaṃ, kataṃ karaṇiyaṃ nāparaṃ itthattāyā' ti abhiññāsi aññataro ca kho pan' āyasmā⁵ arahataṃ⁶ ahosi.

Ath' ekā devatā rattibhāge sakalaṃ Jetavanaṃ obhāsetvā Satthāraṃ upasaṅkamitvā vanditvā ārocesi: 'āyasmā bhante Nando Bhagavato⁷ mātucchāputto āsavānaṃ⁸ khayā anāsavaṃ cetovimuttiṃ paññāvimuttiṃ diṭṭhe va dhamme sayāṃ abhiññā⁹ sacchikatvā upasampajja viharatīti' Bhagavato pi kho ñāṇaṃ udapādi, 'Nando āsavānaṃ khayā anāsavaṃ¹⁰ cetovimuttiṃ paññāvimuttiṃ diṭṭhe va dhamme sayāṃ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharatīti.'

So p'āyasmā¹¹ tassā rattiyā accayena Bhagavantaṃ upasaṅkamitvā vanditvā¹² etad avoca: 'yaṃ me bhante Bhagavā paṭibhogo pañcannaṃ accharūsatānaṃ paṭilābhāya kakuṭapādīnaṃ, muñcām' ahaṃ¹³ bhante Bhagavantaṃ etasmā paṭissavā' ti. 'Mayā pi kho¹⁴ Nanda cetasā ceto paticea vidito "Nando āsavānaṃ khayā anāsavaṃ

¹ C. upakkitavādena.

² C. digucchamāno. B. jigucchhiyamāno.

³ K. sammād. B., *after* kulaputtā, *has* pabbajanti, taṃ sacchakāsi. Aññataro arahataṃ ahosi.

⁴ K. a. upasampajja viharatī.

⁵ K. a. Nando. C. C^a. (*for* kulaputta . . . . panāyasmā) pe.

⁶ C., C^a., K. arahattaṃ.

⁸ C. anāsavaṃ.

¹⁰ C. C^a. anāsavānaṃ.

¹² B. om.

¹⁴ C^a. B. a. te.

⁷ K. B. a. bhātā.

⁹ C. C^a. abhiññāya.

¹¹ K. B. a. Nando.

¹³ K. °mi'haṃ.

cetovimuttiy paññāvimuttiy diṭṭhe va dhamme sayay abhiññā sacchikatvā upasampajja viharatīti";¹ devatā pi me etam atthaṃ ārocesi, 'āyasmā² Nando—pe—viharatīti; yad³ eva kho te Nanda anupādāya āsavehi cittaṃ vimuttaṃ,⁴ athāhaṃ mutto etasmā patissavā' ti. Atha kho Bhagavā etam atthaṃ viditvā tāyaṃ velāyaṃ imaṃ udānaṃ udānesi :

'Yassa nittiṇṇo paṇko⁵ ca⁶ maddito kāmakaṇṭako
mohakkhayaṃ anuppatto sukhadukkhe⁷ na
vedhatīti.'

Ath' ekadivasaṃ bhikkhū taṃ āyasmantaṃ Nandaṃ⁸ pucchisū : 'āvuso Nanda⁹ tvaṃ "ukkhaṇṭhito 'mhīti" pavedesi;¹⁰ idāni te kathaṃ' ti. 'Natthi me āvuso gihībhāvāya¹¹ ālayo' ti. Taṃ sutvā bhikkhū:¹² 'abbhūtaṃ¹³ āyasmā¹⁴ Nando katheti,¹⁵ aññaṃ vyākaroṭi, atītadivasesu¹⁶ "ukkhaṇṭhito 'mhīti"¹⁷ vatvā idāni "natthi me gihībhāvāya ālayo" ti kathetīti'¹⁸ gantvā Bhagavato tam¹⁹ atthaṃ ārocesu. Bhagavā : 'bhikkhave atītadivasesu Nandassa attabhāvo ducchannagehasadisso ahosi, idāni succhannagehasadisso jāto; ayaṃ²⁰ dibbaccharānaṃ diṭṭhakālaṭo paṭṭhāya pabbajitakiccassa matthakaṃ

¹ C. viharanti. C^a. om. ti.

² K. B. a. bhante, and repeats the whole sentence.
C^a. a. bhante āsavānaṃ khayā then pe, etc.

³ K. yath'.

⁴ C. K. vimuttiy.

⁵ K. B. tiṇṇo kāmapaṇko.

⁶ C., C^a., K., B. om.

⁷ C. C^a. °dukkhesu. K. corr. °su na.

⁸ C. C^a. om.

⁹ K. corr. a. pubbe.

¹⁰ C., C^a., K. vadesi.

¹¹ K. gīhi° (common variant).

¹² B. om.

¹³ K. abbhūtaṃ.

¹⁴ K. om.

¹⁵ K., C^a., B. kathesi.

¹⁶ C. C^a. °divase.

¹⁷ K. 'smīti.

¹⁸ K. a. vatvā.

¹⁹ B. etaṃ.

²⁰ C., K., B. a. hi.

pāpetuṃ¹ vāyamanto taṃ kiccaṃ² patto³ ti vatvā imā gāthā abhāsi.

13. 'Yathā agāraṃ³ ducchannaṃ vuṭṭhī samati-vijjhati,
evaṃ abhāvitaṃ cittaṃ rāgo samativijjhati.

14. 'Yathā agāraṃ succhannaṃ vuṭṭhī na samati-vijjhati,
evaṃ subhāvitaṃ cittaṃ rāgo na samati-vijjhatīti.'

Tattha 'agāraṃ' ti yaṃ kiñci gehaṃ; 'ducchannaṃ' ti viralacchannaṃ⁴ chiddāvachiddaṃ; 'samati-vijjhatīti' vassavuṭṭhī vinivijjhati; 'abhāvitaṃ' ti taṃ agāraṃ vuṭṭhī⁵ viya bhāvanārahitattā⁶ abhāvitaṃ cittaṃ pi rāgo samativijjhati, na kevaḷaṃ rāgo va, dosamohamānādayo sabbakilesā tathārūpaṃ cittaṃ ativiya vijjhanti⁷ yeva; 'subhāvitaṃ' ti samathavipassanā-bhāvanāhi subhāvitaṃ, evarūpaṃ cittaṃ succhannagehaṃ⁸ vuṭṭhī viya rāgādayo kilesā ativijjhitaṃ na sakkontīti.⁹ Gāthāpariyosāne bahū sotāpattiphalāṇi pāpuṃsu, mahājanassā sātthikā desanā ahosi.

Atha bhikkhū dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: āvuso Buddhā nāma acchariyā,¹⁰ Janapadakalyāṇiṃ nissāya ukkaṇṭhito nāma āyasmā Nando Satthārā devaccharā¹¹ āmiṣaṃ katvā vinīto¹² ti. Satthā āgantvā: 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinno' ti pucchitvā, 'imāya nāma' ti vutte, 'na bhikkhave

¹ C. pattuṃ. C^a. pattaṃ.

² B. a. matthakaṃ.

³ K. B. *separate*. MSS. and edd. yathāgāraṃ.

⁴ K. B. virala^o.

⁵ B. a. samativijjhati.

⁶ B. bhāvanāya ra^o.

⁷ F., C., C^a, K. ativijj^o.

⁸ C., C^a, K., B. succhannaṃ gehaṃ.

⁹ B. om. ti.

¹⁰ K. acchiriyā.

¹¹ B. āya.

idān' eva pubbe p'esa mayā¹ mātugāmena palobhetvā
vinīto yevā' ti vatvā atītaṃ āhari :²

'Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bārā-
ṇasīvāsī Kappaṭo³ nāma vāṇijo ahosi.' Tass' eko
gadrabho kumbhabhāraṃ vahaṭi; ekadivase⁴ satta
yojanāni gacchati. So ekasmiṃ samaye gadrabha-
bhārakehi⁵ Takkaṣilaṃ gantvā, yāva bhaṇḍakassa⁶ vissaj-
janaṃ⁷ gadrabhaṃ carituṃ vissajjesi. Ath' assa so gad-
rabho parikhāpiṭṭhe caramāno ekaṃ gadrabhiṃ disvā
upasaṅkami;⁸ sū tena saddhiṃ paṭisanthāraṃ karonti
āha: 'kuto āgato 'siti.'⁹ 'Bārāṇasito.' 'Kena kam-
menā' ti. 'Vāṇijjakammenā'¹⁰ ti. 'Kittakaṃ bhāraṃ
vahasīti.' 'Kumbhabhāraṃ.'¹¹ 'Ettakaṃ bhāraṃ vahanto
kaṭi yojanāni gacchasīti.' 'Satta yojanāni.'¹² 'Gataṭ-
ṭhāne¹³ koci te¹⁴ pādaparikammaṇiṭṭhiparikammakaro¹⁵
atthīti.'¹⁶ 'Natthīti.'¹⁶ 'Evaṃ sante mahādukkhaṃ nāma
anubhosīti.'

Kiñcāpi hi tiracchānagatānaṃ pādaparikammādikārako¹⁷
nāma natthi, kāmasaṃyojanaghāṭṭanattaṃ evarūpaṃ¹⁸
katheti.¹⁹

So tassā kathāya ukkaṇṭhi. Kappaṭo pi bhaṇḍaṃ²⁰
vissajjetvā tassa santikaṃ āgantvā: 'ehi tāta gamissāmā'
ti āha. 'Gacchatha tumhe, nāhaṃ gamissāmīti.' Atha

¹ B. om.

² C^a. āharitvā.

³ K. Kappako.

⁴ K. divase divase.

⁵ B. a. saddhiṃ.

⁶ C., C^a., B. bhaṇḍassa.

⁷ K. B. a. tāva.

⁸ B. °ati.

⁹ K. āgato 'mhīti.

¹⁰ C^a. vāṇijjakammena, om. ti.

¹¹ K. °ran ti. B. vahāmīti.

¹² K. a. gacchāmīti. Kim.

¹³ C. C^a. yojanaṭṭhānaṃ ti. K. gatagataṭṭhāne.

¹⁴ K. te kaci. B. te koci.

¹⁵ C. K. parikammaṃ, twice. B. pādakammaṇiṭṭhi-
kamma°. B. C^a. karā. K. karontā.

¹⁶ K. a. vutte.

¹⁷ B. pādakammādikārakā.

¹⁸ B. a. kathaṃ.

¹⁹ K. kathesi.

²⁰ K. bhaṇḍakaṃ.

naṃ punappuna yācivā aniechantaṃ¹ bhāsetvā² 'naṃ
nessāmiti' cintetvā imaṃ gātham āha :

'Patodaṃ te karissāmi soḷasaṅgulakaṇṭhakaṃ,³
sañchindissāmi te kāyaṃ ; evaṃ jānāhi gad-
rabhū' ti.

Taṃ sutvā gadrabho : 'evaṃ sante aham pi te kuttab-
baṃ jānissāmiti' vatvā imaṃ gātham āha :

'Patodaṃ me karissasi soḷasaṅgulakaṇṭhakaṃ,³
purato patitṭhahitvāna⁴ uddharitvāna pac-
chato,
dantaṃ⁵ te pātayissāmi ; evaṃ jānāhi Kap-
paṭā'⁶ ti.

Taṃ sutvā vāpijo : 'kena nu kho kāraṇena esa⁷ evaṃ
vadatīti' cintetvā, ito cito ca olokento taṃ gadrabhiṃ
disvā 'imāy 'esa evaṃ sikkhāpito bhavissati, evarūpiṃ
nāma⁸ te gadrabhiṃ ānessāmiti' mātugāmena naṃ palob-
hetvā nessāmiti' imaṃ gātham āha :

'Catuppadiṃ saṅkhamukhiṃ nāriṃ sabbaṅga-
sobhiniṃ,⁹
bhariyaṃ te ānāyissāmi¹⁰ evaṃ jānāhi gad-
rabhū' ti.

Taṃ sutvā tuṭṭhacitto gadrabho imaṃ gātham āha :

'Catuppadiṃ saṅkhamukhiṃ nāriṃ sabbaṅga-
sobhiniṃ,⁹
bhariyam me ānāyissasi,¹¹ Kappaṭa' bhiyyo
gamissāmi
yojanāni catuddasā' ti.

¹ C^a. aniechatāṃ.

² K. anāgacchantāṃ bhāṇjetvā. B. paribhās°.

³ K. °aṅguli°. B. °aṅguli°. C. °kaṇṭhakaṃ.

⁴ K. °petvāna. ⁵ K. bhaṇḍaṃ. ⁶ K. al. kappak°.

⁷ C. kāraṇaṃ 'esa. C^a. tesāṃ for esa.

⁸ C^a. om.

⁹ C., C^a, K. °sobhaniṃ.

¹⁰ K. naṃ°.

¹¹ K. me bha° naṃ°.

Atha naṃ Kappaṭo, 'tena hi ehīti' gahetvā sakat-
ṭhānaṃ agamāsi. So katipāhaccayena taṃ āha: 'nanu
maṃ tumhe "bhariyaṃ te ānāyissāmīti"¹ avocutthā' ti.
'Āma vuttaṃ, nāhaṃ attano kathaṃ bhindissāmi, bhariyaṃ
te ānessāmi,² vaṭṭaṃ³ pana tuyhaṃ ekakassā⁴ 'eva dassāmi⁵
tuyhaṃ pana⁶ attadutiyassa⁷ pahotu vā mā vā tvam eva
jāneyyāsi; ubhinnaṃ vo saṃvāsam⁸ anvāya puttāpi
jāyissanti, tehi bahūhi saddhiṃ tuyhaṃ taṃ pahotu⁹ vā
mā vā, tvam eva jāneyyāsitī; gadrabho tasmīṃ kathente
kathente¹⁰ yeva anapekkho ahosi.

Satthā imaṃ desanaṃ āharitvā, 'tadā bhikkhave gad-
rabhī Janapadakalyāṇī ahosi, gadrabho Nando,¹¹ vāpijo
aham eva; evaṃ pubbe p'esa mayā mātugāmena palob-
hetvā vinīto' ti jātakaṃ niṭṭhapesitī.

Nandattheravatthu¹² navamaṃ.

10. CUNDASŪKARIKA-VATTHU

'Idha socatīti'¹³ imaṃ dhammadesanaṃ Satthā
Veļuvane viharanto Cundasūkarikaṃ nāma¹⁴ ārabha
kathesi.

So kira pañcapaṇṇāsavassāni sūkare vadhitvā, khādanto
ca vikkiṇanto ca jīvikaṃ kappesi; chātakāle¹⁵ sakatena¹⁶
vīhiṃ ādāya janapadaṃ gantvā nāḷidvenāḷimattena¹⁷

¹ C^a. āness^o.

² C. C^a. ānāyissāmi.

³ B. vettanaṃ.

⁴ C^a. ekass'.

⁵ K. a. pattiy.

⁶ C. C^a. om.

B. vettanaṃ, om. attā^o.

⁷ K. attano du^o.

⁸ B. a. vāsa.

⁹ C. C^a. tāva hotu.

¹⁰ C., C^a., K. om.

¹¹ K. a. ahosi.

¹² Nandavatthu. C^a. Nandavatthuy. B. Nandattherassa
vatthu.

¹³ K. a. pecca socatī.

¹⁴ K. B. a. purisaṃ.

¹⁵ C^a. chātakakāle.

¹⁶ B. °ehi.

¹⁷ K. ekanā^o °dvi^o.

gāmasūkarapotake¹ kiṇitvā² sakataṃ pūretvā āgantvā³ pacchānivesane vajāṃ viya ekaṃ tṭhānaṃ parikkhipitvā⁴ tatth' eva tesāṃ nivāpaṃ ropetvā⁵ nānāgacche ca sarīra-malañ⁶ ca khāditvā vadḍhitesu yaṃ yaṃ māretukāmo hoti,⁷ taṃ taṃ ālāne⁸ niccalaṃ bandhitvā sarīramāṃsassa uddhumāyitvā⁹ bahalabhāvatthaṃ¹⁰ caturassaramugga-rena¹¹ pothetvā 'bahalamāṃso jāto' ti ñatvā mukhaṃ vivaritvā antare daṇḍakaṃ datvā lohathāliyaṃ pakkaṭṭhitāṃ uṇhodakaṃ mukhe āsiṇcati. Taṃ kucchiyaṃ¹² pavasiṭvā pakkaṭṭhitāṃ¹³ karisaṃ ādāya adbhohāgena nikkhamati; yāva thokam pi karisaṃ atthi tāva āvilāṃ hutvā nikkhamati;¹⁴ suddhe udare acchaṃ¹⁵ anāvilāṃ nikkhamati. Ath' assa avasesaṃ udakaṃ piṭṭhiyaṃ āsiṇcati, taṃ kālacammaṃ¹⁶ uppādetvā gacchati; tato¹⁷ tiṇukkāya lomāni jhāpetvā tiṇhena¹⁸ asinā sīsaṃ chindati. Paggharaṇakaṃ¹⁹ lohitaṃ bhājanena paṭiggahetvā māṃsaṃ lohiteṇa²⁰ vadḍhetvā pacitvā puttadāramajjhe nisinno khāditvā sesaṃ vikkiṇāti. Tassa iminā²¹ niyāmena jīvikaṃ kap-pentassa pañcapanṇāsavassāni atikkantāni. Tathāgate Dhuravihāre vasante ekadivasaṃ pi pupphamuṭṭhimattena pūjā vā kaṭacchumattaṃ bhikkhādānaṃ vā aññaṃ vā kiñci puññaṃ nāma²² nāhosi. Ath' assa sarīre rogo uppajji,

¹ B. gāme sū°.² C. vikkhi°. C^a. vikki°.³ C. om.⁴ S. paricchinditvā.⁵ C^a. nivāsaṃ kārāpetvā. K. a. tesāṃ. B. nivāsāpetvā, and a. tesu.⁶ K. °valañjanañ for °malañ.⁷ B. aliosi.⁸ All MSS. and edd. ālāhane. This reading I owe to Dīpankara (cf. ālhako).⁹ C^a. °matāyitvā.¹⁰ C. bālahabhā°.¹¹ K. caturrasamu°.¹² K. kucchiyaṃ.¹³ C^a. pakkaṇṭaṃ.¹⁴ C. C^a. om.¹⁵ C^a. acchalaṃ.¹⁶ C. kālañ camma.¹⁷ C^a. om.¹⁸ B. tikhiṇena.¹⁹ K. °rantakaṃ.²⁰ C^a. māṃsalohite. C. om. bhājanena . . . lohiteṇa.²¹ B. a. va.²² B. om.

jīvantass' eva Avīcimahānirayasantāpo utṭhahi.¹ Avīci-santāpo nāma yojanasate tathā olokontassa akkhināy² bhijjanasamattho³ parilāho.⁴ Vuttaṃ pi c' etaṃ: 'samantā yojanasataṃ pharitvā tiṭṭhati sabbadā' ti Nāgasenattherena⁵ paṇ' assa pākatiaggisantāpanato⁶ adhimattakāya ayaṃ upamā vuttā: 'yathā mahārāja kūṭāgāramatto pāsāno pi nerayikaggimhi⁷ khaṇena vilayaṃ⁸ gacchati,⁹ nibbattasattā¹⁰ paṇ' ettha kammabalena mātukucchigatā viya na viliyanti.¹¹ Tassa tasmiṃ santāpe upaṭṭhite¹² kammaśarikkhako ākāro uppajji; gehamajjhe yeva sūkararavaṃ ravitvā jannukehi vicaranto puratthimavatthuy pi pacchimavatthum pi gacchati. Ath' assa gehe¹³ mānusa-kā dāhaṃ gahetvā mukhaṃ pidahanti, kammavipāko nāma na sakkā¹⁴ kenaci paṭibāhituy. So viravaṇ' eva ito cito ca vicarati¹⁵ samantā¹⁶ sattasu ghaṇesu manussā niddaṃ na labhanti, maraṇabhayaṇa tajjitassa¹⁷ bahi nikkhamanaṃ vāretuy¹⁸ sabbo gehaparijāno¹⁹ yathā anto tithi²⁰ vicarituy na sakkoti, tathā gahetvā²¹ dvārāni thakettvā bahi gehaṃ parivāretvā rakkhanto acchati. Itaro antogehe yeva nirayasantāpena viravanto ito cito ca vicarati. Evaṃ sattadivāsāni vicaritvā sattame²² divase kālaṃ katvā Avīcimahāniraye nibbati; Avīcimahānirayo Devadūtasuttantaṇa vaṇṇetabbo. Bhikkhū tassa gharadvārena

¹ K. upa°.² C., C^a., K., B. akkhini.³ C., C^a., K. bhindanasa°.⁴ K. a. hoti.⁵ K. a. (rañño puttṭhena). Cf. Milindapañha. Trenckner, 67-8.⁶ B. pākatiaggisantāpanato.⁷ B. nirayaaggimhi pakkhinto! K. a. pakkhitto.⁸ B. K. vilayaṃ.⁹ C. C^a. gacchatiti.¹⁰ B. nibbattaka°.¹¹ C., C^a., B. viliyanti. C^a. om. na.¹² C^a. utṭhite.¹³ C., C^a., K., B. geha°.¹⁴ C. sakko.¹⁵ So K.¹⁶ C. C^a. om.¹⁷ B. tajjito tassa pana.¹⁸ K. B. nivār°, and a. asakkonto.¹⁹ B. a. gehajano. K. a.²⁰ K. B. a. bahi.²¹ B. K. geha°.²² K. corr. atṭhame.

gacchantā taṃ saddaṃ sutvā, 'sūkarasaddo' ti saññino hutvā, vihāraṃ gantvā Satthu santike nisinnā evaṃ āhaṃsu: 'bhante Cundāsūkarikassa gehadvāraṃ pidahitvā sūkarānaṃ māriyamānānaṃ ajja sattamo divaso, gehe kāci maṅgalakiriyaṃ bhavissati maññe, ettake nāme bhante sūkare mārentassa ekam pi mettacittaṃ vā kāruṇiṇaṃ vā natthi, na vata¹ evarūpo kakkhaḷo pharuso satto diṭṭhapubbo' ti. Satthā: 'na bhikkhave so ime satta-divase² sūkare māreti, kammaśarikkhakaṃ pan' assa" udapādi;³ jīvantass' eva Avīcimahānirayasantūpo upatṭhāsi;⁴ so tena santāpena satta divasāni sūkararavaṃ ravanto antonivesane vicaritvā ajja kālaṃ katvā Avīcimhi nibbatto' ti vatvā, 'bhante idha loke evaṃ socitvā puna gantvā socanattāhe yeva nibbatto' ti vutte, 'āma bhikkhave pamatto nāma, gahaṭṭho vā hotu⁵ pabbajito vā, ubhayattha socati yevā' ti vatvā imaṃ gāthaṃ āha:

15. 'Idha socati pecca socati pāpakārī ubhayattha socati
so socati so vihaññati disvā kammakiliṭṭhaṃ attano' ti.

Tattha 'pāpakārīti' nānappakārassa pāpakammasa kāraṇo puggalo; 'akataṃ vata me kalyāṇaṃ, kataṃ⁷ pāpaṃ' ti ekaṃsen' eva⁸ maraṇasamaye 'idha socati,' idam assa kammaśocanaṃ vipākaṃ anubhonto pana 'pecca socati,' idam assa paraloke vipākaśocanaṃ, evaṃ so 'ubhayattha socati' yeva; ten' eva kāraṇena jīvamāno yeva so Cundāsūkariko pi⁹ 'disvā

¹ C. mano. C^a. B. no *for* vata. K. na ca vata.

² C. K. °divasesu. B. imesu sattadivasesu.

³ B. a. vipākaṃ.

⁴ K. a. tassa.

⁵ C^a. utth^o.

⁶ C^a. hoti.

⁷ K. a. me.

⁸ F. *corr.* ekaso ten' eva.

⁹ K. a. socati.

kammakiliṭṭhaṃ attano' ti¹ attano kiliṭṭhakam-
maṃ² passitvā socati³ nānappakārakaṃ vilapanto 'vihan-
ṇatīti.'⁴

Gāthāpariyosāne bahū sotāpannādayo ahesuṃ; mahā-
janassa sūttikā desanā⁵ jātā ti.

Cundasūkarikavatthu dasamaṃ.⁶

11. DHAMMIKAUPĀSAKASSA-VATTHU

'Idha modatīti' imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jeta-
vane viharanto dhammikaṃ upāsakaṃ ārabha kathesi.

Sāvattīhiyaṃ kira pañcasatā dhammikaupāsakā nāma
ahesuṃ.⁷ Tesu ekekassa pañca pañca upāsakasatāni
parivārā;⁸ yo tesāṃ jeṭṭhako,⁹ tassa satta puttā satta
dhītaro.¹⁰ Tesu ekekassa ekekā salākayāgu salākabhāt-
taṃ pakkhikabhāttaṃ¹¹ navacandabhāttaṃ¹² vassāvāsikaṃ.
Te pi¹³ sabbe va anujāta-puttā nāma ahesuṃ; iti cudda-
sannaṃ puttānaṃ bhariyāya¹⁴ upāsakassā ti soḷasasalāka-
yāguādīni pavattanti;¹⁵ iti so saputtadāro¹⁶ silavā
kalyāṇadhammo dānasaṃvibhāgarato ahosi. Ath' assa
aparabhāge rogo uppajji, āyusañkhāro parihāyi. So

¹ C. C^a. om.

² C^a. kammaṃ merely.

³ B. om.

⁴ K. a. kilamati, and om. ti.

⁵ K. a. dhamma°.

⁶ C. C^a. sūkarikassa vatthuṃ. B. Cundasūkarikassa
vatthu da°.

⁷ C. C^a. om.

⁸ K. °rāni. So B., and a. ahesuṃ.

⁹ B. a. Mahādhammikaupāsako nāma.

¹⁰ C^a. satta satta puttadhītaro. K. a. honti.

¹¹ K. a. saṅghabhāttaṃ uposathikabh°. B. a. niman-
tanabh° uposathikabh° āgantukabh°.

¹² K. āgantukabh°. B. saṅghabh°.

¹³ C. C^a. tehi. B. dadantehi.

¹⁴ C. bhariyāye.

¹⁵ C. C^a. vattanti.

¹⁶ C. C^a. soḷasapu°.

dhammaṃ sotukāmo 'attha vā¹ soḷasa vā² bhikkhū pesethā' ti³ Satthu santikaṃ pahīni. Satthā pesesi; te gantvā tassa mañcaṃ parivāretvā paññattesu āsanesu nisinnā, 'Bhante ayyānaṃ me dassanaṃ dullabhaṃ bhavissati, dubbalo' mhi, ekaṃ me suttaṃ sajjhāyathā' ti vutte,⁴ 'katarāṃ suttaṃ sotukāmo upāsakā' ti, 'Sabbabuddhānaṃ avijahitaṃ Satipatthānasuttaṃ'⁵ ti vutte, 'ekāyano ayaṃ bhikkhave maggo sattānaṃ visuddhiyā' ti suttantaṃ patthapesuṃ. Tasmiṃ khaṇe chahi deva-lokehi sabbālaṅkārapatimaṇḍitā sahasasindhavayuttā diyaddhayaḥjanasatikā⁶ cha rathā āgamiṃsu;⁷ tesu tṭhitā devatā 'ambhākaṃ ambhākaṃ⁸ deva-lokaṃ nessāmā' ti, 'ambho mattikabhājanaṃ bhinditvā suvaṇṇabhājanaṃ gāhanta viya ambhākaṃ deva-lokaṃ⁹ abhiramituṃ idha nibbattā' ti vadiṃsu. Upāsako dhammasavaṇṇantarāyaṃ aniechanta: 'āgametha āgamethā ti' āha. Bhikkhū 'amhe vadatīti' saññāya tuṇhī ahesuṃ. Ath' assa puttadhītarō: 'ambhākaṃ pitā¹⁰ dhammasavaṇṇena atitto ahosi, idāni pana bhikkhū pakkosāpetvā sajjhāyaṃ kāretvā sayam eva vāreti, maraṇassa abhāyanta¹¹ nāma natthīti' viraviṃsu. Bhikkhū 'idāni anokāso' ti utthāya¹² pakkamiṃsu.

Upāsako thokaṃ vītināmetvā satij labhitvā¹³ putte pucchi: 'kasmā kandathā' ti. 'Tāta tumhe bhikkhū pakkosāpetvā dhammaṃ suṇanta¹⁴ sayam eva vārayittha; atha mayaṃ "maraṇassa abhāyanasatto¹⁵ nāma natthīti"

¹ K., C^a., B. a. me.

² K. a. dhammakathika°.

³ K. a. dūtaṃ.

⁴ C. K. vuttā.

⁵ C^a. patthānaṃ ti.

⁶ C^a. °sati.

⁷ C. C^a. āharimsu.

⁸ C. C^a. om. K. B. rep. a° de° ne.

⁹ C., C^a., K. °loke, and rep. amhā° de° (not so K.).

¹⁰ K. B. a. pubbe.

¹¹ K. a. santo. B. abhāyanakasatto.

¹² B. °āsanā.

¹³ K. a. pati°.

¹⁴ B. °tā.

¹⁵ K. corr. °uto satto. B. ut supra.

kandimhā' ti. 'Ayyā pana kuhiṃ' ti. "Anokāso" ti utṭhāyāsanaṃ pakkantā' ti. 'Tātā¹ nāhaṃ ayyehi saddhiṃ kathamiti.' 'Atha kena² saddhiṃ kathesi tātā' ti.³ 'Chahi devalokehi devatā cha⁴ rathe alaṅkaritvā ādāya ākāse thatvā "amhākaṃ devaloke⁵ abhirama, amhākaṃ devaloke abhiramaṃ" ti saddaṃ karonti, tāhi saddhiṃ kathamiti.' 'Kuhiṃ tātā rathā, na mayaṃ passāma' ti vutte.⁶ 'Atthi pana mayaṃ ganṭhitāni pupphāniti.' 'Atthi tātā' ti. 'Kataradevaloko⁷ ramaṇiyo' ti. 'Sabbabodhisattānaṃ Buddhamūtipitunnaṃ ca vasi-taṭṭhānaṃ⁸ Tusitabhavanaṃ ramaṇiyaṃ tātā' ti. 'Tena hi "Tusitabhavanato⁹ āgatarathe laggatū" ti puppha-dāmaṃ khipathā' ti. Te khipiṃsu. Taṃ rathadhure laggitvā ākāse olambi; mahājano tad eva¹⁰ passati; rathaṃ na passati; upāsako: 'passath' etaṃ puppha-dāmaṃ¹¹ ti vatvā, 'āma passāma' ti vutte, 'etaṃ Tusitabhavanato āgatarathe olambati,¹² ahaṃ Tusitabhavanaṃ gacchāmi, tumhe mā cintayittha, mama santike nibbattitukāmaṃ hutvā mayā kataniyāmen' eva puññāni karoṭhā' ti vatvā¹³ kālaṃ katvā¹⁴ rathe patitṭhāsi; tāvad ev' assa tigāvutappamaṇo satṭhisakaṭabharālaṅkārapatimaṇḍito at-tabbhāvo nibbatti. Accharāsahassaṃ parivāresi, pañcavi-satiyojanikaṃ kanakavimānaṃ¹⁵ pātur ahoṣi. Te bhikkhū vihāraṃ anuppatte Satthā pucchi: 'sutā bhikkhave upāsakena dhammadesanā' ti.¹⁶ 'Āma bhante, antarā yeva pana "āgamethā" ti vāresi. Ath' assa puttadhītarō

¹ C. K. pa° tātāti. C^a. B. om. tātā.

² C. ath' ekena.

³ K. B. kathethā ti.

⁴ C. C^a. om.

⁵ C. C^a. °lokaṃ.

⁶ C. C^a. om.

⁷ K. B. kataro.

⁸ K. vasana°.

⁹ K. tuss° (al.).

¹⁰ C. C^a. etad eva.

¹¹ C. C^a. dāmaṃ.

¹² C^a. olambi. B. olambiti.

¹³ C^a. om.

¹⁴ K. a. tussita°.

¹⁵ C^a. ratanavi°.

¹⁶ K. 'tumhehi ssa bh° upāsakassa dhammo desito' ti. So B., with tumhe bhi°.

kandiṇsu, mayaṇ ‘idāni anokāso’ ti utthāyāsanaṇ nikkhantā’ ti. ‘Na so bhikkhave tumhehi saddhiṇ kathesi,¹ chahi pana devalokehi devatā cha rathe alaṇkaritvā āharitvā taṇ upāsakaṇ pakkosiṇsu;² so dhammadesanāya antarāyaṇ anicchanto tehi³ saddhiṇ kathesīti.’ ‘Evaṇ bhante’ ti. ‘Evaṇ bhikkhave’ ti. ‘Idāni bhante so⁴ kuhiṇ nibbatto’ ti. ‘Tusitabhavane bhikkhave’ ti. ‘Bhante idāni idha⁵ ñātimajjhe modamāno vicaritvā idān’ eva gantvā puna modanaṭṭhāne yeva nibbatto’ ti. ‘Āma bhikkhave appamattā pi gahaṭṭhā vā pabbajitā⁶ vā sabbattha modanti yevā’ ti vatvā imaṇ gātham āha :

16. ‘Idha modati pecca modati katapuñño
ubhayattha modati,
so modati so pamodati disvā kamma-
visuddhiṇ attano’ ti.

Tattha ‘katapuñño’ ti nānappakārassa kusalassa kārako puggalo: ‘akataṇ vata me pāpaṇ kataṇ⁷ kal-yāṇaṇ’ ti idha kammamodanena, pecca vipākamodanena modati,⁸ evaṇ ubhayattha modati nāma; ‘kammavi-suddhiṇ’ ti dhammikaupāsako⁹ pi attano kammavi-suddhiṇ¹⁰ puññakammasampattiṇ disvā kālakiriyato pubbe idha loke pi modati, kālaṇ katvā idāni paraloke pi¹¹ atimodati¹² yevā ti.

Gāthāpariyosāne bahū sotāpannādayo ahesuṇ; mahā-janassa sātthikā dhammadesanā jātā ti.

Dhammikaupāsakassa vatthu ekādasamaṇ.¹³

¹ C. C^a. katheti.

² K. upakk^o.

³ K. tāhi.

⁴ C., C^a., B. om. K. bh^o i^o.

⁵ C^a. idam for idha. K. om. idāni.

⁶ B. °tto, °ttho, °to (all singulars).

⁷ K. a. vata me. B. a. me.

⁸ C. C^a. modatīti

⁹ K. hi.

¹⁰ C^a. kammato vi^o.

¹¹ K. a. pamodati.

¹² C., C^a., B. modati.

¹³ C. °upāsikavatthuṇ. K. °upāsaka^o. C^a. vatthuṇ, om. eh^o.

12. DEVADATTASSA-VATTHU

'Idha tappatitī'¹ imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto Devadattaṃ ārabha kathesi.

Devadattassa vatthuṃ pabbajitakālato² paṭṭhāya yāva paṭhavippavesanā Devadattaṃ ārabha bhāsītāni³ sabbāni jātakāni vitthāretvā kathitaṃ. Ayaṃ paṇ' ettha saṅkhepo: Satthari Anupiyaṃ nāma Mallānaṃ nigamo taṃ⁴ nissāya Anupiyambavane viharante yeva Tathāgatassa lakkhaṇapaṭiggahanaḍivase⁵ yeva asītisahassehi nātikulehi 'rājā vā hotu Buddho vā, khattiyaparivāro vicarissatīti' asītisahassaputtā paṭiññātā. Tesu yebhuyyena pabbajitesu Bhaddiyarājānaṃ⁶ Anuruddhaṃ Ānandaṃ Bhaguṃ Kimbilaṃ Devadattaṃ ti ime cha Sakke⁷ apabbajante⁸ disvā: 'mayā attano⁹ putte pabbajema, ime cha Sakkā na¹⁰ nātakā maññe, tasmā na pabbajantīti' kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ. Atha kho Mahānāmo Sakko Anuruddhaṃ upasaṅkamitvā: 'tāta amhākaṃ kulā¹¹ pabbajito natthi, tvaṃ vā pabbaja¹² ahaṃ vā pabbajissāmīti' āha. So pana sukumālo¹³ hoti sampannabhogo, 'natthitī' vacanaṃ pi tena na suttaṃpubbaṃ. Ekadivasaṃ hi tesu chasu khattiyesu guḷakīḷaṃ¹⁴ kīlantesu Anuruddho pūvena¹⁵ parājito pūvatthāya¹⁶ paṇiṇi. Ath' assa mātā pūve sajjetvā

¹ K. a. pecca tappatī.

² F. pabbajjāto. C. C^a. pabbajjato.

³ C. tāni.

⁴ F. nigamaṃ.

⁵ C. °paṭiggaṇhadi°. C^a. lakkhaṇe lokaṇadi°.

⁶ B. Bhaddiyaṃ nāma rā.

⁷ B. Sakye.

⁸ K. a. nātiyo.

⁹ C^a. rep.

¹⁰ F. K. sakyā na; corr. Sakyānaṃ.

¹¹ B. kule.

¹² B. pabbajissasi.

¹³ MSS. and edd. sukhumālo. *Dīpankara* and S. sukhumālo. The h seems due to a confusion with sukhumo.

¹⁴ F. guḷikīḷā; corr. °ḷaṃ. C., C^a, K., B. °kīḷāya.

¹⁵ F. pūpe. C. C^a. pūve.

¹⁶ K. a. purisaṃ mātū santikaṃ.

pahiṇi; te khāditvā¹ puna kilīṇsu, punappunay tass' eva parājayo hoti,² mātā pan' assa pahite³ tikkhattuṃ pūve pahīṇitvā⁴ catutthavāre 'pūvaṃ⁵ natthīti' pahiṇi. So 'natthīti' vacanassa⁶ asutapubbattā 'esā p'ekā pūva-vikati bhavissatīti' maññamāno 'natthipūvaṃ me āharathā' ti pesesi; mātā pan' assa 'natthipūvaṃ pana ayye⁷ dethā' ti vutte, 'mama puttena "natthīti" paday na sutapubbay, iminā pana⁸ upāyena⁹ etaṃ attluṃ jānāpes-sāmiti¹⁰ tucchay suvaṇṇapātīy aññāya suvaṇṇapātīyā paṭikujjitvā pesesi.¹¹ Nagarapariggāhikā¹² devatā cintesuṃ: 'Anuruddhasakkena annahārakāle¹³ attano bhūga-bhattay Upariṭṭhapacceka-buddhassa¹⁴ dutvā "natthīti" me vacanassa savanay mā hotū'¹⁵ ti 'bhojanuppattiyā¹⁶ jānanay mā hotū' ti patthanā katā, sac' āyay tucchapātīy passissati devasamāgamaṃ pavisitūṃ na labhissāma, sīsam pi no sattadhā phāleyyāti.' Atha nay pātīy dibbapūvehi¹⁷ punṇam¹⁸ akāṇsu; tassā gulamaṇḍale ṭhapetvā ugghātītamatāya¹⁹ pūvagandho sakalanagare²⁰ chādetvā²¹ ṭhito, pūvakhaṇḍay mukhe ṭhapitamattay eva sattarasaharaṇisabassāni²² anuphari. So cintesi: 'nāhaṃ²³ mātu piyo, ettakay me²⁴ kālay imaṃ natthi-

¹ K. rep. ² K. a. punappunnaṃ puvattthāya.

³ K. paccite for °hite. B. rep. ⁴ K. pahitvā.

⁵ B. K. pūvā. ⁶ C. C^a. vacanaṃ.

⁷ C. kireyye for pa°a°. C^a. corr. kāretvā. B. kira ayye.

⁸ K. imināhaṃ for i°p°. ⁹ K. B. a. naṃ.

¹⁰ K. a. cintetvā. ¹¹ K. a. maggantare.

¹² C. nāgara. C^a. nagaraṃ.

¹³ K. annabhāvarakakāle (!) ¹⁴ B. Upad°.

¹⁵ C^a. hoṣīti. B. om. ti.

¹⁶ C., K., B. °nuppattiṭṭhānaṃ. Dīpankara °na°.

¹⁷ C. C^a. dibbapūvaṃ.

¹⁸ F. dibbapūvapunṇaṃ. K. parip°. ¹⁹ C^a. ugghat°.

²⁰ K. °raṃ. ²¹ K. B. a. viya.

²² F. °haraṇiyo. C. °haraṇiṃ. ²³ F. rep.

²⁴ K. eva.

pūvaṃ nāma na paci; ito paṭṭhāya aññaṃ pūvaṃ nāma¹ na khādisāmīti,² gehaṃ gantvā pi¹ mātaraṃ pucchi: 'amma tumhākaṃ ahaṃ piyo appiyo'³ ti.⁴ 'Tāta ekakkhino akkhi viya ca⁵ hadayaṃ viya ca atipiyō⁶ me' ti.⁷ 'Atha kasmā ettakaṃ kālaṃ mayhaṃ natthipūvaṃ na pacittha⁸ amma'⁹ ti. Sā cūlūpaṭṭhākaṃ pucchi: 'atthi kiñci pātiyaṃ tātā' ti. 'Paripunnāya¹⁰ ayye pāti pūvehi, evarūpā pūvā nāma me na diṭṭhapubbā' ti. Sā cintesi: 'mayhaṃ putto puññavā katābhinihāro bhavissati, devatāhi pātiṃ pūretvā pūvā pahitā bhavissantīti.' Atha naṃ putto: 'amma ito paṭṭhāyāhaṃ aññaṃ pūvaṃ nāma na khādisāmi, natthipūvam eva paccēyyāsīti.' Sā pi 'ssa tato paṭṭhāya 'pūvaṃ khāditukāmo 'smīti¹¹ vutte tucchapātim eva aññaṃ pātiyā paṭikujjetvā¹² peseti;¹³ yāva agāramajjhe vasi,¹⁴ tāv' assa devatā dibbapūve¹⁵ pahipiṃsu. So ettakam pi ajānanto vā¹⁶ pabbajjaṃ¹⁷ nāma kiṃ jānissati? Tasmā 'kā esā pabbajjā¹⁸ nāmā' ti bhātaraṃ pucchitvā, 'ohāritakesamassunā, kāsāvanivatthena,¹⁹ katṭhattharake²⁰ vā bidaḷamaṇḍake²¹ vā nipajjitvā, piṇḍāya carantena vihātabbay,²² esā pabbajjā nāmā' ti vutte, 'bhātika²³ ahaṃ sukumālo nāhaṃ sakkhissāmi

¹ C. C^a. om.² K. B. a. so.³ B. na piyo.⁴ K. a. sā āha.⁵ C., C^a., K. om.⁶ B. atipiyapiyo.⁷ C. 'hīti. K. ahoṣīti. B. asīti.⁸ C. C^a. anapacittha.⁹ K. a. āha.¹⁰ F. corr. °punnā.¹¹ C., C^a., K., B., 'mhīti.¹² K. °itvā.¹³ F. K. pesesi.¹⁴ C. C^a. vasati.¹⁵ C. C^a. va pūvaṃ. B. pūve hi.¹⁶ K., C^a., B. om.¹⁷ K. S. pabbajjā.¹⁸ C. pabbajjaṃ.¹⁹ C. C^a. °kāsāyavatthena. F. °kesamussukāsāyavatthena.

B. kāsāya°.

²⁰ F. kanthatthare (leg. katth°).²¹ B. virāḷa°.²² F. B. vihāritabbay.²³ C. C^a. bhātiya (cf. Kosambika and Kosambiya, freq. var. in MSS.).

pabbajitun' ti āha. 'Tena hi tāta kammantan¹ ugga-
hetvā gharāvāsaya vasa; na pi sakkā amhesu ekena
apabbajitun' ti. Atha nay 'ko esa kammanto nāmā'
ti pucchi;² bhadduttānāṭṭhānam³ pi ajānanto kulaputto
kammantan nāma kiya⁴ jānissati? Ekadivasaya hi tinnaya
khattiyānaya kathā udayādi: 'bhaddaya nāma kuhaya uttha-
hatiti.' Kimbilo āha: 'kottṭhake⁵ utthahatiti.' Atha
nay Bhaddiyo: 'tvaya bhadduttānāṭṭhānaya⁶ na jānāsi,⁷
bhaddaya nāma ukkhaliyaya utthahatiti' āha; Anuruddho:
'tumhe dve pi na jānātha, bhaddaya nāma ratanama-
kulāya suvaṇṇapātiyaya⁸ utthahatiti' āha. Tesu kira
ekadivasaya Kimbilo kottṭhato vīhī otāriyamāne disvā 'ete
kottṭhe va⁹ jātā' ti saññī ahosi. Bhaddiyo ekadivasaya
ukkhālito bhaddaya vaddhiyamānaya disvā 'ukkhaliyaya¹⁰ nēva
uppanna' ti saññī ahosi. Anuruddhena pana n'eva
vhiya¹¹ kottentā¹² na bhaddaya pacantā¹³ na vaddhentā
ditṭhapubbā, vaddhetvā pana purato ṭhapitam eva passati.
So 'bhuñjitukāmakāle bhaddaya pātiyaya utthahatiti'¹⁴
saññam akāsi. Evaya tayo pi¹⁵ bhadduttānāṭṭhānaya¹⁶ na
jānanti; tenāyaya 'ko esa¹⁷ kammanto nāmā' ti puc-
chitvā, 'pathamaya khetaya kasāpetabbaya' ti ādikaya say-
vacchare¹⁸ sayvacchare kattabbakiceyaya sutvā: 'kadā
kammantānaya anto paññāyissati, kadā mayaya appo-
sukkā bhoge bhuñjissamā' ti vatvā, kammantānaya apar-
iyantatāya akkhatāya¹⁹ 'tena hi tvañ nēva gharāvāsaya
vasa, na mayaya eten' attho²⁰ ti²⁰ mātaraya upasaṅka-

¹ C^a. kammante.

² F. pucchitvā.

³ B. C^a. (C^a. al.) 'utthānaya (om. 'utthānaya).

⁴ C. C^a. kiya nāma.

⁵ F., K., B. kottṭhe. C. kottṭhā.

⁶ K. B. bhaddassa u^o.

⁷ C. C^a. jānāti.

⁸ C. C^a. 'pātiyā.

⁹ K. B. yeva.

¹⁰ K. vihiyo.

¹¹ K. 'nto.

¹² C. C^a. pacantā.

¹³ C. K. upatṭha^o.

¹⁴ C., C^a, B. a. te.

¹⁵ C. C^a. a. pi.

¹⁶ F. rep.

¹⁷ K. C^a. om.

¹⁸ K. akkhatāya.

¹⁹ F. ekena attho. K. C^a. etena a^o.

²⁰ K. a. vatvā.

mitvā: ‘anujānāhi maṃ amma, pabbajissāmiti’ vatvā tāya¹ tikkhattuṃ paṭikkhipitvā:² ‘sace te sahāyako Bhaddiyarājā pabbajissati³ tena saddhiṃ pabbajāhīti’ vutte, taṃ upasaṅkamitvā: ‘mama kho samma pabbajjā tava paṭibaddhā’ ti vatvā, taṃ nānappakārehi saññāpetvā sattame divase attanā saddhiṃ pabbajjanatthāya paṭiññāṃ gaṇhi. Tato Bhaddiyo Sakyarājā⁴ Anuruddho Ānando Bhagu⁵ Kimbilo Devadatto ti ime cha khattiyā Upālikappakasattama devā viya dibbasampattiṃ sattāhaṃ⁶ anubhavitvā seyyānaṃ gacchantū⁷ viya caturaṅgiṇiyā senāya nikkhamitvā paravisayaṃ patvā rājāṇāya senaṃ⁸ nivattetvā⁹ paravisayaṃ pakkamiṃsu.¹⁰ Tattha cha khattiyā attano¹¹ attano ābharanāni¹² omuñcitvā bhaṇḍikaṃ katvā, ‘handā bhaṇe Upāli¹³ nivattassu, alaṃ te ettakaṃ jīvikaṃ’ ti tassa adaṃsu. So tesāṃ pādamūle pavatṭetvā¹⁴ paridevitvā āpaṃ atikkamituṃ asakkonto utthāya¹⁵ nivatti; tesāṃ dvidhājātakāle¹⁶ vanaṃ¹⁷ ārodanappattaṃ¹⁸ viya paṭhavi kampamānākārappattā viya ahosi. Upāli¹⁹ thokaṃ nivattitvā:²⁰ ‘caṇḍā kho Sākiyā “iminā kumārā nipphātita” ti²¹ ghāteyyum pi maṃ, ime hi nāma Sakya-kumārā evarūpaṃ sampattiṃ pahāya imāni anagghāni ābharanāni khelapiṇḍaṃ viya chaḍḍetvā pabbajissanti,

¹ B. a. nānappakārehi ca. ² K. °ito, and a. tāta.

³ F. C^a. pabbajati. C. pabbajeti. ⁴ F. Sakkhirājā.

⁵ K. corr. Bhaggulo. ⁶ K. a. mahāsampattiṃ.

⁷ C^a. °nto.

⁸ C. senā. C^a. senāya. K. rājāṇāpetvāya sabba°.

⁹ K. B. °āpetvā. ¹⁰ C., C^a., B. okkamiṃsu. K. oka°.

¹¹ K. om. ¹² K. °ṇā. ¹³ K. a. tvaṃ.

¹⁴ B. °itvā. K. nipattitvā. ¹⁵ K. a. taṃ gahetvā.

¹⁶ F. vi-. C. C^a. vidhāya. K. dvidhābhijikā°. B. dvidhābhijjita°.

¹⁷ C. va. C^a. om. ¹⁸ C^a. ārodanappattaṃ.

¹⁹ K. a. kappako pi. ²⁰ K. °etvā evaṃ cintesi.

²¹ C^a. imā ti kumārā ti. F. nipphātita ti. C. C^a. ghātita ti. B. nighātita. K. nipphatt°. S. nippā°.

kiy aṅga paṇāhaṃ' ti¹ bhaṇḍikaṃ omuñcitvā² tāni ābharaṇāni rukke laggetvā: 'atthikā gaṇhantū' ti vatvā tesāṃ santikaṃ gantvā tehi, 'kasmā nivatto 'sīti' puttḥo tam atthaṃ ārocesi. Atha naṃ te ādāya Satthu santikaṃ gantvā:³ 'mayā bhante Sākiyā nāma māna-nissitā, ayaṃ ambhākaṃ dīgharattaṃ paricārako,⁴ imaṃ paṭhamataruṃ pabbajetha, mayam assa⁵ paṭhamataruṃ⁶ abhivādanādini karissāma, evaṃ no māno nimmānāyissatīti'⁷ vatvā taṃ paṭhamataruṃ pabbajetvā pucchā sayāṃ pabbajissu. Tesu āyasmā Bhaddiyo ten'ev'antaravas-sena⁸ tevijjo ahosi, āyasmā Anuruddho dibbacakkhuko hutvā⁹ pucchā Mahāpurisavittakassuttaṃ sutvā arahattaṃ pāpuṃi, āyasmā Ānando sotāpattiphale patitṭhahi, Bhagutthero ca Kimbilatthero ca aparabhāge vipassanaṃ vad-dhetvā arahattaṃ pāpuṃissu, Devadatto pothujjanikaṃ¹⁰ iddhiṃ patto. Aparabhāge Satthari Kosambiyaṃ viharante sasāvaka-saṅghassa¹¹ Tathāgatassa mahanto lābhasakkāro nibbatti.¹² Vatthabhesajjādihatthā¹³ manussā vihāraṃ pavisitvā, 'kuhiṃ Satthā, kuhiṃ Sāriputtatthero, kuhiṃ Mog-gallānatthero,¹⁴ kuhiṃ Mahākassapatthero, kuhiṃ Bhaddiyatthero, kuhiṃ Anuruddhatthero, kuhiṃ Ānandatthero, kuhiṃ Bhagutthero, kuhiṃ Kimbilatthero' ti asīti¹⁵ mahā-sāvakaṇaṃ nisinnaṭṭhānaṃ oloketvā¹⁶ vicaranti.

'Devadatthero kuhiṃ nisinno vā tṭhito vā' ti vattāpi¹⁷ natthi; so cintesi: 'ahaṃ etehi saddhiṃ yevā pabbajito, ete pi¹⁸ khattiyapabbajitā¹⁹ aham pi khattiyapabbajito,

¹ K. a. cintetvā.

³ K. a. Bhagavantāṃ vanditvā.

⁵ K. imassa.

⁷ F. nimāda°. K. nimmāy°.

⁹ C^a. om.

¹¹ F. C^a. sāvaka°.

¹³ C., C^a., K. Tattha bhe°

¹⁵ F., C., C^a. asītiyā.

¹⁷ K. pucchanto nāma. B. vutto nāma.

¹⁸ F. hi.

² C. C^a. muñcitvā.

⁴ K. B. paricārako.

⁶ C., C^a., K., B. om.

⁸ C. C^a. °vasse va.

¹⁰ F. C^a. puthu°.

¹² C. C^a. °ttīti.

¹⁴ C^a. mahā°.

¹⁶ K. B. °nto.

¹⁹ C. C^a. khattiyā pa°.

lābhasakkārahathā manussā ete¹ pariyesanti, mama nāmaṃ gahetāpi² natthi, kena nu kho saddhiṃ ekato hutvā³ kaṃ pasādetvā mama lābhasakkāraṃ nibbatteyyaṃ' ti. Ath' assa⁴ etad ahoṣi: 'ayaṃ rājā Bimbisāro paṭhamadassanen' eva ekādasahi nahutehi saddhiṃ sotāpattiphale patitthito, na sakkā etena saddhiṃ ekato bhavituṃ; Kosalarañña⁵ ca⁶ saddhiṃ na sakkā;⁷ ayaṃ kho pana rañño putto Ajātasattukumāro⁸ kassaci guṇadose na jānāti, etena saddhiṃ ekato bhavissamīti.' So⁹ Kosambito Rājagahaṃ gantvā kumāravaṇṇaṃ abhinimminivā¹⁰ cattāro āsīvise catūsu hatthapādesu ekaṃ gīvāya¹¹ pilandhitvā¹² ekaṃ sīse cumbākaṃ katvā ekaṃ ekaṃsaṃ karitvā imāya ahimekhalāya¹³ ākāśato oruyha Ajātasattussa ucchaṅge nisīditvā tena bhītena: 'ko 'si tvaṃ' ti vutte, 'ahaṃ Devadatto' ti vatvā, tassa bhaya-vinodanattāṃ¹⁴ taṃ attabhāvaṃ paṭisamharitvā¹⁵ saṅghātipattacivaradharo purato tathā taṃ pasādetvā lābhasakkāraṃ nibbatesi. So lābhasakkārābhībhūto: 'ahaṃ bhikkhusaṅghaṃ pariharissāmi' pāpakaṃ cittaṃ uppādetvā saha cittuppādena iddhiṃ parihāyitvā Satthāraṃ¹⁶ Veluvanavihāre sarājikāya¹⁷ parisāya dhammaṃ desentaṃ¹⁸ vanditvā utthāyāsanā¹⁹ añjaliṃ paggayha; 'Bhagavā bhante etarahi jīṇo vuḍḍho mahallako²⁰ apposukko diṭṭhadhammasukhavihāraṃ anuyuñjatu, ahaṃ bhikkhusaṅghaṃ pariharissāmi, nīyādettha²¹ me²² bhikkhusaṅghaṃ'

¹ B. a. yeva.² B. gahetvā.³ F. om.⁴ F. tassa.⁵ C^a. °ñño.⁶ C., C^a. pi. K. om.⁷ B. a. bhavituṃ.⁸ F. Ajātasattussa ucchaṅge nisīditvā.⁹ K. a. pana.¹⁰ C. abhinimminivā. K. °minmitvā.¹¹ K. C^a. °yaṃ.¹² C. C^a. bandhitvā.¹³ K. °mekhalikāya.¹⁴ S. °tthāya.¹⁵ B. vijahitvā.¹⁶ K. a. upasaṅkamitvā.¹⁷ C. sarājikāya.¹⁸ K. B. a. Bhagavantaṃ.¹⁹ K. upatṭh° (constant var. in all MSS.).²⁰ C. mahallako uddho. C^a. m°v°.²¹ F., C., C^a, B. niyyā°.²² B. maṃ.

ti vatvā, Satthārā khelāsikavādena apasādetvā patikkhitto¹ anattamano imay paṭhamay Tathāgate āghāṭay bandhitvā pakkami.² Ath' assa Bhagavā Rājagahe pakāsanīyakammay³ kāresi. So 'pariccatto dāni ahaṃ samāṇena Gotamena, idāni 'ssa anattamay karissūmiti' Ajātasattuy upasāṅkamitvā āha :⁴ 'pubbe kho kumāra manussā dighāyukā etarahi appāyukā, tṭhānay kho pan' etay vijjati yaṃ tvaṃ kumāro va samāno kālāy kareyyāsi,⁵ tena hi tvaṃ⁶ kumāra pitaray hantvā rājā hohi, ahaṃ Bhagavantay hantvā Buddho bhavissūmiti' vatvā tasmiṃ rajje patiṭṭhite Tathāgatassa⁷ vadhūya purise payojetvā tesu sotāpattiphalay patvā nivattesu, sayay Gijjhakūṭay⁸ abhiruhitvā,⁹ 'ahaṃ eva samāṇay (Gotamay jīvita voropessāmiti' silay¹⁰ paṭivijjhivā¹¹ rudhiruppāda-kakammay¹² katvā imināpi upāyena māretuy asakkonto puna Nālāgiriṃ vissajāpesi; tasmiṃ āgacchante Ānandathero attano jīvitay Satthu pariccajitvā purato¹³ atṭhāsi. Satthā nāgay dametvā nagarā nikkhamitvā viharay āgantvā¹⁴ anekasahasseehi upāsakehi abhihaṭamahādānay¹⁵ paribhuñjitvā tasmiṃ divase sannipatitānay atṭhārasakoṭisaṅkhānay¹⁶ Rājagahavāsīnay¹⁷ ānupubbikathay kathetvā¹⁸ caturāsītiyā pāpasahassānay dhammābhisa-maye jāte.¹⁹ 'aho mahāguṇo āyasmā Ānando, tathārūpe nāma hatthināge āgacchante attano jīvitay paric-

¹ C. C^a. parikkhitto.

² F., C., C^a. apakkami. K. pakkāmi.

³ F. pabbājakapakā°. C. C^a. pabbājakā°.

⁴ K. om.

⁵ C. C^a. °siti.

⁶ K. om. tvaṃ.

⁷ B. Tathāgatay.

⁸ K. B. °ṭapabbatay.

⁹ K. abhiruyhitvā (ruyho common in K.).

¹⁰ K. B. selay.

¹¹ S. pavio°.

¹² F. °ppādakammay (?). C. C^a. ruhiruppādakammay. K. ruhirupādaka°. So B. (°pp°).

¹³ B. om.

¹⁴ K. B. ga°.

¹⁵ C., C^a, B. abhihaṭay ma°.

¹⁶ K. °khātānay.

¹⁷ F. C. °vāsīnay.

¹⁸ K. kathesi.

¹⁹ C., C^a, K. °samayo jāto.

vacanaṃ sutvā ekacce navapabbajitā¹ mandabuddhino :
 'kalyāṇaṃ Devadatto āha, etena saddhiṃ vicarissāmā'
 ti, tena saddhiṃ ekato² ahesuṃ. Iti so pañcasatehi
 bhikkhūhi saddhiṃ tehi³ pañcahi⁴ vatthūhi lūkhappa-
 sannaṃ janaṃ saññāpento kulesu viññāpetvā⁵ viññāpetvā
 bhuñjanto saṅghabhedāya parakkamī. So Bhagavatā,
 'saccaṃ kira tvaṃ Devadatta saṅghabhedāya parakka-
 masi cakkabhedāyā'⁶ ti puṭṭho, 'saccaṃ' ti vatvā,
 'garuko kho Devadatta saṅghabhedo' ti ādihi ovaḍito
 pi Satthu vacanaṃ anādiyitvā pakkanto⁷ āyasmantaṃ
 Ānandaṃ Rājagahe⁸ piṇḍāya carantaṃ disvā, 'ajjatagge
 jānāhaṃ'⁹ āvuso Ānanda aññatr'eva Bhagavatā aññatra
 Bhikkhusaṅghā¹⁰ uposathaṃ karissāmi saṅghakammaṃ
 karissāmiti' āha. Thero¹¹ taṃ atthaṃ Bhagavato ārocesi;
 taṃ viditvā Satthā uppannadhammasaṃvego hutvā, 'Deva-
 datto sadevakassa lokassa anattanissitaṃ attano Avīcimhi
 paccanakakammaṃ karotiti' parivittakketvā :¹²

'Sukarāni asādhūni attano ahitāni ca'¹³
 yaṃ ve hitāni ca sādhuṃ ca taṃ ve parama-
 dukkaraṃ'¹⁴ ti,

imaṃ gāthaṃ vatvā puna imaṃ udānaṃ udānesi :

'Sukaraṃ sādhunā sādhu, sādhu pāpena
 dukkaraṃ ;
 pāpaṃ pāpena sukaraṃ, pāpam ariyehi
 dukkaraṃ'¹⁵ ti.

Atha kho Devadatto uposathadivase attano parisāya
 saddhiṃ ekamantaṃ nisīditvā, 'yass' imāni pañca vatthūni

¹ S. navaka°.

² K. a. va.

³ C. C°. om.

⁴ K. pañca°.

⁵ F. B. om.

⁶ B. (vaggabhedā) yā ti.

⁷ K. a. Devadatto.

⁸ B. °gahaṃ.

⁹ F. B. dānāhaṃ.

¹⁰ C. C°. °saṅgho. S. saṅghena.

¹¹ K. a. āgantvā.

¹² B. takketvā.

¹³ C. om.

¹⁴ vs. 163.

¹⁵ See Fausb., new ed., p. 38, note.

khamanti, so salākaṃ gaṇhatū' ti vatvā pañcasatehi Vajjiputtakehi¹ navakehi appakataññūbi salākāya gahitāya saṅghaṃ bhinditvā te bhikkhū ādāya Gayāsīsam agamāsi. Tassa tattha gatabhāvaṃ sutvā Satthā tesāṃ bhikkhūnaṃ ānayanatthāya dve aggasāvake pesesi. Te² tattha gantvā ādesanāpāṭihāriyānusāsaniyā ca³ iddhipāṭihāriyānusāsaniyā ca anusāsantā te amataṃ pāyetvā ādāya ākāsenāgamiṃsu. Kokāliko pi kho: 'uttthehi āvuso Devadatta, nīta te bhikkhū Sāriputtamoggallānehi, nanu⁴ tvaṃ marā vutto "mā āvuso Sāriputtamoggallāne vissāsīti."⁵ 'Pāpicchā Sāriputtamoggallānā pāpikānaṃ⁶ icchānaṃ vasaṃ⁷ gatā' ti vatvā jannukena hadaya-majjhe⁸ pahari, tassa tatth' eva uphaṃ lohitāṃ⁹ mukhato uggañchi. Āyasmantaṃ pana Sāriputtaṃ bhikkhusaṅgha-parivutaṃ ākāsenāgacchantāṃ disvā bhikkhū āhaṃsu: 'bhante āyasmā Sāriputto gamanakāle attadutiyo¹⁰ va¹¹ gato, idāni mahāparivāro āgacchanto sobhatīti.' Satthā: 'na bhikkhave idān' eva,¹² tiracchānayaṇiyaṃ nibbatakkāle pi mama¹³ putto mama santikaṃ āgacchanto sobhati yevā' ti vatvā:¹⁴

'Hoti sīlavatā attho paṭisanthāravuttināṃ,
lakkhaṇaṃ passa āyantaṃ nātisaṅghapurakkhataṃ;
atha¹⁵ passas' imaṃ¹⁶ Kālaṃ¹⁷ suvihīnaṃ va nātihīti'

¹ C^a. °puttehi.

² F. om.

³ F. gantvā āha: desanā° niyañ ca. B. c'eva. K. ānādes. K. °yā anu°.

⁴ F. om.

⁵ K. visāsissathā pacchā sār . . . nā pāp°. S. visāsīti (v. Childers s.r.).

⁶ K. pāpah°.

⁷ C. icchānuvasaṃ. C^a. icchānuvaṃsaṃ. F. vasagatā.

⁸ K. hadayaṃ majjhe.

⁹ C. C^a. uphalo°.

¹⁰ K. adutiyo.

¹¹ C., C^a., B. om.

¹² K. B. a. Sāriputto sobhati pubbe pi tir°.

¹³ B. mayhaṃ.

¹⁴ C. C^a. a. imaṃ gātham āha (v. F. Jāt., I., p. 144).

¹⁵ K. atth' assa.

¹⁶ C. C^a. passath' imaṃ.

¹⁷ F. Jāt., Kālaṃ.

idaṃ jātakaya¹ kathesi. Puna bhikkhūhi : 'bhante Devadatto kira dve aggasāvake ubhosu passesu nīsīdāpetvā, "Buddhalīhāya dhammaṃ desessāmīti" tumhākaṃ anukiriyayaṃ harīti'² vutte, 'na bhikkhave idān' eva, pubbe p'esa mama anukiriyayaṃ kātuṃ vāyami,³ na pana sakkhīti'⁴ vatvā :⁵

'Api Viraka passesi⁶ sakunaṃ mañjubhāṇakaṃ⁷
mayūragīvasaṅkāsaṃ patiṃ mayhaṃ Savitṭhakaṃ.⁸

'Udakathalacarassa⁹ pakkhino niccaṃ āmakamac-
chabhojino¹⁰
tassānukaraṃ¹¹ Savitṭhako⁸ sevāle paḷiguṇṭhito¹²
mato' ti

ādinā¹³ jātakayaṃ kathetvā¹⁴ aparāparesu¹⁵ pi divasesu
tathārūpim¹⁶ eva kathaṃ¹⁷ ārabha :¹⁸

'Acari vatāyaṃ¹⁹ vitudaṃ vanāni kaṭṭhaṅgaruk-
khesu asārakesu
athāsadā²⁰ khadiraṃ jātasāraṃ yatth' abbhida
garuḷo uttamaṅgaṃ' ti

¹ K. Kuruka° (F.'s title is Lakkhaṇajātaka).

² B. karohīti.

³ K. vāyamati.

⁴ K. nās°, om. pana.

⁵ v. F. Jāt., I., p. 150.

⁶ F. passesi; corr. °hi.

⁷ K. B. °ikam.

⁸ C. C^a. kavi°.

⁹ K. °le car°.

¹⁰ K. °ano.

¹¹ K. Kiriyaṃ.

¹² K. °lehi °kuṇṭhito.

¹³ K. Nadicaraka for ādinā (F.'s title is Virakajāt°).
B. om. ādinā.

¹⁴ K. B. vatvā.

¹⁵ K. aparesu.

¹⁶ K. B. °paṇ.

¹⁷ K. om.

¹⁸ F. Jāt. II. 163.

¹⁹ C. C^a. ācārītayaṃ. F. ācāratāyaṃ. K. ācariya vatā°.
F. J. acār' utāyam.

²⁰ C. C^a. ath' assadā°. K. assaṭṭhā sadā kh°. C^a. °abbh°.

‘Lasī ca te nipphalitā, matthako ca vidālito,
sabbā te phāsukā bhaggā, ajja kho tvaṃ
virocasīti’¹

ca evamādinī jātakāni kathesi. ‘Puna akataññū Deva-
datto’ ti kathaṃ ārabha :

‘Akaramhasa te² kiccaṃ yaṃ balaṃ ahuvamhase³
migarāja namo⁴ tyatthu⁵ api kiñci labhāmase.⁶
Mama lohitabhakkhassa⁷ niccaṃ luddāni kubbato
dantantaragato santo taṃ bahuṃ yam hi⁸ jīvasīti’⁹

ādinī jātakāni kathesi.⁹ Puna vadhāya parisakkaṇaṃ¹⁰
pan’ assa¹¹ ārabha :¹²

‘Nātaṃ etaṃ kurungassa¹³ yaṃ tvaṃ¹⁴ sepaṇṇi
seyyasi ;
aññaṃ sepaṇṇiṃ gacchāma,¹⁵ na me¹⁶ te
ruccate phalaṃ’ ti

ādinī jātakāni kathesi.¹⁷

Puna¹⁸ ‘ubhato¹⁹ parihīno Devadatto lābhasakkārato
ca sāmāññato cā’ ti kathāsu pavattamānāsu : ‘na bhik-
khave idān’ eva, pubbe p’esa²⁰ parihīno yevā’ ti
vatvā :²¹

¹ F., C., C^a, K. idāni kho tvaṃ samma vi° (v. F. Jāt. I. 493).

² K. °mhā va te.

³ B. ahuvāmase.

⁴ C^a. namo.

⁵ C. C^a. tthatthu.

⁶ K. °mhase.

⁷ K. a. maṇsa. C. C^a. °bhikkhassa. K. °ābh°.

⁸ C. C^a. pi.

⁹ K. a. attānaṃ. F. Jāt. III. 26.

¹⁰ C^a. parikkammakārassa.

¹¹ C. om.

¹² F. Jāt. I. 174.

¹³ K. kurang°. C. kurungassa.

¹⁴ C^a. taṃ.

¹⁵ F. K. gacchāmi.

¹⁶ C^a. ca for me.

¹⁷ S. a. evaṃ Rājagahe viharanto.

¹⁸ B. punadivase.

¹⁹ C^a. ubhayato. K. ubho.

²⁰ C., C^a, K. pi.

²¹ F. Jāt. I. 483.

‘Akkhī bhinnā paṭo nattho sakhīgehe’ ca
bhaṇḍanaṃ
ubhato² paduṭṭhakammanto³ udakamhi tha-
lamhi cā’ ti

ādini jātakāni kathesi. Evaṃ⁴ Rājagahe viharanto Deva-
dattaṃ ārabha bahūni jātakāni kathetvā Rājagahato
Sāvattiyaṃ gantvā Jetavanavihāre⁵ vasaṃ kappesi.

Devadatto pi kho navamāse gilāno pacchime kāle
Satthāraṃ daṭṭhukāmo hutvā attano sāvake āha:⁶ ‘ahaṃ
Satthāraṃ daṭṭhukāmo, taṃ me dassethā’ ti vutte,⁷
‘tvaṃ samatthakāle Satthārā saddhiṃ verī hutvā acari,⁸
na mayaṃ taṃ⁹ tattha nessāmā’ ti vutto,¹⁰ ‘mā maṃ
nāsethā, mayā Satthari āghāto kato;¹¹ Satthu pana¹²
mayi kesaggamatto pi āghāto natthi. So hi Bhagavā:¹³

“Vadhake Devadattamhi, core Aṅgulimālake
Dhanapāle Rāhule c’eva¹⁴ sabbattha sama-
mānaso”’ ti

‘Dassetha me taṃ¹⁵ Bhagavantaṃ’ ti punappunaṃ ti
yāci. Atha naṃ te mañcakenādāya nikkhamiysu. Tassa
āgamaṇaṃ¹⁶ sutvā bhikkhū Satthu ārocesuṃ: ‘bhante
Devadatto kira tumhākaṃ dassanatthāya āgacchatīti.’
‘Na¹⁷ bhikkhave so¹⁷ ten’ attabhāvena maṃ passituṃ
labhissatīti’—Bhikkhū kira pañcannaṃ vatthūnaṃ āyācita-
kālaṭo paṭṭhāya puna Buddhē¹⁸ daṭṭhum na labhanti,¹⁹

¹ F. sakkhi°. C., K., B. saka°.

² K. ubho.

³ F. Jāt. °ṭṭho ka°.

⁴ F. Evam evaṃ.

⁵ K. mahā°. B. Jetavane vihāre.

⁶ K. om.

⁷ F., C., C^a., K. vatvā, and K. a. tehi.

B. om. vutte.

⁸ F. ācari. K. ācariya for ā°na.

⁹ C., C^a., B. om.

¹⁰ K. C^a. vutte.

¹¹ C. pi. C^a. om.

¹² C^a. na.

¹³ K. a. niccaṃ mettaṃ vaḍḍhento.

¹⁴ K. B. ca.

¹⁵ C. te.

¹⁶ K., C., C^a. tassāga°.

¹⁷ F. oms.

¹⁸ K. B. Buddhāṃ.

¹⁹ B. labhati and bhikkhu supra.

ayaṃ dhammatā. 'Asukaṭṭhānaṃ ca asukaṭṭhānaṃ ca¹ āgato bhante' ti.² 'Yaṃ icchati, taṃ karotu, na so maṃ³ passituṃ labhissatīti.' 'Bhante ito yojanamattaṃ āgato, addhayaṃjanaṃ, gāvutaṃ, pokkharāṇisaṃpāṇaṃ⁴ āgato' bhante ti. 'Sace pi⁵ anto Jetavanaṃ pi⁵ pavisati n'eva maṃ passituṃ labhissatīti.' Devadattaṃ gahetvā āgatā Jetavanapokkharāṇitīre mañcaṃ otāretvā pokkharāṇiṃ⁶ nahāyituṃ otariṃsu. Devadatto pi kho mañcato vuṭṭhāya⁷ ubho pāde bhūmiyaṃ ṭhapetvā nisīdi; te⁸ paṭhaviṃ pavisiṃsu. So anukkamena yāva goppakā⁹ yāva jan-nukā yāva kaṭṭito yāva thanato yāva gīvato pavisitvā hanukaṭṭhikassa¹⁰ bhūmiyaṃ patitṭhitakāle:¹¹

'Imehi atṭhīhi¹² tam aggapuggalaṃ
devātidevaṃ naradammasārathīṃ
samantacakkhuṃ satapuññalakkaṇaṃ
pañehi Buddhaṃ saraṇaṃ gato'smīti'

imaṃ gātham āha.¹³ Idaṃ kira tṭhānaṃ disvā Tathāgato Devadattaṃ pabbājesi; 'sace hi so na pabbajissa,¹⁴ gihi hutvā kammaṃ ca bhāriyaṃ akarissa āyatibhavassa ca paccayaṃ kātuṃ na sakkhissa,¹⁵ pabbajitvā pana, kiñcāpi kammaṃ bhāriyaṃ karissati, āyatibhavassa paccayaṃ¹⁶

¹ F. *corr. om.*² K. *a.* āhaṃsu.³ S. *a.* bhikkhave.⁴ K. B. Jetavanapokkh°.⁵ K. *om.*⁶ K. °iyaṃ.⁷ F., C., C^a., K. utṭhāya.⁸ B. pādā.⁹ C. K. goppakā.¹⁰ C. °kanthikassa. C^a. haṇukaṇṭhito Kassa.¹¹ K. *a.* gātham āha.¹² K. Imāni atthi pi. S. atṭhehi.¹³ C^a. *om.* imaṃ. K. *om.* °i g° ā°.¹⁴ K. °ssati.¹⁵ K. nāsakkhissati. C^a. B. °ssati. F. kātuṃ aparaddha-bhāvena pana niccalo va hutvā paccatū ti yojanasatike ante (antoavicimhi?) nāsakkhissa.¹⁶ B. āyatiṃ bhavanissaraṇapaccayaṃ.

kātuy sakkhissatiti, tena¹ taṃ Satthā pabbājesi. So hi ito satasahassakappamatthale Aṭṭhissaro² nāma pacceka-buddho bhavissati.³ So paṭhaviṃ pavisitvā Avīcimhi nibbatti, 'niccale Buddhhe aparaddhabhāvena⁴ pana niccalo hutvā paccatū⁵ ti yojanasatike antoavīcimhi yojanasatubbedham ev'assa⁶ sarīraṃ nibbatti, sīsaṃ yāva kaṇṇa-sakkhalito upari ayakapālaṃ⁷ pāvisi; pādā yāva goppakā heṭṭhā ayapaṭhaviyaṃ pavitṭhā, mahātālakkhandhaparimāṇaṃ ayasūlaṃ pacchimabhittito nikkhamitvā piṭṭhimajjhaṃ bhinditvā urena⁸ nikkhamitvā puratthimaṃ bhittin⁹ pāvisi; aparāṃ dakkhiṇabhittito nikkhamitvā dakkhiṇapassaṃ bhinditvā uttarapassena¹⁰ nikkhamitvā uttarabhittin pāvisi; aparāṃ uparikapallato nikkhamitvā matthakaṃ bhinditvā adhobhāgena nikkhamitvā ayapaṭhaviṃ¹¹ pāvisi; evaṃ so tattha niccalo hutvā paccati.¹² Bhikkhū, 'ettakaṃ ṭhānaṃ āgantvā¹³ Devadatto Satthāraṃ daṭṭhuy alabhitvā va paṭhaviṃ pavitṭho' ti¹⁴ kathaṃ samutṭhāpesuy. Satthā, 'na bhikkhave Devadatto idān' eva mayi aparajjhivā paṭhaviṃ pāvisi, pubbe pi pavitṭho yevā' ti vatvā Hatthirājakāle maggamūlhaṃ purisaṃ samassāsetvā¹⁵ attano piṭṭhiṃ āropetvā khemantaṃ pāpītena¹⁶ tena¹⁷ puna tikkhattuy āgantvā aggaṭṭhāne majjhimatṭhāne¹⁸ mūle ti evaṃ dante chinditvā tatiyavāre mahāpurisassa cakkhupathaṃ atikkamantassa¹⁹ paṭhaviṃ pavitṭhabhāvaṃ dīpetum :

¹ K. om.

² C. C^a. Satṭhissaro (cf. Hardy, M.B., 340).

³ K. a. ti.

⁴ B. aparajjha°.

⁵ K. paccati.

⁶ F., C., C^a, K. eva.

⁷ F. ayoka°. C., C^a, B. °kapallaṃ. K. ayokapale.

⁸ F. udarena.

⁹ B. purimabhi°.

¹⁰ K. B. vāmapa°.

¹¹ K. ayyasula°.

¹² B. va pacci for hu° pa°.

¹³ K. ga°.

¹⁴ C^a. °siti.

¹⁵ C. samassāpetvā.

¹⁶ C., C^a, B. om.

¹⁷ K. pāpitassa.

¹⁸ F. majjhatṭhāne.

¹⁹ K. B. a. tassa.

'Akataññussa posassa, niccaṃ vivaradassino,
sabbāṃ ce¹ paṭhaviy dajjā, n'eva naṃ abhirād-
haye' ti²

imaṃ jātakaṃ³ kathetvā puna pi⁴ puna pi tath' eva
kathāya samuttthitāya Khantivādibhūte attani aparaj-
hitvā Kalāburājabhūtassa⁵ tassa paṭhaviy pavitṭhabhā-
vaṃ dīpetuṃ Khantivādijātakaṃ,⁶ Culladhammapālabbhūte
attani aparajjhitvā⁷ Mahāpatāparājabhūtassa tassa paṭha-
viy pavitṭhabhāvaṃ dīpetuṃ Culladhammapāla-jātakaṃ ca⁸
kathesi.

Paṭhaviy pavitṭhe pana Devadatte mahājano haṭṭha-
tuṭṭho dhajapatākā kadaliyo⁹ ussāpetvā punṇaghaṭe
ṭhapetvā, 'lābhā vata no' ti mahantaṃ chaṇaṃ anubhoti.¹⁰
Tam atthaṃ Bhagavato ārocesuṃ; Bhagavā: 'na bhikk-
have idān' eva Devadatte mate mahājano tussati, pubbe
pi tussi¹¹ yevā' ti vatvā sabbajanassa appiye caṇḍe
pharuse Bārāpasiyaṃ Piṅgalarāje¹² nāma mate mahā-
janassa tuṭṭhabhāvaṃ dīpetuṃ:¹³

'Sabbo jano hiṃsito Piṅgalena,
tasmiṃ mate paccayaṃ vedayanti;¹⁴
piyo nu te āsi akaṇhanetto,¹⁵
kasmā tvaṃ¹⁶ rodasi dvārāpāla.

¹ C. C^a. sabba te.

² C. C^a. abhidhāraye. K. ārādhaye.

³ F. Jāt. I. 322.

⁴ K. om. one puna pi.

⁵ C^a. Kalāpu°. K. Kalābhu°.

⁶ F. °vādajā°. B. a. ca. For this J. v. F. J. III. 39-43.

⁷ K. par°.

⁸ F. J. III. 177-182.

⁹ F. °patākaka°.

¹⁰ K. anubhosi.

¹¹ F., C^a, B. tussati.

¹² C^a. Piṅgale nāma rāje. B. Piṅgalaraññe.

¹³ F. Jāt. II. 241-242.

¹⁴ S. paccayā.

¹⁵ C. C^a. akaṇṇa°.

¹⁶ F. nu tvaṃ. C. C^a. tvaṃ.

'Na me piyo āsi akaṇhanetto,¹
bhāyāmi paccāgamanāya tassa,
ito gato hiṇṣeyya maccurājaṇ,
so hiṇṣito ānayeyya² puna idhā' ti

idaṇ³ Piṅgalajātakajaṇ kathesi. Bhikkhū Satthāraṇ pucchiṇsu: 'idāni bhante Devadatto kuhiṇ nibbatto' ti. 'Avicimahaniraye bhikkhave' ti. 'Bhante idha tappanto vicaritvā puna gantvā tappanattḥāne yeva nibbatto' ti. 'Āma bhikkhave pabbajitā vā hontu gahattḥā vā pamā-davihārino ubhayattha tappanti yevā' ti vatvā imaṇ gāthaṇ āha:

17. 'Idha tappati pecca tappati pāpakūrī ubhayattha tappati
"pāpaṇ me kataṇ" ti tappati, bhiyyo⁴
tappati duggatiṇ gato' ti.

Tattha 'idha tappatīti' idha kammatappanena domanassamattena tappati; 'peccā' ti paraloke pana vipākatappanena atidāruṇena apāyadukkheṇa tappati; 'pāpakārīti' nūnappakārassa pūpassa kattā;⁵ 'ubhayatthā' ti iminā vuttappakārena tappanena ubhayattha tappati nāma; 'pāpam me' ti so hi kammatappanena tappanto 'pāpam me kataṇ' ti tappati, taṇ appamat-takaṇ tappanaṇ, vipākatappanena pana tappanto 'bhiyyo tappati duggatiṇ gato' ti⁶ atipharusena tappanena ativiya tappatīti.

Gāthāpariyosāne bahū sotāpannādayo ahesuṇ; desanā mahājanassa sātthikā jātā ti.

Devadattassa vatthu dvādasamaṇ.⁷

¹ C. C^a. akaṇṇa°.

² F. J. āneyya. K. a. naṇ.

³ C^a. imaṇ.

⁴ S. bhīyo.

⁵ C., C^a., B. Katattā.

⁶ K. C^a. om. ti.

⁷ C^a. Devadattavatthuṇ simply. C. vatthuṇ.

13. SUMANĀDEVIIYĀ-VATTHU

'Idha nandatīti'¹ imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto Sumanādeviṃ² ārabha kathesi.

Sāvatthiyaṃ hi devasikaṃ Anāthapiṇḍikassa gehe dve bhikkhusahassāni bhuñjanti, tathā Visākhāya mahā-upāsikāya; Sāvatthiyaṃ ca yo yo dānaṃ dātukāmo hoti, so³ so tesāṃ ubhinnaṃ okāsaṃ labhitvā va karoti. Kiṃkāraṇā? 'Tumhākaṃ⁴ dānaggaṃ Anāthapiṇḍiko vā Visākhā vā āgatā' ti pucchitvā, 'nāgatā' ti vutte, satasahassaṃ vissajjetvā katadānam pi, 'kiṃ dānaṃ nāma' etaṃ' ti garahanti. Ubho pi⁵ te bhikkhusaṅghassa⁶ ruciṃ⁷ ca anucchavikakiccāni⁸ ca ativiya jānanti. Tesu vicārentesu⁹ bhikkhū cittarūpaṃ¹⁰ bhuñjanti; tasmā sabbe dānaṃ dātukāmā te gahetvā va gacchanti. Iti te attano¹¹ ghare bhikkhū¹² parivisitva na labhanti. Tato Visākhā, 'ko nu kho mama tṛhāne tṛatvā bhikkhusaṅghaṃ parivisatīti'¹³ upadhārenti, puttassa dhītarāṃ disvā taṃ attano tṛhāne tṛapesi; sā tassā nivesane bhikkhusaṅghaṃ parivisati. Anāthapiṇḍiko pi Mahāsubhaddaṃ nāma jeṭṭhadhītarāṃ¹⁴ tṛapesi; sā bhikkhūnaṃ veyyāvaccaṃ karonti dhammaṃ suṇanti sotāpannā hutvā patikulaṃ agamāsi. Tato Cullasubhaddaṃ tṛapesi; sāpi tath' eva karonti sotāpannā hutvā¹⁵ patikulaṃ gatā. Atha Sumanādeviṃ nāma kaniṭṭhadhītarāṃ tṛapesi; sā pana¹⁶ sakadāgāmiphalāṃ patvā kumārīkā va hutvā tathā-

¹ K. a. pecca nandatī.

² K. Sumana°.

³ C. C^a. om.

⁴ K. a. kiṃ.

⁵ C., C^a., B. a. hi.

⁶ C^a. °saṅghañ ca.

⁷ C. °saṅgharuciṃ.

⁸ K. °kaṃ kiccākiccaṃ.

⁹ C^a. B. vicarantesu. K. viharante.

¹⁰ K. cittānurūpaṃ.

¹¹ B. rep.

¹² K. bhikkhusaṅghaṃ.

¹³ C. B. parivississatī.

¹⁴ C^a. jeṭṭhakā°.

¹⁵ C^a. om.

¹⁶ K. a. dhammaṃ sutvā.

rūpena aphāsukena āturā āhārūpacchedaṇ¹ katvā pitarāṇ
 datṭhukāmā hutvā² pakkosāpesi. So ekasmiṇ dānagge
 tassā sāsanaṇ sutvā va āgantvā, 'kiṇ amma Sumane'
 ti āha. Sāpi naṇ³ āha: 'kiṇ tāta kaniṭṭhabhātikā' ti.
 'Vippalapasi⁴ amma ti.⁵ 'Na vippalapāmi kaniṭṭha-
 bhātikā' ti. 'Bhāyasi⁶ amma' ti. Na bhāyāmi kaniṭṭha-
 bhātikā' ti ettakaṇ vatvā⁷ yeva pana⁸ sā kālāṇ
 akāsi. So sotāpanno pi samāno seṭṭhi dhītari⁹ uppan-
 nasokaṇ adhiyasetuṇ asakkonto dhītusarīrakiccaṇ kāretvā
 rodanto Satthu santikaṇ gantvā,¹⁰ 'kiṇ gahapati dukkhi-
 dummano assumukho rudamāno¹¹ āgato¹² 'sīti' vutte.
 'Dhītā me bhante Sumanādevī kālakatā' ti āha. 'Atha
 kasmā socasi,¹³ nanu sabbesaṇ ekaṇsikaṇ¹⁴ maraṇaṇ' ti.
 'Jānāmi' etaṇ bhante, evarūpā pana me hirottappa-
 sampannā¹⁵ dhītā, "sā maraṇakāle satīṇ paccupaṭṭhā-
 petuṇ asakkonti vippalapamānā matā" ti¹⁶ me anap-
 pakāṇ¹⁷ domanassaṇ uppajjatīti.' 'Kiṇ pana tāya kathi-
 taṇ mahāseṭṭhīti.' 'Ahaṇ taṇ bhante "amma Sumane"
 ti āmantesiṇ, atha maṇ āha: "kiṇ tāta kaniṭṭhabhātikā"
 ti, tato "vippalapasi amma" ti¹⁸—"na vippalapāmi
 kaniṭṭhabhātikā" ti—"bhāyasi amma" ti—"na bhāyāmi
 kaniṭṭhabhātikā" ti, ettakaṇ vatvā kalam akāsīti.' Atha
 naṇ Bhagavā āha: 'na¹⁹ te mahāseṭṭhi dhītā vippala-
 patīti.' 'Atha²⁰ kasmā evam āhā' ti. 'Kaniṭṭhattāy'

¹ C. C^a. āhāracchedaṇ.

² K. a. taṇ.

³ K. pitarāṇ for pi naṇ.

⁴ B. vilapasi and vilap^o infra.

⁵ K. a. sā.

⁶ C. C^a. bhāyāsi.

⁷ C^a. Katvā.

⁸ K. om. pana.

⁹ C. seṭṭhadhītu. C^a. seṭṭhidhītu. K. seṭṭhitari. B.

dhītaraṇ paṭicca.

¹⁰ K. a. Bhagavatā taṇ disvā.

¹¹ K. B. rod^o.

¹² S. upāgato.

¹³ C. socati.

¹⁴ K. ekaṇsisa^o.

¹⁵ C., C^a, K., B. hiriott^o.

¹⁶ C^a. nā for matā ti. K. tena for ti. B. a. tena.

¹⁷ K. anappakāraṇ.

¹⁸ K. a. vutte.

¹⁹ K. a. hi.

²⁰ K. a. naṇ.

eva; dhītā hi te gahapati maggaphalehi¹ mahallikā, tvay hi sotāpanno, dhītā pana te sakadāgāminī, sā maggaphalehi² mahallikattā taṇ evaṃ āhā' ti. 'Evaṇ bhante' ti. 'Evaṇ gahapatīti.' 'Idāni kuhiṇ nibbattā bhante' ti. 'Tusitabhavane gahapatīti' vutte,³ 'bhante mama dhītā idha ñātakānaṇ antare nandamānā vicaritvā⁴ ito gantvā pi Nandanatthāne⁵ yeva nibbattā' ti. Atha naṇ Satthā, 'āma gahapati⁶ appamattā nāma gahaṭṭhā vā pabbajitā vā idha loke ca paraloke ca nandanti yevā' ti vatvā imaṇ gātham āha:

18. 'Idha nandati, pecca nandati
katapuñño ubhayattha nandati,
"puññaṇ me kataṇ" ti nandati
bhiyyo⁷ nandati sugatiṇ gato' ti.

Tattha 'idhā' ti idha loke kammanandanena nandati;⁸ 'peccā' ti paraloke vipākanandanena⁹ nandati;⁸ 'katapuñño' ti nānappakārassa puññassa kattā;¹⁰ 'ubhayatthā' ti idha 'kataṇ me kusalaṇ akataṇ pāpaṇ' ti¹¹ nandati,¹² parattha vipākaṇ anubhavanto nandati; 'puññaṇ me' ti idha nandanto¹³ pana 'puññaṇ¹⁴ me kataṇ' ti somanassamattakena vā kammanandanāṇ upādāya nandati; 'bhiyyo' ti vipākanandanena pana 'sugatiṇ gato' sattapaññāsavassakoṭiyo¹⁵ satthiṇ ca vassasatasa-hassāni¹⁶ dibbasampattiṇ anubhavanto Tusitapure ativiya nandatīti.'

¹ C^a. B. a. tayā.

² B. a. tayā.

³ K. B. om.

⁴ K. car^o.

⁵ K. Nanda^o.

⁶ C. °patīti.

⁷ C. bhiyo.

⁸ C. nandatīti.

⁹ C^a. °nandane ti.

¹⁰ B. C^a. Katattā. K. kattatā.

¹¹ C. C^a. pāpānīti.

¹² C^a. nandatīti.

¹³ B. nandanato.

¹⁴ C^a. puññaṇ.

¹⁵ B. °matten' eva. B. °en' eva.

¹⁶ C. C^a. °paññāsakoṭiyo. K. °vasa^o.

Gāthāpariyosāne bahu sotāpannādayo ahesum; mahājanassa sūttikā dhammadesanā jātū ti.

Sumanādeviyā vatthu terasamaṃ.¹

14. DVESAHAYAKABHIKKHŪNAṃ-VAITHU

‘Bahū pi ce’² ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto dve sahāyake³ ārabha kathesi.

Sāvattvivāsino hi dve kulaputtā sahāyakā vihāraṃ gantvā Satthu dhammadesanaṃ sutvā kāme pahūya⁴ sāsane uraṃ datvā pabbajitvā pañcavassāni ācariyūpajjhāyānaṃ⁵ santike vasitvā Satthāraṃ upasaṅkamitvā sāsane dhuraṃ pucchitvā vipassanādhuraṃ ca ganthadhuraṃ⁶ ca vitthārato sutvā, eko tāva, ‘aham bhante mahallakakāle pabbajito na sakkhissāmi ganthadhuraṃ⁷ pūretum, vipassanādhuraṃ pana⁸ pūressāmīti’ yāva arahattā⁹ vipassanaṃ¹⁰ kathāpetvā ghatento vāyamanto saha paṭisambhidāhi arahattaṃ pāpuṇi. Itaro pana,⁸ ‘ahaṃ ganthadhuraṃ pūressāmīti’¹¹ anukkamena Tepitakaṃ Buddhavacanaṃ uggaḥhitvā gatagataṭṭhāne dhammaṃ katheti¹² sarabhaññaṃ bhaṇati, pañcannaṃ bhikkhusatānaṃ dhammaṃ vācento vicarati, aṭṭhārasannaṃ mahāgaṇānaṃ ācariyo ahosi. Bhikkhū Satthu santike kammaṭṭhānaṃ gahe tvā itarassa therassa vasanaṭṭhānaṃ gantvā tass’ ovāde ṭhatvā arahattaṃ patvā therāṃ vanditvā: ‘Satthāraṃ datṭhukāṃ’

¹ C^a. Sumanadeviyā vatthūṃ (*simply*). K. Sumanadevi-vatthu terassamaṃ (K. B. *al.* Sumana^o).

² K. *a.* sahitaṃ bhāsamāno.

³ F. sahāyakabhikkhū. K. *a.* bhikkhū.

⁴ K. *a.* Satthu. ⁵ C. C^a. ācariyau^o. K. °yapajjāy^o.

⁶ C. C^a. gandha^o. ⁷ C^a. *a.* pana. ⁸ K. *om.*

⁹ C^a. °ttaṃ. ¹⁰ B. vipassanādhuraṃ.

¹¹ B. pūretuṃ sakkhissāmīti. ¹² K. kathesi. S. deseti.

amhā' ti vadanti. Thero: 'gacchath' āvuso¹ mama vacanena Satthāraṃ vanditvā asītimahāthere vandathā, sahāyakattheram pi me "amhākaṃ ācariyo tumhe vandatīti" vandathā' ti. Te² vihāraṃ gantvā³ Satthāraṃ ca there⁴ ca vanditvā: 'bhante amhākaṃ ācariyo tumhe vandatīti' vutte,⁵ itarena ca, 'ko nāma eso'⁶ ti vutte, 'tumhākaṃ sahāyakabhikkhu'⁷ bhante' ti vadanti. Evaṃ there punappunāṃ sūsaṇaṃ pahīṇante so bhikkhu thokaṃ kālaṃ sahitvā aparabhāge sahituṃ asakkonto: 'amhākaṃ ācariyo tumhe vandatīti' vutte, 'ko eso' ti vatvā, 'tumhākaṃ sahāyakabhikkhū'⁸ ti vutte, 'kiṃ pana tumheli tassa santike gahitaṃ kiṃ⁹ Dīghanikāyādīsu aññataro nikāyo,¹⁰ tīsu Piṭakesu ekaṃ Piṭakaṃ' ti vatvā, 'catuppadikam pi gāthaṃ na jānāti,¹¹ paṇṣukūlaṃ gahetvā pabbajitakāle yeva araññaṃ pavitṭho bahū vata antevāsike labhi, tassa āgatakāle mayā pañhaṃ pucchituṃ vaṭṭatīti' cintesi. Athāparabhāge¹² thero, Satthāraṃ datṭhum āgato sahāyakattherassa santike pattacīvaraṃ tṭhapetvā gantvā Satthāraṃ c'eva asītimahāthere ca vanditvā sahāyakassa¹³ vasanaṭṭhānaṃ paccāgami. Ath' assa so vattaṃ karetvā samappamāṇaṃ āsanaṃ gahetvā, 'pañhaṃ pucchissāmi' nisīdi. Tasmiṃ khane Satthā 'esa evarūpaṃ mama puttaṃ viheṭṭhetvā¹⁴ niraye nibbatteyyā'¹⁵ ti tasmiṃ anukampāya vihāracārikaṃ caranto viya tesāṃ nisinnaṭṭhānaṃ gantvā paññatte¹⁶ Buddhāsane nisīdi. Tattha tattha nisīdantā hi bhikkhū¹⁰ Buddhāsaṇaṃ paññāpetvā va nisīdanti;

¹ C. gacchāvuso.² B. a. bhikkhū.³ C. C^a. āgantvā.⁴ C^a. therāñ. B. asītimahāthere ca therāñ ca.⁵ C. vadanti. C^a. vadantīti.⁶ C. C^a. nām' eso.⁷ B. sahāyako.⁸ B. ti.⁹ C. nikāyā. K. a. kiṃ.¹⁰ C^a. pajānāti.¹¹ K. a. vipassanā°.¹² K. °katherassa. C. C^a. sahāyassa.¹³ C. C^a. viheṭṭhetvā.¹⁴ C^a. °yyāsīti.¹⁵ K. paññatapavara°.¹⁶ C., C^a, B. om.

tena¹ Satthā pakatipaṇṇatte yeva āsane nisīdi. Nisajja kho² pana ganthikabhikkhuṃ paṭhamajjhāne pañhaṃ pucchitvā, tasmīṃ kathite³ dutiyajjhānaṃ ādiṃ katvā atthasu pi samāpattisu rūpārūpesu pañhaṃ pucchi, itaro⁴ sabbaṃ kathesi. Atha naṃ sotāpattimagge pañhaṃ pucchi,⁴ itaro⁵ kathetuṃ nāsakki.⁶ Tato khīṇāsavattheraṃ pucchi; thero kathesi. Satthā, 'sādhū⁷ sādhū bhikkhū'⁸ ti abhinanditvā, sesamaggesu pi paṭipāṭiyā pañhaṃ pucchi; ganthiko⁹ ekaṃ pi kathetuṃ nāsakki, khīṇāsavo pucchitāṃ pucchitāṃ¹⁰ kathesi. Satthā catūsu ṭhānesu tassa sādhu-kāraṃ adāsi; taṃ sutvā bhummadeve¹¹ ādiṃ katvā yāva Brahmālokaṃ sabbadevatā¹² c'eva Nāgasupaṇṇā¹³ ca sādhu-kāram adāsu. Taṃ sādhu-kāraṃ sutvā¹⁴ tassa antevāsikā c'eva saddhivihārino ca Satthāraṃ ujjhāyissu: 'kiṃ nāma' etaṃ Satthārā kataṃ kiñci ajānantassa mahallakatttherassa catūsu ṭhānesu sādhu-kāram adāsi; amhākaṃ paṇ' ācariyassa sabbapariyattidharassa pañcannaṃ bhikkhusatānaṃ pāmokkhasa paṇasāmatam pi na karīti.' Atha ne Satthā, 'kiṃ nāma' etaṃ bhikkhave¹⁵ kathethā' ti pucchitvā, tasmīṃ atthe ārocite, 'bhikkhave tumhākaṃ ācariyo mama sāsane bhatiyā gāvo rakkhaṇakasādiso;¹⁶ mayhaṃ pana putto yathā ruciyā pañcagorase paribhuñjanakasāmisādiso'¹⁷ ti vatvā imā gāthā abhāsi:

¹ B. om.² C., C^a., B. om.³ K. akath°.⁴ K. om. itaro to pucchi.⁵ K. ganthikathero, and a. pi ekaṃ pi.⁶ K. itaro tam sabbaṃ kathesi and atha naṃ, etc.⁷ C. C^a. om.⁸ K. om. bh°.⁹ K. °kathero.¹⁰ K. pucchitapu°. B. om. one.¹¹ K. °devatā. B. bhūmadeve.¹² C. C^a. sabbe de°. K. sabbā devatāyo. B. sabbā.¹³ K. nāgā su°.¹⁴ K. katvā.¹⁵ C^a. om. bhikkhave.¹⁶ C., C^a., K. rakkhaṇasa°.¹⁷ K. bhuñjanasāmika°. C^a. a. yevā.

niyyāditānaṃ gunnaṃ¹ gorasaṃ sāmikā² va paribhuñjanti, Tathāgatena³ kathitaṃ dhammaṃ sutvā kārakapuggalā⁴ yathānusiṭṭham⁵ paṭipajjitvā keci paṭhamajjhānādīni pāpuṇanti,⁶ keci vipassanaṃ vadḍhetvā maggaphalāni⁷ pāpuṇantīti; gosāmikā⁸ gorasass' eva sāmāññassa bhāgino honti. Iti Satthā silasampannassa bahussutassa pamāda-vihārino aniccādivasena yonisomanasikāre appavattassa⁹ bhikkhuno vasena paṭhamagāthaṃ¹⁰ kathesi, na dussīlassa.

Dutiya-gāthā pana appassutassāpi¹¹ yonisomanasikāre¹² kammaṃ karontassa kārakapuggalassa vasena kathitā. Tattha 'appam pi ce' ti thokaṃ ekavaggaḍvivaggamattam pi; 'dhammassa hoti anudhammacārīti' attham aññāya dhammam aññāya na valokuttaradhammassa anurūpaṃ dhammaṃ¹³ pubbabhāgapatiṭṭhānaṃ catupārisuddhisīladhutaṅgaasubhakammaṭṭhānādibhedā¹⁴ caraṇato¹⁵ anudhammacārī hoti; 'ajja ajj' evā' ti paṭivedhaṃ ākaṅkhanto vicarati; so imāya sammā-paṭipattiya 'rāgaṃ ca dosaṃ ca pahāya mohaṃ,' sammā hetunā¹⁶ nayeṇa pariṇānitaḍḍhamme pariṇānanto tadanāgavikkhambhanasamucchedapaṭippassaddhinissaraṇavimuttīnaṃ vasena¹⁷ 'suvimuttacitto; anupādiyaṇo idha vā hurā vā' ti idhalokaparaloka-pariyāpannā vā¹⁸ ajjhattikabāhirā vā¹⁹ khandhāyatana-dhātuyo²⁰ catūhi upādānehi anupādiyanto²⁰ mahākhipāsavo maggasaṅkhātassa sāmāññassa vasena āgataṃ

¹ C^a. guṇaṃ.

³ F. K. tathā tena.

⁵ C. °siṭṭhiṃ.

⁷ B. °ādīni.

⁹ F. C. nappa°. B. pamattassa.

¹⁰ F. paṭhamāṃ gāthaṃ.

¹² C., C^a, K. kārena.

¹⁴ C. °pārisuddhiṃ sīla°.

¹⁶ C. mohasa°.

¹⁸ C. va.

¹⁹ C. C^a. °dhātu.

² K. go°.

⁴ C. kārapp°.

⁶ K. °ñiṃsu.

⁸ B. goṇa°.

¹¹ S. om.

¹³ S. anurūpadhammaṃ.

¹⁵ K. caranto.

¹⁷ K. °vimuttiva°.

²⁰ C. C^a. °yāno.

phalasūmañña¹ c'eva pañca asekkhadhammakkhanda-
hassa² ca 'bhāgavā³ hoti' ti⁴—ratanakūṭena viya
agārassa arahattena desanākūṭaṃ⁵ gaṇhiti.

Gāthāpariyosāne bahū sotāpannādayo ahesuṃ, desanā
mahājanassa sātthikā jātā ti.

Dve saḥāyakabhikkhūnaṃ vatthu catuddasamaṃ.⁶

Yamakavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Paṭhamo Vaggo.⁷

¹ K. Khandhasūmañña.

² C. C^a. asekha°. B. a. sāmāñña.

³ F., C., C^a. bhāgivā. S. bhāgī. K. āgār°. ⁴ K. om.

⁵ C. desanaṃ kutaṃ. K. B. desanāya.

⁶ K. om. dve. K. saḥāyabhikkhuvatthu, and a. cudda-
samaṃ. C. C^a. vatthuy.

⁷ K. om. Paṭh° va°.

THE END

5 CT
16/10/26

"A book that is shut is but a block"

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL LIBRARY
GOVT. OF INDIA
Department of Archaeology
NEW DELHI

Please help us to keep the book
clean and moving.
